

ASHOKA

ASHOKA WAS THE SON OF KING CHANDRAGUPTA MAURYA WHO Ruled INDIA FROM HIS CAPITAL PATALIPUTRA IN THE THIRD CENTURY B.C. HE EXCELLED HIS BROTHERS IN WAR. THEREFORE, WHEN A WAR BROKE OUT IN THE DISTANCE OF TAXILA, HE WAS SENT TO FIGHT.

ឡើង

ព្រះបាទអសោក

លោកអាចារ្យ គឹម-អាន

បានប្រែចេញពីភាសាបារាំងសែស

មកជាភាសាខ្មែរ

បោះពុម្ពលើកទី១

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

ព.ស.២៥០០

រឿង

ព្រះបាទអសោក

លោកអាចារ្យ គឹម-អាន

បានប្រែចេញពីភាសាបារាំងសែស

មកជាភាសាខ្មែរ

បោះពុម្ពលើកទី១

ភ្នំពេញ

ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ

ព.ស.២៥០០

HISTOIRE DU ROI AÇOKA

TRADUIT DU FRANÇAIS EN CAMBODGIEN

Par

Le Vénérable KIM-AN

1re Edition

PHNOM PENH

Editions de l'Institut Bouddhique

1957

រឿងព្រះបាទអសោក

សេចក្តីផ្តើម

រឿងព្រះបាទអសោកមហារាជនេះ ជាសេចក្តីរៀបរៀងនិងប្រែចេញមកពីភាសាបារាំងសែសរបស់អ្នកអាចារ្យ គឹម-អាន ដែលអនិច្ចកម្មទៅកាលពីថ្ងៃ ២៦ ដេសមប្រី ១៩៣៧ ដូចមានប្រវត្តិពិស្តារនៅក្នុងសៀវភៅ «សាសនកិច្ចានុក្រមលេខ ២ ឆ្នាំ ១៩៣៨ នោះស្រាប់ ។

រឿងព្រះបាទអសោកនេះ អ្នកអាចារ្យ គឹម-អាន បានរៀបរៀងប្រែកាលដែលខ្លួននៅបួសនៅឡើយ ប្រហែលនៅក្នុងរវាងឆ្នាំ ១៩៣៥ ជាឆ្នាំដែលខ្លួនបានចូលមកធ្វើការជាក្រុមជំនុំប្រែព្រះត្រៃបិដកក្នុងក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ។ លុះរៀបរៀងប្រែបានចប់ហើយបានយក សំណៅទៅប្រគល់ឱ្យក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ ដើម្បីឱ្យចាក់ការបោះពុម្ពផ្សាយតទៅ ។

លោកគ្រូអាចារ្យ គឹម-អាន ធ្វើការជាក្រុមជំនុំព្រះត្រៃបិដកបាន ១ ឆ្នាំ ក៏លាចាកសិក្ខាបទ ដោយមានកើតរោគរបេងរីងវៃ,

តមក រោគនេះកាន់តែបណ្តាលខ្លាំងឡើងៗ ក៏លាចេញពីក្រសួង
នេះ ភៀសខ្លួនទៅនៅឯលំនៅដើមរបស់ខ្លួន ហើយដល់នូវ
អនិច្ចកម្មក្នុងឆ្នាំ ១៩៣៧ នៅភូមិវត្តព្រះទ្វារ ឃុំពង្រ ខេត្រ
កំពង់ឆ្នាំង ។

ឥឡូវនេះ ពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យបានយករឿងនោះ ចុះផ្សាយ
ក្នុងទស្សនាវដ្តីកម្ពុជសុរិយាឆ្នាំ ១៩៤២-១៩៤៣ តាមបំណង
របស់លោកនិពន្ធនោះ ។ ដល់មកឆ្នាំនេះ យើងបានពិនិត្យទៅ
ឃើញថា រឿងព្រះបាទអសោកនេះ ជារឿងទាក់ទងក្នុងផ្លូវព្រះ
ពុទ្ធសាសនា, យើងក៏បានដកស្រង់ពីទស្សនាវដ្តីកម្ពុជសុរិយា
ទាំងនោះឥតមានកែប្រែអ្វីទេ មកបោះពុម្ពជាសៀវភៅមួយ
ដោយឡែក ដើម្បីងាយដល់កុលបុត្រអ្នកសិក្សាទាំងឡាយ ។

ក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ សូមអរគុណដល់លោកអាចារ្យ
គឹម-អាន ដែលបានព្យាយាមប្រែរឿងព្រះបាទអសោកនេះ
ហើយប្រគល់ឱ្យជាសម្បត្តិ របស់ក្រសួងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ។
សូមឧទ្ទិសជូនកុសលដែលជាផលនៃការបោះពុម្ពផ្សាយរឿងនេះ

ចំពោះវិញ្ញាណក្ខន្ធរបស់អ្នកអាចារ្យ គឹម-អាន សូមឱ្យបានទទួល
ឥដ្ឋមនុញ្ញផលតាមគាប់ចិត្តចុះ ។

អារម្ភកថា

រឿងព្រះបាទអសោកនេះ អ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយបានតែងពី ត្រឹមតតិយសង្គាយនា ដរាបមក មានស្ទើរតែគ្រប់គម្ពីរ ដែល សំដែងអំពីព្រះពុទ្ធសាសនាក្នុងភាសាបាលី, ភាសាសំស្ក្រឹត និង ភាសាឯទៀតៗជាច្រើន ហើយជារឿងមានឡាក់ឆាន ដោយ មានសិលាចារឹកជាគ្រឿងសម្គាល់ច្រើនបំផុត ដ៏ដេរដាសក្នុង មជ្ឈិមប្រទេស នៅមានរហូតដល់មកសព្វថ្ងៃនេះ ។ ហេតុនោះ បានជាពួកអ្នកប្រាជ្ញទូទៅ ទាំងលោកក្នុងប្រទេសធំៗ មានទ្វីប អឺរ៉ុបជាដើម ច្រើនតែចេះរឿងដំណាលព្រះបាទអសោកនេះ គ្រប់ៗ គ្នា អ្នកខ្លះបានឃើញតាមគម្ពីរបាលី ឬសំស្ក្រឹត អ្នកខ្លះ បានព្យាយាមស្វះស្វែងទៅដល់សិលាចារឹក ត្រង់ទីសំរេជនីយ- ដ្ឋាននោះៗ ហើយចិត្តតយកមកសរសេរជារឿងទុកក្នុង សៀវភៅទាំងឡាយជាច្រើន ដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់អ្នកអាន មើល, សូម្បីគម្ពីរបឋមសម្ពោធិជាភាសាខ្មែររបស់យើងនេះ ដែល

ធ្លាប់មានយូរណាស់មកហើយ ក៏មានសេចក្តីដំណាលដល់រឿង
អសោកនោះខ្លះ នៅត្រង់ខ្សែមាត់ទន្លេ ដែលលោក-អ្នកមានមើល
ធ្លាប់បានឃើញជាញឹកញយណាស់មកហើយ ប៉ុន្តែមានសេចក្តី
មិនហូរហែដល់ចប់សព្វគ្រប់ ។

ព្រោះហេតុដូច្នោះ បានជាខ្ញុំប្រែរឿងព្រះបាទអសោកនេះ
អំពីសៀវភៅភាសាបារាំងសែសឈ្មោះ ឡាឡេស៊ីងដឺឡូម្សឺរី-
អសោក (La Légende de l'empereur Acoka, Par J Przyluski)
មកជាភាសាខ្មែរយើង ព្រមទាំងបានផ្ទៀងផ្ទាត់ជៀបគ្នា តាមគម្ពីរ
បាលីនិងសំស្ក្រឹតថែមទៀត ដើម្បីនឹងឱ្យបានត្រឹមត្រូវហើយជា
ប្រយោជន៍ ដល់លោក-អ្នកមានប្រាថ្នាចង់ដឹងរឿងនេះ ឱ្យបាន
ច្បាស់លាស់ ព្រោះព្រះបាទអសោកអង្គនោះ ទ្រង់មានមហា-
ករុណាដ៏ធំដល់លោកទាំងមូល ទ្រង់បានធ្វើតតិយសង្ហាយនា
ហើយផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយកម្លាំងព្យាយាមរបស់ព្រះ
អង្គ ឱ្យតាំងនៅគ្រប់ប្រទេស រហូតដល់សុវណ្ណភូមិ (គឺប្រទេស
ឥណ្ឌូចិនយើងនេះ) ចំណែកខាងដែនកម្ពុជាយើងសោត បើនឹង

សង្កេតមើលទៅគង់ឃើញថា កាលជាន់ដើមពួកអ្នកស្រុកកាន់
សាសនាព្រាហ្មណ៍ តមកកាន់ពុទ្ធសាសនាប៉ែកខាងមហាយាន
លាយឡំគ្នាដោយមានគ្រឿងសម្គាល់នៅក្នុងនគរធំ ដែលគេ
សាងឡើងជាន់ដំបូងនោះ គេធ្វើសិលាចារឹកជារូបពោធិសត្វខ្លះ
ជាព្រះសិវព្រហ្មនិងទេវរូបឯទៀតៗខ្លះ នៅគ្រប់កន្លែងជាគ្រឿង
សំគាល់ថា គេសាងឡើង ដើម្បីបូជាដល់សាសនាទាំងពីរនោះ
ពិតៗ, ដល់មកខាងក្រោយ គេកាន់របៀបតាមហ៊ីនយានវិញ
នេះហើយសំដែងឱ្យឃើញថា ពុទ្ធសាសនាក្នុងប្រទេសយើងនេះ
ក៏មានសាសនាជាប់តមកអំពីការ ឧបត្ថម្ភរបស់ព្រះបាទអសោក
មហារាជនោះដែរ ព្រោះព្រះពុទ្ធសាសនាផ្សាយចូលមកប្រទេស
ឥណ្ឌូចិន (ឥណ្ឌូស៊ីននេះ) ដំបូងចូលមកប្រទេសមានិងមន ដោយ
ព្រះថេរៈពីរអង្គគឺ ព្រះសោណត្ថេរនិងព្រះឧត្តរត្ថេរ ដែលជាពួក
ព្រះថេរៈទាំងមួយពាន់ ជាអ្នកធ្វើសង្គាយនាគ្រាទី ៣ ក្នុងក្រុង
បាដលិបុត្រ កាលពីពុទ្ធសករាជ ៣០១ នៅក្នុងសេចក្តីឧបត្ថម្ភ
របស់ព្រះបាទអសោកអង្គនោះ តែប្រទេសឥណ្ឌូចិនជាន់នោះ

ព្រះពុទ្ធសាសនាមិនបានចំរើនរុងរឿងប៉ុន្មានទេ ព្រោះពួកមនុស្ស
ជាន់នោះនៅជឿសាសនាព្រាហ្មណ៍ តាមទម្លាប់ដើមរបស់ខ្លួន
ច្រើនណាស់នៅឡើយ លុះដល់ព្រះមហិន្ទត្ថេរជា រាជឱរសនិង
នាងសង្ឃមិត្តាថេរីជារាជធីតានៃព្រះបាទអសោកអង្គនោះ ដែល
បានទទួលភារៈ មកប្រតិស្ឋានព្រះពុទ្ធសាសនា នៅលង្កាទ្វីប
(Ceylon) ក៏ស្តេចនិងមហាជននៅកោះលង្កានោះ ចុះចូលជា
ច្រើន ហើយបាននាំគ្នាប្រកួតជួយផ្សាយ ព្រះពុទ្ធសាសនាថែម
ទៀត ទើបព្រះពុទ្ធសាសនា នៅប្រទេសឥណ្ឌូចិនយើងនេះ
រុងរឿងឡើងពេញបន្ទុកតាំងតែពីត្រឹមនោះមក មិនតែប៉ុណ្ណោះ
ព្រះបាទអសោកអង្គនោះបានសាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ ទុកជាទី
បូជនីយស្ថាន ព្រោះហេតុនោះ ពួកអ្នកប្រាជ្ញក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបសព្វថ្ងៃ
នេះ បើគេចង់ដឹងរឿងព្រះពុទ្ធសាសនាឱ្យច្បាស់លាស់ ដែលជា
សាសនាមានតឹកតាងនៅមានពិតនោះ គេច្រើនមើលសៀវភៅ
ដំណាលពីអសោកចុល្លចក្រពត្តិ ដែលអ្នកប្រាជ្ញជាន់មុនបាន
ចម្លងមកពីស្រុកឥណ្ឌូ ឬពីស្រុកចិន ជួនកាលមានទាំងផ្ចិតយក

អក្សរថ្មីរបស់ព្រះបាទអសោក នៅទីសំរេងនីយដ្ឋានគ្រប់កន្លែង
មកជាគ្រឿងសំគាល់ថែមទៀត ប៉ុន្តែអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ ដែល
បានតែងតម្កីរដីកា ឬសៀវភៅឡើងនោះ សឹងមានរបៀបពាក្យ
បានសរសេរទៅតាមសេចក្តីយល់ផ្សេងៗ គ្នាខ្លះ ដូចយ៉ាងរឿង
ព្រះបាទអសោកជារបស់ប៉ែកខាងទក្ខិណនិកាយ ដែលធ្លាប់បាន
ដឹងតាមតម្កីរមហាវង្ស ដែលពួកព្រះថេរៈនៅលង្កាទ្វីប បានចារឹក
មកជាភាសាបាលីនោះ មានដំណើរសេចក្តីប្លែកគ្នាខ្លះដោយ
អន្លើៗ អំពីរឿងព្រះបាទអសោក ដែលពួកខាងឧត្តរនិកាយបាន
ចារឹកទុកមកជាភាសាសំស្ក្រឹតនោះ តែបើទុកយ៉ាងនោះ
ក៏ដោយ សូមលោក-អ្នកអានមើលកុំគម្សីសង្ស័យនឹងដំណើរ
សេចក្តីប្លែកគ្នានោះ ត្រូវកំណត់យកតែសំណុំរឿងព្រះបាទ
អសោកមកប្រមាណ បើនៅតែមិនទាន់ចូលចិត្តស៊ីបក្នុងរឿងនេះ
ទេ ត្រូវសង្កេតឱ្យម៉ត់ចត់ធៀបមើលតាមសិលាចារឹករបស់ព្រះ
បាទអសោក ដែលខ្ញុំបានដាក់មកក្នុងទំព័រៗទៅខាងមុខ គង់តែ
ចិត្តរឿងនេះច្បាស់លាស់ល្អឡើងមិនខាន ។

ក្នុងសៀវភៅនេះ ខ្ញុំមិនចង់ឱ្យឃ្លាតឆ្ងាយពីប្រយោគភាសា
បារាំងច្បាប់ដើមសោះ បានជានៅត្រង់កន្លែងខ្លះមានពាក្យផ្ទុយ
គ្នាលំបាកស្តាប់ ព្រោះភាសាបារាំងនិងភាសាខ្មែរយើង មានតម្លៃ
ពាក្យមិនស្មើភាគគ្នា លំបាកវិនិច្ឆ័យពាក្យដាក់ឱ្យត្រូវចំគ្នាផង
ហើយខ្លួនខ្ញុំសោតក៏ បានរៀនសូត្រភាសាបារាំងនោះតិចតួចពេក
មិនសមនឹងហ៊ានធ្វើការធំយ៉ាងនេះ ប៉ុន្តែដោយសេចក្តីប្រាថ្នាចង់
ឱ្យពួកពុទ្ធសាសនិកជនជ្រាបរឿងនេះណាស់ បានជាខ្ញុំខំ
ព្យាយាមរហូតដល់កើតជាសៀវភៅនេះឡើង តែក្នុងសៀវភៅ
បារាំងច្បាប់ដើមនោះ មានរឿងរ៉ាវដទៃៗ ចម្រុះជាច្រើន ដែល
ខ្ញុំមិនបានប្រែដាក់មក ខ្ញុំប្រែដកយកចំពោះតែរឿងអសោកមួយ
ប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងសៀវភៅនេះ ចែកជាពីរចំណែក ខាងដើមហៅថា
(បកិណ្ណកនិទាន) គឺនិទានរោយរាយដែលជាប់ទាក់ទងដល់រឿង
ព្រះបាទអសោកនោះដែរ ប៉ុន្តែមិនមានសេចក្តីហូរហែដោយ
សព្វគ្រប់ គ្រាន់តែដកយករឿងដែលខុសគ្នាមកជាគ្រឿងសម្គាល់

ហើយវិនិច្ឆ័យសេចក្តីនោះៗខ្លះ, ខាងចុងហៅថា: <រឿងព្រះបាទ
អសោក> គឺជាផ្ទៃរឿងនៃស្តេចអង្គនោះ មានតាំងអំពីការកសាង
ដំបូងឡើង រហូតដល់បានជាស្តេចចុល្លចក្រ ហើយនិងស្តេចជា
ដំណាខាងក្រោយព្រះបាទអសោកនោះមកខ្លះ ខ្ញុំបង្ហាញទាំងពីរ
ចំណែកឱ្យឈ្មោះសៀវភៅនេះថា: <រឿងព្រះបាទអសោក> នៅ
តាមច្បាប់ដើមដដែល ប៉ុន្តែនៅមិនទាន់ទុកចិត្ត ក្រែងមិនត្រឹមត្រូវ
ខ្ញុំបានយកសៀវភៅនេះទៅប្រគេនព្រះមហា ទ. ហួត ក្រុមជំនុំ
ប្រែព្រះត្រៃបិដកក្នុងពុទ្ធសាសនបណ្ឌិត្យ នៅព្រះរាជបណ្ណាល័យ
សូមឱ្យលោកជួយពិនិត្យសម្រួលពាក្យខ្មែរ ជាមួយនឹងខ្លួនខ្ញុំថែម
ទៀត ដើម្បីជម្រះមន្ទិលគឺសេចក្តីឃ្លៀងឃ្លាតអំពីច្បាប់ដើម ។

លោក-អ្នកអានមើល <រឿងព្រះបាទអសោក> នេះ គង់នឹង
បានប្រទះសេចក្តីខ្លះ ដែលខុសគតិរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ដូច
រឿងយក្សចូលបួសជាដើម ដែលខ្ញុំរក្សាទុកតាមច្បាប់ដើម តែបើ
តាមរឿងនេះគួរនឹងសន្និដ្ឋានថា យក្សមិនមែនជាអ្វី គឺមនុស្ស
ជំពូកមួយ ដែលមានឈ្មោះយ៉ាងនោះ ឬជានាមសម្រាប់ហៅអ្នក

ដែលគួរគេគោរព ព្រោះពាក្យថា យក្ខ ឬយក្ស នេះ មកពីរូបធាតុ
ថាៈ (យជ) ប្រែថាៈ «បូជា» ហេតុនេះបានជាហៅបាន រហូត
ដល់ពួកមនុស្ស ទេវតា, អ្នកតាជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត ជាធម្មតារបស់អ្នកតែងសៀវភៅដែលជាប់ទាក់
ទងដល់វិជ្ជាការ ឬប្រវត្តិព្រះពុទ្ធសាសនា តែងតែឧទ្ទិសសៀវភៅ
ដែលខ្លួនតែងបូជាដល់បុព្វការីបុគ្គល ឬជូនដល់ញាតិមិត្តដែល
ខ្លួនស្រឡាញ់រាប់អានជាទីបំផុត ដែលមានជីវិតរស់នៅ ឬសូម្បី
ធ្វើមរណកាលកន្លងហួសទៅហើយក៏បាន ទើបខ្ញុំប្រគេន
សៀវភៅនេះជាសក្ការបូជាចំពោះព្រះតេជព្រះគុណព្រះឧត្តមមុនី
(អ៊ុំ-ស៊ីរ) ដែលលោកមានឧបការៈដល់ខ្ញុំជាអនេកប្រការ សមគួរ
ដែលខ្ញុំនឹងលើកបូជាដល់លោកមុនបុគ្គលដទៃៗ ។

អាចារ្យ គឹម-អាន

រឿងព្រះបាទអសោក

បកិណ្ណកនិទាន

(ក្រុងបាដលិបុត្រ និង មោរិយវង្ស)

ព្រះរាជវង្ស ដែលព្រះបាទចន្ទ្រគុប្បបានតាំងឡើងជាដំបូង
នោះ មាននាមថាៈ មោរិយវង្ស បានគ្រប់គ្រងក្រុងបាដលិបុត្រក្នុង
ដែនមគធៈបានចំនួន ៨៥ ឆ្នាំ គឺតាំងពីពុទ្ធសករាជ ១២៨ ដល់
ពុទ្ធសករាជ ២១២ ។ ស្តេចទី ២ ទ្រង់ព្រះនាមព្រះបាទវិទ្យុសារៈ
ដែលជាឱវសរបស់ព្រះបាទចន្ទ្រគុប្ប ព្រះអង្គបានសោយរាជ្យ
ក្នុងដែនមគធៈបាន ១៩ ឆ្នាំ គឺតាំងពីពុទ្ធសករាជ ២៥២ ដល់
ពុទ្ធសករាជ ២៧០ ព្រះបាទវិទ្យុសារៈអង្គនេះ បានវាយយក
ខែត្រដែនតូចៗ ជាច្រើន រហូតដល់ដែនមទ្រាស (Madras) ឱ្យ
តាំងនៅក្រោមអំណាចព្រះអង្គ ក្នុងគ្រានោះ ឥណ្ឌានិងក្រិកបាន
ជាប់ទាក់ទងរកគ្នាទៅវិញទៅមកកាន់តែចំរើនមាំមួនឡើង រហូត
ដល់មកស្តេចសោយរាជ្យជាន់ក្រោយៗ ក្នុងក្រុងម៉ាសេដ្វាន
ក៏ទ្រង់នៅតែបញ្ជូនទូតមកក្រុងបាដលិបុត្រ ។

ព្រះបាទវិន្ទុសារៈមានរាជឱវសច្រើនព្រះអង្គ តែទ្រង់ឃើញ
ថាអសោក មានសេចក្តីអង់អាចតាំងតែពីនៅជាកុមាររហូតមក
ទើបព្រះបិតាតាំងតំណែងងារជាឧបរាជ ដំបូងទ្រង់ឱ្យទៅគ្រប់-
គ្រងក្រុងតក្កលិសា តែខាងក្រោយមក ទ្រង់ឱ្យទៅគ្រប់គ្រង
ក្រុងមាលវៈ ។ ត្រាកាលព្រះបាទវិន្ទុសារៈអស់ព្រះជន្ម អសោក
រាជឱវសក៏បានជាស្តេចសោយរាជ្យស្នងព្រះអង្គឡើង ក្នុងពុទ្ធ-
សករាជ ២៧៤ គឺបួនឆ្នាំខាងក្រោយព្រះបាទវិន្ទុសារៈអស់ព្រះ
ជន្ម បានជាយឺតយូរដូច្នេះ ន័យខ្លះថាព្រោះកើត ចម្បាំងដណ្តើម
រាជសម្បត្តិនឹងព្រះអនុជា ឬព្រះជេដ្ឋា តាមគម្ពីរមហាវង្សសំដែង
ថា ព្រះបាទអសោកបានជ័យជំនះ ទ្រង់ធ្វើគុតព្រះជេដ្ឋានិងព្រះ
អនុជាអស់ ឱ្យទុកតែព្រះអនុជព្រះនាមតិស្សមួយអង្គ ដែលរួម
ព្រះមាតាជាមួយ តែតាមប្រវត្តិសាស្ត្រសម័យនេះ ដែលរាវរក
ឃើញនោះ ត្រឡប់ជាប្រាជ្ញកថា ព្រះបាទអសោកបានទំនុកបំរុង
ព្រះជេដ្ឋានិងព្រះអនុជាយ៉ាងល្អបំផុត មិនបានប្រទូស្តរាយគ្នា
ឡើយ ។ ព្រះបាទអសោកមានលក្ខណៈដ៏រឹងប៉ឹងពូកែ ប្រកាន់

ការងារតាបច្បាប់ជាដាច់ខាត តែមិនមែនជាក្សត្រិយ៍អាចអាក្រក់
ប្រកដោយមោហចរិត ដូចយ៉ាងធ្លាប់ចូលចិត្តមកក្នុងជាន់ដើម
នោះទេ ។ សេចក្តីពិតថា ព្រះបាទអសោកបានធ្វើសង្គ្រាម
ជាច្រើនដង តាមធម្មការរបស់ក្សត្រិយ៍គ្រប់ព្រះអង្គ ដែលត្រូវតែ
ផ្សាយអំណាចតេជានុភាពរបស់ព្រះអង្គចេញទៅ ព្រះអង្គជា
ស្តេចមានបុណ្យធំបំផុតក្រៃលែងជាស្តេចឯទៀត ដែលមានក្នុង
ប្រវត្តិការណ៍របស់លោក ។ រាជអាណាចក្ររបស់ព្រះបាទ
អសោកនោះ ផ្សាយចេញទៅគ្រប់ប្រទេសក្នុងឥណ្ឌាទាំងមូល
មិនតែដែនរបស់ពួកអរិយកៈប៉ុណ្ណោះទេ ព្រះអង្គយកបានចុះមក
ខាងក្រោម រហូតដល់ទល់នឹងទន្លេគោធារី ទៀតផង ។

ព្រះបាទអសោក ទ្រង់បង្កើតច្បាប់សម្រាប់អាណាចក្រ
របស់ព្រះអង្គ ជាអាជ្ញាដាច់ខាត តែជាន់ដំបូងទ្រង់ច្រើនតែ
សម្រេចកិច្ចពិឃាតផ្ទាល់នឹងព្រះហស្តព្រះអង្គ លុះគ្រាខាង
ក្រោយមក ទើបទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យធ្វើគុកសម្រាប់ផ្ទាញ់ផ្ទាល់ពួក

មនុស្សទុច្ចរិត ហើយទ្រង់ចាត់ពេជ្ឈយាតម្នាក់ឈ្មោះគិរិកៈ ឱ្យជា
អ្នកទទួលភារៈនោះ ។

កាលដែលអ្នកប្រាជ្ញចិនឈ្មោះ ហ្វា-ហៀន ចូលមកក្នុង
ឥណ្ឌាពីព.ស.៩៤២, ត្រឡប់ទៅស្រុកចិនវិញ ព.ស.៩៥៦, ដល់
មកខាងក្រោយ មានចិនម្នាក់ឈ្មោះ ហ្គិន-ត្យង់ អ្នកប្រាជ្ញទាំងពីរ
នាក់នេះ ជាអ្នកស្វែងរកការពិតរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា បានទៅ
ឃើញក្រុងបាតលិបុត្រ ដែលជាក្រុងបាក់បែកគ្រាំគ្រាទៅហើយ
ពេលនោះថា មានអ្នកស្រុកបង្ហាញ «នរករបស់ព្រះបាទ
អសោក» គឺជាគុកដែលស្តេចអង្គនោះ ធ្វើក្នុងគ្រាខាងក្រោយ
បានរាជសម្បត្តិ តាមរឿងរ៉ាវនេះថាៈ គុកនោះគេធ្វើសម្រាប់
ផ្ទាញផ្ទាលពួកមនុស្សដែលប្រព្រឹត្តអំពើទុច្ចរិត ។ តាមដំណាល
របស់ ហ្វា-ហៀន និយាយថាៈ ស្តេចអសោកបានយាងទៅដល់
ទីបំផុតនៃកណ្តាប់ចក្រវាឡ ទ្រង់បានទស្សនាការស្ថានព្រះ
យមរាជ ហើយមានព្រះរាជហឫទ័យប្រាថ្នានឹងសាងស្ថាននរក
នៅទីជិតក្រុងរបស់ព្រះអង្គ ឱ្យបានដូចជានរករបស់ព្រះយមរាជ

នោះ ។ ក្នុងអសោការវិទានថាៈ គុកនោះសាងឡើងដោយ
ពេជ្ឈយាតរបស់ព្រះបាទអសោកឈ្មោះគិរិកៈ ទូលសូមឱ្យសាង
សម្រាប់ពិឃាតមនុស្ស, ខាងក្រោយមក ពេជ្ឈយាតនោះបាន
ចូលទៅស្ថាប័នភិក្ខុកំពុងស្វាធារ្យពាលបណ្ឌិតសូត្រ ដែលសំដែង
អំពីស្ថាននរកក្នុងវត្ថុកុក្កជារាម ទើបទូលសូមអនុញ្ញាតឱ្យធ្វើនរក
នោះមាំមួនឡើងទៀត ។

ក្នុងរឿងរ៉ាវព្រះបាទអសោកមានដំណាលថាៈ នរកដែល
ទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យគិរិកៈធ្វើនោះ មានកំពែងតែមួយជាន់ ឥតមាន
ជញ្ជាំងខណ្ឌ ដាក់ពួកមនុស្សទោសជាច្រើន នៅច្របូកច្របល់គ្នា
ក្នុងទីនោះ ។

ក្នុងទេវទូតសូត្រមជ្ឈិមនិកាយ មានសេចក្តីប្លែកគ្នាថាៈ
«នរក (របស់ព្រះយមរាជ) នោះ ចែកជាច្រើនពួកច្រើនជាន់ នៅ
ត្រង់កណ្តាលហៅថាមហានគរ, មហានគរនោះបួនជ្រុង បែង
ចែកជាទ្វារគ្រប់ជ្រុងទាំងបួន មានកំពែងដែកព័ទ្ធជុំវិញផែនដី
មហានគរនោះ សុទ្ធសឹងតែដែក មានភ្លើងឆេះក្តៅភ្លឺច្រាលឆ្មៅ

ជានិច្ច ផ្សព្វផ្សាយកំដៅទៅចំនួនមួយយោជន៍ ។ ទ្វារទាំងបួន
របស់មហានគរនោះ ត្រង់ទៅចំនរកទាំង ៤ ជាបន្ទាប់គ្នាគឺ៖
គូចនរក, កក្កឡនរក, សិម្ពលិវន និងអសិបត្តវន មានទន្លេឈ្មោះ
ខារោទកាជាព្រំប្រទល់ ។ ពាលបណ្ឌិតសូត្រសំស្ក្រឹតថា៖ មាន
សត្វទៅកើតក្នុងនរក ពួកនិរយបាលចាប់បានហើយ ផ្ដេកសត្វ
នោះសន្លឹងលើផែនដីដៃក ដែលភ្លើងកំពុងឆេះសន្លោសន្លោមាន
សុទ្ធតែអណ្តាតភ្លើងទ្រោលឡើងតែម្យ៉ាង,...»។

អសោការវាទានថា៖ «ក្នុងនរកមានតែសេចក្តីទុក្ខនិងការឈឺ
ចាប់ដោយភ្លើងឆេះឆ្ងលឆាបខ្លួន; ៣ពួកសត្វតិរច្ឆានសឹងតែមាន
សេចក្តីស្ងប់ស្ងែងខ្លាចការប្រទុស្តដល់គ្នានឹងគ្នា ទៅវិញទៅមក
គ្រប់ដង្ហើមចេញចូល; ពួកប្រេតសឹងតែក្ដៅក្រហាយ ដោយ
សេចក្តីស្រេកឃ្លាន; ៣ពួកមនុស្សសឹងតែមានសេចក្តីព្រួយចង់
ក្នុងការចិញ្ចឹមជីវិត; ៣ពួកទេវតាសឹងតែមានសេចក្តីភ័យខ្លាចនឹង
ការច្យុតិធ្លាក់ចុះមកហើយនិងការអស់បុណ្យ ហេតុជាវិបាកកម្ម

ទាំងប្រាំប្រការនុ៎ះឯងហើយ ដែលជាគ្រឿងទាក់ចងសត្វក្នុង
ភពទាំងបី» ។

សង្ឃីច្ចជាតកថាៈ «នរកមានប្រាំបីរណ្តៅគឺៈ សញ្ជីវ,
កាឡសុត្ត, សង្ឃាត, រោរុវៈ មានពីររណ្តៅ, មហាវិចិ, តាបន,
បតាបន, ។ តាបននរក ជារណ្តៅមួយដែលភ្លើងឆេះជានិច្ច;
បតាបននរក ជារណ្តៅដែលភ្លើងឆេះក្រែលែង» ។

ព្រះបាទអសោក មិនគ្រាន់តែផ្សាយអាណាចក្រត្រួតទៅលើ
អាណាខែត្រដែលជាកិត្តិយសរបស់ព្រះអង្គប៉ុណ្ណោះទេ ព្រមទាំង
បានផ្សាយព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយសេចក្តីជ្រះថ្លា ដែលជាកិត្តិ-
គុណដល់ទ្វីបអាស៊ីទាំងមូលថែមទៀតផង ។ ក្នុងសៀវភៅ
បារាំងដែលប្រែមកពីសំស្ក្រឹតថាៈ ព្រះបាទអសោកបានជ្រះថ្លា
ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាដោយឫទ្ធិរបស់សមុទ្រភិក្ខុ តែក្នុងមហាវង្ស
ថាៈ ព្រះបាទអសោក កាលដែលព្រះអង្គបានរាជាភិសេក ជា
ស្តេចគ្រងក្រុងបាតលិបុត្រហើយ ព្រះអង្គមានឫទ្ធានុភាពផ្សាយ
ទៅលើមួយយោជន៍ ទៅក្រោមមួយយោជន៍ មានពួកទេវតា,

នាគ, យក្ស, មនុស្ស, បក្សី, សត្វចតុប្បាទ និងសត្វទ្វេបាទ
ចូលគាល់បំរើព្រះអង្គជានិច្ច ទ្រង់បានសោយរាជ្យ ជាស្ដេច
ចក្រពត្តិ សម្បូណ៌ដោយសេចក្ដីសុខ ដោយរាជបរិស័ទ្យ
ទាំងអស់នោះ ទំនុកបម្រុងមិនឱ្យឆ្គងព្រះរាជហឫទ័យ ⁽¹⁾ ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះបាទអសោកប្រថាប់នៅទៀបសីហបញ្ចរ ទ្រង់
ទស្សនាការនិគ្រោធសាមណេរជាព្រះអរហន្ត ដែលជាព្រះ
យោគាវចរសង្គមឥន្ទ្រិយដ៏ស្រគត់ស្រគំ និងមន្តរម្យទមទៅក្នុង
ព្រះលាន មានអាការកិរិយាគួរឱ្យជ្រះថ្លាពន់ពេក ក៏ព្រះអង្គមាន
ទឹកព្រះហឫទ័យរីករាយ ដោយសមាធិគុណរបស់និគ្រោធសាមណេរនោះ ។ មានសេចក្ដីដំណាលក្នុងគម្ពីរនោះថាៈ
និគ្រោធសាមណេរនោះ ជាឱរសរបស់សុមនរាជកុមារ ជាបុត្រ
នៃព្រះបាទវិន្ទុសារៈ លោកអង្គនោះត្រូវជាភ្នួយរបស់ ព្រះបាទ
អសោកនោះ ។ លុះព្រះអង្គទយឃើញដូច្នោះហើយ ក៏មាន
សេចក្ដីជ្រះថ្លាពន់ពេក ដោយកុសលដែលបានធ្វើមកអំពី

¹-មើលសេចក្ដីពិស្តារក្នុងមហាវង្ស ។

អតីតជាតិជួយដាស់តឿនព្រះរាជហឫទ័យ ព្រោះកាលបុព្វជាតិ
មុនក្សត្រិយ៍ទាំងបីព្រះអង្គ គឺព្រះបាទអសោក ១, ព្រះបាទ
ទេវានម្បិយតិស្ស ១, និគ្រោធសាមណេរ ១, ទាំងបីនេះ ត្រូវជា
បងប្អូននឹងគ្នា ជាពាណិជទឹកឃ្មុំនៅក្នុងក្រុងពារាណសី គ្រានោះ
មានព្រះបច្ចេកពុទ្ធ ១ អង្គគង់លើភ្នំគន្ធមាទន៍កើតវណ្ណរោគ (រោគ
ស្គមលឿង) ព្រះបច្ចេកពុទ្ធដទៀតត្រាច់ស្វែងរកទឹកឃ្មុំ ទៅដល់
ក្រុងពារាណសី ក៏បានជួបនឹងកុម្មុទាសីម្នាក់ហើយសួរថា៖ «នែ
នាង, ស្រុកនេះអ្នកណាមានទឹកឃ្មុំ» នាងកុម្មុទាសីបានលើកដៃ
ចង្អុលបង្ហាញផ្ទះពាណិជនោះ ហើយអង្គុយគិតថា៖ «បើព្រះ
បច្ចេកពុទ្ធអង្គនុ៎ះ បានទឹកឃ្មុំអំពីសំណាក់មធ្យពាណិជហើយ
អាត្មាអញនេះក៏ជួយត្រេកអរនឹងកុសលរបស់គេនោះណាស់ តែ
បើលោកមិនបានទេ អាត្មាអញនឹងយកក្រមាបង់កម្មុយនេះ ទៅ
ចំណាយយកប្រាក់ មកទិញទឹកឃ្មុំថ្វាយព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គនោះ
ទាល់តែបាន» ។ ឯព្រះបច្ចេកពុទ្ធទៅរកទឹមឃ្មុំពាណិជ ទទួល
ពេលនោះ ពាណិជជាប្អូននៅផ្ទះតែម្នាក់ឯង លុះឃើញដូច្នោះ

ក៏មានសេចក្តីជ្រះថ្លា ស្ទុះទៅយកទឹកឃ្មុំមកប្រគេនព្រះបច្ចេកពុទ្ធ
ពេញហូរហៀរហួសកណ្តាប់មាត់បាត្រ ហើយតាំងសេចក្តីប្រាថ្នា
ថាៈ «ដោយអំណាចកុសល នៃបុព្វមុញ្ញនបរាបរចេតនារបស់ខ្ញុំ
ដ៏បរិសុទ្ធស្អាតក្នុងវត្ថុទាននេះ សូមឱ្យខ្ញុំបានជាស្តេចឯករាជ្យ ជា
ចម្រើនសកលជម្ពូទីប សូមឱ្យរាជអាណាចក្ររបស់ខ្ញុំផ្សាយទៅលើ
ផែនដីមួយយោជន៍ ទៅក្រោមផែនដី ១ យោជន៍ កុំឱ្យអ្នកណា
មួយ មានសម្បត្តិសម្បូណ៌ ស្មើនឹងសម្បត្តិរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ
ឡើយ» ។ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធបានធ្វើអនុមាទនាហើយ និងនត្រឡប់
មកជួបនឹងនាងកុម្មុទាសីវិញ នាងសួរថាៈ «បពិត្រព្រះអង្គដ៏ចម្រើន
ព្រះករុណាបានទឹកឃ្មុំ សម្រេចដូចសេចក្តីប្រាថ្នាហើយឬ?» ។
ព្រះបច្ចេកពុទ្ធត្រាស់តបថាៈ «ម្ចាស់នាង ទឹកឃ្មុំនោះអាត្មាបាន
ហើយ», នាងកុម្មុទាសីទូលសួរទៀតថាៈ «កាលនាយពាណិជ
ថ្វាយទឹកឃ្មុំនោះ គេប្រាថ្នាទៅអនាគតដូចម្តេចខ្លះព្រះអង្គ?»
ព្រះបច្ចេកពុទ្ធរៀបរាប់ប្រាប់សេចក្តីប្រាថ្នាសព្វគ្រប់ នាងបានដឹង
ដូច្នោះ ទើបនិមន្តឱ្យព្រះបច្ចេកពុទ្ធរង់ចាំសិន ឯខ្លួននាងត្រឡប់

ម្ចីម្នាទៅផ្ទះយកក្រមាចាស់មកផ្លាស់ យកក្រមាថ្មីអំពីខ្លួនទៅលាង
ទឹកឱ្យស្អាតល្អហើយ យកមកថ្វាយដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធអង្គនោះ
ទើបតាំងប្រណិធានថា៖ «ដោយអំណាចកុសល ដែលខ្ញុំម្ចាស់
បានថ្វាយសំពត់សាដកនេះ អំណើៗទៅអនាគត កាលបើ
នាយពាណិជ្ជទឹកឃ្មុំបានជាស្តេចចុល្លចក្រពត្រាធិរាជជាធំ ក្នុង
សកលជម្ពូទ្វីបពេលណា សូមឱ្យខ្ញុំម្ចាស់បានជាអគ្គមហេសីនៃ
ស្តេចអង្គនោះក្នុងពេលនោះ, សូមឱ្យខ្ញុំម្ចាស់មានរូបឆោមដ៏ល្អ
គួរគេពិតពិតរមិលមើល ហើយមានយសសក្តិនិងសម្បត្តិជា
សិរីសួស្តី ជាទីពេញចិត្តនៃជនទាំងពួងក្នុងលោក» ។ ព្រះ
បច្ចេកពុទ្ធបានធ្វើអនុទនារួចហើយ លោកហោះទៅកាន់អាកាស
រហូតដល់ភ្នំគន្ធមាទន៍នោះ ។ ចំណែកខាងបងទាំងពីរនាក់របស់
ពាណិជ្ជត្រឡប់មកផ្ទះវិញ ក៏បានត្រេកអរនឹងកុសល ដែលប្អូន
បានធ្វើហើយនោះឯង ។

លុះពាណិជ្ជទាំង ៣ នាក់ ធ្វើកាលកិរិយាទៅ បានសោយ
សម្បត្តិមនុស្សនិងសម្បត្តិស្លឹកជាច្រើនជាតិ ដល់មកក្នុងសាសនា

នៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់នៃយើងនេះ ខាងក្រោយបរិនិព្វានប្រមាណ ២០០ ឆ្នាំសេស ក៏ពាណិជ្ជប្អូនដែលបានថ្វាយទឹកឃ្មុំផ្ទាល់នឹង ដៃខ្លួន បានជាស្តេចអសោក នាងកុម្មុទាសីដែលចង្អុលផ្លូវបង្ហាញ រានលក់ទឹកឃ្មុំនិងបានថ្វាយសំពត់សាដកនោះ បានជាអគ្គ - មហេសី ព្រះនាមនាងអសន្ធិមិត្តា ពាណិជ្ជជាបងច្បងបានជា និគ្រោធសាមណេរ ពាណិជ្ជជាកណ្តាលបានជាព្រះបាទ ទេវានម្បិយតិស្ស ។

កាលព្រះបាទអសោក បានទស្សនាការឃើញនិគ្រោធសាមណេរកំពុងនិមន្តបិណ្ឌបាតដូច្នោះ ទើបចាត់រាជអាមាត្យឱ្យ ទៅនិមន្តសាមណេរនោះមក ស្តេចយាងចូលជិតសាមណេរ ដែលមានឥន្ទ្រិយនិងឥរិយាបថដ៏ស្ងប់ស្ងៀមដូច្នោះ ក៏មានព្រះ រាជឱង្ការត្រាស់ថា៖ «លោកម្ចាស់ចូរគង់លើអាសនៈដ៏សមគួរ ចុះ» ។ ពេលនោះ និគ្រោធសាមណេរងាកមើលក្នុងទិសផ្សេងៗ មិនឃើញមានភិក្ខុដ៏ទៃនៅក្នុងទីនោះ លោកក៏ចូលទៅជិត បល្ល័ង្ករាជ្យ ព្រះបាទអសោកជ្រាបដូច្នោះ ទើបទ្រង់ព្រះតម្រិះថា៖

«សាមណេរនេះ នឹងជាម្ចាស់នៃព្រះរាជដំណាក់របស់អាត្មា ក្នុងថ្ងៃនេះ» ។ សាមណេរបានហុចបាត្រដល់ព្រះហស្តព្រះបាទ អសោកហើយ ទើបឡើងគង់លើបល្ល័ង្ករាជ្យនៅក្រោមស្លេតថ្មីត្រ ព្រះរាជាទ្រង់ទតឃើញចង្អុលថ្មោះ ក៏មានព្រះរាជហឫទ័យជ្រះថ្លា ទ្រង់សរសើរនូវការសង្គ្រមឥន្ទ្រិយជាដើម ហើយទើបព្រះរាជទាន ភោជនាហារដ៏ត្រកាល ដែលគេតាក់តែងដើម្បីព្រះអង្គ ប្រគេន ដល់និគ្រោធសាមណេរ និងន្តឱ្យធ្វើភត្តកិច្ចរួចស្រេចហើយ ទើប ត្រាស់សួរនូវពុទ្ធវចនៈនឹងនិគ្រោធសាមណេរ។ បានសំដែង ធម៌ទេសនា ក្នុងធម្មបទអប្បមាទវគ្គថ្វាយព្រះរាជា ថាៈ

អប្បមាទោ អមតំ បទំ បមាទោ មច្ចុនោ បទំ
អប្បមត្តា ន មិយ្យន្តិ យេ បមត្តា យថា មតាតិ ។

សេចក្តីមិនប្រហែសជាផ្លូវមិនស្លាប់ សេចក្តីប្រហែសជាផ្លូវ ស្លាប់ ពួកអ្នកមិនប្រហែសឈ្មោះថាមិនស្លាប់ ពួកអ្នកប្រហែស ទុកដូចជាស្លាប់ ។

ព្រះបាទអសោក បានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់នូវគាថាមួយប្រកប
ដោយបាទ ៤ នេះ ព្រះអង្គក៏កើតសេចក្តីជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធ-
សាសនា ទើបបរិច្ចាគនិច្ចកត្តដល់និគ្រោធសាមណេរ៨សំរាប់ ។
សាមណេរថ្វាយព្រះពរថា៖ «អាត្មាភាពបានទទួលព្រះរាជទាន
ដោយត្រូវធម៌ហើយ អាត្មាភាពនឹងបូជាវត្ថុនេះដល់ព្រះឧបជ្ឈាយ៍
ដែលលោកប្រដៅអាត្មាភាពឱ្យដឹងគុណទោសខុសត្រូវ» ។ ព្រះ
បាទអសោកបានប្រគេន ៨ សម្រាប់ទៀត និគ្រោធសាមណេរ
ថ្វាយព្រះពរថា៖ «អាត្មាភាពនឹងបូជាដល់ អាចារ្យដែលលោក
លើកយកនូវធម៌ ជាប្រយោជន៍មកប្រដៅអាត្មាភាព» ។ ព្រះរាជា
ប្រគេន ៨ សម្រាប់ទៀត សាមណេរក៏យកទៅបូជាដល់ព្រះ
សង្ឃអស់ទៅ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ប្រគេន ៨ សម្រាប់ទៀត ក្នុងគ្រា
ជាគម្រប់ ៤ នេះ សាមណេរជាបណ្ឌិតមានប្រាជ្ញាមិនបានធ្វើ
សទ្ធាទាយកឱ្យធ្លាក់ចុះ ទើបលោកទទួលយកដោយខ្លួនឯង ។
ដល់ថ្ងៃទី ២ ព្រឹកឡើងនិគ្រោធសាមណេរបាននាំភិក្ខុសង្ឃ ៣២
រូប ចូលទៅកាន់រាជស្ថាន ព្រះបាទអសោកបានប្រគេនចង្ហាន់

ផ្ទាល់ដោយព្រះហស្តព្រះអង្គ ហើយនិមន្តព្រះសង្ឃឱ្យធ្វើភត្តកិច្ច ក្នុងរាជដំណាក់នោះ ដល់ពេលខាងក្រោយភត្តកិច្ច និគ្រោធសាមណេរបានសម្តែងធម៌ទេសនា ញ៉ាំងមហាក្សត្រិយ៍ព្រមទាំងសេនាបតី និង រាជបរិស័ទ្យទាំងពួង ឱ្យតាំងនៅក្នុងព្រះត្រៃសរណគមន៍និងសីល ៥ សីល ៨ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាចាប់ដើមតាំងតែអំពីថ្ងៃនោះមក ។

លំដាប់តពីនោះមក ព្រះបាទអសោកបានត្រាស់សួរព្រះសង្ឃថាៈ «ព្រះបរិយត្តិធម៌ ដែលព្រះបរមគ្រូទ្រង់ត្រាស់ទេសនានោះមានប៉ុន្មាន?» ព្រះមោគ្គលីបុត្តតិស្សត្ថេរថ្វាយព្រះពរថាៈ «បើរាប់ដោយអង្គមាន ៩ បើរាប់ដោយធម្មក្ខន្ធមាន ៨៤.០០០» ។ លុះព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះអង្គកណត់ថា នឹងបូជាព្រះធម្មក្ខន្ធដោយវិហារឱ្យគ្រប់ ៨៤.០០០ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យបរិច្ចាគព្រះរាជទ្រព្យ ៩៦ កោដិ ត្រាស់បញ្ញត្តិទៅលើក្សត្រិយ៍ទាំង ៨៤.០០០, ឯព្រះអង្គ ក៏ទ្រង់ប្រារព្ធសាងអសោកាភារមឡើងក្នុងពេលនោះ រហូតដល់ ៣ ឆ្នាំ ទើបសម្រេច

នូវនវកម្មនោះ ហើយព្រះអង្គចេញព្រះរាជប្រកាសប្រាប់ដល់
ស្តេចគ្រប់ប្រទេសឱ្យឆ្លងវិហារទាំង ៨៤.០០០ នោះ ក្នុងថ្ងៃតែ
មួយព្រមគ្នា ប្រកាសឱ្យអ្នកនគរទាំងអស់សមាទាននូវអដ្ឋង្គ-
ឧបោសថសីលក្នុងពេលនោះគ្រប់ៗ គ្នា ។

ព្រះបាទអសោកមានវត្ថុ ២ ប្រការ ដែលមានឫទ្ធានុភាព
យ៉ាងវិសេស គឺព្រះខាន់កែវ ១ ឈ្មោះបរន្តបៈ អាចទៅកាត់
ក្បាលសត្រូវបានចម្ងាយមួយរយយោជន៍ មកថ្វាយព្រះអង្គដូច
ព្រះបំណង មានច្រវាក់មាសមួយខ្សែអាចទៅចាប់ចងក្រៀក
មនុស្ស ឬវត្ថុទាំងឡាយនាំយកមកបានដូចព្រះរាជប្រាថ្នា ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះបាទអសោកទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ថាៈ កាឡនាគ-
រាជមានអាយុមួយកល្យ ជាអ្នកបានទាន់ឃើញព្រះពុទ្ធទាំង ៤
ព្រះអង្គ ដែលទ្រង់ចូលកាន់ព្រះនិព្វានទៅហើយ ទើបស្តេចប្រើ
ច្រវាក់មាសឱ្យទៅនាំយកកាឡនាគរាជនោះមក ព្រះអង្គបាន
អញ្ជើញកាឡនាគរាជឱ្យឡើងលើរតនបល្ល័ង្ក ឬដោយគ្រឿង
សុគន្ធជាតិនិងផ្កានានាហើយស្តេច ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យកាឡនាគរាជ

និម្មិតខ្លួនធ្វើជារូបព្រះពុទ្ធម្ចាស់ ស្តេចនាគក៏បានធ្វើតាមព្រះរាជ
បំណង បាននិម្មិតខ្លួនធ្វើជាព្រះពុទ្ធឡើង មានរូបភាពដូចជាព្រះ
ពុទ្ធសុទ្ធសាធ ជាទីនាំមកនូវសេចក្តីជ្រះថ្លាពន់ពេក ព្រះបាទ
អសោកបានទតមើលព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ដោយបីតិរីករាយ
ផ្សព្វផ្សាយសព្វសព្វសព្វកាយ ឱ្យកើតមានសេចក្តីជ្រះថ្លារឹងរឹតតែ
ចម្រើនខ្លាំងឡើង ព្រះអង្គទតសំឡឹងឆ្ពោះទៅព្រះពុទ្ធនោះ មិន
ប៉ប្រិចនេត្រា ហាក់ដូចជានឹងរដកព្រះនេត្រាពីព្រះអង្គទៅជាប់
នឹងព្រះពុទ្ធនិម្មិតនោះ ដោយទ្រង់អត់ព្រះក្រយាស្វាយរហូតដល់
៧ ថ្ងៃ កិច្ចនោះឈ្មោះថា អក្ខិបូជា (បូជាភ្នែក) ។

ព្រះបាទអសោកបានបំបួសព្រះមហិន្ទ្ររាជឱរសជាភិក្ខុ និង
នាងសង្ឃមិត្តារាជជីតា ជាភិក្ខុនី ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ប្រវត្តិសាស្ត្រសាកលរបស់ហ្លួងវិចិត្រវាទកាថា៖ ដែនមគធៈ
នោះជាទីដែលព្រះពុទ្ធសាសនាបានប្រតិស្ឋានជាដំបូង ហើយ
នាំគ្នាកាន់កាប់តៗ រៀងមក តែកាលចន្រ្ទគុប្បចូលមកគ្រប់គ្រង
ដែនដីនោះហើយ សាសនាព្រាហ្មណ៍ក៏មានអំណាច រុងរឿង

ឡើងក្នុងអាណាចក្រមគធៈ ព្រោះហេតុតែមួយយ៉ាង គឺចន្រ្ទគុប្ប មានអាចារ្យព្រាហ្មណ៍ ហើយការដែលចន្រ្ទគុប្បអាចតាំងខ្លួន ជាស្តេចដែនដីបាន ក៏ដោយវិធីប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រាហ្មណ៍ជា អាចារ្យទាំងនោះ ។

មួយយ៉ាងទៀត ក្នុងពុទ្ធកាលក្តី ខាងក្រោយពុទ្ធកាលយូរ មកក្តី ក៏ពួកព្រាហ្មណ៍តែងមាននាទីជាបុរោហិត (ជាទីប្រឹក្សា រាជការដែនដី) ហើយគេតែងប្រកាន់ថា ព្រាហ្មណ៍ជាបុគ្គល ចំពូកមួយ ដែលជាអ្នកចេះដឹងក្នុងរដ្ឋសាស្ត្រ (រដ្ឋប្រសាសន៍ ឬនឹងហៅឱ្យងាយៗ ថាវិជ្ជាគ្រប់គ្រង ឬវិជ្ជាការពារនគរ) ។ ព្រះ បាទវិន្ទុសារៈជាព្រះបិតារបស់ព្រះបាទអសោក ក៏គង់ជ្រះថ្លាក្នុង សាសនាព្រាហ្មណ៍ដែរ ដោយការធ្លាប់បានអញ្ជើញពួកព្រាហ្មណ៍ មកលៀងអាហារក្នុងមួយលើកៗ មួយម៉ឺនប្រាំមួយពាន់នាក់ ។ ឯព្រះបាទអសោក កាលព្រះអង្គជាភូមារនៅឡើយ ក៏ទ្រង់បាន ទទួលការសិក្សាក្នុងស្នាដៃរបស់ពួកព្រាហ្មណ៍ដែរ តែដល់ពុទ្ធ- សករាជ ២៧៩ ទើបបានទ្រង់ប្រកាសព្រះអង្គថាជាពុទ្ធមាមកៈ

ដោយសេចក្តីណែនាំនៃមន្ត្រីរបស់ព្រះអង្គម្នាក់ ឈ្មោះឧបតុប្បៈ ។
ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់កាន់ព្រះពុទ្ធសាសនានោះ ព្រោះទ្រង់ជ្រាប
ថា ព្រះអង្គបានធ្វើសង្គ្រាមជាកម្មដ៏អាក្រក់ ច្រើនលើសលុបពេក
និងទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា គ្រាកាលដែលព្រះអង្គវាយដណ្តើមយក
បានដែនកលិង្គៈ ទ្រង់បានធ្វើដោយអំណាចបំផ្លាញជីវិតមនុស្ស
ច្រើនជាអនេក ។

កាលពុទ្ធសករាជ ២៩៤ ស្តេចបានទៅនមស្សការនូវ
ទីប្រសូតរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ លុះដល់ពុទ្ធសករាជ ៣០៣ បាន
ទ្រង់ឧបសម្បទាភិក្ខុ ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ការសង្គ្រាម ដែលព្រះបាទអសោកធ្វើក្នុងខេត្តកលិង្គៈនោះ
ជាសង្គ្រាមធំបំផុត ដែលជាហេតុនាំឱ្យផ្លាស់ព្រះរាជហឫទ័យ
របស់ព្រះអង្គ ចាកភាពជាអ្នកធ្វើចម្បាំង មកជាអ្នកប្រព្រឹត្តធម៌វិញ
សិលាចារឹក ដែលបញ្ចុះពាក្យប្រកាសរបស់ព្រះបាទអសោកនោះ
ឯង សំដែងឱ្យឃើញថា ព្រះអង្គទ្រង់ស្តុតព្រះរាជហឫទ័យយ៉ាង
ណាៗ មានសេចក្តីប្រែដូចតទៅនេះ ៖

«ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិតជាអ្នកសក្តិសិទ្ធិ បានជ័យជំនះ
ដល់ខេត្តកលិង្គៈ កាលទ្រង់បានរាជសម្បត្តិហើយ ៨ ឆ្នាំ ។ ទ្រង់
បានមនុស្សមកជាឈ្លើយមួយសែនប្រាំម៉ឺន និងបានសម្លាប់អស់
មួយសែន» ។

«កាលដែលបានរួមខេត្តកលិង្គៈចូលមកហើយ ទើបព្រះ
ករុណាជាម្ចាស់ជីវិត ជាអ្នកសក្តិសិទ្ធិ បានតាំងខ្លួនជាអ្នកគ្រប់
គ្រងរក្សាព្រះធម៌ ទ្រង់ស្រឡាញ់ក្នុងព្រះធម៌ និងទ្រង់ស្រឡាញ់
ការប្រៀនប្រដៅព្រះធម៌ ហើយរឿងនេះឯងដែលធ្វើឱ្យព្រះ
ករុណាជាម្ចាស់ជីវិត ជាអ្នកសក្តិសិទ្ធិ ទ្រង់តូចព្រះទ័យក្នុងការ
ដែលនឹងទៅវាយដណ្តើមយកក្រុងកលិង្គៈ ព្រោះការវាយក្រុង
នោះ ត្រូវតែប្រទូស្តវាយពិឃាតមនុស្ស ឬចាប់យកជាឈ្លើយ
ជារឿងដែលព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត ទ្រង់មានព្រះទ័យ
ទោមនស្សយ៉ាងក្រៃលែង» ។

តាំងអំពីបានទ្រង់ប្រកាសព្រះអង្គជាពុទ្ធមាមកហើយ ក៏
លោកទាំងមូលបានដឹងច្បាស់ថាៈព្រះអង្គជាពុទ្ធសាសនូបត្ថម្ភកៈ

ពិតប្រាកដ ទ្រង់បានសាងព្រះស្នូបប្រាំបីម៉ឺនបួនពាន់^(២) ឡើង
ក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ហើយតាំងអំពីនោះមកក្រុងរាជគ្រឹះ ក៏ផ្លាស់នាម
ថាៈ «វិហារ» ដោយទីនោះជាទីតាំងនៅនៃព្រះស្នូប ដល់មក
សម័យនេះ ហៅថាៈ «បីហារ» ។

ក្នុងរជ្ជសម័យរបស់ព្រះបាទអសោកនេះ ពួកព្រាហ្មណ៍អាច
រស្មីចុះទៅ ពួកព្រាហ្មណ៍ដែលធ្លាប់បានទទួលប្រាក់ទំនុងបំរុង
របស់រដ្ឋបាលពីមុនមកនោះ ក៏ត្រូវកាត់ចេញអស់ ផ្លាស់យកប្រាក់
នោះទៅទំនុងបម្រុងព្រះសង្ឃវិញ ។

តែទុកជាព្រះបាទអសោក យកព្រះរាជហឫទ័យទុកដាក់ក្នុង
ការប្រកាស ពុទ្ធសាសនាដូច្នេះហើយក៏ដោយ ក្នុងព្រះរាជ
អាណាចក្ររបស់ព្រះអង្គក៏គង់នៅមានសាសនាដទៃៗ ទៀត ជា
ច្រើន ។ ព្រះបាទអសោកទ្រង់ទំនុកបំរុងព្រះពុទ្ធសាសនា
តែទ្រង់មិនប្រទូស្តរ៉ាយសាសនាដទៃទេ សូម្បីទ្រង់ដកសាសនា
ព្រាហ្មណ៍ ដែលធ្លាប់ជាសាសនាសម្រាប់អាណាចក្រចេញហើយ

^២ មានសៀវភៅបារាំងប្រាប់ចំនួនខុសៗគ្នាច្រើន ខ្លះថាប្រាំបីម៉ឺន ខ្លះថាប្រាំមួយម៉ឺនបួនពាន់ ខ្លះប្រាំបីពាន់បួនរយ ការដែលពិតនោះ
បើនឹកដល់ អាណាចក្រនិងសេចក្តីជ្រុះថ្លាចាស់ក្លាត្រៃលែងរបស់បាទអសោកហើយ ការកសាងព្រះស្នូបប្រាំបីម៉ឺនបួនពាន់អង្គនោះ
ជារបស់ដែលគួរជឿ មិនជាការលើសវិស័យដែលទ្រង់កសាងបាន ។

ក៏គង់នៅប្រើព្រាហ្មណ៍ធ្វើពិធីផ្សេងៗនៅឡើយ រឿងទាំងនេះ
ក៏ព្រោះថាជាកិច្ចខានសោះមិនបាន ដោយពួកដែលជឿសាសនា
ព្រាហ្មណ៍ក្នុងវេលានោះ មិនមែនតិចជាងពួកពុទ្ធសាសនិកជនទេ
ម្យ៉ាងទៀត តាំងពីបុរាណកាលយូរមកហើយក្តី ក្នុងសម័យនេះក្តី
ចិត្តរបស់ជនជាតិឥណ្ឌានៅជាប់តែនឹងសាសនា បើព្រះបាទ
អសោកបដិសេធចោលសាសនាព្រាហ្មណ៍ចេញហើយ ក៏ប្រាកដ
ជានឹងកើតការក្បត់កាប់សម្លាប់គ្នាវឹកវយ៉ាងធំ បើទុកជាទ្រង់លះ
បង់ចោលសោះមិនបានដូច្នេះ ក៏គង់ទ្រង់មិនទំនុងបម្រុង
ព្រាហ្មណ៍ជាការធំដុំប៉ុន្មានឡើយ ។

មិនមែនតែសាសនាព្រាហ្មណ៍ប៉ុណ្ណោះទេ សូម្បីសាសនា
ដទៃៗ ដែលមានគណាចារ្យតាំងការប្រៀនប្រដៅនៅឡើយ ព្រះ
បាទអសោកក៏មិនបានលុបលាងចោលដែរ គ្រាន់តែទ្រង់សំដែង
ព្រះរាជប្រាថ្នាឱ្យម្ចាស់នៃសាសនានោះៗ ជួយទំនុកបំរុងសីលធម៌
របស់ប្រជាជនប៉ុណ្ណោះ សេចក្តីប្រាថ្នាទ្រង់បានចារឹកនៅលើផែន
សិលា ហើយនាំទៅប្រតិស្ថានទុកក្នុងទីផ្សេងៗ សិលាចារឹកនោះ

តាំងនៅរហូតដល់សម័យនេះ មានផែនថ្មមួយផ្ទាំង ដែលសំដែង
ឱ្យឃើញចរិយាវត្តដ៏ល្អរបស់ព្រះបាទអសោក ដូចសេចក្តីប្រែត
ទៅ នេះ ៖

«ប្រជារាស្ត្រគ្រប់គ្នាសុទ្ធតែជាបុត្ររបស់ខ្ញុំ ខ្ញុំត្រូវការឱ្យបុត្រ
ក្នុងទ្រូងរបស់ខ្ញុំ មានសេចក្តីសុខសួស្តីក្នុងលោកនេះយ៉ាងណា
ខ្ញុំក៏មានប្រាថ្នាឱ្យពួកប្រជាជន មានសេចក្តីសុខសួស្តីយ៉ាង
នោះ ។ ខ្ញុំឱ្យដាំដើមជ្រៃនៅប្របខាងផ្លូវដើរ ដើម្បីឱ្យជាម្លប់ដល់
មនុស្សនិងសត្វ ។ ខ្ញុំបានឱ្យដាំសួនស្វាយ ជីកស្រះ និងសាង
សាលា ឱ្យជាទីសំណាក់អាស្រ័យនៃមនុស្សនិងសត្វ ។ ខ្ញុំបាន
តាំងអ្នកមើលការខាងផ្លូវ សាសនាសម្រាប់ធ្វើការកុសលគ្រប់
ប្រភេទ និងប្រតិបត្តិនាទីរបស់សាសនាគ្រប់និកាយ ។ ខ្ញុំយកចិត្ត
ទុកចំពោះព្រះសង្ឃរបស់ព្រះពុទ្ធសាសនា សូម្បីពួកព្រាហ្មណ៍
ដែលជាសាសនារបស់ពួកសូមទាន ហើយនិងម្ចាស់លទ្ធិដទៃៗ
ខ្ញុំក៏យកចិត្តទុកដាក់ផង» ។

កាលក្នុងពុទ្ធសករាជ ៣០១ ព្រះបាទអសោកបានចាត់ឱ្យ
មានសង្គាយនា^(៣) ជាគ្រាទី ៣ ក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រដែលជាក្រុង
របស់ព្រះអង្គគង់នៅ ។ ក្នុងកាលសង្គាយនាជានោះ មានភិក្ខុ
មកប្រជុំមួយពាន់អង្គ ហើយក្នុងគ្រានេះឯងដែលបានបញ្ជូនពួក
ព្រះថេរៈ ជាអ្នកអង់អាចទៅប្រកាសព្រះពុទ្ធសាសនា ក្នុងមួយ
ទិសមួយរូបគ្រប់ផ្លូវ គឺព្រះមហារក្ខិតត្ថេរ ទៅប្រកាសដល់ពួក
ក្រិកខាងខែត្របាក់ទ្រីយ៉ាន (Bactriane) ព្រះមទ្ធិយន្តិកៈ (ធម្មន្តិក?)
ទៅប្រកាសខាងកស្មីរៈ និងដែនគន្លាវៈ, ព្រះមហាជិម្មៈ(?) និង
សហទេវៈ ទៅប្រកាសក្នុងអាណាចក្រតូចៗ ផ្សេងៗ ខាងភ្នំ
ហិមាល័យ, ព្រះមហាធម្មៈ ទៅប្រកាសខាងខែត្រមហារាស្ត្រ,
ព្រះមហាទេវៈ ទៅប្រកាសខាងម៉ែសរ, ព្រះសោណៈនិងឧត្តរៈ
ទៅប្រកាសខាងប្រទេសភូមា-មន; ព្រះឱរសនិងព្រះធីតារបស់
ព្រះបាទអសោក បានទទួលនាទីទៅប្រកាសខាងកោះលង្កា ។

³ មើលសចក្តីសង្ខេប តែងាយយល់ក្នុងសៀវភៅ Les Religions "du monde" par G. Clement

ក្នុងខែត្រដែលបាទអសោកបញ្ចូនព្រះថេរ ទៅប្រកាសព្រះ
ពុទ្ធសាសនានេះ មានទីខ្លះជាដែនដែលមិនបាននៅក្នុងអំណាច
របស់ព្រះអង្គ តែអាស្រ័យហេតុដែលព្រះអង្គមានអំណាចជាធំ
ក្រៃលែងនៅក្នុងឥណ្ឌា ទើបមិនមានអ្នកណាហ៊ានឃាត់ខាង
ឡើយ ហើយកាលនោះ ព្រះពុទ្ធសាសនាជាសាសនាដែល
ដោះទុក្ខរបស់មនុស្សបានពិតៗ ដូច្នេះ អ្នកប្រទេសទាំងឡាយក៏
ជ្រះថ្លាជាច្រើន ម្យ៉ាងទៀត បណ្តាលមកអ្នកដែលប្រកាសពុទ្ធ-
សាសនានេះ, ក៏បានធ្វើប្រយោជន៍ដ៏សំខាន់ឱ្យដល់ប្រទេស
ទូទៅ ដូចក្នុងដែនដីក្តាន់ (Dek-Kan) ដែលវេលានោះនៅជា
មនុស្សព្រៃនៅឡើយ ក៏បានទទួលសេចក្តីចម្រើនរុងរឿង ដោយ
ពុទ្ធនុភាព តែដែលសំខាន់បំផុត ក៏គឺកោះលង្កានិងខាងកសិរៈ ។

ព្រះមហិន្ទត្ថេរ និងព្រះនាងសង្ឃមិត្តាថេរី ជាឱរសនិងធីតា
របស់ព្រះបាទអសោក បានមកដល់កោះលង្កា ហើយធ្វើឱ្យស្តេច
ក្នុងលង្កាទ្វីប ដែលទ្រង់ព្រះនាមថាៈ ព្រះបាទទេវានម្បិយតិស្ស
ជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធាវាទ ហើយសាសនារបស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជា

ម្ចាស់ ក៏បានប្រតិស្នានក្នុងលង្កាទ្វីប ក្នុងពុទ្ធសករាជ ៣១៣ កាលដែលព្រះមហិន្ទត្ថេរ និងព្រះនាងសង្ឃមិត្តាថេរីស្តេចទៅ លង្កាទ្វីបនោះ ទ្រង់បាននាំយកមែកពោធិ៍អំពីពោធិព្រឹក្សដែល ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់នោះ ទៅដាំក្នុងលង្កា ហើយដើមពោធិ៍ នោះចម្រើនធំឡើងនៅដល់សព្វថ្ងៃនេះ ជាឈើដែលរស់នៅបាន យូរបំផុតក្នុងលោក មានអាយុជាង ២៥.០០០ ឆ្នាំ មកហើយ ។ កាលព្រះពុទ្ធសាសនា ប្រតិស្នានមាំក្នុងកោះលង្កា ពួកជនអ្នក លង្កាក៏ខ្វល់ខ្វាយប្រឹងប្រែងក្នុងការតែងគម្ពីរ និងប្រកាសព្រះពុទ្ធ- សាសនាទៅកាន់ប្រទេសភូមា-ផ្លា និងឥណ្ឌូស៊ីនទាំងអស់ទូទៅ ហើតមកក្នុងសម័យកណ្តាល កាលព្រះពុទ្ធសាសនាបានខ្ចាត់ ធ្លាក់ចេញចាកឥណ្ឌា ដោយការបៀតបៀនរបស់សាសនាហិណ្ឌូ និងមហាម៉ាត់ (អ៊ីស្លាម) ហើយកោះលង្កា ក៏ត្រឡប់ប្រែជាប្រធាន របស់ព្រះពុទ្ធសាសនា ។

ចំណែកប៉ែកខាងជើង គឺខាងកសិវៈ និងគន្ធារៈនោះ ព្រះ សាវកជាអ្នកប្រកាសព្រះសាសនា បានធ្វើប្រយោជន៍ជាច្រើន

ជាងប៉ែកខាងឯទៀត ព្រោះថាព្រះមន្ទិយន្តិកៈ អ្នកនាំព្រះពុទ្ធ-
សាសនាទៅប្រកាសក្នុងដែននោះ បាននាំភិក្ខុប្រាំរយរូបទៅជា
មួយផង ហើយពួកលោកទាំងអស់នោះ បានធ្វើសេចក្តីចម្រើន
មិនតែផ្លូវចរិយានិងសីលធម៌របស់ប្រជាជនប៉ុណ្ណោះទេ លោកក៏
បានទាំងណែនាំជួយក្នុងការសាងទីក្រុង, ធ្វើផ្លូវទឹក, ទំនុងបំរុង
ក្នុងការដាំដំណាំ, ឱ្យបានសេចក្តីចម្រើនក្នុងផ្លូវរកចិញ្ចឹមជីវិតរបស់
មនុស្សទៀតផង ក្នុងបទដែលពោលតទៅនឹងឃើញបានថា ខាង
កសិករនិងគន្លាវនេះឯង ដែលជាអ្នកប្រកាសសាសនា ចេញទៅ
កាន់ប្រទេសចិន ដែលបង្កើតជានិកាយមហាយានឡើង ។

សូម្បីព្រះបាទអសោក បានទំនុងបំរុងព្រះពុទ្ធសាសនាឱ្យ
រុងរឿងពេញបន្ទុកយ៉ាងនេះហើយ ក៏គង់មិនទាន់ពេញព្រះរាជ-
ហឫទ័យព្រះអង្គនៅឡើយ បានជាព្រះអង្គព្យាយាម ធ្វើឱ្យព្រះ
ពុទ្ធសាសនាផ្សាយចេញទៅដល់ប្រទេសក្រិក តាំងអំពីរជ្ជសម័យ
ព្រះបាទអាឡេក្សន្ទ្រមហារាជ និងផ្សាយទៅដល់អឺរ៉ុបនិងអហ្វ្រិក
ថែមទៀត ។ មានសិលាចារឹកចុះព្រះនាមស្តេចក្នុងប្រទេស

ផ្សេងៗ ដែលជាអ្នកជួយក្នុងការប្រកាសសាសនា តែព្រះនាម
របស់ស្តេចទាំងអស់នោះ ព្រះបាទអសោកយកមកសរសេរជា
ភាសាបាលីទាំងអស់ដូចអន្តិយកៈ (ព្រះបាទអេន្តិឌិគោលទី២ ជា
ស្តេចក្រុងស៊ីរី (Syrie) តុរុមាយៈ (ព្រះបាទប៉េតាលេមេ ជាស្តេច
ដែនដីអេហ្ស៊ីប្តី (Egypte) អន្តិកេនៈ (ព្រះបាទអន្តិកោន ជាស្តេច
ដែនដីម៉ាសេដ្វាន (Macedoine) អសិកសន្ធរោ (ព្រះបាទ
អាឡេក្សន្ទ្រ ជាស្តេចក្រុងអេប៊ីរ (Epire) មកៈ (ព្រះបាទមាគីស
ស្តេចគ្រងនគរតូចៗ មួយកន្លែងជាខាងកើតប្រទេសអេហ្ស៊ីប្តី)
ដោយហេតុនេះ ទើបត្រូវរាប់ថា ព្រះបាទអសោកបានប្រកាស
ព្រះពុទ្ធសាសនា មិនមានពុទ្ធសាសនិកជនឯណា ឱ្យបានត្រឹម
ស្មើនឹងព្រះអង្គនោះឡើយ ហើយក្នុងគ្រានេះ យើងក៏ចូលចិត្ត
បានថា ហេតុអ្វីគោលសំខាន់ក្នុងគ្រិស្តសាសនា ទើបប្រហែល
គ្នានឹងព្រះពុទ្ធសាសនាដ៏ច្រើនម៉្លេះ ប្រសិនបើព្រះបាទអសោក
មិនអស់ព្រះជន្មដោយរហ័ស ឬថាកាលអស់ព្រះជន្មហើយ មាន
អ្នកប្រព្រឹត្តតាមព្រះរាជលំអានតមក ដោយសេចក្តីជ្រះថ្លាដ៏

ឃ្លាត់ចត់ មានអំណាចរាជសក្តិយ៉ាងព្រះបាទអសោកផង ហើយក៏
មិនបាច់សង្ស័យឡើយ អ្វីរ៉ូបទាំងថ្វីបក៏នឹងកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនា
មិនខាន កាលបើអ្វីរ៉ូបទាំងថ្វីបកាន់ព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ ព្រះ
ពុទ្ធសាសនាក៏នឹងត្រឡប់ជាទី រាប់អានរបស់លោកទាំងអស់
ទូទៅ ទ្រង់ទ្រាយរបស់លោកហើយនឹងបែបផែនការងារប្រព្រឹត្ត
ទៅនៃខែត្រដែនក៏នឹងខុសប្លែក ចាកហេតុភេទក្នុងវេលានេះជា
ច្រើន ។

សិលាចារឹករបស់ព្រះបាទអសោក ដែលប្រតិស្ឋាននៅ
ទីប្រសូតរបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ដូចបានប្រែមកជាអក្សរខ្មែរ និង
ភាសាខ្មែរដូចតទៅនេះ ៖

- ១-ទេវាន បិយេន បិយទសិន លាជិន វីសតិវសាភិសិតេន
- ២-អតន អាគាច មហីយិតេ ហិទ ពុធេ ជាតេ សក្យមុនីតិ
- ៣-សិលាវិតឧភីចា កាលាបិត លិលាចំភេច ឧសបាបិតេ
- ៤-ហិទ ភគវំ ជាតេតិ លុំមិនិគាមេ ឧពលិតេ កដេ
- ៥-អថភាគិទយថ

១-ព្រះរាជាបិយទសីជាទីស្រឡាញ់របស់ទេវតា រាជាភិសេក
ហើយបាន ២០ ឆ្នាំ (៤) ។

២-ស្តេចមកបូជាដោយព្រះអង្គឯង ទ្រង់ជ្រាបច្បាស់ថា ព្រះ
សក្យមុនីពុទ្ធទ្រង់ប្រសូតហើយក្នុងទីនេះ ។

៣-ទើបប្រោសឱ្យចារឹកសិលាទុក? (៥) និងប្រោសឱ្យតាំង
សសរថ្ម ។

៤-សំដែងប្រាប់ថា ព្រះដ៏មានព្រះភាគទ្រង់ប្រសូតហើយ
ក្នុងទីនេះ និងប្រោសឱ្យបន្ថយស្នូយហ្លួង ក្នុងតំបន់ស្រុកលុម្មិនី ។

៥-ចុះប្រាំបីភាគ (?) ។

⁴ ព្រះនាមពេញរបស់ព្រះបាទអសោកថា: «អសោកបិយទសី» ។

⁵ ដែលមានគ្រឿងសម្គាល់ដូច្នេះឱ្យដឹងថា: អ្នកប្រមិនសូវច្បាស់ ។

អសន្និមិត្តាអត្ថមហេសី

គម្ពីរមហាវង្ស

ព្រះបាទអសោកមហារាជ្យ ទ្រង់មានអត្ថមហេសីមួយអង្គ
ព្រះនាមនាង អសន្និមិត្តា^(៦) (មានអវយវៈឥតមានដំណ) ព្រះនាង
មានរូបឆោមដ៏ល្អជាងគ្នាមក្នុងលោក គួរអ្នកផងក្រឡេកមើល
ដោយសេចក្តីពេញចិត្ត ព្រះនាងមានបសាទសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះ
ពុទ្ធសាសនា តែងនិមន្តព្រះភិក្ខុសង្ឃទាំងប្រាំមួយម៉ឺនអង្គ មក
ប្រគេនចង្ហាន់ជាមួយនឹងព្រះបាទអសោកជាព្រះរាជស្វាមី ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះនាងប្រថាប់នៅលើ (កៅអីមាសដាំត្បូង) កំពុង
សោយអំពៅ ដែលពួកទេព្ទានាំយកពីហិមវន្តប្រទេសមកថ្វាយ
ពេលនោះ ព្រះបាទអសោកស្តេចយាងចូលទៅក្នុងទីនោះ ទ្រង់
ទតឃើញព្រះនាងអសន្និមិត្តាកំពុងសោយអំពៅ ទើបចំអន់ព្រះ
នាងក្រសាលព្រះរាជហឫទ័យថា៖ «ហែនាងមានរូបឆោមនិង

^៦ តាមសៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោកល្វី-ហ្វីលីព្វ ដែលលោកផ្សំ-មៅប្រែជាខ្មែរថា
ព្រះនាងអសន្និមិត្តាមានបុត្រមួយព្រះអង្គព្រះនាម កុនាស តែក្នុងគម្ពីរមហាវង្សមិនឃើញមាននិយាយ ។

ភក្ត្រដ៏ល្អស្រស់ប្រិមប្រិយ នាងបរិភោគនូវទឹកអំពៅដ៏ផ្អែមត្រជាក់ ដូចជាសនៃទឹកឃ្មុំនេះ សប្បាយរីករាយចិត្តណាស់ទៅឬ?» ។

ព្រះរាជទេវី បានស្តាប់ព្រះឱង្ការត្រាស់សសរសើរចំអក ដូច្នោះ ក៏តូចព្រះហឫទ័យ ក្រាបទូលថាៈ «បពិត្រព្រះសម្មតិទេព ដ៏ប្រសើរ អំពៅនេះកើតក្នុងហិមវន្តប្រទេស ទេព្វានាំយកមក ថ្វាយនេះ ព្រោះតែបុណ្យានុភាពនៃខ្ញុំម្ចាស់ មិនមែនព្រោះបុណ្យ សម្ភារនៃព្រះអង្គទេ» ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ត្រាស់តបថាៈ «នែនាងមានភក្ត្រដ៏ចំរើន ឥស្សរិយសម្បត្តិ ក្នុងសកលជម្ពូទ្វីបនេះជាប់រស់យើង នាងថា សម្បត្តិទាំងពួងកើតព្រោះបុណ្យរបស់នាងទៅវិញ នាងឯងវាយ ឫកស្មើ លើកដំកើងខ្លួនឱ្យខ្ពស់ដល់ភពមហាព្រហ្ម បន្តោកបុណ្យ របស់យើងទំលាក់ឱ្យទាបដល់អវិចិមហានរកទៅឬ? នាងឯងថា សម្បត្តិកើតព្រោះបុណ្យខ្លួននាងឯងៗ មានបុណ្យពិតណាស់ ហើយ បើដូច្នោះ ព្រឹកនេះយើងនឹងលៀងព្រះសង្ឃប្រាំមួយម៉ឺន អង្គ ចូរនាងឯងរកសំពត់ឱ្យបានប្រាំមួយម៉ឺនជាប់ នឹងប្រគេន

ដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃក្នុងថ្ងៃព្រឹកនេះ បើនាងឯងរកបានទាន់ក្នុង
ពេលធ្វើទាននេះ ទើបឃើញជាក់ច្បាស់ថានាងមានបុណ្យ
ប្រាកដមែន តែបើរកមិនបានទេ យើងនឹងត្រូវធ្វើតាមរាជអាជ្ញា
ដល់នាងឯង ក្នុងថ្ងៃព្រឹកនេះ» ។

កាលព្រះនាងទេវី បានស្តាប់ព្រះរាជឱង្ការដាក់រាជអាជ្ញា
ដល់នាងក៏ភិតភ័យ មានព្រះភក្ត្រស្លឹតស្លាំងដោយរំពឹងថា៖ «ព្រះ
មហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ព្រះក្រោធដល់អាត្មា» ហើយព្រះនាងសោយ
សោកហាក់ដូចជាត្រូវថ្នាំពិសពុលក្តៅក្នុង ជាប់នៅនឹងដួង
ហឫទ័យ ភ័យជានិច្ចគ្រប់ដង្ហើមចេញចូល ព្រះនាងរំពឹងថា៖
«អាត្មាអញនេះនឹងទៅរកសំពត់ក្នុងទីឯណា ឱ្យបានដល់ទៅប្រាំ
មួយម៉ឺនជាប់ដូច្នេះហ្ន៎!» ព្រះនាងចូលទៅក្នុងក្រឡាព្រះបន្ទំ យំ
ទួញបម្រះននៀលទៅមកៗ លើសិរីសេយ្យាមិនបាននិទ្រាលក់
អស់មួយរាត្រី ដោយចប់បរម្ភថា មុខជានឹងត្រូវស្លាប់ព្រឹកនេះ
ហេតុតែតេជះកុសលដែលនាងបានសាងមកអំពីអតីតជាតិ ក៏ក្តៅ

ដល់ចតុលោកបាលទាំង ៤ ^(៧) គ្រានោះស្តេចវេស្សវណៈមហារាជបានជ្រាបថា ព្រះនាងអសន្និមិត្តាអគ្គមហេសីមានទុក្ខព្រួយដូច្នោះ ក៏ស្តេចចូលទៅកាន់សំណាក់ព្រះនាងហើយត្រាស់ថាៈ (បពិត្រព្រះរាជទេវី ព្រះនាងកុំសោយសោកចប់បារម្ភឡើយ សំពត់សាដករបស់ព្រះនាង កាលថ្វាយដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ អំពីជាតិមុននោះ ចូរព្រះនាងពិចារណាអំពីង ដល់ផលសំពត់សាដករបស់ព្រះនាងនោះចុះ នឹងឱ្យផលប្រាកដដល់ព្រះនាង គ្រានេះ>> លុះទ្រង់ដាស់តឿនព្រះស្មារតី ព្រះអគ្គមហេសីដូច្នេះហើយ ក៏និម្មិតដោយឫទ្ធិ នាំយកប្រអប់មួយមានជាយសំពត់សាដកចេញមកប្រាដកខាងក្រៅ ប្រគល់ឱ្យព្រះអសន្និមិត្តារាជទេវី ហើយត្រាស់បង្គាប់ថាៈ <<បពិត្រព្រះរាជទេវី បើព្រះនាងប្រាថ្នានឹងចង់យកសំពត់សាដកប៉ុន្មានៗក្តី ចូរចាប់ទាញជាយសំពត់ដែលចេញមកប្រាដកខាងក្រៅនេះចុះ នឹងកើតសំពត់សាដកយ៉ាងល្អវិសេសដូចចិត្ត មានតម្លៃនឹងកាត់ថ្លៃមិនបានប្រមាណមិនកើត>>។

^៧-ចតុលោកបាល ទេវតារក្សាលោកមាន ៤ អង្គគឺៈ កុវេរៈ (ឬវេស្សវណៈក៏ហៅ) ធនៈ វិរុទ្ធិ និងវិទ្យុក ។ ទេវតាទាំង ៤ អង្គនេះជាអ្នកដឹងថាៈ សត្វធ្វើល្អធ្វើអាក្រក់គ្រប់យ៉ាង ។

លុះព្រះបាទវេស្សវណ្ណមហាបាទត្រាស់បង្គាប់ ព្រះនាងសព្វគ្រប់
ហើយ ក៏ស្តេចចេញចាកទីនោះទៅ លុះដល់ព្រឹកព្រលឹមស្រាង
ឡើង ព្រះបាទអសោក ស្តេចអង្គាសព្រះភិក្ខុសង្ឃដោយ
ភោជនាហារដ៏ឧត្តម បូជាដោយសុគន្ធបុប្ផាស្រេចហើយ ក៏ឆ្លៀង
ព្រះនេត្រាទតមើលព្រះអគ្គមហេសីត្រាស់ថាៈ «ចូរនាងយក
សំពត់ប្រាំមួយម៉ឺនជាប់ តាមដោយកម្លាំងបុណ្យរបស់ខ្លួនមក នឹង
ប្រគេនដល់ព្រះសង្ឃប្រាំមួយម៉ឺនរូបនេះ» ។ ព្រះរាជទេវីក៏នាំ
យកប្រអប់ទិព្វមក ទាញហូតយកសំពត់ម្តងមួយគូៗ ជាសំពត់
កាត់ថ្លៃមិនបាន ហាក់ដូចជាសំពត់ទិព្វ ដែលកើតក្នុងដើម
កល្យាណ្ឌ ថ្វាយដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ហើយក្នុងសំពត់មួយ
ជាប់ៗនោះ ល្អបានចីវរមួយត្រៃៗ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ប្រទាន
ដល់ព្រះសង្ឃថេរ ហើយទើបថ្វាយទូទៅគ្រប់ព្រះសង្ឃទាំង
ប្រាំមួយម៉ឺនរូប ដែលគង់នៅក្នុងទីនោះ ព្រះសង្ឃទាំងអស់
អនុមោទនាហើយ ថ្វាយព្រះពរលាព្រះមហាក្សត្រិយ៍ចេញទៅ
កាន់អាវាស ។

ឯព្រះបាទអសោក ទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យសប្បាយ
រីករាយស្ងើចនឹងបុណ្យកុលសនៃព្រះនាងទេវី ត្រាស់ស្រស់
ស្រាយដោយសេចក្តីសោមនស្ស ទើបស្តេចទ្រង់ឈរក្នុងក
ណ្តាលប្រជុំពួកស្រីស្នំដ៏រុងរឿង ដូចជាព្រះឥន្ទ្រនៅក្នុងកណ្តាល
ពួកស្រីទេពអប្សរក្នុងស្ថានសួគ៌ ហើយត្រាស់ថា៖ «នៃនាង! ខ្លួន
បងនេះ មានសេចក្តីជ្រះថ្លាក្នុងកុលសរបស់នាងពន់ពេក យើង
ដឹងច្បាស់ហើយថា កុសលនាងបានធ្វើទុកមកអំពីជាតិមុនពិត
ទើបបានមកជួបប្រសព្វនឹងយើងៗ ធ្វើអាការកិរិយាដល់នាង
ទាំងនេះ ដើម្បីនឹងល្បងកុសលរបស់នាងមើល នាងកុំតូចចិត្ត
ឡើយ ចូរអត់ទោសចុះ ឥស្សរិយសម្បត្តិទាំងពួងនេះ យើង
ប្រគល់ឱ្យដល់នាងហើយ ចូរនាងជាធំចម្បងជាងពួងស្រីស្នំទាំង
មួយម៉ឺនប្រាំមួយពាន់នេះ ចាប់ដើមតាំងតែពីថ្ងៃនេះទៅ» ។

កាលព្រះបាទអសោក ប្រោសប្រទានឥស្សរិយយសដល់
ព្រះនាងអសន្ធិមិត្តា អគ្គមហេសីដូច្នេះ ក៏ស្រីស្នំទាំងឡាយ ដែល
គាល់បំរើស្និទ្ធស្នេហានឹងព្រះបាទអសោក មានសេចក្តីឫស្សា

ពោលពាក្យនិន្ទាដល់ស្តេច ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ជ្រាបហេតុ
នោះ ទើបត្រាស់បង្គាប់ឱ្យពួកអ្នកពិសេស ធ្វើនំឱ្យបានមួយម៉ឺន
ប្រាំមួយពាន់ ហើយក្នុងនំមួយនោះ ទ្រង់បង្កប់ព្រះទម្រង់ដ៏មាន
តម្លៃកាត់ថ្លៃមិនបានមួយវង់ ទើបត្រាស់ឱ្យហៅពួកស្រីទាំងនោះ
ឱ្យចូលមកគាល់ព្រមគ្នា ព្រះអង្គត្រាស់ឱ្យស្រីស្នំទាំងឡាយកាន់
យកនំមួយម្នាក់ៗ ដើម្បីនឹងផ្សងមើលបុណ្យពួកស្រីស្នំទាំងនោះ
តែឱ្យនាងអសន្ធិមិត្តាយកក្រោយគេបំផុត ហេតុតែបុណ្យនាង
ក៏បានត្រូវជួបទៅលើនំដែលមានព្រះទម្រង់នោះ ទើបព្រះមហា-
ក្សត្រិយ៍ ត្រាស់ឱ្យស្រីទាំងនោះមកយកនំឱ្យព្រមគ្នាក្នុងទីចំពោះ
ព្រះភក្ត្រព្រះអង្គ ក៏ពួកស្រីឯទៀតបកមើលនំរបស់ខ្លួនៗ ទៅ មិន
ឃើញមានវត្ថុអ្វីក្នុងនំនោះ ឯនាងអសន្ធិមិត្តាបកនំទៅ ឃើញព្រះ
ទម្រង់មួយវង់កាត់ថ្លៃមិនបាន ប្រាកដច្បាស់ដល់ពួកនាងស្នំទាំង
១ ម៉ឺនប្រាំមួយពាន់នោះ ។ ទើបព្រះបរមក្សត្រិយ៍មានព្រះរាជ-
ឱង្ការត្រាស់ថា៖ «ម្ចាស់នាងទាំងឡាយ នាងរាល់គ្នាបានរើស
យកនំមុននាងអសន្ធិមិត្តាៗ យកក្រោយ ហេតុដូចម្តេច ក៏បាន

ព្រះទម្រង់ទៅនាងអសន្និមិត្តា? ព្រោះដូច្នោះ ពួកនាងមិនគួរនឹង
និន្ទាដល់នាងអសន្និមិត្តា ជាអ្នកមានបុញ្ញនិធិធ្វើទុកមកហើយក្នុង
កាលមុននោះទេ ដែលជាស្រីអាចនឹងទទួលគ្រប់គ្រងឥស្សរិយ -
សម្បត្តិបាន» ។ ចាប់ដើមតាំងតែពីត្រឹមនោះមក ស្រីស្នំ
ទាំងឡាយក៏នាំគ្នាស្ងៀមស្ងាត់វាចា មិនហ៊ានឬស្សាព្រះនាង
អសន្និមិត្តាទៀតឡើយ កាលព្រះនាងអសន្និមិត្តានឹងសំដែង
កុសលអំពីមុនឱ្យប្រាកដកនោះ ព្រះនាងកាន់ប្រអប់ទិព្វដោយព្រះ
ហស្តខាងឆ្វេង ចាប់យកសំពត់ទិព្វ ដោយព្រះហស្តខាងស្តាំ ហូត
យកបានចំនួនមួយពាន់ជាប់ ថ្វាយដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ហើយ
ព្រះនាងបរិច្ចាគសំពត់ប្រាំរយៗ ដល់ព្រះរាជវង្សានុវង្ស ដល់
ពួកស្រីស្នំ ដល់ពួកសេវកាមាត្យ ព្រមទាំងចតុវង្សសេនាទូទៅទាំង
នគរ ព្រះបាទអសោករាជបពិត្រ បានជ្រាបហេតុអស្ចារ្យចម្លែក
ដូច្នោះ ទើបព្រះអង្គត្រាស់សួរព្រះនាងថា៖ «ឱ! អសន្និមិត្តា នាង
បានប្រអប់ទិព្វនេះមកអំពីទីណា ក៏អស្ចារ្យចម្លែកម្ល៉េះ ទាញ
យកសំពត់ទាំងសែនក៏មិនចេះអស់សោះ? » ។

ព្រះនាងអសន្ធិមិត្តាក្រាបបង្គំទូលតបថា៖ «បពិត្រមហារាជ
កុសលដែលខ្ញុំម្ចាស់ បានសន្សំទុកហើយអំពីអតីតជាតិ ទើបដល់
មកជាតិជាបច្ចុប្បន្ននេះបានជាកុវេរមហារាជ ដែលជាអ្នករក្សា
លោកទ្រង់ជ្រាបថា ខ្ញុំម្ចាស់កំពុងមានទុក្ខព្រួយ គ្រាកាលព្រះ
មហាបពិត្រ ដាក់ព្រះរាជអាជ្ញាឱ្យរកសំពត់ប្រាំមួយម៉ឺនមកប្រគេន
ដល់ព្រះសង្ឃនោះ ក៏កុវេរមហារាជ បានប្រាប់ខ្ញុំម្ចាស់ឱ្យរលឹក
ដល់កុសលដែលបាន ថ្វាយសំពត់សាជកដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធអំពី
បុព្វជាតិនោះ ហើយប្រទានប្រអប់ទិព្វនេះដល់ខ្ញុំម្ចាស់ ដែល
ជាប្រអប់ឱ្យនូវសេចក្តីប្រាថ្នាដល់ខ្ញុំម្ចាស់បានគ្រប់យ៉ាង ការឱ្យ
ទានសំពត់សាជកមួយដល់ព្រះបច្ចេកពុទ្ធនោះ បានផលមកវិញ
យ៉ាងនេះឯង» ។

រឿងឱ្យទានដី

ខ្ញុំសូមទីពឹងនឹងព្រះភគវ័ត ព្រះអង្គជាអសេក្ខបុគ្គលទ្រង់គង់ប្រថាប់នៅនៃព្រៃឫស្សីកលន្ទកៈ ទៀបក្រុងរាជគ្រឹះ ។

សម័យមួយ ជាពេលគួរព្រះភគវ័តទ្រង់ឃ្លំចិវរ ហើយកាន់បាត្រមានពួកភិក្ខុខាងមុខខាងក្រោយ ចោមរោមជុំវិញ ស្តេចយាងចូលសំពៅទៅក្រុងរាជគ្រឹះ ត្រាច់បិណ្ឌបាតតាមច្រកល្អកក្កងក្រុងនោះ ។

មានសេចក្តីដំណាលថា៖ «ព្រះអង្គជាបុគ្គលមិនកំរើកញាប់ញ័រ ហាក់ដូចជាភ្នំមាសមួយ ការយាងយាសរបស់ព្រះអង្គគួរឱ្យជ្រះថ្លា ហាក់ដូចជាការយាងយាសនៃរាជកុញ្ញរ ទ្រង់មានព្រះភក្ត្រមូលក្រឡង់ ហាក់ដូចដួងព្រះចន្ទ្រដ៏ពេញរង់^(៨) ទ្រង់មានភិក្ខុចោមរោមជាពួកៗ ទ្រង់យាងចូលទៅក្នុងព្រះមហានគររាជគ្រឹះ ឥរិយាបថព្រះអង្គក៏សមរម្យជាទីបំផុត» ។

^៨ តាមអដ្ឋកថាប្រែកខាងបាលី ដែលអធិប្បាយពីមហាបុរសលក្ខណៈថា ព្រះពុទ្ធមានព្រះភក្ត្រដូចរងព្រះចន្ទ្រក្នុងថ្ងៃ ១២ កើត (គឺមិនពេញជាមូលសុទ្ធនោះទេ) ។

ព្រោះដូច្នោះ ព្រះអង្គទ្រង់ពុទ្ធដំណើរទៅដល់ទីក្រុងនោះ ហើយ គ្រាន់តែជាន់ព្រះបាទទៅត្រង់មាត់ទ្វារនគរ ក៏កក្រើក ប្រថពី ៦ ដង ក្នុងពេលនោះ ។

មានសេចក្តីដំណាលថាៈ កាលព្រះមហាមុនីជាន់ព្រះបាទ ទៅត្រង់មាត់ទ្វារ ក៏ប្រថពីដែលប្រដាប់ទៅដោយមហាសមុទ្រ ព្រមទាំងភ្នំនិងទីក្រុងសព្វអន្លើទាំងអស់ ក៏ប៉ោងខ្ពស់ឡើង ហើយ ទ្រោមចុះទៅវិញខ្លួនឯង ។ កាលដែលព្រះអង្គយាងចូល ទៅក្នុង ក្រុងដោយទំនងយ៉ាងនោះ ពួកជនប្រុសស្រីទើបកើតមានសេចក្តី ជ្រះថ្លាដ៏បរិសុទ្ធរាល់ៗ គ្នាក្នុងក្រុងទាំងមូល ក៏ផ្អើលជ្រួលសួរគិត កងរំពងទ្រហឹងអីងអាប់ ហាក់ដូចជារលកនៃមហាសមុទ្រ ត្រាកាលដែលខ្យល់បក់ផ្ទុះមក ជនទាំងនោះ នាំគ្នាបន្លឺសំឡេង ដ៏ពីរោះរងំមុខគួរឱ្យស្រណោះ ហាក់ដូចជាមិនមានអ្វីក្នុងលោក ឱ្យលើសលប់ជាងទៅទៀតឡើយ ។ ពេលដែលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ កំពុងយាងចូលទៅក្នុងក្រុងនោះ ទីទួលនិងទីភ្នំតូចៗ ទាំងឡាយ ក៏រាបស្មើទៅឯង មិនឱ្យមានខ្សាច់ និង ដុំគ្រួសដីរដិបរដុបសោះ

ឡើយ បន្ទានិងគំនរសម្រាមទាំងឡាយ ក៏បាត់បង់ អស់រលីង
ឆេងពីលើផ្ទៃនៃប្រថពី ពួកមនុស្សខ្វាក់ក៏បានមើលឃើញឡើង
ពួកថ្លង់ ក៏បានស្តាប់ឮឡើង ពួកគក៏បាននិយាយកើតឡើង ពួក
ខ្វកគមក៏បានដើរត្រង់ខ្លួនឡើង ពួកឆ្កូតក៏ត្រឡប់បានស្មារតីឡើង
ពួកអ្នកខ្សត់ទុក្ខក៏មានសម្បត្តិទ្រព្យបរិបូណ៌ឡើង ពួកអ្នកឈឺក៏
ជាសះស្បើយបាត់រោគទៅ ភ្លេងតូរ្យតន្ត្រីទាំងអស់ក៏រោទីឮសូរ
សំឡេងស្រងូតស្រងូត ដោយឥតគេវាយគ្រឿងប្រដាប់ដ៏មាន
តម្លៃ ក៏រណ្តំគ្នាឮសូរសំឡេងស្រងូតស្រងូតគ្រប់បែបយ៉ាង ព្រះរស្មីដែលចេញ
ពីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ភ្លឺផ្សាយទៅគ្របលើលោកសន្តិវាសទាំងមូល
ដ៏ប្រសើរលើសក្រៃលែងជាងព្រះអាទិត្យទាំងមួយសែន រស្មីនោះ
បំភ្លឺគ្រប់វត្ថុទាំងខាងក្នុងទាំងខាងក្រៅ ឱ្យមានពន្លឺហាក់ដូចជា
ពណ៌នៃមាសវិស័យ ព្រះរស្មីដែលផ្សាយចេញពីព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
គ្របទៅលើពន្លឺព្រះអាទិត្យនិងព្រះចន្ទ្រ ហើយបំភ្លឺចាំងបាណ -
សត្វទាំងឡាយឱ្យមានសម្បស្សដ៏ត្រជាក់ ធ្វើឱ្យបាណសត្វទាំង -
ឡាយនោះ មានបីតិសោមនស្សសប្បាយរីករាយ ជាទីបំផុត

គ្រប់ៗគ្នា ហាក់ដូចគេលាបស្រឡាបដោយលំអិតចុងចន្ទន៍ក្រីស្មា
ដល់អ្នកមានជម្ងឺគ្រុនឱ្យបាត់ក្តៅក្រហល់ក្រហាយទៅបាន ។

គ្រានោះឯង ព្រះភគវ័តមានព្រះអានន្ទជាបច្ចាសមណៈ ព្រះ
អង្គយាងតាមផ្លូវ បានជួបនឹងកុមារ ២ នាក់ ម្នាក់ឈ្មោះជ័យ ^(៩)
ជាកូននៃមហាត្រកូល ម្នាក់ទៀតឈ្មោះវិជ័យ ^(១០) ជាកូននៃ
ត្រកូលសុភាពរាបសា ។ កុមារទាំងពីរនាក់នោះ កំពុងតែ
ច្របាច់ដីលេងជាមួយគ្នា វាសូន្យដីធ្វើជាទីក្រុងមួយ ក្នុងក្រុងនោះ
ធ្វើឱ្យមានដេរដាសទៅដោយទីគេហស្ថាន និងកោដ្ឋាគារទាំង -
ឡាយ វាសូន្យដីនោះធ្វើជាគ្រាប់ស្រូវដាក់ពេញៗ កោដ្ឋាគារ
ទាំងនោះ។ លុះកុមារទាំងពីរនាក់នោះ បានឃើញព្រះសម្មា -
សម្ពុទ្ធប្រដាប់ដោយទ្វត្តិសមហាបុរិសលក្ខណៈ មានរស្មីពណ៌
មាសផ្សាយចេញព្រោងព្រាយ ភ្លឺពណ្តរាយឆ្លៀលឆ្លាត់ទៅទាំង
ក្នុងក្រុងទាំងក្រៅក្រុង ចាំងមកត្រូវវត្ថុទាំងឡាយ ក៏ក្លាយទៅជា
ពណ៌លឿងដូចជាមាសទាំងអស់ មិនមានពណ៌អ្វីឱ្យភ្លឺលុបលាង

^៩ -ជ័យកុមារ ដែលបានមកជាស្តេចអសោកចក្រពត្តិ ។

^{១០} -វិជ័យកុមារដែលបានមកជាសេនាបតីឯកឈ្មោះ រាជគុម្ភៈ ។

បាន លុះឃើញដូច្នោះហើយ ទើបមានចិត្តជ្រះថ្លាក៏ជ័យកុមារ
ចាប់យកដីដែលខ្លួនសន្មតថា គ្រាប់ស្រូវនៅក្នុងកោដ្ឋាគារនោះ
មួយក្តាប់ ថ្វាយទៅព្រះភគវ័តដោយសេចក្តីគោរព ។ វិជ័យកុមារ
ជាសំឡាញ់បានលើកដៃឡើងប្រណម្យ ជួយអនុមោទនាដោយ
សេចក្តីពេញចិត្ត ។ ក្នុងលំដាប់នោះ ជ័យកុមារបានសូត្រគាថា
សរសើរព្រះអង្គថាៈ

«លោក-អ្នក ដែលពេញទៅដោយមេត្តាចិត្តត្រាស់ដឹងខ្លួន
ឯង ដោយឥតសាស្តាណាប្រដៅ មានព្រះរស្មីមូលភ្លឺចិញ្ចែងជា
ពណ៌មាសឆ្វៀលឆ្វាត់ផ្សព្វផ្សាយ ព្រះសរីរៈព្រះអង្គមានទឹកព្រះ
ភក្ត្រដ៏ប្រកបដោយខន្តីនិងសោរច្ច គួរដល់សេចក្តីគោរពនិង
សេចក្តីជ្រះថ្លា ខ្ញុំសូមថ្វាយដីដល់ព្រះតថាគត ខ្ញុំសូមឱនសិរសា
គោរពចំពោះព្រះភក្ត្រនៃព្រះភគវ័ត ចំពោះព្រះភក្ត្រលោកអ្នក
ដែលមានវដ្តសង្សារកំចាត់បង់ហើយ» ។

គ្រាជ័យកុមារថ្វាយព្រះទានដីនោះ បានតាំងសេចក្តីប្រាថ្នា
ថាៈ «អំណើៈតទៅអនាគត ខ្ញុំសូមឱ្យលោកសន្តិវាសទាំងមូល

តាំងនៅក្រោមស្វេត្តច្ចត្រាជ្យរបស់ខ្ញុំ^(១១) លុះសូត្រនូវគាថានេះ ហើយ ទើបថ្វាយនូវគ្រឿងបូជានោះទៅ មានសេចក្តីដំណាលថាៈ

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ជ្រាបថាៈ កុមារនោះបានតាំងតម្កល់ សេចក្តីប្រាថ្នាត្រឹមត្រូវក្នុងចិត្តល្អហើយ ពីព្រោះបានធ្វើទានមក លើបុញ្ញក្ខេត្តដ៏ឧត្តម នឹងមិនខាន បានទទួលផលដ៏ប្រសើរនោះ ទេ ។

ព្រះភគវ័ត ព្រះអង្គពេញទៅដោយមេត្តាចិត្ត លុះទ្រង់បាន ទទួលដ៏មួយក្តាប់នោះហើយ មុនពេលដែលនឹងត្រឡប់មកវិញ ទ្រង់បានធ្វើអនុមោទនាដល់កុមារនេះឯង ជាដើមហេតុ ដែល បណ្តាលឱ្យកុមារនោះបានជាស្តេច ។

ពេលនោះ ព្រះភគវ័តព្រះអង្គទ្រង់ញញឹម ។ ព្រះអានន្ទលុត ជង្គង់លើកកំបង់អញ្ជូលីប្រណម្យក្រាបទូលថាសួរថាៈ «បពិត្រ ព្រះភគវ័ត មិនមែនជាឥតហេតុឥតផលទេ ដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ

¹¹ -ឯកច្ឆត្រា ឬថវី ដាក់ផែនដីនៅក្រោមស្វេត្តច្ចត្រាជ្យតែ១ ។

ទាំងឡាយទ្រង់ញញឹម មានហេតុការអ្វីបានជាព្រះអង្គសំដែង
សេចក្តីញញឹមឱ្យប្រាកដឡើង?» ។

គ្រានោះ ព្រះអានន្ទសូត្រនូវគាថានេះថាៈ

«លោក-អ្នក ដែលលះផុតស្រឡះចាកសេចក្តីសោកស្តាយ
និងសេចក្តីរន្ធត់ដោយលោកធម៌ ហើយជាឯកអគ្គបុគ្គលក្នុង
លោក មិនមែនឥតហេតុទេ ដែលទ្រង់នឹងបញ្ចេញព្រះទន្ត មាន
ពណ៌ដ៏ដូចជាស័ង្គនិងដូចជាក្រអាវឈូក ។ បពិត្រព្រះអង្គ! ទ្រង់
មានព្រះសូរសៀងហាក់ដូចជាផ្កាកំពុងលាន់ឮចេញមកចាកពលា
ហក ព្រះអង្គមានព្រះនេត្រហាក់ដូចជាភ្នែកគោឧសភរាជ ខ្ញុំព្រះ
អង្គសូមបង្គំទូលសួរផលបុណ្យនៃទានដ៏មួយក្តាប់នេះ ហើយនិង
ការដែលទ្រង់ធ្វើសេចក្តីញញឹមឱ្យប្រាកដនេះ» ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលនឹងព្រះអានន្ទថាៈ «ឱ
អានន្ទយ៉ាងហ្នឹងហើយ! យ៉ាងហ្នឹងហើយ! មិនមែនឥតហេតុឥត
ផលទេ ការដែលព្រះពុទ្ធទាំងឡាយទ្រង់ញញឹមនេះ អ្នកបាន
ឃើញកុមារពីរនាក់អម្បាញ់មិញនេះឬទេ?» ។

ព្រះអានន្ទទូលតបថាៈ បពិត្រព្រះភគវ័ត! ខ្ញុំព្រះអង្គឃើញ។
ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់ថាៈ មួយរយ^(១២) ឆ្នាំ អំពីតថាគត
បរិនិព្វានទៅ កុមារនឹងបានជាស្តេច មានបុញ្ញានុភាពអាចញ៉ាំង
ចក្រឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ (ស្តេចចក្រពត្តិ) ជាម្ចាស់លើទ្វីបមួយ ក្នុងទ្វីប
ទាំង ៤ ^(១៣) ជាស្តេចទ្រង់សច្ចធម៌ ព្រះនាមព្រះអង្គថា អសោក
ក្នុងក្រុងកុសុមបុរៈ (បាតលិបុត្រ) ស្តេចអង្គនោះ នឹងបានបែង
ចែកព្រះសារីរិកធាតុ បានសាងព្រះស្នូប ៨៤.០០០ សុទ្ធនឹងតែ
វត្ថុមានតម្លៃ ដើម្បីជាប្រយោជន៍និងសេចក្តី ចម្រើនដល់សត្វ
លោក» ។

ពេលនោះ ព្រះភគវ័តទ្រង់ត្រាស់គាថានេះថាៈ

«ក្នុងកាលជាខាងក្រោយនៃនិព្វានតថាគតទៅ នឹងកើត
ស្តេចអសោកឡើង កេរ្តិ៍ឈ្មោះស្តេចនោះនឹងល្បីឮទូទាំងក្នុង
ទីឆ្ងាយ ស្តេចនោះនឹងបានរៀបតាក់តែងអដ្ឋិធាតុរបស់តថាគត
ហើយបានចែកចាយពេញទូទៅទាំងជម្ពូទ្វីប មានពួកមនុស្ស

¹² -សៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោក ល្វី-ហ្វីណាត់ថា ស្តេចអសោកបានសោយរាជ្យខាងក្រោយព្រះពុទ្ធបរិនិព្វាន ២៦៦ ឆ្នាំ ។

¹³ -ទីប្រាំទាន, ចតុកាតិចក្រវិទូន ។

ព្រមទាំងទេពតាកាន់យញ្ញគ្រឿងសក្ការៈមកបូជាសារីរិកធាតុ
នោះ ។ ការឱ្យដ៏បន្តិច នេះ
នឹងបានផលមកវិញដ៏ឧត្តមយ៉ាងនេះ» ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ត្រាស់គាថានេះហើយ ព្រះអង្គប្រទាន
ដ៏មួយក្តាប់នោះទៅព្រះអានន្ទ ដើម្បីនឹងបានបាចព្រាចទៅត្រង់
ទីដែលព្រះតថាគតស្តេចយាងទៅ (១៤) គ្រានោះ ព្រះអង្គទ្រង់
ត្រាស់ព្រះពុទ្ធដីកានេះថា៖ «ឱ អានន្ទ (១៥) ... ។

ក្នុងអតីតកាល ព្រះបាទពិម្ពិសារបានសោយរាជសម្បត្តិក្នុង
ក្រុងរាជគ្រឹះ ព្រះអង្គមានព្រះរាជឱរសដែលជាប់ជាដំណព្រះវង្ស
មកទ្រង់ព្រះនាមអជាតសត្រូវ ។

ព្រះបាទអជាតសត្រូវ មានរាជឱរសទ្រង់ព្រះនាមឧទានភក្រ ។

ព្រះបាទឧទានភក្រ // // មុណ្ណ ។

ព្រះបាទមុណ្ណ // // កាកក្សី ។

ព្រះបាទកាកក្សី // // សផល ។

¹⁴ -ក្នុងអាយុវង្ស-ក្រិក អានន្ទលាយអាចម៍គោនឹងដ៏ខ្សាច់មួយក្តាប់ដែលជ័យកុមារឱ្យនោះ ហើយបោះទៅត្រង់ផ្លូវឆ្លងនៃព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ។

¹⁵ -មានសេចក្តីពិស្តារទៅទៀត តែសៀវភៅច្បាប់ដើមមិនបាននិយាយ គ្រាន់តែចុចច្រើនជាគ្រឿងសំគាល់ថានៅមានតទៅទៀត ។

ព្រះបាទសផល // // តុលកុចី ។

ព្រះបាទតុលកុចី // // សហមណ្ឌល។

ព្រះបាទសហមណ្ឌល // // ប្រសេនជិត។

ព្រះបាទប្រសេនជិត // // នន្ទ (១៦) ។

ព្រះបាទនន្ទ // // វិន្ទុសារៈ ។

ព្រះបាទវិន្ទុសារៈគ្រងក្រុងបាតលិបុត្រ ព្រះអង្គមានព្រះ
រាជឱរសព្រះនាម សុសីមៈ^(១៧) ត្រូវជា ១២ ដំណ ។

គ្រានោះ ក្នុងក្រុងចម្បាល មានព្រាហ្មណ៍ម្នាក់មានកូនស្រី
១ ដែលបរិបណ៍ដោយរូបសម្បត្តិដ៏ល្អសម នាងជាស្រីកែវ
ហោរាចារ្យបានទាយដឹងជិតរបស់នាង កាលពីថ្ងៃដែលនាង
កើតមកថា៖ «នាងកុមារិកានេះ នឹងបានជាអគ្គមហេសីនៃស្តេច
អង្គមួយជាប្រាកដ នឹងបានជាទីសព្វព្រះរាជហឫទ័យនៃព្រះរាជា
អង្គនោះហើយ នឹងមានឱរសដែលល្បីកេរ្តិ៍ឈ្មោះពីរព្រះអង្គមួយ

¹⁶ -អាយុ វង់.ក៏ង ស្តេចដែលតាំងក្រុងបាតលិបុត្រជាដំបូងទ្រង់ព្រះនាមព្រះបាទចន្ទគុប្បៈ ព្រះអង្គមានឱរសព្រះនាមវិន្ទុសារៈ ព្រះនាមថា
ចន្ទគុប្បៈនេះ មិនមានក្នុងក្នុងទិវាវទាននិងអាយុវង់.ចូនទេ ប៉ុន្តែពួកអ្នកប្រាជ្ញក្នុងទ្វីបអឺរ៉ុបច្រើនដឹងថា ចន្ទគុប្បៈតាមអាយុ.វង់.ក៏ង ។

¹⁷ -រាជសម្បត្តិមិនបានសុសីមៈនេះទេ គឺបានទៅអសោកជារាជឱរសដែរ តែមហាវង្សហៅថា សុមនរាជកុមារ ។

ព្រះអង្គនឹងបានជាស្តេចចក្រពត្តិ គ្រប់គ្រងប្រថពីមណ្ឌលជា
ម្ចាស់លើទ្វីបមួយក្នុងទ្វីបទាំង ៤, មួយព្រះអង្គទៀត កាលបើ
ចេញបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ នឹងបានសម្រេចព្រះ
អរហត្តផល» ។

ចំណែកព្រាហ្មណ៍ កាលបើបានស្តាប់ពាក្យទំនាយដូច្នោះ
ក៏មានចិត្តពេញទៅដោយសេចក្តីត្រេកអរក្រៃពេក ទើបនាំធីតា
ចេញពីគេហស្ថានទៅកាន់ក្រុងបាតលិបុត្រ លុះដល់ព្រះនគរ
នោះហើយ ទើបគាត់តែងស្ថិតស្ថានធីតានោះ ដោយគ្រឿង
ប្រដាប់ដ៏ល្អប្លែកៗ ហើយនាំទៅថ្វាយដល់ព្រះបាទវិន្ទុសារៈ
ដើម្បីជាបាទបរិចារិកាប្រាបទូលថាៈ «សូមព្រះរាជតេជៈ សូម
ព្រះអង្គទ្រង់ទតព្រះនេត្រចំពោះនាងដ៏ល្អព្រម» ។ ព្រះបាទ
វិន្ទុសារៈ ក៏ទ្រង់ទទួលនាងទុកជាភរិយាបរិពារខាងក្នុង តែពួកនាង
ស្នំគំនាល់ក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ជាស្រីប្រកបដោយសេចក្តីឫស្យា
វាវនាំគ្នាត្រិះរិះថាៈ «នាងនេះមានរូបល្អចំណាប់ កាលបើក្រឡេក
មើលទៅមុខគួរជាទីស្នេហាគ្រប់ៗគ្នា នាងជាមហាសិរីរបស់នគរ

បើព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ទទួលទុកជាព្រះស្នំហើយ សមព្រះអង្គ
នឹងសព្វព្រះរាជហឫទ័យចំពោះតែនាងជាប្រាកដ នឹងមិនទ្រង់
ប្រោសប្រាណដល់ពួកយើងឡើយជាដាច់ខាត បើដូច្នេះ យើង
ត្រូវបង្រៀនវិជ្ជាដ៏ថោកទាបដល់នាង ដើម្បីកុំឱ្យស្តេចសព្វព្រះ
រាជហឫទ័យ» ទើបគេបង្រៀនវិជ្ជាខ្មាន់ព្រះកេសដល់នាង នាង
ទើបមាននាទីជាអ្នកតែងព្រះកេសានឹងព្រះមស្សនៃព្រះរាជា តាំង
អំពីដើមមក រហូតដល់មានសេចក្តីស្អាតជំនាញក្នុងសិល្បៈ
នោះ ។ ថ្ងៃមួយ ពេលដែលព្រះរាជាកំពុងផ្គូ គេប្រើនាងឱ្យចូល
ទៅកោរព្រះមស្សថ្វាយព្រះអង្គ លុះស្តេចតើនឡើងចាកព្រះបន្ទំ
ទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថាៈ «ចូរនាងកោរព្រះមស្សឱ្យអញ» នាង
ក្រាបបង្គំថាៈ «ពរម្ចាស់ ខ្ញុំម្ចាស់កោររួចស្រេចហើយ» ។ ពេល
នោះ ព្រះរាជទ្រង់ទតទៅឯកញ្ចក់ឃើញមែនដូច្នោះ ទើបទ្រង់ព្រះ
ប្រណីនាង បានត្រាស់សួរថាៈ «នាងត្រូវការចង់បានអ្វីខ្លះ?» ។

នាងទូលស្នងវិញថា៖ «សូមតេជៈ! ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត
លើត្បូង សូមទ្រង់ប្រោសមេត្តាតាំងខ្ញុំម្ចាស់ក្នុងទីជាមហេសី នៃ
ព្រះអង្គ» ។

ព្រះបាទវិន្ទុសារៈទ្រង់ប្រកែកថា៖ «យើងជាក្សត្រិយ៍បាន
មុន្នាភិសេកហើយ នាងឯងជាស្រីជាតិថោកទាប នឹងឱ្យយើង
តាំងនាងជាមហេសីដូចម្តេចបាន?» ។

នាងកុមារិកាទូលស្នងថា៖ «ពរម្ចាស់ ខ្ញុំម្ចាស់មិនមែនជា
ធីតាមានជាតិដ៏ថោកទាបនោះទេ ខ្ញុំម្ចាស់ជាធីតានៃព្រាហ្មណ៍ៗ
នោះបាននាំខ្ញុំម្ចាស់មកថ្វាយព្រះអង្គ ដើម្បីជាព្រះមហេសី ។ តែ
ពួកស្រីជាគំនាល់មានសេចក្តីប្រថុណ្ឌឫស្សា បានបង្ហាត់វិជ្ជាដ៏
ថោកទាបនេះដល់ខ្ញុំម្ចាស់ បានជាខ្ញុំម្ចាស់តាំងនៅក្នុងដំណែង
នេះរបស់ព្រះអង្គ» ។

ព្រះរាជាទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថា៖ «ចាប់ដើមតាំងតែពីត្រឹម
ថ្ងៃនេះទៅនាងកុំធ្វើកិច្ចនេះទៀតឡើយ» ។

កាលគ្រានោះ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ដកលំនាងទុកជា
មហេសីឯក ទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យស្នេហាប្រោសប្រាណ
ចំពោះនាង តមកព្រះនាងក៏ទ្រង់គភ៌ កាលគ្រប់កំណត់ហើយ
ក៏ប្រសូតព្រះឱរសមួយអង្គ ព្រះរាជាបានធ្វើពិធីសម្ពោធទ្យនឹង
ថ្វាយព្រះនាមព្រះរាជឱរសដោយមហាកម្មដ៏ធំ ពេលនោះ ទ្រង់
ត្រាស់សួរព្រះនាងថា៖ «នាងថ្វាយព្រះនាម ព្រះរាជឱរសដូច
ម្តេច?» ព្រះនាងក្រាបទូលថា៖ «កាលដែលប្រសូតនោះ ខ្ញុំម្ចាស់
មិនបានឈឺចាប់សោះ ព្រោះហេតុនេះ សូមថ្វាយព្រះនាម ព្រះ
ឱរសថា អសោក (តិតសោក)» ។ គ្រាខាងក្រោយតពីនោះមក
ព្រះនាងបានប្រសូតព្រះឱរសទី ២ ទៀត ព្រោះព្រះនាងមិនបាន
លំបាកអ្វីក្នុងការប្រសូតសោះ ទើបថ្វាយព្រះនាមថា៖ «វីតសោក
(ប្រោសចាកសេចក្តីសោក^{១៨}))» ។

ព្រះសិរីរាជ្យវៈរបស់អសោករាជកុមារ មានសម្បជញ្ញវិង
គ្រោតគ្រោត ព្រោះដូច្នោះ ទើបមិនបានជាទីប្រោសប្រាណរបស់

¹⁸ -មហាវង្សថា៖ ព្រះមាតាអសោករាជឱរសព្រះនាមនាង សិរីធម្មាៗ មានរាជបុត្រពីរព្រះអង្គគឺ៖ អសោក១ តិស្ស ១ ។

ព្រះបិតាឡើយ ។ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈ មានព្រះអគ្គមហេសី និងព្រះ
ឱរសៗទៀតជាច្រើនអង្គ ថ្ងៃមួយទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យនឹក
ភ្នកចង់ជ្រាបទំនាយដឹងជាតាព្រះរាជកុមារទាំងអស់អង្គ ទើប
ត្រាស់ឱ្យហៅរាជបុរោហិតឈ្មោះបិណ្ឌវត្ស្រមក ហើយត្រាស់ថាៈ
«ចូរអ្នកពិចារណាមើលដឹងជាតាកំណើតរាជឱរសរបស់ខ្ញុំ ទាំង
អស់នេះ តើឱរសណានឹងបានជាស្តេច?» ។ រាជបុរោហិតក្រាប
បង្គំទូលថាៈ «បពិត្រព្រះសម្មតិទេព! សូមព្រះអង្គនាំព្រះរាជ-
កុមារទាំងអស់ទៅកាន់រាជសុវណ្ណឧទ្យានឯណោះ ខ្ញុំព្រះអង្គនឹង
ពិចារណាមើលនូវព្រះរាជកុមារទាំងអស់នោះ ក្នុងទីនោះ» ។
ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទ្រង់ព្រះ រាជានុញ្ញាតឱ្យនាំព្រះរាជកុមារទៅ
កាន់សួននោះហើយ ខណៈនោះ ព្រះរាជជននីបានត្រាស់នឹង
អសោកកុមារថាៈ «ម្ចាស់កូន ព្រះរាជាកំពុងទ្រង់ពិនិត្យមើល
ទំនាយ ព្រះរាជឱរសទាំងឡាយរបស់ព្រះអង្គនៅក្នុងសុវណ្ណ-
ឧទ្យាន ព្រះអង្គស្តេចយាងទៅមុនហើយ ចូរបាងទៅនឹងគេ
ទៅកូន» ។ អសោករាជកុមារតបថាៈ «ស្តេចមិនទ្រង់ប្រោស

ប្រាណខ្ញុំទេ ព្រះអង្គនឹងមិនទតមកត្រង់ខ្ញុំឡើយ នឹងទៅក្នុងទី
នោះ តើមានប្រយោជន៍អ្វី? » ។ អសោករាជកុមារទូលថា៖ «បើ
ដូច្នោះ ខ្ញុំទៅហើយ ព្រះមាតាឱ្យគេយកអាហារទៅឱ្យខ្ញុំផង» ។

គ្រានោះ អសោករាជកុមារបានលាព្រះមាតាហើយ ស្តេច
ចេញចាកព្រះនគរបាតលិបុត្រ ទតឃើញរាជគុប្បកុមារ ជាបុត្រនៃ
សេនាបតីទី១ នៅកណ្តាលផ្លូវ រាជគុប្បកុមារទូលសួរថា៖ «ព្រះ
អង្គម្ចាស់ស្តេចយាងទៅណាហ្នឹង?» អសោករាជកុមារតបថា៖
«ព្រះរាជបិតាទ្រង់ប្រជុំព្រះឱវសទាំងឡាយ នៅទីសុវណ្ណឧទ្យាន
ឥឡូវនេះ ខ្ញុំក៏ទៅក្នុងទីនោះដែរ» ។ កាលនោះរាជគុប្បកុមារជិះ
លើកុញ្ញរចាស់ជរាមួយ ក៏ក្រាបទូលអសោករាជកុមារថា៖ «ពេល
នេះ ខ្ញុំព្រះអង្គក៏ទៅក្នុងទីនោះដែរ សូមព្រះអង្គម្ចាស់ទ្រង់គង់លើ
កុញ្ញរនេះជាមួយនឹងខ្ញុំទៅ» ព្រោះដូច្នោះ អសោករាជកុមារ ទ្រង់
ឡើងគង់លើជំរីជាមួយនឹងរាជគុប្បកុមារ ស្តេចយាងទៅកាន់ព្រះ
រាជឧទ្យាននោះ លុះដល់ហើយក៏ចុះចាកកុញ្ញរ យាត្រាទៅដោយ
ព្រះបាទា ចូលទៅប្រថាប់លើផែនពសុធានាទីជិតរាជកុមារ

ទាំងឡាយ ។ ក៏ពួករាជកុមារទាំងនោះ នាំគ្នាសោយអាហារ
ដ៏ឧត្តមប្រសើរប្លែកៗ គ្រប់យ៉ាង ឯអសោកកុមារនោះ សោយ
បាយបាយាសលាយដោយទឹកដោះគោជាក់ក្នុងភាជនៈដ៏ ហើយ
នឹងទឹកសុទ្ធជាធម្មតា ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាមានព្រះបន្ទូលនឹងបុរោហិតថាៈ «លោក
អាចារ្យ ខ្ញុំសូមឱ្យលោកពិចារណាមើលពិនិត្យពិច័យព្រះរាជកុមារ
ឱ្យជាក់ច្បាស់ថា អ្នកណាអាចនឹងបានជាស្តេច គ្រប់គ្រងរាជា
អាណាចក្រ ក្នុងកាលជាអំណើៈឥតអំពីខ្ញុំទៅ? » ។

រាជបុរោហិត ទើបពិចារណាមើលលក្ខណៈព្រះរាជកុមារ
ទាំងឡាយ រំពឹងតែក្នុងចិត្តថាៈ «ប្រាកដជាអសោកកុមារនេះឯង
នឹងបានជាព្រះរាជា ប្រសិនបើអញក្រាបទូលថាៈ អសោកកុមារ
នឹងបានស្តេច ព្រះអង្គមិនសព្វព្រះរាជហឫទ័យ ចំពោះកុមារនោះ
សោះឡើយ ក៏នឹងអន្តរាយដល់ជីវិតរបស់អាត្មាអញមិនខាន»
លុះរិះគិតដូច្នោះហើយ បុរោហិតទើបក្រាបទូលព្រះរាជាថាៈ
«សូមតេជៈ ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងទាយដោយមិនចំពោះព្រះនាម

ព្រះកុមារអង្គណាមួយឡើយ» ខ្ញុំទាយទៅតាមឫកពាថា៖ «ជោគ
ដួងជាតាកុមារឯណា ដែលប្រើប្រាស់វត្ថុដ៏ឧត្តមប្រសើរជាង
គេបំផុត រាជកុមារនោះនឹងបានជាស្ដេច» ។

ព្រះរាជកុមារគ្រប់ព្រះអង្គ គិតស្មានតែក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួនៗ
មួយអង្គគិតថា៖ អញមានពាហនៈប្រសើរ អញនឹងបានជាស្ដេច,
មួយអង្គគិតថា៖ អញអង្គុយលើអាសនៈដ៏ប្រសើរ អញនឹងបានជា
ស្ដេច, មួយអង្គគិតថា៖ អញបរិភោគអាហារប្រសើរ អញនឹងបាន
ជាស្ដេច, មួយអង្គគិតថា៖ អញប្រើប្រាស់ភាជនៈដ៏ប្រសើរ អញ
នឹងបានស្ដេច, មួយអង្គទៀតគិតថា៖ អញផឹកទឹកដ៏ប្រសើរ អញ
នឹងបានជាស្ដេច ។ ឯអសោកកុមារត្រិះរិះក្នុងចិត្តថា៖ «អញនឹង
ត្រូវបានជាស្ដេច ព្រោះកុញ្ញរជាពាហនៈដ៏ប្រសើរបំផុត ពសុធា
ជាអាសនៈដ៏ប្រសើរបំផុត បាយាសជាអាហារដ៏ប្រសើរបំផុត
ភាជនៈដ៏ជាវត្ថុដ៏ប្រសើរបំផុត ទឹកដោះគោជាព្រះស្វាយដ៏
ប្រសើរបំផុត ទឹកសុទ្ធជាបានៈដ៏ប្រសើរបំផុត ខ្លួនអញហ្នឹងឯង
នឹងបានជាស្ដេច ព្រោះត្រូវសមគ្រប់វត្ថុទាំងអស់នេះ» ។

រាជបុរោហិតក្រាបបង្គំទូលទំនាយនេះស្រេចហើយ ព្រះរាជក៏បញ្ជូន ព្រះរាជកុមារទាំងអស់អង្គឱ្យស្តេចត្រឡប់មកព្រះនគរវិញ ។

រាជបុរោហិត បានចូលទៅគាល់ព្រះមាតារបស់អសោក - រាជកុមារ ហើយទូលព្រះនាងថា៖ «ប្រាកដជាអសោកកុមារនឹងបានជាស្តេច» ។ ព្រះមាតា អសោករាជកុមារត្រាស់ថា៖ «ចូរអ្នកបិទរឿងឱ្យជិត កុំនិយាយប្រាប់អ្នកណាមួយសោះ ឡើយ បើមិនថ្ងៃណា គង់ថ្ងៃណាមួយ ព្រះករុណាជាម្ចាស់ជីវិត នឹងត្រាស់ហៅអ្នកទៅសួរដំណឹងនេះទៀតមិនខាន ហើយអ្នកនឹងត្រូវអន្តរធានដល់ជីវិត ព្រោះដូច្នោះ ត្រូវអ្នកចេញចាករដ្ឋសីមាមណ្ឌលនេះ ទៅលាក់ខ្លួនពួនអាត្មានៅឱ្យឆ្ងាយផុតអាណាខេត្តរបស់ព្រះអង្គ ដើម្បីនឹងរក្សាជីវិតរបស់អ្នក បើបានឮដំណឹងថា អសោករាជកុមារបានរាជសម្បត្តិហើយ សូមអ្នកត្រឡប់មកវិញក្នុងពេលនោះចុះ ។

គ្រាខាងក្រោយមក នគរតក្កសិលា កើតបះបោរក្បត់កាប់
សម្លាប់គ្នាជាចលាចលរីករ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈទើបទ្រង់ចាត់ឱ្យ
អសោករាជកុមារទៅបង្ក្រាបរៀបចំទីនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា៖ «ម្ចាស់
កូន ឯងចូរទៅរៀបចំនគរតក្កសិលា» តែព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះ
រាជទានចំពោះតែកងទ័ពព្រមដោយចតុរង្គិនីសេនា មិនបានព្រះ
រាជទាន គ្រឿងសស្ត្រាវុធ និងរថសង្គ្រាមឡើយ ។

ខណៈដែលអសោករាជកុមារ បានទទួលព្រះរាជឱង្ការ
ហើយ លើកអហ័ពលចេញចាកនគរធាតុលិបុត្រ គ្រានោះ
ពួកពលដែលជាប់តាមព្រះអង្គទៅ បានទូលអង្វរឃាត់ថា៖ «ពួក
យើងមិនមានសស្ត្រាវុធទេ យើងនឹងធ្វើចម្បាំងតយុទ្ធនឹងពួក
ខ្មាំងដូចម្តេចបាន?» ។

អសោករាជឱរសមានព្រះបន្ទូលថា៖ «ប្រសិនបើបុញ្ញា -
នុភាពដែលបណ្តាលឱ្យយើងខ្ញុំបានរាជសម្បត្តិមែន ខ្ញុំសូមឱ្យ
គ្រឿងសស្ត្រាវុធដែលយើងត្រូវការនោះ កើតមានឡើងឯងៗ
ក្នុងកាលឥឡូវនេះ» ។ ត្រាស់មិនទាន់ផុតពីព្រះឱស្ឋ ក៏ពួក

ភូមិទេវតាជ្រែក មហាប្រថពីស្ទុះស្នាចេញមកនាំយកគ្រឿង
សស្រ្តាវុធរាល់ដៃមកថ្វាយ ។

គ្រានោះ ព្រះរាជឱវសព្វះដោយចតុរង្គិនីសេនា ស្តេច
យាត្រាចូលកាន់ ក្រុងតក្កសិលាជាឧទ្យារិកគួរស្វែង ពួកអ្នកនគរ
នោះ កាលបានឮដំណឹងថា អសោករាជកុមារយាងមកដល់
ក៏នាំគ្នាម្យ៉ាងអធិករណ៍នោះទៅឯង ត្រឡប់ជានាំ គ្នារៀបចំតាក់
តែងកំពែងប្តូរស្តិតស្តងថ្នល់ ប្រដាប់ទៅដោយគូនិងស្នាមភ្លោះ
ដ៏ស្អាតល្អ ហើយនាំគ្នាយកភាជនៈ ដ៏ពេញទៅដោយគ្រឿង
បណ្ណាការនិងភ្លងផ្កា ចេញមកទទួលព្រះរាជកុមារ ដើម្បីសំដែង
សេចក្តីចុះចូលនឹងព្រះអង្គ កាលទៅដល់ក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រ
ចំនួនចម្ងាយកន្លះយោជន៍ ក៏នាំគ្នាស្រែកបន្លឺសំឡេងដ៏ស្រទន់
ពីរោះក្រាបទូលថាៈ <<ពួកខ្ញុំព្រះអង្គនឹងបានគិតជាសត្រូវខ្មាំង
តតាំងនឹងស្តេចក៏ទេ ពួកខ្ញុំព្រះអង្គនឹងគិតតតាំងជាខ្មាំងនឹងព្រះ
រាជឱវសក៏ទេដែរ តែពួកខ្ញុំព្រះអង្គបះបោរតទល់នឹងអមាត្យ
កំណាចឯណោះ>> ថាហើយក៏នាំគ្នាហែហមចោមរោមអសោក -

រាជកុមារ ថ្វាយគ្រឿងបណ្ណាការដោយសេចក្តីគោរព ហើយស្តេច
យាងចូលទៅកាន់ក្រុងតក្កសិលាជាសុខសួស្តី ដោយព្រះកិត្តិ-
យសដ៏ធំអស្ចារ្យ ។ អ្នកនគរទាំងនោះ លុះចុះចូលជារបៀបរៀប
រយសាន្តត្រាណស្រួលបួលហើយ ទ្រង់ក៏ត្រឡប់ទៅក្នុងនគរ
ព្រះអង្គវិញ ។

ព្រះបាទវិន្ទុសារៈ បានបញ្ជូនអសោករាជកុមារឱ្យទៅបង្គ្រាប
នគរខុសៈម្តងទៀត ពួកអ្នកនគរនោះ ក៏បាក់បបខ្ទប់ខ្លាចព្រះ
ចេស្តា ចុះចូលដោយអាការៈដូចគ្នានឹងរឿងមុន ហើយទ្រង់
ត្រឡប់ទៅក្នុងនគរព្រះអង្គវិញ ។ មានអ្នកចំបាប់ខ្លាំងពូកែពីរនាក់
ចូលមក សូមនៅអាស្រ័យបំរើអសោករាជកុមារ ទ្រង់ប្រទានមុខ
ការឱ្យត្រួតត្រារក្សាអណាចខេត្តរបស់ព្រះអង្គដាច់ដោយឡែក ។

ពេលនោះឯង ទេវតានិងភូមិទេវតាទាំងឡាយ ដែលជាអ្នក
គ្រប់គ្រងព្រះរាជធានីនោះ បានប្រកាសសេចក្តីឱ្យប្រាកស
ដូច្នេះថា៖ «ចូរអ្នករាល់គ្នាកុំបះបោរឡើយ ព្រោះអសោករាជ-
កុមារនឹងបានជាស្តេចចក្រពត្តិ ជាម្ចាស់នៃទ្វីបមួយ ក្នុងទ្វីបទាំង៤

មិនមានមនុស្សណាអាចហ៊ានតតាំងនឹងព្រះចេស្ដាបាន ព្រះអង្គ
នឹងពង្រីកអាណាខេត្តឱ្យដល់ទីបំផុតនៃផ្ទៃប្រចាំ ទៅទល់នឹង
ច្រាំងមហាសមុទ្រទាំងបួន ឱ្យតាំងនៅក្រោមអំណាចព្រះអង្គ» ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះវៀមនៃអសោករាជកុមារ ព្រះនាមសុសិមៈ
ស្ដេចត្រឡប់មក (អំពីការប្រពាតឧទ្យាន) ចូលទៅកាន់ក្រុង
បាតលិបុត្រ ។ មានអគ្គមហាសេនាបតីម្នាក់ឈ្មោះខល្លាតកៈ^(១៩)
កំពុងដើរចេញទៅអំពីក្រុង ទៅជួបនឹងសុសិមរាជកុមារ នៅ
កណ្តាកផ្លូវ សុសិមរាជកុមារឃើញក្បាលទំពែករលីងយ៉ាងដូច្នោះ
ទ្រង់តាំងព្រះរាជហឫទ័យនឹងសើចកំសាន្តលេងសប្បាយ ក៏ទះ
ក្បាលអគ្គមហាសេនាបតីនោះនឹងព្រះហស្ត សេនាបតីនោះ
ឃើញដូច្នោះហើយគិតថាៈ

«ថ្ងៃនេះ ព្រះអង្គម្ចាស់មិនទាន់បានរាជាភិសេកនៅឡើយ
ហ៊ានទះក្បាលយើងទៅហើយ ក៏កាលបើបានរាជាភិសេកហើយ
សមជាស្ដេចនឹងកាត់ក្បាលយើងដោយព្រះខ័នមិនខាន» ។ ចាប់

¹⁹ -ខល្លាតកៈ មានក្បាលទំពែករលីង ។

ដើមតាំងតែពីត្រឹមនោះមក ក៏អគ្គមហាសេនាបតីនោះ នាំរឿង
កំហុសអាក្រក់របស់សុសិមរាជកុមារ មកនិយាយបរិហារប្រាប់
ពួកសេនាបតីទាំង ៥០០ នាក់ថា៖ «សុសិមរាជកុមារមិនសមគួរ
ជាស្តេចសោយរាជ្យទេ ហោរាចារ្យបានទាយថា អសោករាជ-
កុមារនឹងបានជាស្តេចចក្រពត្តិ ជាធម្មិករាជ ព្រះអង្គគ្រប់គ្រង
លើទ្វីបមួយ ក្នុងទ្វីបទាំងបួន ពួកយើងទាំងអស់គ្នាត្រូវលើកព្រះ
អង្គនោះ ឱ្យបានរាជបល្ល័ង្ក» ។

ខណៈនោះ ពួកអ្នកស្រុកក្នុងនគរតក្កសិលា កើតក្បត់
បះបោរឡើងទៀត ដោយតាំងនៅក្រោមបង្គាប់សេនាបតីកាច
អាក្រក់ ក៏ព្រះរាជាចាត់បញ្ជូនសុសិមរាជកុមារ ឱ្យទៅបង្ក្រាប
សត្រូវទៀតក្នុងនគរនោះ តែមិនអាចនឹងម្យ៉ាងឱ្យរៀបរយបាន ។
ព្រះបាទវិន្ទុសារៈទ្រង់ជ្រាបដូច្នោះ ក៏ព្រួយព្រះរាជហឫទ័យខ្លាំង
ទៅជាប្រឈួន ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ដល់ពួកសេនាបតី ឱ្យប្រគល់
រាជសម្បត្តិរបស់ព្រះអង្គ ទៅសុសិមរាជឱរស ហើយឱ្យអសោក-
រាជកុមារទៅរម្ងាប់ពួកខ្មាំងនៅនគរតក្កសិលានោះទៀត តែពួក

សេនាបតីទាំងនោះ មានសេចក្តីពេញចិត្តនឹងអសោករាជកុមារ
ក៏ប្រើកលឧបាយ យកល័ខលៀងមកលាបស្រឡាបដងខ្លួន
អសោករាជកុមារ ហើយលាយល័ខលៀងទុំដាក់ក្នុងភាជនៈ
ដើម្បីសំដែងឱ្យឃើញប្រាកដគ្រប់គ្នា ទើបទៅក្រាបទូលបំភាន់
ព្រះរាជាថា៖ «អសោករាជឱរសប្រឈួនជាទម្ងន់ណាស់ ក្អក
ឈាមចេញមកពីព្រះឱស្ឋស្រស់ៗ មិនសមនឹងទ្រង់ចាត់ឱ្យទៅ
ទទួលការនោះទេ» ។

ពេលនោះ ព្រះបាទវិន្ទុសារៈប្រឈួនរឹងរឹតតែចំរើនខ្លាំង
ឡើង មានព្រះកាយពលថយណាស់ហើយ ព្រះអង្គយល់ច្បាស់
ថា មិនទ្រង់គង់ព្រះជន្មនៅបានតទៅទៀតទេ ក៏ពួកសេនាបតី
ឃើញដូច្នោះ នាំគ្នាតាក់តែងអសោករាជកុមារ ដោយគ្រឿង
រាជឥស្សរិយយសគ្រប់ប្រការ ហើយនាំស្តេចទៅគាល់ព្រះរាជា
ក្រាបទូលថា៖

«យើងខ្ញុំសូមឱ្យព្រះអង្គតាំងអសោករាជកុមារ ឱ្យទ្រង់គ្រង
រាជបល្ល័ង្កបណ្តោះអាសន្នមុនសិន កាលបីសុសិមរាជកុមារនឹង

ត្រឡប់មកអំពីក្រុងតក្កសិលាហើយ យើងខ្ញុំនឹងប្រគល់រាជ - សម្បត្តិថ្វាយជាក្រោយ» ។

អសោករាជឱវសទើបផ្សំថា៖ «បើរាជបល្ល័ង្កនឹងបានជា របស់ខ្ញុំដោយពិតមែនហើយ សូមឱ្យទេវតាបំពាក់មកុដរាជ្យ លើក្បាលខ្ញុំចុះ» ។ ពួកទេពតាបានឮពាក្យនោះ ក៏ឆ្លើយតបមក ព្រះអង្គវិញ ហើយទើបយកមកុដរាជ្យបំពាក់ព្រះសិរថ្វាយក្នុង ខណៈនោះ។ កាលឃើញសេចក្តីអស្ចារ្យរបស់អសោករាជកុមារ ដូច្នោះ ព្រះរាជាក៏ទ្រង់ព្រះក្រោធពិរោធខ្លាំង បណ្តាលឱ្យព្រះ លោហិតស្រស់ៗ ពុះពោរហូរចេញមកចាកព្រះឱស្ឋព្រះអង្គ ហើយស្តេចទ្រង់សោយទីវង្គតក្នុងពេលនោះទៅ (២០) ។

លុះព្រះបាទអសោកបានរាជសម្បត្តិហើយ បានតាំង រាជគុប្បៈ ឱ្យធ្វើជាអគ្គមហាសេនាបតីទី ១ របស់ព្រះអង្គ (២១) ។

²⁰ -សៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោក ល្វី-ហ្វីលីប្រតី ដែលលោកមើលប្រែជាខ្មែរថា៖ កាលក្នុងរាជ្យព្រះបាទវិទ្យុសារៈជាបិតានោះ អសោកនៅជា ឧបរាជ នៅស្រុកអវន្តី តាំងព្រះរាជដំណាក់នៅឧជ្ឈយិនី អសោកបានយកជីតាសេដ្ឋី១ នៅស្រុកវិទិសា, សព្វថ្ងៃនេះហៅភិស្សនាម ជាព្រះបាទ ហើយបានព្រះរាជបុត្រ១ឈ្មោះមហេន្ទ្រនិងព្រះជីតា១ឈ្មោះសង្ឃមិត្រាដែលទៅមុខទៅនឹងបានជាសាស្តាចារ្យនៅក្នុងស្រុកសីឡង់(កោះលង្កា) ។

²¹ -មហាវង្សបានតាំងព្រះភិស្សរាជកុមារ ដែលរួមឧទេរជាមួយនឹងព្រះអង្គឱ្យជាឧបរាជ ។

ពួកយក្ស បាននាំគ្រឿងពលិការរាជាភិសេកប្រកាសឡើង
ទៅលើប្រថពីបានមួយយោជន៍ ចំណែកនាគដ៏ប្រកាសចុះទៅ
ខាងក្រោមប្រថពីបានមួយយោជន៍ដូចគ្នា ហេតុការណ៍ទាំងនេះ
បណ្តាលឱ្យឮគ្រប់តំបន់ថា៖ «ថ្ងៃនេះរាជ្យនៃព្រះបាទវិន្ទុសារៈអស់
ហើយ ព្រះបាទអសោកឡើងប្រថាប់លើបល្ល័ង្ករាជ្យហើយ» ។

ព្រះសុសិមរាជឱរសកាលទ្រង់សណ្តាប់ថា៖ ព្រះបិតាទីវង្គត
ហើយអសោករាជកុមារបានមុន្នាភិសេកហើយដូច្នោះ ក៏ពិរោធ
ខ្លាំង ស្តេចត្រឡប់ចូលទៅកាន់នគរបាតលិបុត្រដោយប្រញាប់
ប្រញាល់ ។ ព្រះបាទអសោកជ្រាបថាសុសិមៈត្រឡប់មក ក៏ចាត់
ឱ្យអ្នករក្សាព្រះអង្គដាក់អ្នកចំបាប់ម្នាក់ឱ្យឈរចាំនៅទ្វារទី ១ ម្នាក់
ទៀតឱ្យឈរចាំនៅទ្វារទី ២ ម្នាក់ទៀតឱ្យឈរចាំនៅទ្វារទី ៣
ជាមួយនឹងរាជគុប្បៈសេនាបតី, ចំណែកទ្វារខាងកើត ព្រះអង្គឯង
ស្តេចគង់ចាំនៅទីនោះ នៅត្រង់ទីមុខទ្វារទិសខាងកើតនោះ
ស្តេចបានឱ្យធ្វើរូបដំរីសអំពីយន្តមួយ ឱ្យធ្វើរូបចម្លាក់ស្តេច
អសោកជិះលើខ្នងនោះ ទីជុំវិញដំរីនោះបានឱ្យជីកគូធំៗ ក្នុងទិស

ទាំងបួន ខាងក្នុងដាក់ពេញទៅដោយរងើកភ្លើង ហើយពីខាង
ក្រៅគ្របបិទបាំងដោយស្មៅនិងសម្រាមជិតជិតល្អ រហូតទាល់
តែភ្នែកមនុស្សធម្មតាមើលមិនយល់ ។

សុសិមរាជឱវសយាងសំដៅទៅទ្វារទី ៣ ក៏រាជគុប្បៈ
សេនាបតីក្រាបទូលថា៖ «ឥឡូវនេះ ព្រះបាទអសោកកំពុងទ្រង់
គង់នៅទិសខាងកើត សូមព្រះអង្គយាងទៅតាមទ្វារទិសនោះចុះ
ប្រសិនបើព្រះអង្គយាងទៅបានដូចសេចក្តីប្រាថ្នា ខ្ញុំព្រះអង្គសូម
ជ្រកក្រោមម្លប់ព្រះបារមីផង ប្រសិនបើព្រះអង្គមិនអាចនឹង
បង្រ្កាបព្រះបាទអសោកបានទេ ព្រះអង្គនឹងមិនអាចយាងចូល
តាមទ្វារនេះបានទេ? ។

លុះព្រះសុសិមរាជកុមារទ្រង់ជ្រាបដូច្នោះ ក៏ស្តេចយាងទៅ
កាន់ទ្វារទិសខាងកើត ទតឃើញដីរីនិងរូបចម្លាក់នោះហើយ ក៏ខំ
ប្រឹងរុករានទន្ទ្រានចូលទៅ ដើម្បីនឹងឡើងលើដំរី ហើយចាប់
រូបចម្លាក់ព្រះបាទអសោកនោះ ក៏ធ្លាក់ចុះក្នុងរណ្តៅគូដែលពេញ
ទៅដោយរងើកភ្លើង ទ្រង់ក៏អស់ព្រះជន្មក្នុងទីនោះទៅ ។

កាលបើសុសិមកុមារអស់ព្រះជន្មហើយ យក្សជាបរិវារ
របស់ព្រះអង្គឈ្មោះភក្រោយុធ ព្រមដោយពួកពលជាច្រើនពាន់
បានចូលបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ បានសម្រេចមគ្គផល
ព្រះអរហត្តគ្រប់ៗព្រះអង្គទៅ ។

ខាងក្រោយអំពីព្រះបាទអសោកស្តេចទ្រង់រាជ្យ ពួកសេនា-
បតីក៏កើតសេចក្តីមើលងាយដល់ព្រះអង្គ ទើបទ្រង់រិះរកហេតុ
ឧបាយកលដោយការស្វាត់ ដើម្បីនឹងផ្ទាញ់ផ្ទាល់អស់ពួកអ្នក
ទាំងនោះ ។ ពេលនោះ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យពួកសេនាបតី កាប់
ដើម្បីឈើមានផ្លែនិងឈើមានផ្កាទាំងឡាយ យកមកស្រាស់ពុំទួ
ធ្វើជារបងនៃឈើមានបន្លាជាការផ្ទុយគ្នាយ៉ាងនេះ ។

ពួកសេនាបតី ទូលទឹងទាស់ព្រះឱង្ការថាៈ «តាំងតែពីដើម
រហូតមកដល់ពេលនេះហើយ យើងដែលឮតែគេថាស្រាស់ពុំទួ
សួនឈើមានផ្លែផ្កាដោយឈើមានបន្លា មិនដែលឮថា អ្នកណា
ស្រាស់ពុំទួឈើមានបន្លាដោយឈើមានផ្លែផ្កានោះសោះ» ។

ពួកសេនាបតី ទទឹងទាស់មិនគោរពតាមព្រះរាជឱង្ការ រហូត
ដល់ ៣ លើក ។

គ្រានោះឯង ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ព្រះពិរោធដ៏លើសលុប
ក៏ចាប់ព្រះខ័នឡើង ប្រហារជីវិតពួកសេនាបតីទាំងប្រាំរយនាក់
នោះទៅ ។

លំដាប់តមក ក្នុងរដូវផ្កាឈើ ដល់វេលាព្រឹក្សាជាតិបញ្ចេញ
ផ្ការីកស្ទុះស្ពាយគ្រប់ដើម ក៏ព្រះបាទអសោកមាននាងព្រះស្នំ
ចោមរោមជាបរិវារ ស្តេចយាងយាត្រាទៅក្រសាលក្នុងរាជ -
ឧទ្យាន នៅក្នុងឧទ្យាននោះ មានដើមឈើមួយដើមឈ្មោះ
អសោក កំពុងតែផ្កាមានក្លិនកេសរក្រអូបឈ្ងុយឈ្ងប់ ទើបព្រះ
បាទអសោកទ្រង់សព្វព្រះរាជហឫទ័យនឹងដើមឈើនោះ ព្រោះ
ឈើនោះមានឈ្មោះត្រូវនឹងនាមព្រះអង្គ ។ បានពេលមក
ហើយថា ព្រះសិរីរាជវរ្ម័នរបស់ព្រះបាទអសោក មានសម្បជញ្ញវាំង
គ្រោតគ្រោត ហេតុនោះបានជា មិនពេញចិត្តនៃពួកស្រីព្រះស្នំ
ដែលជាអ្នកត្រូវការដោយសម្បជញ្ញ លុះព្រះរាជាកំពុងផ្ទំលក់ នៅ

ទីព្រះពន្លាក្នុងឧទ្យាននោះ ក៏ពួកស្រីព្រះស្នំដែលគាល់នៅខាង
ក្នុង នាំគ្នាត្រាច់ដើលេងសប្បាយតាមអំពើចិត្ត ទៅក្នុងឧទ្យាន
បានឃើញដើមអសោកនោះក៏បេះបោចផ្កា កាប់ទាំងមែកឈើ
នោះផង កាលព្រះរាជាទ្រង់តើនឡើងចាកព្រះបន្ទំ ទតឃើញ
ដូច្នោះ ទើបទ្រង់ត្រាស់សួរថា៖ «អ្នកណាធ្វើបំផ្លាញដើមឈើនុ៎ះ
អស់?» រាជបរិពារក្រាបទូលថា៖ «សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស
ពួកស្រីព្រះស្នំ» ។ កាលព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ដូច្នោះ ហើយ
ទើបទ្រង់ព្រះពិរោធខ្លាំង ត្រាស់ឱ្យចាប់ពួកស្រីព្រះស្នំរបស់ព្រះ
អង្គទាំងប្រាំរយ យកទៅដម្រៀបជុំវិញដើមឈើនោះ ហើយដុត
ភ្លើងទាំងរស់ស្លាប់ទាំងអស់គ្នាទៅ ។ ពួកអ្នកនគរទាំងអស់ បាន
ឃើញព្រះអង្គមានព្រះហឫទ័យខ្លាំង ដូច្នោះទើបនាំគ្នាហៅព្រះ
អង្គថា៖ «ចណ្ឌសោក (អសោកកាច)» ។

ខណៈនោះ រាជគុប្បុជាសេនាបតីទី១ ទើបទូលតៀនព្រះ
រាជាថា៖ «សូមព្រះរាជតេជៈ មិនជាការសមគួរដល់ព្រះអង្គ ជា
ស្តេចដែលធ្វើកម្មដូច្នោះ ដោយផ្ទាល់នឹងព្រះហស្តព្រះអង្គទេ

ព្រះអង្គគួរតាំងបុរសឱ្យមាននាទីជាអ្នកពិឃាតមនុស្ស ដែលព្រះអង្គបានដាក់ព្រះរាជអាជ្ញា ហើយត្រូវពេជ្ជាតនោះធ្វើតាមការពិភាក្សារបស់ព្រះអង្គ» ។

ព្រះបាទអសោកក៏យល់ព្រមតាមពាក្យសូមនោះ ទើបមានព្រះឱង្ការចាត់ឱ្យបុរសម្នាក់មានចិត្តក្លាហាន ដែលល្មមតាំងឱ្យធ្វើជាពេជ្ជយាតបាន ។

គ្រានោះ មានជាងដម្បាញម្នាក់ តាំងផ្ទះនៅក្នុងបច្ចន្តគ្រាមជិតជើងភ្នំ ជាងដម្បាញនោះ មានកូនប្រុសមួយឈ្មោះគិរិកៈ^(២២) មនុស្សនេះកាចជាទីបំផុត វាតែងធ្វើទុក្ខបុកម្នេញជេរពាលម្តាយឱពុកវាជានិច្ច វាកាន់លប់នៅដៃ វាដោតជង វាលាបថ្នាំពុលនៅលើស្មៅនិងស្លឹកឈើទាំងឡាយ ពួកសត្វដើរទៅប៉ះពាល់ថ្នាំនោះពុលស្លាប់វិនាសជាមនេក ។ ពួកអ្នកស្រុងទាំងអស់គេប្រកាសប្រាប់គ្នាថា បុរសនោះកាចណាស់ ហើយក្នុងស្រុកទាំងមូលគេតែងហៅគិរិកៈនោះថា «ចណ្ឌាលគិរិកៈ (គិរិកកាច (^{២៣})) » ។

²²-គិរិកៈ ជាឈ្មោះរបស់មនុស្សអ្នកនៅភ្នំ ។
²³-មហាវង្សៈ មិនមាននិយាយដល់រឿងរ៉ាវ គិរិកៈ នេះទេ ។

រាជបុរសបានទៅជួបនឹងគិរិកៈ ហើយនិយាយថា «អ្នកឯង
ហ៊ានធ្វើពេជ្ឈយាតរបស់ស្តេចអសោកឬទេ?» គិរិកៈឆ្លើយតប
ថា៖ «ប្រសិនបើឱ្យខ្ញុំធ្វើទោសផ្ទាញ់ផ្ទាល មនុស្សខូចកាចក្នុងទ្វីប
មួយទាំងមូលក៏ខ្ញុំធ្វើបានដែរ មិនជាការសំខាន់អ្វីនឹងធ្វើជា
ពេជ្ឈយាត ទទួលការសម្រាប់ស្តេចអសោកមួយប៉ុណ្ណោះ» ។
រាជបុរសបានស្តាប់ពាក្យនោះហើយ ទើបត្រឡប់ទៅក្រាបទូល
ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ព្រះអង្គទ្រង់ឱ្យទៅនាំគិរិកៈនោះមក ។ រាជ-
បុរសត្រឡប់ទៅដល់គិរិកៈវិញ និយាយប្រាប់ថា៖ «មកគិរិកៈ ព្រះ
រាជាត្រាស់ឱ្យហៅអ្នកទៅ» ។

ចណ្ឌគិរិកៈដឹងដូច្នោះហើយ ក៏ម្នីម្នាទៅសូមអនុញ្ញាតអំពី
មាតាបិតា តែមាតាបិតាមិនព្រមបើកឱ្យ បានព្យាយាមហាម
ប្រាមយាត់មិនឱ្យធ្វើក្នុងដំណេងនេះ ក៏ចណ្ឌគិរិកៈ សម្លាប់
មាតាបិតាទាំងពីរនោះទៅ ទើបស្ទុះចុះពីលើផ្ទះមក ខណៈនោះ
រាជបុរសសួរថា៖ «ហេតុដូចម្តេច បានជាយឺតយូរម៉្លេះ?»
ចណ្ឌគិរិកៈតបថា៖ «ម៉ែឪខ្ញុំគាត់មិនព្រះអនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំមកសោះ

តែខ្ញុំសម្លាប់គាត់ទាំងពីរនាក់នោះទៅហើយ ហេតុនេះបានជាខ្ញុំ
យឺតយូរបន្តិច» ។

ចណ្ឌគិរិកៈ និយាយរឿងរ៉ាវគ្រប់ប្រការឱ្យស្តាប់ហើយ ទើប
ចូលទៅគាល់ស្តេច លុះដល់ហើយក្រាបបង្គំទូលថាៈ «សូមព្រះ
អង្គសាងគុកមួយទុកជាមន្ទីរយុត្តិធម៌ ចាត់ជារបៀបល្អយ៉ាង
សំខាន់ ឱ្យមានរូបរាងខាងក្រៅគួរជាទីសប្បាយ រីករាយនៃចិត្ត
អ្នកផងទាំងពួង កាលបើសាងមន្ទីរនោះរួចហើយ សូមឱ្យឈ្មោះ
ថាៈ «គុកជាទីសុខសម្រាន្ត»^(២៤)» ។

គ្រានោះ ចណ្ឌគិរិកៈទូលសូមពរព្រះរាជាថាៈ «សូមតេជៈ
ព្រះអង្គ ចូរព្រះរាជទានពរមួយដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ គឺបើអ្នកណាមួយក៏
ដោយ តែចូលមកក្នុងមន្ទីរនេះ សូមទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំព្រះអង្គថា
មិនត្រូវឱ្យអ្នកនោះចេញទៅវិញជាដាច់ខាត» ។ ព្រះអសោក
ក៏ទ្រង់ប្រោសប្រទានពរឱ្យតាមសេចក្តីសូមដូច្នោះ ។

²⁴ -Prison-Agreable

ខាងក្រោយពីនោះមក ចណ្ឌគិរិកៈ បានចូលទៅក្នុង
វត្តកុក្កដារាម ក្នុងវត្តនោះ មានភិក្ខុមួយរូបកំពុងស្វាធារ
ពាលបណ្ឌិតសូត្រថា៖

«ពួកសត្វដែលចូលចិត្តនឹងទឹកពុះនៅក្នុងខ្លះ ត្រូវគេបុកវា
នោះកំទេចដោយអង្រែ ។ ពួកសត្វដែលចូលចិត្តគេបុកក្នុង
ត្បាល ត្រូវគេចំអិនវាក្នុងខ្លះ ។ ពួកសត្វដែលនៅក្នុងនរក លេបដុំ
ដែកធំមូល ហើយនាយនិរយបាលបង្អកទឹកទង់ដែងក្តៅទៅក្នុង
មាត់^(២៥) ។ កាលបើបានឮសេចក្តី នៃព្រះសូត្រនោះហើយ
ចណ្ឌគិរិកៈទើបត្រិះរិះថា៖ «គុកអញត្រូវឱ្យមានវិធីបែបនេះចុះ» ។

គ្រានោះ មានគបតីម្នាក់ព្រមទាំងភរិយា ទៅស្វែងរកវត្ថុដ៏
មានតម្លៃ ដើម្បីចិញ្ចឹមជីវិតនៅទីសមុទ្រ ខណៈកំពុងត្រាច់ទៅ
ក៏ភរិយាមានគភ៌ ហើយបានប្រសូតកូនប្រុសមួយនៅទីសមុទ្រ
នោះ ទើបឱ្យឈ្មោះបុត្រនោះថា៖ «សមុទ្រកុមារ» ។ គ្រាកាល

²⁵ -ពាលបណ្ឌិតសូត្រសំស្ក្រឹត សេចក្តីប្រហែលគ្នានឹងទេវទូតសូត្របាលី ក្នុងគម្ពីរមជ្ឈិមនិកាយ ។ ទេវទូតសូត្របាលីថា... ពួកនិរយបាលសួរ ថា៖
«ឯងប្រាថ្នាអ្វី» សត្វនរកតបថា៖ «ព្រះគុណអើយ ខ្ញុំឃ្លានណាស់» ។ ពួកនិរយបាលយកដែកស្រួចដ៏ក្តៅកំពុងឆេះប្រាលឆ្ពោះឆ្ពោះន្ទាលមកទល់
មាត់សត្វនរកនោះ ហើយញាត់ដុំទង់ដែងដែលភ្លើងកំពុងឆេះសន្លោសន្លៅទៅក្នុងមាត់... ។ ពួកនិរយបាលសួររៀត សត្វនរកតបថា៖ «ព្រះគុណ
អើយ ស្រែកណាស់» ។ ពួកនិរយបាលដែកស្រួចដ៏ក្តៅកំពុងឆេះប្រាលឆ្ពោះឆ្ពោះន្ទាលមកទល់មាត់សត្វនរកនោះ ហើយបង្អកទឹកទង់ដែង ដែលភ្លើង
កំពុងឆេះសន្លោសន្លៅទៅក្នុងមាត់ ។

កន្លងមក ១២ ឆ្នាំ គហបតីនោះ ក៏នាំភិរយាចេញពីសមុទ្រ
ត្រឡប់មកស្រុកកំណើតវិញ តែត្រូវពួកចោរសមុទ្រទាំង ៥០០
ប្លន់ដណ្តើមយកទ្រព្យសម្បត្តិ ហើយវាសម្លាប់គហបតីនោះទៅ ។
គ្រានោះ សមុទ្រកុមារនៅកំព្រាតែម្នាក់ឯងអនាថា ទើបចូល
ទៅបួសក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។ លោកត្រាច់ស្វែងរកអាហារ
បិណ្ឌបាត គ្រប់ស្រុកតូចស្រុកធំនិគមនជនបទរៀងៗទៅ រហូត
ដល់មកក្រុងបាតលិបុត្រ លុះឃ្លុំចំរើជាបរិមណ្ឌលតាមសមណ-
ភេទហើយ ក៏ចូលទៅក្នុងក្រុងដើម្បីបិណ្ឌបាត លោកនិមន្តរៀងៗ
ទៅ ស្រាប់តែចូលទៅក្នុងគុកជាទីសុខសម្រាន្តនោះ ដោយមិន
ដឹងខ្លួនថាជាមន្ទីរអ្វី លុះឃើញដូច្នោះហើយ ទើបពោលពាក្យ
នេះថា៖ «ឱហ្ន៎! មន្ទីរនេះ ពីខាងក្រៅមុខគួរជាទីពេញចិត្តពេក
តែខាងក្នុងហាក់ដូច ជាស្ថាននរកសុទ្ធសាធសោះ» ។ លុះភិក្ខុ
នឹងត្រឡប់មកវិញ នាយចណ្ឌគិរិកៈយាត់មិនឱ្យចេញ ហើយ
ប្រាប់ភិក្ខុនោះថា៖ «ឥឡូវនេះ លោកត្រូវនៅក្នុងទីនេះ គឺត្រូវ
ពិឃាតជីវិតបង់ លោកមិនត្រូវគេចចេញទៅណាទេ» ពាក្យ

ពោលតែប៉ុណ្ណោះ ក៏ភិក្ខុនោះស្រែកទ្រហោយំ សោយសោក
បរិវេទនាការឥតស្រាក ចណ្ឌគិរិកៈឃើញដូច្នោះ ទើបសួរថាៈ
«ព្រោះហេតុអ្វីបានជាលោកស្រែកយំបែបដូចជាទារកដូច្នោះ» ។

ភិក្ខុនោះតបថាៈ «អាត្មាមិនមែនយំសោកព្រោះខ្លាចសេចក្តី
ស្លាប់ដូច្នោះទេ គឺយំដោយស្តាយដោយការវិនាសបង់នូវ
សមណធម៌ដែលអាត្មាត្រូវបាន ព្រោះថាអាត្មាទើបនឹងបួស
ហើយថ្មីៗ មិនទាន់បានសម្រេចមគ្គផលអ្វីនោះឡើយសោះ ។
ការបានអត្តភាពមកជាមនុស្ស ជាការបានដោយកម្រ ធម៌របស់
ព្រះពុទ្ធជាសភាពក្របានជួបប្រសព្វ ព្រោះអាត្មានឹកដល់រឿង
នោះហើយ បានជាអាត្មាយំស្តាយ» ។ ចណ្ឌគិរិកៈប្រាប់ថាៈ
«តាំងពីយូរមកហើយ ព្រះរាជាជាម្ចាស់ជីវិតបានព្រះរាជទានពរ
ឱ្យខ្ញុំថា បើមានមនុស្សចូលមក មិនត្រូវឱ្យចេញទីវិញទេ ត្រូវឱ្យ
ប្រហារជីវិតក្នុងកំពែងនេះឯង» ។

ភិក្ខុនោះនិយាយអង្វរថាៈ «អាត្មាភាពសូមឱ្យអ្នកអាណិត
ទុកជីវិតអាត្មាបាន ៧ ថ្ងៃសិន ខាងក្រោយពី ៧ ថ្ងៃនោះទៅ បើ

អ្នកចង់សម្លាប់អាត្មាភាពក៏សម្លាប់ចុះ» ។ ចណ្ឌគិរិកៈ ក៏ព្រម
អនុញ្ញាតឱ្យតាមសេចក្តីអង្វរ ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោកបានទតឃើញនាងស្នំកំពុងចរចា
ដោយកាមរាគ ជាមួយនឹងព្រះអង្គម្ចាស់កំឡោះមួយព្រះអង្គ
ដែលជាសាហាយ លុះទ្រង់ទស្សនាការដូច្នោះហើយ ក៏ទ្រង់ព្រះ
ពិរោធន៍ ទើបត្រាស់បង្គាប់ឱ្យនាំទាំងពីរនាក់នោះ ចូលទៅក្នុងគុក
ជាទីសុខសម្រាន្ត តែមួយរំពេចនោះ ក៏ចណ្ឌគិរិកៈបុកច្រំកំទេច
គូពានរាំងទាំង ២ នាក់នោះ សំពង់ក្បាលនឹងអង្រែដៃក លៀន
ភ្នែកក្រឡោតក្រលួងចេញមកខាងក្រៅ ។ ដោយការឃើញ
កម្មគួរស្វែងយ៉ាងនេះ ភិក្ខុនោះទើបថ្លែងឧទានថាៈ «អា! ព្រះវាចា
របស់ព្រះបរមគ្រូជាម្ចាស់ ព្រះអង្គពេញទៅដោយសេចក្តីករុណា
ទ្រង់ត្រាស់ដោយបញ្ញាពិចារណាឃើញពិតថាៈ រូបរាងមិនមែន
ជារបស់រឹងប៉ឹងមាំមួនទេ មានសភាពដូចជាពុះទឹក» ។ រូបរាង
នេះបែកធ្លាយទៅដោយឆាប់រហ័ស ឥតមានបន្ទុះបន្ថយសោះ
ឡើយ ឥឡូវនេះរូបឆោមដ៏ល្អនោះទៅណាទៅហើយ? ទឹកមុខ

ស្រស់ប្រិមប្រិយនិងឆរិវណ្ណទាំងអស់នោះក៏វិនាស សូន្យទៅអស់
ហើយ ។ «ឱអនិច្ចា! ក្នុងរូបនិមិត្តនេះឯងហើយ ដែលជាទី
ពេញចិត្តនៃពួកជនល្ងង់អំប្បឥតប្រាជ្ញា ដែលមានគំនិតយល់
ឃ្លាងខុសគ្នានឹងធម៌របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ អាត្មាអញបានឃើញ
ច្បាស់មែន ពិតតាមធម៌របស់ព្រះអង្គនោះហើយ នៅក្នុងផ្ទះ
នៃនាយពេជ្ឈយាតនេះ អាត្មាអញនឹងមិនលិចលង់ចុះទៅក្នុង
ឱយៈ គឺកាមគុណទៀតឡើយ» ។

ក្នុងមួយរាត្រីទាំងមូលនោះ ភិក្ខុនោះពិចារណាឃើញត្រង់
តាមបរមពុទ្ធាវាទដូចខាងលើនេះ លោកបានទំលាយបង់នូវ
ចំណង (សំយោជនៈ) ទាំងអស់ហើយ បានសម្រេចសោតា-
បត្តិផល ហេតុដូច្នោះ លោកខំព្យាយាមជាលំដាប់នៃមគ្គតទៅ
ទើបបានសម្រេចអរហត្តផល ។

លុះអរុណរះឡើង ដល់ពេលគ្រប់ ៧ ថ្ងៃកន្លងទៅហើយ
ចណ្ឌគិរិកៈទើបនិយាយប្រាប់ភិក្ខុនោះថាៈ «កន្លង ៧ រាត្រីទៅ

ហើយ ថ្ងៃនេះជាថ្ងៃទី ៨ លោកនឹងត្រូវទទួលកម្មវេរានោះ
ហើយ» ។

ភិក្ខុនោះតបថា៖ «រាត្រីរបស់អាត្មាកន្លងផុតទៅហើយ ដួង
ព្រះអាទិត្យរបស់អាត្មារះឡើងហើយ ពេលជាមង្គលមកដល់
ហើយ អ្នកនឹងសម្លាប់អាត្មាក៏ធ្វើតាមប្រាថ្នាចុះ» ។

ចណ្ឌគិរិកៈ ឃើញហេតុប្លែកអំពីថ្ងៃមុនដូច្នោះ ទើបសួរថា៖
«សំដីលោកនិយាយថា រាត្រីរបស់អាត្មាកន្លងផុតទៅហើយ ដួង
ព្រះអាទិត្យរបស់អាត្មារះឡើងហើយ ពេលជាមង្គលមកដល់
ហើយ ចូរលោកអធិប្បាយពាក្យទាំងអស់នេះ ឱ្យសព្វគ្រប់មក
មើល» ។

ភិក្ខុនោះតបថា៖ «អាត្មាភាពស្ថិតនៅក្នុងរាត្រី គឺវិជ្ជាដែល
រុបិទជិតមិនឱ្យមើលពន្លឺអ្វីឃើញសោះ អកុសលទាំងឡាយនាំចិត្ត
ឱ្យក្រាញរួញរា ដែលជាចំណងដ៏មាំ គឺសំយោជនកិលេសនេះ
ក៏អាត្មាភាពបានទំលាយបង់ជ្រះស្រឡះហើយ មិនបានត្រឡប់
មករកអាត្មាវិញទេ ទាំងអស់នុ៎ះ បានសេចក្តីថា៖ រាត្រីរបស់អាត្មា

កន្លងផុតទៅហើយ ចិត្តរបស់អាត្មាផ្លូវផងហើយដោយប្រាជ្ញា
បានមើលឃើញច្បាស់នូវលោកទាំងបី ទាំងអស់នុ៎ះ បានសេចក្តី
ថាៈ ដួងព្រះអាទិត្យរបស់អាត្មារះឡើងហើយ ។ កិច្ចដែលព្រះ
សម្មាសម្ពុទ្ធធ្វើហើយ ជាកិច្ចដែលអាត្មាបានបំពេញសព្វគ្រប់
ហើយដែរ ទាំងអស់នុ៎ះ បានសេចក្តីថាៈ ពេលជាមង្គលមកដល់
ហើយ រាងកាយនេះក៏រស់នៅមកយូរអង្វែងណាស់ដែរហើយ
បើអ្នកចង់សម្លាប់អាត្មាក៏តាមតែចិត្តអ្នកចុះ» ។

ចណ្ឌគិរិកៈ ជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីករុណា មានចិត្តរឹងរូស
ដូចថ្មសិលា បណ្តាលទោសៈក្នុងអាត្មារឹងរឹតតែខ្លាំងឡើង ឥត
មានកោតក្រែងផលកម្មទៅអនាគត ក៏លើកខ្លះធំដាក់លើ
ជើងក្រានភ្លើង ក្នុងខ្លះធំនោះមានទឹកដ៏ពេញលាយ ទៅដោយ
ខ្លាញ់លោហិត, ខួរក្នុងភ្លើង លាមក (អាចម៍) ទឹកមូត្រ និងកំទេច
កំញុមទាំងឡាយ ក៏ចាប់ភិក្ខុនោះឥតមានមេត្តា បោះទៅក្នុងខ្លះធំ
នោះ ស្រែកប្រាប់មនុស្សអ្នកដុតភ្លើងឱ្យប្រឹងខ្ចីឃ្មាតយ៉ាងសម្បើម
ពីខាងក្រោមធ្វើយ៉ាងនោះហើយ ឧសនិងសម្រាមក៏ឆេះសន្លោ -

សន្លៅឡើង តែមិនមានចំហាយក្ដៅដល់ភិក្ខុនោះសោះ សូម្បី
តែបន្តិចបន្តួចក៏គ្មានផង នាយពេជ្ឈយាតឃើញដូច្នោះក៏ខឹង
យោរយៅនឹងអ្នកដុតភ្លើង ស្ទុះទៅវាយមួយដំបង ហើយដុតភ្លើង
ដោយដៃខ្លួនឯង ភ្លើងក៏ឆេះសន្លៅឡើងក្រៃលែងជាងមុន តែមិន
មានកំដៅសោះ នាយពេជ្ឈយាតរឹតតែខឹងខ្លាំងក៏បោចរោចគ្រឿង
ទព្វសម្ភារមន្ទីរនោះ យកមកដុតលាយនឹងសំពត់ជាច្រើនផ្ទុក
ភ្លើងក៏ឆេះលឺសលុបខ្លះធំនោះ ប៉ុន្តែទឹកនៅតែត្រជាក់ដដែល
ដូចមុន ក៏នាយពេជ្ឈយាតនឹក ស្ទើរនឹងហេតុអស្ចារ្យចម្លែកនោះ
ក្រឡេកមើលទៅក្នុងខ្លះឃើញភិក្ខុនោះ អង្គុយសមាធិលើផ្កា
ឈូកធំ មានត្របកមួយពាន់ស្រទាប់ ខណៈនោះ នាយ
ចណ្ឌគិរិកៈ មានសេចក្ដីស្ងប់ស្ងែញចិត្តពន់ពេក ក៏រត់ទៅក្រាប
ទូលដល់ព្រះរាជាឱ្យទ្រង់យាងមកទតហេតុអស្ចារ្យនោះផង ។

ព្រះរាជា ស្ដេចយាងមកដោយបរិពារជាច្រើនពាន់ ទ្រង់
ទំលាយកំពែងគុកជាទីសុខសម្រាន្តនោះ ដើម្បីឮកអ្នកនគរ
ទាំងអស់រាប់ដោយកោដិ នាំគ្នាចូលទៅមើលភិក្ខុនោះបានដោយ

ងាយ ។ ពេលនោះ ភិក្ខុនោះបានជ្រាបថាៈ ឥឡូវនេះ ដល់ពេល
ដែលលោកគួរនឹងទូន្មានព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ឱ្យទ្រង់ជ្រះថ្លាក្នុង
ព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ ទើបលោកសំដែងឥទ្ធិបាដិហារ្យផ្សេងៗ
ច្រើនបែបយ៉ាង មានចីវរដ៏បរិសុទ្ធស្អាត ចេញចាកខ្លះដែលពេញ
ទៅដោយអាបោធាតុ នាកណ្តាលប្រជុំជនដ៏ច្រើន ឱ្យបានឃើញ
គ្រប់ៗគ្នា លោកហោះទៅកាន់អាកាសវេហាស៍ ហើយសំដែង
បាដិហារ្យគ្រប់យ៉ាង ធ្វើឱ្យមានចំណែកពាក់កណ្តាលដងខ្លួន
របស់លោកខាងលើ បង្កើតឡើងជាទឹកហូរចេញមកឥតស្រាក
ចំណែកពាក់កណ្តាលដងខ្លួនរបស់លោកខាងក្រោម បង្កើតឡើង
ជាភ្លើងឆេះភ្លឺច្រាលរន្ទាលពណ្ណរាយ ហាក់ដូចជាភ្នំមួយដ៏ធំ មាន
រស្មីភ្លឺឆ្វៀលឆ្វាត់រុងរឿងនៅនាកណ្តាលអាកាសនោះ ។

កាលទ្រង់ទតឃើញភិក្ខុនោះ ហោះទៅក្នុងវេហាសប្រទេស
ជាហេតុចំឡែកអស្ចារ្យគួរស្ងប់ស្ងែងដូច្នោះ ព្រះរាជាក៏ទ្រង់ទត
ឆ្ពោះទៅខាងលើ លើកព្រះហស្តឡើងប្រណម្យដោយក្រពុំនៃ
អញ្ចូលីជាទីគោរព ហើយទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថាៈ

«ភិក្ខុនេះ ដូចគ្នានឹងយើងសព្វគ្រប់អន្លើ មានរូបរាងកាយជា
មនុស្សសាមញ្ញ តែប្រទានុភាពនិងសេចក្តីបរិសុទ្ធិរបស់លោក
ចំឡែកអស្ចារ្យលើសលុបជាងមនុស្សធម្មតា លោកហោះឡើង
លើអាកាសវេហាស៍ ហើយសំដែងឱ្យឃើញប្រទិសដ៏សម្បើម
អស្ចារ្យ ហួសវិស័យនៃសត្វលោក ។ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំមិនទាន់ស្គាល់
លោកម្ចាស់ទេ ប៉ុន្តែខ្ញុំសូមជ្រកកោននៅក្នុងឱវាទដ៏វិសេសរបស់
លោក ធ្វើដូចម្តេចហ្ន៎? នឹងបានដឹងធម៌ដែលលោកម្ចាស់សំដែង
ដល់ខ្ញុំនោះ បើបានដឹងហើយ ខ្ញុំនឹងបានប្រព្រឹត្តតាមដោយ
កម្លាំងនឹងប្រាជ្ញារបស់ខ្ញុំ (២៦) » ។

ខណៈនោះ ភិក្ខុបានដឹងច្បាស់ថាៈ ព្រះបាទអសោកជា
មហាទានបតី១ ដែលនឹងអាចបានចែកចាយព្រះសារីរិកធាតុ
របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ជាដើម្បីជាប្រយោជន៍ដល់ទេពតានិង
មនុស្សទាំងឡាយ ព្រោះដូច្នោះ ភិក្ខុនោះទើបថ្វាយវិសជ្ជនា
ដល់ព្រះបាទអសោកថាៈ «ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធព្រះអង្គបានត្រាស់

²⁶ -មហាវង្សៈ ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ជ្រះថ្លាជាដំបូង នឹងនិគ្រោធសាមណេរ ។

ថាៈ តថាគតមានករុណាដ៏ធំ ជាអ្នកកាត់បង់នូវចំណង
 គឺសំយោជនៈបាន ។ អ្នកដែលប្រព្រឹត្តតាមធម៌ដ៏សមគួរ ដល់ធម៌
 ឈ្មោះថា ជាឱរសនៃព្រះពុទ្ធត្រៃភព អ្នកនោះនឹងបានសម្រេចនូវ
 អមតមហានិព្វាន ។ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធនោះ ព្រះអង្គឈ្នះ
 ដោយខ្លួនឯង ហើយញ្ចាំងអ្នកដទៃឱ្យឈ្នះផង ព្រះអង្គបានដល់
 ទីក្សេមហើយញ្ចាំងអ្នកដទៃឱ្យដល់ទីក្សេមផង ព្រះបានដល់នូវទី
 រំលត់ទុក្ខហើយ ញ្ចាំងអ្នកដទៃឱ្យបានដល់ទីរំលត់ទុក្ខផង ។
 បពិត្រមហារាជ សូមទ្រង់ជ្រាបថាៈ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធបានព្យាករ
 ទុកហើយ ដោយច្បាស់លាស់ទៅក្នុងអនាគតថា ខាងក្រោយអំពី
 បរិនិព្វានរបស់តថាគតទៅមួយរយឆ្នាំ ទ្រង់នឹងបានសោយរាជ្យ
 ក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រ មានព្រះនាមថា អសោក ទ្រង់នឹងជាស្តេច
 ចក្រពត្តិ ជាធម្មិករាជ គ្រប់គ្រងទ្វីបមួយ ក្នុងទ្វីបទាំង ៤ និងជា
 ស្តេចប្រកបដោយសច្ចធម៌ បានចែកចាយព្រះសារីរិកធាតុ ព្រម
 ទាំងបានសាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ សុទ្ធសឹងដ៏មានតម្លៃ ឱមហា
 បពិត្រ ឥឡូវនេះ ត្រឡប់ជាមានផលជួយគ្នាទៅវិញ ព្រះអង្គបាន

សាងគុកធំនេះ ដែលដូចជាស្ថាននរកសុទ្ធសាធ ទ្រង់បាន
បំផ្លាញជីវិតរាប់ចំនួនដោយពាន់មនុស្ស ។ បពិត្រមហារាជ ឥឡូវ
នេះ សូមទ្រង់ព្រះរាជទានអភ័យឱ្យដល់លោកទាំងអស់ សូម
ទ្រង់ប្រព្រឹត្តបំពេញសេចក្តីប្រាថ្នា របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ សូមទ្រង់
ព្រះរាជទានអភ័យដល់មនុស្សនិងទេពតាទាំងឡាយ សូមព្រះ
អង្គធ្វើមេត្តាករុណាចិត្តឱ្យកើតឡើង ហើយសូមចែកចាយព្រះ
សារីរិកធាតុ និងជួយផ្សាយធម៌ពិតធម៌មែន ឱ្យចំរើនរុងរឿងធំ
ទូលាយឡើង» ។

ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ មានព្រះរាជ -
ហឫទ័យយាងចុះ កាន់ធម៌របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ ព្រះអង្គប្រកប
ដោយប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ទ្រង់ប្រណម្យអញ្ជូលីឡើងគោរព
ចំពោះព្រះឱរសរបស់ព្រះទេសពល ទើបទ្រង់មានព្រះបន្ទូលថាៈ
«អំពើរបស់ខ្ញុំពីមុនមក ជាកម្មដ៏អាក្រក់បំផុត សូមលោកម្ចាស់
ទទួលអត់ទោសនៃបាបកម្មរបស់ខ្ញុំនោះពេលនេះ ខ្ញុំសូមដល់នូវ
ព្រះពុទ្ធជាទីពឹងទីរលឹក ខ្ញុំដល់នូវព្រះធម៌ជាជយមង្គល ដែលព្រះ

តថាគតត្រាស់សំដែងហើយ ជាទីពឹងទីរលឹកហើយ (២៧) ចាប់
ដើមតាំងតែពីត្រឹមថ្ងៃនេះទៅ ខ្ញុំនឹងផ្ដើមបំពេញតែការកុសល ខ្ញុំ
នឹងសាងព្រះស្តុបឱ្យបានដេរដាសនៅលើផ្ទៃនៃប្រថពីនេះ ដើម្បី
ជាបូជនីយដ្ឋាន ជាទីរលឹកដល់ព្រះអង្គ» ។

គ្រានោះ ភិក្ខុនោះបានឃើញព្រះរាជាស្ដេចមានសទ្ធា
បរិបូណ៌ហើយ ក៏ចេញចាកមន្ទីរនៃនាយពេជ្ឈយាតទៅតាមផ្លូវ
អាកាស ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ក៏ស្ដេចចេញមកព្រមផង តែចណ្ឌ -
គិរិកៈ ទូលយាត់ព្រះអង្គថាៈ «កាលពីមុន ព្រះអង្គបានព្រះ
រាជទានពរដល់ខ្ញុំព្រះអង្គថា បើអ្នកណាមួយចូលមកក្នុងគុកជាទី
សុខសម្រាន្តនេះហើយ នឹងចេញទៅវិញពុំបានជាដាច់ខាត» ។

ព្រះរាជាត្រាស់តបថាៈ «ឯងប្រាថ្នានឹងសម្លាប់យើង
ផងឬ?» ។

នាយពេជ្ឈយាតទូលតបថាៈ «ព្រះករុណាវិសេស ទូលព្រះ
បង្គំជាខ្ញុំប្រាថ្នានឹងសម្លាប់ព្រះអង្គផង» ។

²⁷ - បាត់សង្ឃសណារមួយ មិនឃើញក្នុងច្បាប់ដើម ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ត្រាស់សួរថា៖ «យើងទាំងពីរនាក់នេះ អ្នកណាចូលមកក្នុងទីនេះមុនគេ» ។

នាយពេជ្ឈយាតក្រាបទូលថា៖ «គឺខ្ញុំព្រះអង្គហ្នឹងឯងដែលជាអ្នកចូលមកមុនគេ» ។

ព្រះរាជាត្រាស់ថា៖ «អើបើឯងចូលមកមុន ត្រូវតែអញសម្លាប់ឯងមុន» ។

ខណៈនោះ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទើបត្រាស់ឱ្យហៅរាជបរិពារមក ឱ្យចាប់ចណ្ឌគិរិកៈនាំយកទីកាន់ទីពិយាត ចណ្ឌគិរិកៈត្រូវនាយពេជ្ឈយាតឯទៀត វាយផ្ទាញ់ផ្ទាលជាដំណំ ហើយទើបគរឧសបង្កាត់ភ្លើងដុតចណ្ឌគិរិកៈទាំងរស់ ឱ្យឆេះជាធ្នូលីក្នុងទីនោះទៅ ។ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ឱ្យទំលាយគុកជាទីសុខសម្រាន្តនោះ ហើយចាប់ដើមតាំងតែពីត្រឹមនោះមក ទ្រង់ប្រទានអភ័យដល់សត្វលោកទាំងអស់ ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោក ព្រមដោយចតុរង្គិនីសេនា ស្តេចយាងចូលទៅក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ព្រះអង្គចាត់ឱ្យបើកព្រះស្តុបដែល

ព្រះបាទអជាតសត្តរាជបានសាងទុកនោះ ទ្រង់ឱ្យគាស់កាយ
យកព្រះសារីរិកធាតុទាំងអស់នោះ ហើយព្រះអង្គឱ្យចែកចាយ
ផ្សាយទៅផ្សេងៗ តពីនោះមកទ្រង់ឱ្យសាងព្រះស្នូបមួយធំ នៅ
ត្រង់កន្លែងដដែលនោះ ។ ចំណែកទី៣ទៀត ដែលមានបញ្ចុះ
ព្រះសារីរិកធាតុ ទ្រង់ក៏ឱ្យគាស់កាយជាលំដាប់មក នៅកន្លែង
ទី ២ ទី ៣ ។ល។ ទី ៧ ព្រះអង្គយកព្រះសារីរិកធាតុពីទីនោះៗ
ទាំងអស់ដូចគ្នា តមក ស្តេចយាងចូលទៅក្នុងស្រុករាមគ្រាម
ដែលជាទីសំណាក់អាស្រ័យនៃស្តេចនាគឈ្មោះសាគរៈ ដោយ
មានព្រះបំណងនឹងយកព្រះសារីរិកធាតុក្នុងទីនោះទៀត ។

គ្រានោះ ស្តេចនាគបានសំដែងកាយឱ្យឃើញប្រាកដឡើង
ហើយទូលអញ្ជើញព្រះមហាក្សត្រាធិរាជ ឱ្យស្តេចយាងចូលទៅ
ក្នុងពិភពនាគ ហេតុដូច្នោះ ព្រះរាជាស្តេចយាងចុះកាន់ព្រះទីនាំង
នាវា ហើយចូលទៅក្នុងបូរីនៃស្តេចនាគ ។

ស្តេចនាគបានក្រាបទូលព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថាៈ «សូមព្រះ
រាជតេជៈ ខ្ញុំព្រះអង្គមានប្រាថ្នានឹងរក្សាទុកនូវព្រះសារីរិកធាតុនេះ

សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោសព្រះរាជទានទុកឱ្យខ្ញុំព្រះអង្គ នឹងបាន ធ្វើសក្ការបូជាព្រះសារីរិកធាតុនេះផង សូមព្រះអង្គស្តេចអនុគ្រោះ កុំបីយករបស់ខ្ញុំព្រះអង្គទៅ» ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ទតឃើញស្តេចនាគធ្វើសក្ការៈគោរពរាប់អាន បូជាដោយគ្រឿងបូជា ចំពោះព្រះសារីរិកធាតុពីរដងមួយថ្ងៃ ឃើញថាជាការវិសេសថ្លៃថ្លាជាងពួកមនុស្សទៅទៀត ទើបទ្រង់ ឱ្យទុកព្រះសារីរិកធាតុក្នុងព្រះស្លូបនោះមិនបានយក ហើយស្តេច យាងត្រឡប់មកព្រះនគរព្រះអង្គវិញ ។

លុះដល់មកព្រះបរមរាជវាំងហើយ ទ្រង់បានឱ្យជាងសាង ប្រអប់ដំប្រសើរ ៨៤.០០០ ប្រដាប់ដោយមាសប្រាក់ និង កែវពិឡក្នុងប្រអប់មួយៗនោះ ទ្រង់ឱ្យបញ្ចុះព្រះបរមសារីរិកធាតុ មួយគ្រាប់ៗ មិនតែប៉ុណ្ណោះសោត ទ្រង់ឱ្យសាងក្អម ៨៤.០០០ និងគ្រប ៨៤.០០០ ដែលជារបស់មានតម្លៃ ហើយនិងសំពត់ កម្ពល ៨៤.០០០ សឹងដ៏មានពណ៌ប្លែកផ្សេងៗ ពីគ្នា ដើម្បីនឹង រុក្ខដ៏មានតម្លៃទាំងនោះ ។

ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះរាជទានព្រះសារីរិកធាតុ ឱ្យដល់ពួកយក្ស ក្នុងម្នាក់ៗ មួយគ្រាប់ ទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ឱ្យដើរទៅសព្វមណ្ឌល នៃជម្ពូទ្វីប ឱ្យយកទៅសាងព្រះស្នូបនៅកន្លែងគ្រប់ៗ ប្រទេស ដែលមានមនុស្សចំនួនមួយកោដិ កាលចាត់ចែងដូចសំដែងមក នេះ យក្សនិងទេពតាទាំងឡាយ ក៏បាននាំយកព្រះបរម - សារីរិកធាតុទាំងអស់នោះ ដង្ហែទៅក្នុងទិសទាំង ៤ ដើម្បីនឹង សាងព្រះស្នូបទាំងនោះ ។

គ្រានោះ មានយក្សម្នាក់ បានទទួលព្រះសារីរិកធាតុមួយ គ្រាប់ ហើយនាំទៅកាន់នគរតក្កសិលា បំណងនឹងសាងព្រះស្នូប មួយនៅទីក្រុងនោះ តែពួកអ្នកប្រទេសនោះបាននិយាយថា៖ «មនុស្សនៅក្នុងប្រទេសយើងមានចំនួន ៣៦ កោដិ បើដូច្នោះ ត្រូវអ្នកឱ្យប្រអប់ ៣៦ មកយើង» ។

គ្រានោះ យក្សនិងទេពតា ក៏ត្រឡប់មកក្រាបទូលសេចក្តី នោះ ដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍វិញ ព្រះអង្គមានព្រះតម្រិះថា៖ «មនុស្សទាំងឡាយមានចំនួនច្រើនណាស់ ប្រសិនបើធ្វើតែយ៉ាង

នេះ ព្រះបរមសារីរិកធាតុនឹងមិនបានផ្សាយទូទៅសព្វជម្ងឺថ្ងៃប
ទាំងមូលទេ បើដូច្នេះ ត្រូវរកឧបាយនិងបញ្ឈប់ការចែកចាយត្រឹម
នេះ» ។ ខណៈនោះ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ឱ្យយកត្រឡប់ទៅ
ប្រាប់ដល់មនុស្សទាំងនោះថា៖ «ក្នុងប្រទេសនេះ ត្រូវបន្ថយ
មនុស្ស ៣៥ កោដិចេញ ឱ្យនៅត្រឹមមួយកោដិ ដែលនឹងត្រូវបាន
ព្រះបរមសារីរិកធាតុមួយគ្រាប់ប៉ុណ្ណោះ» ។

ពួកអ្នកស្រុកនៅក្នុងប្រទេសនោះ ភិតភ័យតក់មាសនាំនិយាយ
អង្វរថា៖ «ពួកយើងចង់បានប្រអប់ ៣៦ នោះណាស់ទៅហើយ
តែបើដូច្នោះនឹងឱ្យប្រអប់តែមួយមកយើងក៏បាន សូមកុំឱ្យតែ
សម្លាប់ពួកយើង» ។ គ្រានោះ ពួកយក្សក៏ព្រមតាមសេចក្តីអង្វរ
ហើយប្រគល់ប្រអប់ដែលដាក់ព្រះសារីរិកធាតុនោះឱ្យមួយទៅ ។

មានហេតុដូចខាងលើនេះ ព្រះរាជាទើបទ្រង់ត្រាស់ថា៖
«ក្នុងប្រទេសដែលមាន មនុស្សច្រើនជាងពីរមួយកោដិទៅ អ្នក
ចូរកុំឱ្យព្រះបរមសារីរិកធាតុ ឱ្យលើសទៅតាមចំនួនពួកមនុស្ស
នោះ ក្នុងប្រទេសដែលមានមនុស្សតិចជាងពីរមួយកោដិទៅ អ្នក

ចូរកុំឱ្យព្រះបរមសារីរិកធាតុទៅប្រទេសនោះឡើយ» ។ ទ្រង់មាន
ព្រះបន្ទូលដូច្នេះហើយ ទើបស្តេចយាងចូលទៅវត្តកុក្កុជាវាម លុះ
ដល់ហើយ ទ្រង់យាងទៅជួបនឹងព្រះថេរៈព្រះនាម យស (២៨)
ទ្រង់ប្រណម្យអញ្ជូលីនមស្សការហើយត្រាស់ថា៖ «ឥឡូវនេះ ខ្ញុំ
មានប្រាថ្នានឹងសាងព្រះស្នូប ៨៤.០០០ ដោយវត្ថុដ៏មានតម្លៃ
តម្កល់ទុកក្នុងជម្ងឺប» ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា៖ «ប្រពៃហើយ! ប្រពៃហើយ!
មហាវាជ បើទ្រង់ប្រាថ្នានឹងសាងព្រះស្នូបទាំងអស់នោះ ឱ្យ
សម្រេចតែម្តងក្នុងពេលមួយជាមួយគ្នា លុះដល់ពេលដែល
មហាបពិត្រកំពុងកសាងព្រះស្នូបនោះ អាត្មាភាពនឹងនាំដួងព្រះ
អាទិត្យថ្វាយដោយបាតដៃ សូមចេញព្រះរាជានុញ្ញាតទៅក្នុង
ប្រទេសទាំងអស់ឱ្យបានដឹងថា ក្នុងពេលដែលអាត្មាភាពបាំង
ដួងព្រះអាទិត្យដោយបាតដៃ ត្រូវអ្នកទាំងអស់គ្នាសាងព្រះស្នូប
ឱ្យហើយស្រេចស្មើគ្នា» ។

²⁸ -មហាវង្ស ព្រះយសត្ថេរនេះ លោកជាអធិបតីក្នុងកាលធ្វើទុតិយសង្គ្រាមនា ឯក្នុងគ្រាព្រះបាទអសោកនេះ គឺព្រះមោគ្គល្លីបុត្តតិស្សត្ថេរ
ជាអធិបតីវិញ ។

លំដាប់តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបាំងដួងព្រះអាទិត្យដោយ
បាតដៃ ក៏នអ្នកនគរទាំងឡាយបានសាងព្រះស្តូបទាំងអស់នោះ
ក្នុងពេលមួយជាមួយគ្នា គ្រប់ប្រទេសក្នុងជម្ពូទ្វីប កាលសាងរួច
ស្រេចអស់ហើយ ពួកអ្នកនគរទាំងអស់បានថ្វាយព្រះនាមដល់
ស្តេចថាៈ «អសោកធម្មិករាជ» ទ្រង់បានព្យាយាមផ្សាយសេចក្តី
ក្សេមក្សាន្តជាសុខសួស្តី ទូទៅសព្វសត្វទាំងអស់នៅលើផ្ទៃនៃ
ភូមិប្រទេស ទ្រង់ចារឹកព្រះស្តូបនិងព្រះវិហារទាំងឡាយ ក៏
សេចក្តីល្អរបស់ព្រះអង្គរឹងរឹតតែចំរើនធំទូលាយឡើង ព្រះនាម
ព្រះអង្គថាៈ «ចណ្ឌាសោក» ក៏វិនាសបាត់ទៅ ហើយក្នុងលោក
ទាំងមូលគេនាំគ្នាហៅព្រះអង្គថាៈ «ធម្មាសោក» ទៅវិញ ។

កាលបើព្រះបាទអសោក សាងព្រះស្តូបរួចស្រេចហើយ
ទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យ សោយបីតិសប្បាយរីករាយពន់ពេក
ព្រះអង្គមានពួកសេវកាមាត្យជាច្រើនពាន់ចោមរោម ជាបរិពារ
ស្តេចយាត្រាទៅកាន់វត្តកុក្កដារាម ទ្រង់ទៅថ្វាយបង្គំព្រះមហាថេរ

ហើយត្រាស់សួរថា៖ «ក្នុងជម្ងឺបនេះ មានមហាជនជាច្រើន ក្រែងមានអ្នកណាមួយបានពុទ្ធទំនាយជាមួយនឹងខ្ញុំដែរឬទេ?» ។

គ្រានោះ ព្រះយសត្ថេរថ្វាយព្រះពរព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា៖ «មនុស្សឯទៀតក៏បាន ពុទ្ធព្យាករជាមួយនឹងមហាបពិត្រដែរ» ។

ក្នុងអតីតកាល ពេលដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុង រាជធានីឧទ្ទិយាននោះ ព្រះអង្គបានផ្ទាញ់នូវស្តេចនាគឱ្យចុះចាញ់ ព្រះអង្គ ។ គ្រាកាលដែលទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងរាជធានីកស្មីរៈនោះ ព្រះអង្គបានញ៉ាំងព្រាហ្មណ៍មហាសាលឱ្យចុះចូលព្រះអង្គ ។ គ្រា កាលដែលទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងរាជធានីគន្ធារៈនោះ ព្រះអង្គបាន ញ៉ាំងមនុស្សចណ្ឌាលឱ្យចុះចូលព្រះអង្គ ។ គ្រាកាលដែលទ្រង់ ប្រថាប់នៅក្នុងរាជធានីគន្ធារៈដដែលនោះ ព្រះអង្គបានផ្ទាញ់ គោឧសភរាជ និងនាគរាជឱ្យចុះចាញ់ព្រះអង្គ លុះព្រះបានធ្វើ សម្រេចកិច្ចដូចសំដែងមកហើយនោះ ទើបទ្រង់យាងទៅកាន់ រាជធានីមថុរាទៀត ទ្រង់មានព្រះពុទ្ធដីកានឹងព្រះអានន្ទថា៖ «ក្នុងមួយរយឆ្នាំទៀត រាជធានីមថុរានឹងមានគហបតីម្នាក់ឈ្មោះ

គុប្បៈ មានកូនប្រុសមួយឈ្មោះឧបគុប្បៈ។ នេះ បើទុកជាមិនមាន
ទុក្ខសមហាបុរិសលក្ខណៈទេ ក៏គង់អាចធ្វើឱ្យមនុស្សទាំងឡាយ
ជ្រះថ្លា ចុះចូលដូចជាព្រះពុទ្ធមួយព្រះអង្គដែរ ។ ឧបគុប្បៈនោះ
មិនបាច់ចូលឈានសមាបត្តិ ក៏គង់អាចកំណត់ដឹងចិត្តគំនិតនៃ
សត្វលោកបានចំនួនមួយយោជន៍ លោកនោះនឹងបានជាប្រធាន
នៃអ្នកទ្រទ្រង់ធម្មវិន័យទាំងអស់ ដោយការរៀបចំឱ្យបានត្រឹម
ត្រូវចំរើនៈល្អឡើងគ្របយ៉ាង ខ្លួនលោកនោះ នឹងត្រូវទទួលកិច្ច
ដែលជានាទីនៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់បាន» ។

ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធត្រាស់នឹងព្រះអានន្ទថែមទៀតថាៈ «ឥឡូវ
នេះ អ្នកឃើញព្រៃនេះ កំពុងតែមានពណ៌ខៀវស្រស់ខ្ចីឬទេ? »
ព្រះអានន្ទក្រាបទូលតបថាៈ «ខ្ញុំព្រះអង្គឃើញហើយ» ។

ព្រះពុទ្ធភគវ័ន្តទ្រង់មានព្រះបន្ទូលផ្ទួនទៀតថាៈ «មានភ្នំមួយ
ឈ្មោះឧរមណ្ឌ និងមានទីអាស្រមជាស្ថានតាំងនៅក្នុងអារាឡ
ប្រទេសឈ្មោះ នដភជិកា បរិបូណ៌ដោយផ្ទះនិងមន្ទីរធំៗ ដែល
ជាប្រធាននៃទឹកនៃឯងទៀតទាំងអស់ ជាស្រុកដែលគេអាចធ្វើ

ឈានសមាបត្តិឱ្យកើតបាន» ។ ទំនាយនោះ និងទំនាយ
មហារាជទាំងពីរនេះហើយ ដែលព្រះពុទ្ធទ្រង់បានទាយមក ។

ព្រះរាជាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ថេរវាចានេះហើយ ទើបត្រាស់
នឹងព្រះថេរៈថាៈ ព្រះមហាថេរដ៏បរិសុទ្ធអង្គនោះ បានឧប្បត្តិឡើង
ក្នុងលោកហើយឬ?

ព្រះយសត្ថេរ ថ្វាយព្រះពរតបថាៈ «លោកឧប្បត្តិហើយ
លោកបានទាំងបំបាត់បង់នូវកងតណ្ហា ជាគ្រឿងចងក្នុងភព
ទាំងឡាយហើយ បានសម្រេចព្រះអរហត្ត ហើយមានពួកព្រះ
អរហន្ត ១៨.០០០ ចោមរោមជាបរិវារ នៅលើភ្នំឧរុមណ្ឌ ក្នុង
អារាឈ្យប្រទេសឈ្មោះ នដភដិកា (នោះ) ។ ព្រះថេរៈអង្គនោះ
បានសម្រេចព្រះអរហត្តផល ព្រមទាំងបដិសម្តិទាញាណដ៏
បរិសុទ្ធផុតគ្រឿងសៅហ្មង លោកជាទីពេញចិត្តនៃពួកបណ្ឌិត,
ពួកអរហន្តនិងសត្វលោកទាំងអស់ លោកបានបើកទ្វារនៃព្រះធម៌
ដោយការទេសនាសប្បលោក ។ ពួកទេពតា, (នាគ), យក្ស,
មនុស្ស (និងពួកសត្វតិរច្ឆាន) ទាំងអស់ សឹងតែបានចូលទៅក្នុង

បុរីកែវ គឺអមតមហានិព្វានដោយសារតែគុណ គឺឱវាទរបស់
លោក» ។

ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ទៅនឹងពួកសេនាបតីថា៖ «ចូរអ្នកទាំង -
ឡាយប្រុងប្រៀបឱ្យប្រញាប់ត្រៀមទុកនូវពលរថ ព្រមដោយ
ពលថ្មើរជើង និងពលសេះ ពលដំរីផង យើងមានប្រាថ្នានឹង
ឡើងទៅលើភ្នំឧរុមណ្ឌាឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងបានឃើញព្រះថេរៈ
ទាំងឡាយជាច្រើនពាន់ ដែលលោកបានសម្រេចព្រះអមត -
មហានិព្វានហើយ ព្រមទាំងបានឃើញព្រះថេរៈឧបគុប្ភៈ ដែល
លោកបានផ្តាច់បង់នូវកិលេសវដ្តអស់ហើយនោះផង» ។

ពួកសេនាបតីក្រាបទូលតបព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា៖ «បពិត្រ
មហារាជ នគរនោះចង្អៀតពេក ចំណែកពួកពលយើងច្រើន
ណាស់ណាន់តាន់តាប់ គួរតែព្រះអង្គបញ្ជូនរាជទូតម្នាក់ ឱ្យទៅ
និមន្តព្រះឧបគុប្ភៈនោះមក លោកក៏គង់តែនឹងនិមន្តមកមិន
ខាន» ។

ព្រះរាជាត្រាស់ថា៖ «ត្រូវយើងទៅជួបនឹងលោក ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា យើងមិនទាន់បានញាណដែលដូចជាពេជ្រ (២៩) (វជិរៈ) នៅឡើយ យើងមិនគួរបន្ថោកមនុស្សដែលមានភាពដូចជាព្រះពុទ្ធនោះទេ» ។ គ្រានោះ ព្រះអង្គទ្រង់បញ្ជូនរាជទូតទៅទូលព្រះថេរៈឧបគុប្បៈថា៖ «បពិត្រព្រះថេរៈ ពេលនេះខ្ញុំមានប្រាថ្នាចង់ទៅជួបនឹងលោកម្ចាស់ ចង់សាកសួរប្រស្នានឹងលោកម្ចាស់ផង» ។

លុះរាជទូតក្រាបទូលព្រះថេរៈដូច្នោះហើយ ក៏ព្រះថេរៈត្រិះរិះថា៖ «បើប្រសិនជាអាត្មាអញបណ្តោយឱ្យស្តេចយាងមកក្នុងនគរនេះ ទីដីក៏ចង្អៀតពេក ហើយពួកមហាជនក៏ក្រីក្រលំបាកណាស់ផង គួរតែអាត្មាអញចូលទៅឯព្រះរាជដំណាក់វិញទើបស្រួល» ។ ព្រះថេរៈចាត់ការប្រមូលទូកចងគាបជាក្បួនដ៏ធំទូលាយចំនួន ១២ យោជន៍ លោកឡើងជិះលើទូកឃ្មាបនោះព្រមទាំងព្រះអរហន្ត ១៨.០០០ ក៏និមន្តចូលទៅកាន់ក្រុង

²⁹ -ក្នុងអាយុ-វង-ក៏ងៈ ប្រាថ្នាព្រះឧបគុប្បៈមុតដូចជាពេជ្រ ។ ក្នុងទិវ្យាវទានៈ ខ្លួនព្រះឧបគុប្បៈជាវិការៈនៃពេជ្រ ។

បាតលិបុត្រ ដោយព្រះកិត្តិយសដ៏រុងរឿង គ្រានោះ មានរាជ-
បុរសម្នាក់ចូលទៅក្រាបទូលព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថាៈ

«ព្រះថេរៈឧបគុប្ភៈនិមន្តមកដល់ហើយ ដើម្បីសេចក្តីចម្រើន
និងជាប្រយោជន៍ដល់ព្រះរាជា លោកម្ចាស់អង្គនោះមានបរិពារ
ជាច្រើន ខ្លួនលោកជាចង្អុតនៃនាវាដ៏ធំរបស់លោននោះ (៣០) » ។

កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ដំណឹងនោះហើយ ព្រះបាទអសោក
មានព្រះរាជហឫទ័យសោមនស្សរីករាយ ទ្រង់ដោះព្រះសង្វារអំពី
ព្រះសួរង ដែលជារបស់មានតម្លៃមួយសែនដំឡឹងមាស ព្រះរាជ-
ទានជាថ្លៃរង្វាន់ដល់អ្នកថ្វាយដំណឹងនោះ ។

ស្តេចទ្រង់ត្រាស់បង្គាប់ ឱ្យរាជបុរសទូងភេរីប្រកាសដំណឹង
ថាៈ «អ្នកណាដែលមានប្រាថ្នាចង់បានសម្បត្តិដ៏ធំក្នុងលោកនេះ
ដែលបានទៅកើតជាទេវតា និង អ្នកដែលប្រាថ្នានូវអមតមហា-
និព្វាន ព្រមអ្នកចង់ឃើញព្រះតថាគត អ្នកទាំងឡាយនោះចូល

³⁰ -ក្នុងទិវ្យាវទានៈ ព្រះថេរៈនោះលោកជាចង្អុតនៃសាសនា ។ ក្នុងអាយុវង្ស-ក្រិះៈ «ធម៌របស់ពុទ្ធដូចជានាវា ។ ឱព្រះរាជា!
ដោយធម៌ជាភូសល នឹងហើយដែលគេអាចឆ្លងបាននូវឱយៈ គឺភពទាំងបីហើយដល់នូវត្រើយ គឺព្រះនិព្វាន» ។

មកជាមួយគ្នា ដើម្បីនឹងទៅធ្វើសក្ការបូជាដល់ព្រះឧបតុប្បៈ»
ហើយទ្រង់សូត្រនូវគាថាទៅនេះថាៈ

«ពួកសត្វលោកដែលប្រាថ្នាចង់ឃើញព្រះថេរៈ លោកជា
កំពូលនៃសត្វទ្វេបាទ លោកប្រកបដោយសេចក្តីករុណាដ៏ធំ
ទូលាយ លោកជាអ្នកអង់អាច លោកជាអ្នកត្រាស់ដឹងខ្លួនឯង
ដោយឥតគ្រូ ឱវាទរបស់លោកក៏ជាប្រទីបពន្លឺក្នុងត្រៃភព ដូចជា
ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដែរ ក៏ពួកសត្វទាំងនោះ ចូរមកជួបជុំបុរាណ
ទាំងអស់ក្នុងទីនេះ ហើយយើងទៅជួបនឹងព្រះថេរៈអង្គនោះ
ទាំងអស់គ្នា» ។

កាលព្រះបាទអសោក បានសូត្រគាថាប្រកាសដូច្នេះហើយ
ទ្រង់ចាត់ការឱ្យរៀបចំតាក់តែងទីក្រុង និងឱ្យលាងសំអាតគ្រប់ផ្លូវ
ទាំងអស់ហើយ ព្រះអង្គមានពួកសេវកាមាត្យ និងពួកអ្នកនគរ
តាមហែហមចោមរោមស្តេចទៅ ព្រមដោយភ្លេងតូរ្យតន្ត្រី និង
គ្រឿងក្រអូប មានគន្ធពិដោរឈ្មុយឈ្មប់គ្រប់យ៉ាង ស្តេចយាង
ចេញចាកក្រុងបាតលិបុត្រ ទៅតាមលំដាប់មាគ៌ា ទៅដល់ទី

ចំនួនកន្លះយោជន៍ ។ ព្រះអង្គទតឃើញព្រះថេរៈមានព្រះអរហន្ត
១៨.០០០ អង្គចោមរោមហែហមជាជួរទាំងខាងស្តាំទាំងខាង
ឆ្វេង ហាក់ដូចជាដួងអឌ្ឍចន្ទ្រ (ព្រះចន្ទ្រមួយចំហៀង) ។ ពេល
នោះ ព្រះរាជាចុះចាកព្រះទីនាំងដីរី ស្តេចយាងដោយព្រះបាទ
ទៅកាន់ច្រាំងទន្លេ ព្រះអង្គទ្រង់ឈានព្រះបាទម្ខាងទៅលើនាវា
ព្រះបាទម្ខាងស្ថិតនៅលើផែនដី ទ្រង់ទទួលព្រះមហាថេរថ្នាក់ថ្នម
ដោយព្រះហស្ត នាំឡើងមកលើគោក ហើយក្រាបថ្វាយបង្គំ
ដោយគោរព ប្រកបដោយអង្គ ៥ មានព្រះកាយផ្ទាល់នឹងផែនដី
ព្រះអង្គជប់ព្រះបាទព្រះថេរៈ^(៣១) ហើយទតសំឡឹងមើលដោយ
គោរព ចំពោះព្រះភក្ត្រនៃព្រះមហាថេរ លើកព្រះហស្តឡើង
ប្រណម្យត្រាស់ថាៈ

«ឥឡូវនេះ ខ្ញុំបានបង្ក្រាបសឹកសត្រូវអស់ហើយ ខ្ញុំបានធ្វើ
ជម្នូទ្វីប ដែលប្រដាប់ដោយទីក្រុង ភ្នំ, មហាសមុទ្រ ភោគសម្បទ
និងមនុស្សទូទៅក្នុងលោកទាំងមូល ឱ្យនៅក្រោមអំណាចខ្ញុំ

³¹ -ក្នុងទិវ្យាវទាន និងអាយុ វង ក៏ងៈ លិទ្ធនូវព្រះបាទទាំងគូរដោយព្រះជីវិត ។

ហើយ ។ ឱមហាថេរ! មិនមានពេលឯណាដែលសប្បាយ
រីករាយកន្លងហួសទៅហើយទាំងប៉ុន្មាន ឱមានសទ្ធាក្លាហាន
រីករាយចិត្ត ដូចជាឃើញលោកម្ចាស់ច្បាស់នឹងចក្ខុ ក្នុងកាល
ឥឡូវនេះឡើយ ព្រោះហេតុអ្វី! បពិត្រមហាថេរ ព្រោះថាឃើញ
លោកម្ចាស់ក្នុងពេលនេះ ដូចឃើញព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធដែរ» ។

ដោយព្រះសទ្ធារឹងរឹតតែចាស់ក្លាឡើង ហើយសេចក្តីគោរព
ចំពោះព្រះរតនត្រ័យក៏កាន់តែចម្រើនឡើង ព្រះអង្គទើបទ្រង់បន្លឺ
នូវគាថាតទៅនេះថា:

«ឱព្រះថេរ! ទុកជាព្រះពុទ្ធព្រះអង្គនោះចូលបរិនិព្វានហួស
ទៅហើយ គង់បានលោកម្ចាស់ដែលមានព្រះជន្មនៅជាជំនួស
ស្មងព្រះអង្គ ។ ឱព្រះថេរ! ព្រះពុទ្ធជាអាទិត្យវង្សទ្រង់អស្តង្គត
ទៅ លោកម្ចាស់បានទទួលរស្មីនោះ ធ្វើឱ្យភ្លឺពណ៌រាយរុងរឿង
ឡើង ឥឡូវនេះ ខ្ញុំសូមឱ្យលោកម្ចាស់ឱ្យទានឱវាទដល់ខ្ញុំៗ នឹង
ប្រព្រឹត្តតាមឱវាទនោះ» ។

គ្រានោះ ព្រះថេរៈស្នាបអង្គែលព្រះសិរព្រះមហាក្សត្រាធិរាជ
ដោយព្រះហស្តខាងស្តាំ ហើយថ្វាយព្រះពរតបដោយគាថានេះ
ថាៈ

សូមព្រះអង្គកុំប្រមាទ សូមទ្រង់តាំងព្រះរាជហឫទ័យភ័យ
ខ្លាច (សេចក្តីទុក្ខក្នុងវដ្តសង្សារ) សូមទ្រង់ប្រយ័ត្នកុំបន្ទុះបន្ថយ!
ភាពជាស្តេចព្រមទាំងព្រះរាជទ្រព្យ ជារបស់មិនងាយនឹងគ្រប់
គ្រងទេ គ្រប់ៗគ្នា ត្រូវតែទីពឹងព្រះនិព្វាន ។ លោកនេះ មិនមែន
តាំងនៅទៀងទាត់ទេ ព្រះរតនត្រ័យក៏ជាវត្ថុមិនងាយនឹងបានជួប
ប្រសព្វទេ បើបានជួបប្រសព្វហើយ សូមទ្រង់គោរពប្រតិបត្តិ
ជានិច្ចកុំខាន ។

«បពិត្រមហារាជ សម្តេចព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទ្រង់ប្រទាននាទី
ឱ្យព្រះអង្គរក្សាព្រះធម្មវិន័យជាមួយនឹងអាត្មាភាព យើងគួរធ្វើ
សេចក្តីព្យាយាមជាមួយគ្នា ដើម្បីថែរក្សាគ្រប់គ្រងទុកឱ្យហ្មត់ចត់
នូវទ្រព្យជាមត៌កដែលព្រះអង្គប្រទានឱ្យ» ។

ព្រះរាជាបានត្រាស់នូវគាថានេះទៀតថាៈ

«ការដែលព្រះពុទ្ធជាក់ការៈឱ្យខ្ញុំនោះ ខ្ញុំបានប្រតិបត្តិតាម
ស្រេចហើយ ខ្ញុំបានប្រដាប់តាក់តែងប្រថពីមណ្ឌលដោយព្រះ
ស្តុបនិងព្រះវិហារដ៏វិចិត្រ ដូចជាអារណ្យប្រទេសដ៏ដេរដាសទៅ
ដោយភ្នំទាំងឡាយ ខ្ញុំប្រកបដោយសទ្ធាចិត្ត បានតាក់តែងព្រះ
ស្តុបទាំងនោះដោយទង់ជាយ, ទង់ជ្រុងនិងស្លោត្ត៍ត្រដីមានតម្លៃ
ហើយខ្ញុំបានរំលេចក្បាច់ វិចិត្រដោយរតនវត្ថុដ៏ច្រើនប្រការ ។
ដើម្បីនឹងធ្វើប្រដាប់ឱ្យបរិសុទ្ធល្អរុងរឿងថ្លៃថ្លាបំផុត រហូតពេញ
ទាំងផែនប្រថពី ខ្ញុំបានបញ្ចុះព្រះសារីរិកធាតុក្នុងជម្ងឺបជាចំនួន
ច្រើន ។ ខ្លួនខ្ញុំ, ភរិយា, បុត្រនិងធីតា កោដ្ឋាការ (ឃ្លាំង) ព្រះ
រាជវាំងនិងព្រះរាជដំណាក់, ប្រជាជនជាចំណុះខ្ញុំ ព្រមទាំងផ្ទៃនៃ
ផែនដីទាំងមូល ខ្ញុំសូមវេរប្រគេននូវវត្ថុទាំងអស់នោះដោយគោរព
ចំពោះទៅព្រះពុទ្ធព្រះធម៌និងភិក្ខុសង្ឃ» ។ ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរ
សរសើរថាៈ ប្រពៃហើយ! ប្រពៃហើយ! មហារាជ! ទ្រង់ធ្វើដូច្នោះ
គួរហើយ ។ បើនឹងប្រៀបធៀបមគ្គា ដោយរាងកាយ ដោយជីវិត

ឬដោយទ្រព្យសម្បត្តិនោះ^(៣២) ព្រះធម៌ថ្លៃជាសភាពរឹងប៉ឹងមាំមួន
បំផុត ហេតុនេះបានជាគេលះបង់ឥតស្តាយ (របស់ទាំងនោះ)
ហើយគេបានទៅកើតក្នុងទេវលោក ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរយ៉ាងនេះហើយ ក៏ព្រះរាជាទ្រង់និមន្ត
ព្រះថេរៈឱ្យចូលទៅក្នុងព្រះបរមរាជវាំង ទ្រង់ចាត់ឱ្យរៀបចំវ (គ្រែ
ស្នែង) ហើយលើកព្រះថេរៈដោយកម្លាំងព្រះពាហារបស់ព្រះអង្គ
ឱ្យគង់លើវនោះ កាយព្រះថេរៈមានសម្ផស្សដ៏ទន់ត្រជាក់ដូចជា
សំឡី ព្រះរាជាប្រណម្យអញ្ជូលី ហើយត្រាស់នឹងព្រះថេរៈថា
«កាយរបស់ព្រះថេរៈទន់ដូចជាសំឡី ឯខ្ញុំដែលមានកុសលតិច
តួចស្លូចស្លឹង កាយរបស់ខ្ញុំគ្រាតគគ្រើមមានសម្ផស្សរឹង» ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ «កាលពីអតីត អាត្មាភាពបានធ្វើ
គ្រឿងសក្ការបូជាតែវត្ថុ ដែលបរិសុទ្ធស្អាតរកអ្វីប្រៀបមិនបាន

³² -តាមសៀវភៅលោក បូកន្ទូង ដែលប្រែមកពី អាយុវង-ក្លិង បុគ្គលដែលទូន្មានរាងកាយរបស់ខ្លួនក្នុងសេចក្តីចម្រើនដ៏ល្អ
និងប្រើវត្ថុជា គ្រឿងទំនុកបំរុងដល់ការចិញ្ចឹមជីវិតដ៏សមគួរ បុគ្គលនោះនឹងមិនសោយសោកក្នុងពេលជាទីស្លាប់ដោយគតិដ៏អាក្រក់
ហើយនិងទៅកាន់ ទេវលោកដែលជាទីប្រាថ្នា (របស់ខ្លួន) ។

ជានិច្ច អាត្មាភាពមិនបានចាត់ចែងដុំដី ដើម្បីធ្វើគ្រឿងសក្ការ-
បូជាឡើយ» ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ត្រាស់តបថា៖ «កាលពីអតីត ខ្លួនខ្ញុំជា
ទារក ជាមនុស្សស្អាតត្រង់តែល្ងង់ខ្លៅ ខ្ញុំបានជួបនឹងព្រះពុទ្ធរាជវត្ថុ
ដែលជាបុញ្ញក្ខេត្តតតខេត្តដទៃឱ្យត្រឹមស្មើ ហើយខ្ញុំបានថ្វាយដុំដី
ដល់ព្រះអង្គ ព្រោះវិបាកនៃកម្មរបស់ខ្ញុំនោះ ទើបបានមកយ៉ាង
នេះឯង» ។

ព្រះថេរៈ ប្រាថ្នានឹងបំបាត់វិប្បដិសារីរបស់ព្រះរាជា ទើប
សំដែងទឹកព្រះភក្ត្ររាក់ទាក់ស្រស់ស្រាយ ហើយថ្វាយព្រះពរថា៖
«លោកដែលជាបុញ្ញក្ខេត្តតតខេត្តដទៃឱ្យត្រឹមស្មើ សូម្បីថ្វាយតែ
ដុំដី ក៏អាចធ្វើផលឱ្យសម្រេចបានឡើងរុងរឿងថ្លៃថ្លាយ៉ាងនេះ» ។

ព្រះរាជា កាលបានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់នូវថេរវាចានោះហើយ
ព្រះអង្គមានព្រះរាជហឫទ័យសប្បាយរីករាយ ដោយមិនធ្លាប់
បានជួបប្រទះពាក្យនេះឡើយ ទើបទ្រង់អនុញ្ញាតឱ្យដល់ពួក
សេនាបតីថា៖

«ព្រោះតែខ្លួនខ្ញុំបានធ្វើទានដោយដុំដី ទើបខ្ញុំបានជាស្តេច
ចក្រពត្តិ បើដូច្នោះ ត្រូវតែយើងនាំគ្នាមានចិត្តព្យាយាម ធ្វើ
សក្ការបូជាដល់ព្រះរតនត្រ័យ» ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់នឹងព្រះថេរៈថា៖ «ក្នុងកន្លែងដែល
ជាទីគោចរនៃព្រះពុទ្ធ ទីស្ថានដែលព្រះអង្គបានយាងទៅ ហើយ
និងទ្រង់អាស្រ័យនៅទាំងប៉ុន្មាន ខ្ញុំប្រាថ្នាចង់សាងព្រះស្នូបបូជា
ត្រង់ទីស្ថាននោះ។ ឱ្យបានសព្វអង្គ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា
សម្រាប់ពួកសត្វអ្នកមានសទ្ធាជ្រះថ្លាគោរពនមស្សការតទៅ ក្នុង
អនាគត» ។

ព្រះថេរៈ ថ្វាយព្រះពរសរសើរកុសលនោះថា៖ «ប្រពៃ
ហើយ! ប្រពៃហើយ! មហារាជ! ត្រូវអាត្មាភាពទៅបង្ហាញទីស្ថាន
ទាំងនោះថ្វាយព្រះអង្គ» ។

ព្រះបាទអសោកបានទ្រង់នាំគ្រឿងសក្ការបូជាគឺសុគន្ធបុប្ផា,
ភ្លងមាលា គ្រឿងក្រអូប និងគ្រឿងលាបជាច្រើនយ៉ាង ប្រគេន
ដល់ព្រះឧបគុប្បថេរ ទ្រង់ប្រជុំចតុរង្គិនីសេនាសព្វគ្រប់ហើយ

ស្តេចយាងហែហាមព្រះឧបគុប្បថេរ ចូលកាន់សួនលុម្ពិនី ព្រះថេរៈ
បានលើកព្រះហស្តចង្អុលបង្ហាញព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថាៈ

«ត្រង់ទីនេះហើយព្រះអង្គ ជាស្ថានដែលព្រះពុទ្ធប្រសូត
ចាកព្រះឧទរព្រះមាតា» ។ ព្រះស្តុបនេះ គេបានសាងមុនដំបូង
បំផុត គឺត្រង់ទីនេះហើយ ដែលព្រះពុទ្ធជាឯកអគ្គបុគ្គលបានទ្រង់
ព្រះដំណើរ ៧ ជំហាន ក្នុងថ្ងៃដែលប្រសូតនោះ ព្រះអង្គទ្រង់
ទស្សនាការគ្រប់ចំណែកនៃទិសទាំង ៤ ហើយព្រះហស្តឡើងបន្លឺ
ឧទានវាចាថាៈ «នេះភពខាងក្រោយបំផុតរបស់យើងហើយ» ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះមហាក្សត្រា -
ធិរាជ ស្តេចធ្វើក្រពុំនៃអញ្ជូលីប្រណម្យឡើង ប្រកបដោយបញ្ចង្គ -
ប្រតិស្ឋា ក្រាបផ្ទាល់ចុះលើផែនដីដោយសេចក្តីគោរព លើកព្រះ
ហស្តឡើងប្រណម្យ ស្តេចទ្រង់ព្រះពិលាបហើយត្រាស់ព្រះគាថា
នេះ ថាៈ

«បុគ្គលឯណាអ្នកបានឃើញព្រះសក្យមុនីភគវ័ត ឬពុំនោះ
សោត អ្នកបានឃើញព្រះពុទ្ធ កាលដែលព្រះអង្គស្តេចមកកាន់

លោកនេះ និងអ្នកដែលបានស្តាប់ព្រះសូរសៀង ដ៏ពីរោះរបស់
ព្រះអង្គ ពួកបុគ្គលនោះ រមែងបានបុណ្យដ៏ឧត្តម ហើយបានផល
ប្រយោជន៍ ជាទីក្សេមក្សាន្តចិត្ត ។ ខ្លួនខ្ញុំជាមនុស្សឥតវាសនា
ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ខ្ញុំមិនបានឃើញព្រះភគវ័ត ខ្ញុំមិនបានឃើញគ្រាកាល
ព្រះអង្គប្រសូត ទាំងមិនបានស្តាប់ព្រះសូរសៀងដ៏ពីរោះរបស់
ព្រះអង្គ» ។

«គ្រានោះ ព្រះឧបគុប្បថេរ ចង្អុលបង្ហាញព្រះបរមក្សត្រិយ៍
ត្រង់ស្ថានទី ដែលព្រះនាងមាយាទេវីឈោងចាមមែកឈើ ហើយ
ប្រសូតព្រះពោធិសត្វ ព្រះថេរៈលើកព្រះហស្តឡើង ប្រកាស
បួងសួងរុក្ខទេព្យា លោកអ្នកដែលបានឃើញព្រះពុទ្ធ ឥឡូវនេះ
ត្រូវអ្នកសំដែងកាយរបស់អ្នក ឱ្យប្រាកដឡើងបង្ហាញព្រះមហា-
ក្សត្រិយ៍ ដើម្បីឱ្យស្តេចបានឃើញខ្លួនអ្នក ឱ្យព្រះអង្គទ្រង់មាន
ព្រះរាជសទ្ធាចាស់ក្លាក្រែកលែងឡើង» ។

គ្រានោះ រុក្ខទេព្ពាសំដែងកាយចេញមក ព្រះថេរៈឧបគុប្បៈ
ថ្វាយព្រះពរស្តេចថា៖ «រុក្ខទេព្ពានេះ បានឃើញព្រះពុទ្ធ
គ្រាកាលព្រះអង្គប្រសូតចាកព្រះឧទរព្រះមាតា» ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រណម្យព្រះហស្ត យាងប្រទក្សិណ
រុក្ខទេព្ពា ហើយត្រាស់គាថានេះថា៖

«អ្នកបានឃើញព្រះអគ្គបុរស ប្រកបដោយសុភលក្ខណ៍ដ៏
ស្រស់បញ្ចង់ ក្នុងពេលដែលទ្រង់ប្រសូតចាកព្រះឧទរ ព្រះអង្គ
មានព្រះកាយប្រកបដោយមាការៈ និងអនុព្យញ្ញនៈ អ្នកបាន
ឃើញព្រះនេត្រដ៏វែងទូលាយ ដូចជាត្របកនៃផ្កាឧត្យលដែរឬ?
អ្នកបានឮព្រះវាចាដ៏ទន់ពីរោះរបស់វិរបុរស ដូចជាសំឡេងនៃ
គោឧសភរាជនោះដែរឬ» ។

គ្រានោះ រុក្ខទេព្ពា កាលដែលនឹងទូលតបមកវិញ បាន
ពោលនូវគាថានេះថា៖

«ខ្ញុំបានឃើញព្រះអគ្គបុរស ព្រះអង្គមានសម្បុរភ្លឺស្រស់ដូច
ជាពណ៌នៃមាសឆ្អិន ព្រះអង្គប្រសើរមុតជាងសត្វទ្វេបាទទាំង -

ឡាយ ទ្រង់បានលើកព្រះបាទឈានទៅ ៧ ជំហាន ខ្ញុំបានទាំង
ស្តាប់ព្រះសូរសៀងរបស់ព្រះភគវ័ត (នោះផង) » ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់សួរតទៅទៀតថា៖ «កាលដែល
ព្រះអគ្គបុរសទ្រង់ប្រសូត ព្រះអង្គប្រកបដោយសុភលក្ខណ៍ដូច
ម្តេចខ្លះ?» ។

រុក្ខទេព្ពាតបថា៖ «ព្រះអង្គមានព្រះសូរសៀងមិនអាចនឹង
អធិប្បាយប្រាប់ឱ្យច្បាស់លាស់កើតឡើយ ពាក្យពេចន៍ទាំងនោះ
មិនអាចនឹងសំដែងពន្យល់គ្នាបានទេ តែឥឡូវនេះ ខ្ញុំព្រះអង្គនឹង
ទូលដោយសេចក្តីបំព្រួញ» ។ គ្រានោះ រុក្ខទេព្ពាពោលគាថា
នេះថា៖

«ព្រះកាយរបស់ព្រះអង្គ ភ្លឺស្រស់បញ្ចង់រុងរឿងពណ៌រាយ
ដោយរស្មីនៃពណ៌មាស មុខគួរអស្ចារ្យ ពួកមនុស្សនិងទេវតាបាន
សោយបីតិសប្បាយរីករាយ ដោយបានឃើញច្បាស់នឹងភ្នែក ឯ
ផ្ទៃនៃប្រថី ព្រមទាំងបព័ត៌ទាំងឡាយ ក៏កក្រើករំភើបញ្ជាប់ញ័រ

«រហូតចុះមកដល់ឆ្នេរនៃមហាសមុទ្រ ហាក់ដូចជានាវា ត្រូវរលក បោកមកគ្រាំគ្រងទៅកណ្តាលសមុទ្រ» ។

ព្រះរាជា បានបូជាទ្រព្យមួយសែនដំឡើងមាស ទ្រង់ចាត់ឱ្យ សាងព្រះស្តុបមួយនៅត្រង់កន្លែងនោះ ហើយទើបស្តេចយាង ចេញទៅទៀត ។

ព្រះថេរៈបាននាំស្តេចតំណែងទីនោះ ទៅកាន់ក្រុងកបិលពស្ថុ ក្នុងទីនេះ លោកបានលើកព្រះហស្តខាងស្តាំឡើងថ្វាយព្រះពរ ថាៈ «ត្រង់ស្ថានទីនេះហើយព្រះអង្គ ដែលគេថ្វាយព្រះបរម - ពោធិសត្វដល់ព្រះបាទសុទ្ធោទនៈ» ហើយនាំទៅបង្ហាញមន្ទីរ ដែលគេសម្រាប់ធ្វើសក្ការបូជាដល់ទេវតាជារបស់នៃសាក្យ ត្រង់ គ្រាគេនាំព្រះបរមពោធិសត្វចូលទៅ ដើម្បីដល់ទេវរូបទាំងនោះ តែទេវរូបទាំងនោះ ដែលគេធ្វើអំពីឈើនិងដីឥដ្ឋ ក៏ត្រឡប់ជា កំរិលចុះមក ធ្វើគោរពនមស្សកាលុតជង្គង់ប្រណម្យចុះ ក្នុងទី ចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះពោធិសត្វវិញ ។ ព្រះបាទសុទ្ធោទនៈ ជ្រាប

ហេតុដូច្នោះ ទើបថ្វាយព្រះនាមថា៖ <<ទេវតាក្នុងពួកនៃ
ទេវតា^(៣៣)>>។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទី ដែលគេបានប្រជុំ
ពួកព្រាហ្មណ៍មហាសាល ដើម្បីនឹងទាយលក្ខណៈព្រះពោធិសត្វ
ហើយបានបង្ហាញស្ថានទីដែលអភិសិទ្ធតាបស ^(៣៤) ពិចារណា
មើលលក្ខណៈព្រះពោធិសត្វ ហើយឃើញថានឹងបានត្រាស់ជា
ព្រះពុទ្ធមួយព្រះអង្គជាប្រាកដ ។ លំដាប់ពីនោះមក ព្រះថេរៈ
បានបង្ហាញព្រះរាជា ត្រង់ស្ថានទីដែលព្រះនាងបជាបតិចិញ្ចឹម
រក្សាព្រះពោធិសត្វ ហើយបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វបាន
សរសេរអក្សរ; ក្នុងទីដែលព្រះពោធិសត្វហាត់ឡើងគង់យានជំរី;
ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វហាត់ឡើងគង់យានសេះ; ស្ថានទី
ដែលព្រះពោធិសត្វហាត់ឡើងគង់ព្រះរាជរថ; ស្ថានទីដែលព្រះ
ពោធិសត្វហាត់បាញ់ធ្នូ; ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វសំណាក់
អាស្រ័យ; ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់ប្រថាប់ ជាទីស្រស់

³³ -ទិព្យាវទានៈ ទេវាទិទេវៈ អាយុ-វង-ក្លិងៈ ទេវតាក្រៃលែងជាងទេវតាទាំងឡាយ ។
³⁴ -បឋមសម្ពោធិ, កាលទេវីលតាបស ។ អសិទ្ធិៈ ប្រែថាមិនស; កាឡៈ ប្រែថាខ្មៅ ជាឈ្មោះល្អមជ្ឈិមសត្វាន ។

ស្រាយជាមួយនឹងពួកស្រីទាំង៦ម៉ឺន, ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ
ទ្រង់រំពឹង (ដល់លោក) ដោយទ្រង់បានឃើញមនុស្សចាស់,
មនុស្សឈឺ, មនុស្សស្លាប់ និងជាតិកំណើតហើយទ្រង់យាង (ជា
មួយនឹងព្រះបិតា) ទៅកាន់អារាឈ្យប្រទេស ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបាននាំស្តេចទៅកាន់ដើមជម្ងឺព្រឹក្ស
ហើយលើកព្រះហស្តឡើងចង្អុលបង្ហាញថាៈ គឺត្រង់ស្ថានទីនេះ
ហើយមហារាជ ដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់ប្រថាប់នៅក្រោមម្លប់
ឈើ, ដោយវិធីរំពឹងគិតពិចារណាព្រះអង្គ ដើម្បីរំលៀកខ្លួនចេញ
ចាកកាមតណ្ហា, ចាកពុតកំណាច និងអំពើដ៏លាមក ព្រះអង្គបាន
យល់ជាក់ស្តែង (ថាជាទោស) ទើបទ្រង់តាំងនៅក្នុងសមាធិ
(អានាបាណស្សតិកម្មដ្ឋាន) ហាក់ដូចជាមិនមែនកុមារតូច ស្តេច
ចូលកាន់បឋមជ្ឈាន ទ្រង់សោយនូវវិមុត្តិសុខ ជាទីសប្បាយក្នុង
ឈាននោះ ។ ខណៈនោះ ម្លប់នៃឈើឯទៀត ក៏វិលទៅតាម
មណ្ឌលព្រះអាទិត្យ តែម្លប់ជម្ងឺព្រឹក្សនោះ មិនបានលះបង់ចោល
ព្រះពោធិសត្វទៅឡើយ ។ គ្រានោះ ព្រះបាទសុទ្ធោទនៈបាន

ទតឃើញដូច្នោះហើយ ទើបក្រាបថ្វាយបង្គំផ្ទាល់នឹងផែនដី
ដោយបញ្ចង្គប្រតិស្ឋានចំពោះព្រះពោធិសត្វ ។

លំដាប់ពីនោះទៅ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញទ្វារក្រុង ហើយ
ថ្វាយព្រះពរថាៈ

«គឺតាមស្ថានទីនេះហើយព្រះអង្គ ដែលព្រះពោធិសត្វមាន
ទេវតាទាំងមួយសែនជាបរិវារ ស្តេចយាត្រាចេញក្រុងកបិល -
ពស្ត» ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វប្រទាន
សេះកណ្តកៈនិងគ្រឿងរាជាភរណដល់នាយឆន្ទកៈ (ឆន្ទអមាត្យ)
ហើយទ្រង់ត្រាស់ឱ្យវិលកាន់បុរីវិញ ។ តពីនោះមក ព្រះថេរៈបាន
បង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ស្តេចយាងចូលទៅក្នុងព្រៃតែ
មួយព្រះអង្គ ។ តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែល
ព្រះពោធិសត្វទ្រង់កាត់ព្រះកេសាព្រះអង្គដោយកាំបិត ដែលធ្លាក់
មកអំពីអាកាស ហើយនិងកន្លែងដែលសក្រទេវេន្ទ្រ (៣៥) បាន
ទទួលព្រះកេសាដោយសេចក្តីគោរព ។ តពីនោះមក ព្រះថេរៈ

³⁵ -សក្រទេវេន្ទ្រ ជាឈ្មោះរបស់ព្រះឥន្ទ្រ ។

បានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់ប្តូរព្រះភូសាដ៏មាន
 តម្លៃ និងសំពត់កាសាយៈអំពីព្រានម្នាក់ ^(៣៦) ។ តពីនោះមក ព្រះ
 ថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទី ដែលព្រះបាទពិម្ពិសារៈបានទូល
 អញ្ជើញពោធិសត្វ ដោយទ្រង់ថ្វាយនគរពាក់កណ្តាល ។ តពី
 នោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ស្តេច
 យាងទៅជួបនឹងអារាឧកាលាម (អាឡារតាបសកាលាមគោត្រ)
 និងឧទ្រករាម (ឧទកតាបសរាមបុត្រ) តពីនោះមក ព្រះថេរៈបាន
 បង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ទ្រង់បំពេញទុក្ខកិរិយាយ៉ាង
 តឹងក្រៃលែងអស់កាល ៦ ឆ្នាំ ហើយទើបព្រះថេរៈពោលព្រះ
 គាថា នេះថាៈ

«ក្នុងវេលា ៦ ឆ្នាំ ព្រះពោធិសត្វទ្រង់បំពេញទុក្ខកិរិយា
 យ៉ាងតឹងក្រៃលែង ស្តេចផ្ទុំតែលើផេះនិងលើបន្លា ទើបទ្រង់ជ្រាប
 ច្បាស់ក្នុងព្រះចិន្តាថាៈ សេចក្តីប្រព្រឹត្តដ៏តឹងនេះមិនសមគួរ មិន
 មែនជាផ្លូវដ៏ត្រូវពិតទេ ហើយទ្រង់លះបង់ចោលអំពើនោះទៅ

³⁶ -សៀវភៅព្រះពុទ្ធសាសនារបស់លោកល្វី-ហ្វីលីព្វ ដែលលោកជុំ-ម៉ៅប្រែជាខ្មែរ យដិការមហាព្រហ្មបានយកចីវរនិងគ្រឿងបរិក្ខារសម្រាប់
 សមណមកថ្វាយ ។

ទើបប្រព្រឹត្តនូវធម៌ដ៏ពិតឡើង» ។ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញតទៅ ទៀតថាៈ «ស្ថានទីនេះហើយមហារាជ ដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់ ទទួលបាយាសលាយដោយទឹកដោះគោ (៣៧) មានឱជារសមួយ រយយ៉ាង អំពីនាងនន្ទពណ៌និងនាងនន្ទា (៣៨) » ។ តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ស្តេចយាងឆ្ពោះ ទៅកាន់ពោធិព្រឹក្ស ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តុបមួយៗ ក្នុងស្ថានទី ដែលព្រះថេរៈបង្ហាញ ហើយទាំងអស់នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះថេរៈ បានបង្ហាញស្ថានទី ដែលកាលនាគ - រាជ(៣៩) បានពោលពាក្យសរសើរព្រះពោធិសត្វ លុះទ្រង់ព្រះ សណ្តាប់ដូច្នោះ ទើបព្រះបរមក្សត្រាធិរាជថ្វាយបង្គំ ព្រះបាទព្រះ ថេរៈ ហើយលើកព្រះហស្តប្រណម្យឡើងត្រាស់ថាៈ «ឥឡូវនេះ ខ្ញុំមានប្រាថ្នាចង់សួរកាលនាគរាជនោះ ដែលជាអ្នកបានព្រះ

³⁷ -ទិវ្យាវទានៈ ថ្វាយទឹកឃ្មុំនិងទឹកដោះគោ ដែលបានចំរើនកើនឡើងឯងជាដង្វាយ ១០ ភាគ ។ អាយុវង័-ក៏ងៈ បានទទួលបាយាសលាយ ដោយទឹកដោះគោដែលចម្រាញ់ ១៦ ដង ។

³⁸ -បឋមសម្តេចៈ នាងសុជាតា និងនាងប៊ុណ្ណា ។

³⁹ -ទិវ្យាវទានៈ កាលិកានាគរាជ ។

សម្មាសម្ពុទ្ធ តើឃើញព្រះអង្គស្តេច ទ្រង់ពុទ្ធដំណើរទៅក្នុងមាគ៌ា
ណាខ្លះ?» ។

គ្រានោះ ព្រះថេរៈហៅកាលនាគរាជថា៖ «ចូរអ្នកមកឱ្យ
ឆាប់! ចូរអ្នកមកឱ្យឆាប់! ព្រះរាជាចង់សួរអ្នកអំពីកាលដែលអ្នក
បានឃើញព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ តើឃើញព្រះស្តេចទ្រង់ពុទ្ធដំណើរ
ក្នុងមាគ៌ាណាខ្លះ (៤០) » ។

ក្នុងខណៈនោះ កាលនាគរាជ ក៏ប្រាកដឡើងចូលមកជិត
ព្រះថេរៈលើកដៃប្រណម្យទូលថា៖ «ឱព្រះថេរៈម្ចាស់! ព្រះ
ករុណាមានត្រូវការអ្វី?» ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា៖ «អ្នកនេះឯង
ហើយជាកាលនាគរាជ ដែលបានសូត្រគាថាសរសើរព្រះ
សម្មាសម្ពុទ្ធនោះ» ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាប្រណម្យព្រះហស្តឡើង ត្រាស់នូវគាថា
នេះ ថា៖

⁴⁰ -មហាវង្សៈ ស្តេចប្រើច្រវាក់មាសដោយប្លង់ ឱ្យទៅចងនាំកាលនាគរាជមកថ្វាយព្រះអង្គ ។

«អ្នកបានឃើញព្រះភគវ័ត ព្រះអង្គឥតបុគ្គលប្រៀបស្មើ ព្រះ
អង្គមានឆរិវណ្ណភ្លឺផ្អែកត្រចះ ហាក់ដូចជាពណ៌នៃមាសឆ្អិន ព្រះ
មានវង្សព្រះភក្ត្រដូចជាដួងព្រះចន្ទ្រដ៏ពេញវង់ ចូរអ្នកសំដែង
ប្រាប់ខ្ញុំអំពីគុណសម្បត្តិរបស់ព្រះអង្គ គ្រាកាលដែលទ្រង់យាង
ឆ្ពោះទៅកាន់ពោធិមណ្ឌលនោះ» ។

នាគរាជទូលតបថាៈ ដើម្បីនឹងនិយាយសរសើរសេចក្តី
រុងរឿងរបស់ព្រះមហាមុនីនោះ មិនមានពាក្យដែលនឹងពោល
សរសើរឱ្យត្រឹមស្មើបានទេ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំនឹងថ្លែងដោយសង្ខេប
ហើយនាគរាជពោនូវគាថានេះថាៈ

«កាលដែលព្រះពុទ្ធជាក់ព្រះបាទជ្ជបន្ទនឹងផែនប្រថពី ក៏ភ្នំនិង
ទន្លេទាំងឡាយ ដែលតាំងនៅលើផែនដីទាំងមូលប៉ោងខ្ពស់ឡើង
ហើយមហាប្រថពីក៏ញាប់ញ័រ ៦ ដង ព្រះរស្មីផ្សាយអំពីព្រះកាយ
ព្រះតថាគត គ្របទៅលើពន្លឺព្រះចន្ទ្រនិងព្រះអាទិត្យ ហើយភ្លឺ
រុងរឿងឆ្វៀលឆ្វាត់ចាំងទៅក្នុងទិសទាំង ១០ ដើម្បីជាប្រយោជន៍
ដល់សត្វលោកទាំងមូល» ។

ខាងក្រោយការសន្ទនានោះ ព្រះមហាក្សត្រាធិរាជ បានប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តុបមួយឡើងក្នុងស្ថានទីនោះ ហើយស្ដេចយាងហួសទៅទៀត ។

ក្នុងលំដាប់នោះ ព្រះថេរៈនិមន្តឆ្ពោះទៅកាន់ពោធិព្រឹក្ស លុះដល់ហើយ លើកព្រះហស្តចង្អុលបង្ហាញព្រះរាជាថា៖ «គឺត្រង់ស្ថានទីនេះឯងហើយ ដែលព្រះពោធិសត្វទ្រង់មានព្រះមហាករុណាដ៏ធំដល់លោក ទ្រង់បានឈ្នះនូវមារនិងពលនៃមារ ហើយបានអនុត្តរសម្ពោធិញ្ញាណ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តុបមួយនៅត្រង់ស្ថានទីនោះ ហើយទ្រង់ព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡើងមាស ។ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញថា៖ «គឺត្រង់ស្ថានទីនេះហើយ ដែលចាតុម្មហារាជបានថ្វាយបាត្រ ៤ ដល់ព្រះពុទ្ធ ព្រះតថាគតទទួលបាត្រនោះហើយ ទ្រង់ទះរួបបាត្រទាំងនោះដោយព្រះហស្ត (៤១) ហើយអធិដ្ឋានធ្វើជាបាត្រមួយ» ។

⁴¹ -សៀវភៅព្រះពុទ្ធសាសនារបស់លោក ល្វី-ហ្វីលីព្វ ដែលលោកជុំ-មៅ ប្រែជាខ្មែរថា ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធតម្រូតបាត្រទាំង ៤ ធ្វើជាបត្រ១ ដោយប្ញទ្ធានុភាពរបស់ព្រះអង្គ ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដៃពាណិជទាំង ប្រាំរយ ^(៤២) បានថ្វាយភោជនាហារ (ដល់ព្រះពុទ្ធ) ហើយបង្ហាញ ស្ថានទីដែលព្រះពោធិសត្វ ^(៤៣) ស្តេចចូលទៅកាន់សំណាក់ ស្រ្តីនៅបេណាវ៉ែស (ពារាណសី) ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញស្ថានទីដែលព្រាហ្មណ៍ ម្នាក់ពោលសរសើរព្រះពុទ្ធ ។ ព្រះរាជាបានប្រោសឱ្យសាងព្រះ ស្នូប នៅគ្រប់កន្លែងដែលព្រះថេរៈបាននាំព្រះរាជាទៅក្នុងព្រៃ ឬសីបតនៈ ហើយលើកព្រះហស្តខាងស្តាំឡើង ចង្អុលបង្ហាញ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថាៈ «ត្រង់នេះហើយមហារាជ ដែលព្រះ តថាគត ព្រះអង្គបានញ៉ាំងធម្មចក្រដ៏បវរឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ» ។

ព្រះរាជា បានប្រោសឱ្យសាងព្រះស្នូបមួយ ហើយព្រះ រាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡើងមាស ។ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញ តទៅទៀត នូវស្ថានទីដែលព្រះតថាគត ព្រះអង្គញ៉ាំងជដិលទាំង មួយពាន់ឱ្យកាន់យកភេទជាភិក្ខុ ហើយបានបង្ហាញស្ថានទីដែល

⁴² -សៀវភៅព្រះពុទ្ធសាសនារបស់លោក ល្វី-ហ្វឺលីក្លាត់ថា ពាណិជពីរនាក់បានយកនំធ្វើពីអង្ករ១០ពីទឹកឃ្មុំ១ ទៅថ្វាយព្រះអង្គ ។
⁴³ -គួរថាព្រះពុទ្ធ តែច្បាប់ដើមជាព្រះពោធិសត្វដូច្នេះ ។

ព្រះបាទពិម្ពិសារៈទ្រង់ព្រះសណ្តាប់នូវព្រះធម៌ទេសនា ហើយ
ទ្រង់បានឃើញច្បាស់នូវសច្ចធម៌ ស្ថានទីដែលស្តេចនៃទេព្វទាំង
៤៨.០០០ បានញ្ជាំងកិលេស គឺសេចក្តីសៅហ្មងឱ្យឃ្លាត ចេញ
ពីខន្ធសន្តានបានបរិសុទ្ធល្អ ព្រមទាំងបានធម្មចក្ខុគ្រប់ៗគ្នា
ស្ថានទីដែលពួកព្រាហ្មណ៍និងពួកគហបតីជាច្រើនពាន់ បាន
សម្រេចនូវស្រោតាបក្តិផល ។

ព្រះថេរៈ បានបង្ហាញតមកទៀត នូវស្ថានទីដែល
សក្រទេវេន្ទ្រ (ព្រះឥន្ទ្រ) មានសេចក្តីជ្រះថ្លា ស្ថានទីដែលព្រះ
តថាគតទ្រង់សំដែងយមកប្បាដិហារ្យជាអស្ចារ្យ ហើយនិងស្ថាន
ទីដែលព្រះតថាគត ស្តេចយាងចុះមកអំពីខាងក្រោយដែលស្តេច
ទៅចាំវស្សានៅក្នុងស្ថានតាវត្តិង្ស ដើម្បីនឹងសំដែងធម៌ប្រោសព្រះ
ពុទ្ធមាតា ។

ព្រះរាជា បានទ្រង់ប្រោសឱ្យសាងព្រះស្តូបដ៏មានតម្លៃ ក្នុង
ស្ថានទីដែលព្រះថេរៈ បានបង្ហាញហើយនោះៗ ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបាននាំព្រះបរមក្សត្រិយ៍ ទៅក្រុង កុសិនគរ (កុសិនារា) ហើយ លើកព្រះហស្តឡើងចង្អុលបង្ហាញ ថាៈ «គឺត្រង់ស្ថានទីនេះហើយ ដែលព្រះតថាគតស្តេចចូលកាន់ និព្វានក្នុងកាលជាខាងក្រោយ ដែលទ្រង់បំពេញពុទ្ធកិច្ចបរិបូណ៌ ហើយ» ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះអង្គទ្រោប ចុះទៅលើផែនដី ស្តេចទ្រង់ព្រះពិលាប រហូតដល់បាត់ស្មារតី សូន្យសញ្ញាភាព ពួកបរិពារបានយកទឹកមកបោះព្រំស្របព្រះ ភក្ត្រហើយ ទើបស្តេចត្រឡប់បានព្រះស្មារតីតើនឡើង បានទ្រង់ ព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡើងមាស និងប្រាក់ឱ្យសាងព្រះ ស្នូបមួយនៅត្រង់ស្ថានទីនោះ ។

លំដាប់នោះ ព្រះរាជាប្រណម្យព្រះហស្តថ្វាយបង្គំដោយ គោរពចំពោះព្រះបាទថេរៈ ហើយត្រាស់ទៀតថាៈ «ឥឡូវនេះ ខ្ញុំ មានប្រាថ្នានិងមនស្សការព្រះស្តូប នៃពួកមហាសាវ័ករបស់ព្រះ ពុទ្ធជាម្ចាស់ (ទៀត) » ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរសរសើរថា៖ «សាធុ! សាធុ! ឱព្រះ
រាជា! ព្រះអង្គមានព្រះរាជហឫទ័យប្រកបដោយប្រសាទសទ្ធា
ដ៏ក្លា និងសេចក្តីគោរពដ៏វិសេស» ។

ខណៈនោះ ព្រះថេរៈបាននាំព្រះមហាក្សត្រិយ៍ទៅក្នុងសួន
ជេតវ័ន ហើយលើកព្រះហស្តឡើងថ្វាយព្រះពរថា៖ «បពិត្រ
មហារាជ នេះហើយព្រះស្តុបរបស់ព្រះសារីបុត្រ សូមព្រះអង្គ
ទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងសក្ការបូជា» ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរថា៖ «គុណវិសេសរបស់លោកម្ចាស់អង្គ
នោះ ដូចម្តេចទៅ?»

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថា៖ «លោកជាសាវ័កទី ១ ជាធម្ម-
សេនាបតីរបស់ព្រះភគវ័ត លោកជាអ្នកស្ទាត់ជំនាញក្នុងការញ៉ាំង
ធម្មចក្រដ៏បវរឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ» ។

«ព្រះតថាគត ទ្រង់លើកដង្ហើមលោកជាចំបង លើសជាង
ពួកសាវ័កអ្នកមានប្រាជ្ញា ។ ប្រាជ្ញានៃសត្វទាំងអស់ វៀរលែងតែ
ប្រាជ្ញាព្រះតថាគតមួយចេញ ក៏មិនមានប្រាជ្ញាអ្នកណាមួយ

ស្មើនឹងប្រាជ្ញារបស់ព្រះសារីបុត្រត្រឹមតែមួយចំណិត ដែលបែងជា
១៦ ដងហើយ ។ គេអាចនិយាយបានតែដោយសង្ខេបយ៉ាងនេះ
អ្នកណាឡើយ នឹងអាចសំដែងអំពីឃ្លាំងប្រាជ្ញារបស់លោកឱ្យ
សព្វគ្រប់បាន» ។

កាលដែលព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរដូច្នោះហើយ ព្រះរាជាមាន
សេចក្តីជ្រះថ្លាពន់ពេក ទ្រង់ព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡឹង
មាស ដល់ព្រះសូបនោះ ។ កាលព្រះអង្គថ្វាយបង្គំព្រះសារីបុត្រ
ទ្រង់ត្រាស់នូវគាថានេះថាៈ

«លោកជាអ្នកបានកំចាត់បង់នូវចំណងនៃភព ល្បីល្បាញ
កេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់លោក សាយសព្វទូទៅទាំងលោក បណ្តាអ្នក
ដែលមានប្រាជ្ញាទាំងឡាយ មានតែលោកជាចម្បងលើសជាគេ
ទាំងអស់» ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញព្រះសូប នៃព្រះ
ម៉ៅទ្ធល្យាយនៈ (មោគ្គល្លាន) ដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ថ្វាយ
ព្រះពរឱ្យស្តេចព្រះរាជទានគ្រឿងសក្ការបូជា ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរទៀតថា៖ «គុណវិសេសរបស់លោកអង្គ
នោះដូចម្តេចទៅ?» ។

ព្រះចៅថ្វាយព្រះពរថា៖ «លោកជាចម្បងលើសពួកអ្នក
ដែលមានឫទ្ធិបាទ (ឥទ្ធិបាទ) លោកអាចឈានតែជើងខាងស្តាំ
របស់លោកទៅដល់បូរី នៃសក្រទេវវន្ត (ព្រះឥន្ទ្រ) បាន» ។
ម្យ៉ាងទៀត លោកអាចផ្ទាញ់នាគរាជឈ្មោះនន្ទនិងឧបនន្ទឱ្យ
ចុះចាញ់បាន ។ អាត្មាភាពសំដែងគុណវិសេសរបស់លោក បាន
តែដោយសង្ខេបថា គេឆ្លងដល់ត្រើយខាងនាយនៃមហាសមុទ្រ
សង្សារសាគរបាន ដោយសារវាចាជាគុណធម៌របស់លោកអង្គ
នោះ» ។

ព្រះរាជា បានព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡឹងមាស ដល់
ព្រះស្តុបនោះ ព្រះរាជទានហើយ ទើបប្រណម្យព្រះហស្តឡើង
ត្រាស់គាថានេះគ្រានោះថា៖

«ខ្ញុំសូមនមស្សការព្រះម៉ៅទ្តល្យាយនៈ ដែលមានកេរ្តិ៍ឈ្មោះ
ល្បីល្បាញ លោកជាចម្បង លើសជាពួកអ្នកដែលបានឫទ្ធិបាទ

ទាំងឡាយ លោកបានកំចាត់បង់នូវជាតិ, ជរា, សេចក្តីសោក
និងសេចក្តីទុក្ខព្រួយ» ។

លំដាប់នោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញព្រះស្តូបព្រះកស្សប
ដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ លើកព្រះហស្តឡើងថ្វាយព្រះពរថាៈ
«ស្ថានទីនេះហើយជាព្រះស្តូបនៃព្រះមហាកស្សប សូមទ្រង់ព្រះ
រាជទានគ្រឿងសក្ការបូជសត្រង់ស្ថានទីនេះផង» ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរថាៈ «គុណវិសេសរបស់លោកអង្គនោះ
ដូចម្តេចទៅ?» ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ «លោកជាអ្នកប្រាថ្នាតិច ចូលចិត្ត
តែរបស់តិច លោកជាចម្បង លើសជាពួកអ្នកដែលប្រព្រឹត្ត
ធុតង្គវត្ថុ ។ ព្រះតថាគតបានប្រទានទីសេនាសនៈសម្រាប់ព្រះ
អង្គឱ្យលោកគង់ ។ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ទ្រង់ដោះថ្វីរបស់ព្រះអង្គ
ប្រទានដល់ព្រះមហាកស្សប ។ ព្រះថេរៈអង្គនោះ តែងមានព្រះ
ហឫទ័យមេត្តាដល់អ្នកខ្សត់ទុក្ខនិងអ្នកមានទុក្ខព្រួយ លោកជា
អ្នកគ្រប់គ្រងរក្សានូវធម៌វិន័យ របស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ដែល

អាត្មាភាពសំដែងឥឡូវនេះ គឺនិយាយដោយសង្ខេប អ្នកណា
ឡើយនឹងអាចសំដែងអំពីគុណវិសេស នៃការប្រព្រឹត្តរបស់លោក
ឱសព្វគ្រប់បាន?» ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡើង
មាស ដល់ព្រះស្តេចនៃព្រះមហាកស្សបនោះ ក្រាបបូជាហើយ
ក៏ប្រណម្យព្រះហស្តឡើងត្រាស់គាថានេះថា៖ «លោកជាអ្នកគង់
នៅក្នុងគុហានៃភ្នំ ជាអ្នកបានបន្សាត់បង់នូវការវិវាទ មិនបាន
ប្រព្រឹត្តទៅតាមអំណាចនៃទោសៈទាំងពួង លោកបានចម្រើន
ធុរ្យាន (ឈាន) និងសមាបត្តិជាប្រក្រតី លោកជាអ្នកប្រាថ្នាតិច
ចូលចិត្តតែរបស់តិច គុណវិសេសរបស់លោកមានឥតគូនឹង
ប្រៀបធៀប ឥឡូវនេះ ខ្ញុំសូមនមស្សការចំពោះលោកម្ចាស់អង្គ
នោះ ដោយការបន្តនៃព្រះសិរ ខ្ញុំសូមថ្វាយបង្គំចំពោះលោកម្ចាស់
អង្គនោះ ដោយអស់អំពីចិត្ត» ។

តពីនោះមក ព្រះថេរៈបានបង្ហាញព្រះស្តូប ព្រះវត្តលត្ថេរ-
ពាកុល ដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ថ្វាយព្រះពរឱ្យស្តេចព្រះរាជទាន
គ្រឿងសក្ការបូជា ។

ព្រះរាជាត្រាស់សួរថា៖ «គុណវិសេសរបស់លោកម្ចាស់អង្គ
នោះដូចម្តេចទៅ ?» ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថា៖ «ព្រះតថាគត បានលើកលោកជា
ចម្បងលើសជាពួកអ្នក ដែលមានសេចក្តីអត់ទ្រាំនិងរោគ ហើយ
និងពួកអ្នកដែលប្រាថ្នាតិច លោកមិនដែលសំដែងគាថា ១
ប្រកបដោយបាទ ៤ ដល់មនុស្សណាមួយសោះឡើយ» ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាទ្រង់ប្រោសព្រះរាជទានមាសមួយពែដាក់
ទៅលើព្រះស្តូបនៃព្រះថេរៈអង្គនោះ ពួកអមាត្យក្រាបទូលសួរ
ថា៖ «ព្រះស្តូបព្រះអរហត្តជាទីគោរពស្មើៗគ្នា ព្រោះហេតុអ្វីបាន
ជាទ្រង់ព្រះរាជទានគ្រឿងបូជាតែត្រឹមមាសមួយពែប៉ុណ្ណោះ?» ។

ព្រះរាជា ត្រាស់ថា៖ «ព្រោះលោករួច (ចាកទុក្ខ) បានតែខ្លួន
លោកម្នាក់ឯង មិនបានធ្វើមនុស្សឯទៀតឱ្យរួចចាកទុក្ខផង

ព្រោះហេតុនោះ បានជាយើងបូជា តែត្រឹមមាសមួយពែ
ប៉ុណ្ណោះ» ។

រុក្ខទេវតាដែលរក្សាព្រះស្តុប បានបង្វែរមាសមួយពែនោះ
ថ្វាយមកព្រះរាជាវិញ ទើបពួកអមាត្យក្រាបទូលទៀតថាៈ
«លោកជាអ្នកមានសេចក្តីប្រាថ្នាតិចដោយពិត បានជាលោកមិន
ទទួលយកមាសមួយពែនោះឡើយ?»

គ្រានោះ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញព្រះស្តុបព្រះអានន្ទត្ថេរ ដល់
ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ថ្វាយព្រះពរឱ្យស្តេចព្រះរាជទានគ្រឿង
សក្ការបូជា ។ ព្រះរាជាត្រាស់សួរថាៈ «គុណវិសេសរបស់លោក
ម្ចាស់អង្គនោះ ដូចម្តេចទៅ?» ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ «ព្រះតថាគត បានលើកព្រះ
អានន្ទនោះជាចម្បង លើសជាងពួកអ្នកដែលជាពហុស្សូត លោក
បានចាំជាក់ច្បាស់នូវធម៌របស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ។ កម្លាំងគំនិត
ប្រាជ្ញានិងការឈ្លាសវាងវៃរបស់លោកដ៏ធំទូលាយ ប្រៀបដូចជា
មហាសមុទ្រ វាចារបស់លោកផ្ដើមល្អមពីរោះក្បោះក្បាយ

មនុស្សនិងទេវតាទាំងឡាយតែងធ្វើសេចក្តី គោរពចំពោះលោក
អង្គនោះ លោកអាចកំណត់ដឹងនូវពុទ្ធអធិប្បាយបាន លោក
បរិបូណ៌ដោយសេចក្តីល្អ និងពេញទៅដោយគុណសម្បត្តិគ្រប់
យ៉ាង លោកជាឃ្លាំងមួយដែលពេញណែនចង្អៀតទៅដោយ
ព្រះធម៌» ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនេះហើយ មានព្រះ
រាជហឫទ័យពេញទៅដោយបីតិនិងប្រាមោឡ ទ្រង់ព្រះរាជទាន
ទ្រព្យមួយកោដិដំឡើងមាសដល់ព្រះស្តុបនោះ។

ពួកអមាត្យក្រាបទូលសួរថា៖ «ព្រោះហេតុអ្វី បានជាទ្រង់
ព្រះរាជទានគ្រឿងបូជា ត្រង់ស្ថានទីនេះច្រើនលើសជាស្ថានទី
ទាំងពួង?» ។

ព្រះរាជាត្រាស់តបថា៖ «ព្រោះព្រះថេរៈអង្គនេះ លោកជា
ពហុសូត្រក្នុងធម៌វិន័យ លោកបានផ្សាយព្រះធម៌ឱ្យជាប្រទីបដ៏ភ្លឺ
រុងរឿងរហូតដល់មកថ្ងៃនេះ ឥតមានបាត់បង់យ៉ាងនេះឯង ស្នាម
ជើងគោមិនអាចនឹងទទួលយកទឹកមហាសមុទ្របានទេ នោះក៏

ពិតមែនហើយ តែសមុទ្រ គឺប្រាជ្ញារបស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ព្រះ
អានន្ទអាចទទួលបាន ព្រោះដូច្នោះ ទើបយើងបូជាស្ថានទីនេះ
ច្រើនសើលជាស្ថានទីទាំងពួង» ។

កាលដែលព្រះរាជា បានបូជាព្រះស្តុបនៃពួកមហាសាវ័ក
រួចហើយ ទ្រង់សប្បាយរីករាយក្នុងព្រះរាជហឫទ័យពន់ពេក
ស្តេចក្រាបថ្វាយបង្គំទៀបព្រះបាទព្រះថេរៈ ហើយលើកព្រះហស្ត
ប្រណម្យឡើងដោយគោរពត្រាស់គាថានេះថាៈ

«ខ្ញុំបានសម្រេចអត្តភាពជាមនុស្ស បានបរិច្ចាគនូវទានទាំង
សែនៗ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំបានធ្វើកិច្ចរបស់ខ្ញុំនោះរួចស្រេចហើយ មិន
មែនជាការឥតអំពើទេ ដែលខ្ញុំបានទទួលអត្តភាពនេះ ។ ខ្ញុំបាន
ជួបនឹងបុញ្ញក្ខេត្តដ៏ប្រសើរ ខ្ញុំបានធ្វើឱ្យជាក់ច្បាស់ដល់ផលសំរាប់
អត្តភាពជាមនុស្ស ។ ដោយសារទ្រព្យសម្បត្តិ ដែលជារបស់
ប្រកបដោយទោស ហើយពុករលួយទៅៗ ងាយៗ ខ្ញុំបានបំពេញ
កុសលឱ្យបានសម្រេចផលដ៏មាំមួនដល់ព្រះធម៌ជាម្ចាស់ ។ ព្រះ
ស្តុបទាំងឡាយ ដែលខ្ញុំបានកសាងទុកជាគ្រឿងលំអនៃជម្ពូទ្វីប

ដីដេរដាសដូចជាពពកមាសពណ៌ស ដែលជាគ្រឿងលំអនៃ
អាកាសវេហាស៍ ។ ខ្ញុំបានជួបប្រសព្វនឹងព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ
ដែលជាសភាវៈដ៏បរិសុទ្ធផុតគ្រឿងសៅហ្មង» ។

កាលទ្រង់ត្រាស់នូវគាថានេះចប់ហើយ ព្រះរាជាទ្រង់ថ្វាយ
បង្គំលាថយចេញចាកទីនោះទៅ ។ ទុកជាព្រះបាទអសោក បាន
ព្រះរាជទានទ្រព្យ ១ សែនដំឡឹងមាសដល់ព្រះស្កុនមួយៗ គ្រប់
កន្លែង (ក្នុងព្រះស្កុបទាំង ៤) គឺព្រះស្កុបនៅទីប្រសូតព្រះពុទ្ធជា
ម្ចាស់ ព្រះស្កុបនៅទីដើមពោធិព្រឹក្ស ព្រះស្កុបនៅទីញ៉ាំងធម្មចក្រ
ដ៏បវរឱ្យប្រព្រឹត្តទៅ និងព្រះស្កុបនៅទីនិព្វាន ក៏ព្រះអង្គគង់មាន
ព្រះរាជសទ្ធាដ៏វិសេសបំផុត ចំពោះតែត្រង់ព្រះស្កុបនៅពោធិ-
ព្រឹក្សនោះ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា ទីនោះព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ បាន
ទ្រង់ត្រាស់សម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ បានជាព្រះរាជាទ្រង់ព្រះរាជ
ទានគ្រឿងប្រដាប់រតនវត្ថុដ៏មានតម្លៃជាច្រើនប្រការ ដល់ព្រះស្កុប
នៅពោធិព្រឹក្សនោះ ។

ព្រះអគ្គមហេសីទី ១ របស់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ព្រះមាន
ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា^(៤៤) កាលឃើញព្រះរាជសទ្ធារបស់ព្រះបាទ
អសោកដូច្នោះ ទើបព្រះនាងត្រិះរិះដូច្នេះថា៖ «រតនវត្ថុដ៏មាន
តម្លៃ ដែលព្រះអង្គមានទាំងប៉ុន្មាន ទ្រង់ព្រះរាជទានដល់
ពោធិព្រឹក្សទាំងអស់ហើយ» ខណៈនោះ ព្រះនាងមានព្រះ
សវនីយ៍ហៅមនុស្សចណ្ឌាលឈ្មោះមាតង្គ៖ មកគាល់ហើយ
ត្រាស់ថា៖ «អ្នកអាចនឹងទំលាយដើមពោធិព្រឹក្ស ដោយវេទមន្ត
បានឬទេ? ។

មាតង្គបុរសតបថា៖ ប្រសិនបើព្រះនាងប្រទានរង្វាន់ជាមាស
ដល់ខ្ញុំ ខ្លួនខ្ញុំនោះនឹងអាចបំផ្លាញបាន ។

គ្រានោះ ព្រះនាងសន្មតថា នឹងប្រទានរង្វាន់ជាមាសដល់
មនុស្សចណ្ឌាលនោះ ក៏មាតង្គបុរសលាក់អាថ៌កំបាំងនោះ ទុក
ដោយលោភចិត្តនៃខ្លួន វាបានដើរសំដៅទៅដើមពោធិព្រឹក្ស
ហើយវាយកខ្សែចងព័ទ្ធសីមាជុំវិញដើមពោធិព្រឹក្សនោះ វាបំណង

⁴⁴ -មហាវង្សៈ នាងអសន្ធិមិត្តាជាមហេសីទីរង្គតទៅបាន ៥ ឆ្នាំ ទើបព្រះបាទអសោកតាំងនាងតិស្សរាជទេវីជាអគ្គមហេសីឯកឡើង
តែនាង នេះមិនមានសទ្ធាជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ។

នឹងសម្លាប់ដោយវេទមន្តរបស់វា ក្នុងមួយរំពេចនោះដើមឈើ
ក៏ស្លូតស្រពោនរញ្ជមចុះសន្សឹមៗ ទៅ ។

ពួករាជបុរសអ្នករក្សានូវដើមឈើនោះ ឃើញដូច្នោះ ក៏មក
ក្រាបទូលដល់ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថា៖ «ឥឡូវនេះ ដើមពោធិព្រឹក្ស
កំពុងតែស្លូតស្រពោនទៅឯងៗ» ។ ខណៈនោះ ពួករាជបុរស
ពោលនូវគាថានេះថា៖

«នៅត្រង់ស្ថានទី ដែលព្រះតថាគតបានត្រាស់ដឹងនូវវិជ្ជា
ក្នុងលោក ទ្រង់ប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវនៃពោធិញ្ញាណ ឥឡូវនេះ ដើម
ឈើនោះឯងកាន់តែថយកម្លាំងណាស់ទៅហើយ កាន់តែស្លូត
ស្រពោនចុះសន្សឹមៗ ទៅហើយ ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ទ្រង់ក៏
អស់ព្រះស្មារតី ដួលចុះទៅលើផ្ទៃនៃប្រថពី លុះទ្រង់បានទទួល
ទឹកប្រសព្វស្របព្រះភក្ត្រយូរបន្តិចមក ទើបត្រឡប់បានព្រះ
ស្មារតីឡើង ហើយទ្រង់ពិលាបរៀបរាប់ថា៖ «កាលខ្ញុំឃើញ
ពោធិព្រឹក្ស ក៏ហាក់ដូចជាបានឃើញព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ដែរ

ប្រសិនបើដើមពោធិព្រឹក្សនោះ ស្វិតស្រពោនទៅហើយ ខ្លួនខ្ញុំនឹង
ស្លាប់ទៅជាមួយផងជាប្រាកដ» ។

ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ក្រាបទូលល្អងលោមព្រះរាជាថា៖ «បើ
ទុកជាដើមពោធិព្រឹក្សក្ស័យជីវិតទៅ ខ្ញុំម្ចាស់ឯងនឹងអាចបម្រើ
មហារាជ ឱ្យព្រះអង្គទ្រង់ព្រះសម្រាន្តព្រះរាជហឫទ័យតរៀង
ទៅ» ។

ព្រះរាជា ត្រាស់ថា៖ «មានតែដើមពោធិព្រឹក្សនោះ អាចធ្វើ
សេចក្តីសុខដល់ខ្លួនអញ ឯជាតិស្រីភាពណានឹងធ្វើបាន! គឺត្រង់
ទីនោះឯងហើយដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះអង្គបានត្រាស់ដឹង
នូវសម្មាសម្ពោធិញ្ញាណ» ។

ព្រះរាជា គ្រាន់តែមានព្រះឱង្ការតែប៉ុណ្ណោះ ក៏ព្រះនាង
តិស្សរក្សិតាវង្សលក្ខណ៍ក្តៅក្នុងចិត្ត កើតវិប្បដិសារីឡើង ទើប
និយាយនឹងបុរសឈ្មោះមាតង្គៈថា៖ «ឥឡូវនេះ អ្នកអាចធ្វើដើម
ពោធិព្រឹក្សឱ្យរស់ឡើងវិញបានឬទេ?» ។

មាតង្គបុរស ក្រាបទូលតបព្រះនាងថា៖ «ប្រសិនបើឈើ
នោះមិនទាន់ស្ងួតក្រៀមនៅឡើយ ហើយនៅមានជីវិតសូម្បីតែ
បន្តិចបន្តួច ក៏ខ្ញុំនឹងអាចធ្វើឱ្យបានដូចដើមឡើងវិញ» ។

ខណៈនោះ មាតង្គបុរសស្រាយខ្សែអម្បោះដែលចងព័ទ្ធ
សីមាបណ្តើរ សូត្ររាយមន្តដោះបណ្តើរ ដោយសេចក្តីព្យាយាម
ពេញបន្ទុក ខំស្រោចពោធិព្រឹក្សនោះ ដោយទឹកដោះគោមួយ
ពាន់ក្អម តពីនោះមកមួយស្របក់ ដើមឈើនោះក៏រស់ឡើងវិញ
ជាប្រក្រតីដូចដើម ។

ពួករាជបុរសអ្នករក្សា បានឃើញឈើនោះលូតលាស់ស្រស់
សន្លឹកឡើងវិញ ក៏មកក្រាបទូលដល់ព្រះរាជាថា៖ «បពិត្រ
មហារាជ ពោធិព្រឹក្សរស់ឡើងវិញហើយ មិនបានប្លែកអំពីកាល
មុននោះទេ» ។

លុះព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់នូវពាក្យតែប៉ុណ្ណោះ ក៏មាន
ព្រះបីតិសោមនស្ស ស្តេចយាងទៅដើមពោធិព្រឹក្ស ព្រះអង្គទត
ត្រង់ទៅដើមឈើនោះ ទ្រង់ត្រាស់ថា៖ «រាជកិច្ចឯណា ដែល

ស្តេចពិម្ពិសារ និងពួកស្តេចឯទៀតមិនទាន់បានធ្វើឱ្យសម្រេចនៅ
ឡើយ រាជកិច្ចនេះ ខ្ញុំនឹងធ្វើឥឡូវនេះ ឱ្យបានចំណែកពីរយ៉ាង ។
ចំណែក២ យ៉ាងគឺអ្វីខ្លះ? គឺចំណែក១ ខ្ញុំនឹងធ្វើឱ្យមានមហាកម្ម
សម្ភោធយស្ស័យ ព្រមទាំងឱ្យធ្វើក្នុងមួយពាន់ ដោយវត្ថុដ៏មានតម្លៃ
ដាក់ពេញទៅដោយសុគន្ធជាតិ សម្រាប់ស្រោចដើមពោធិព្រឹក្ស
ចំណែក ១ ទៀត ខ្ញុំនឹងលៀងព្រះអរិយសង្ឃជាច្រើន ឱ្យអស់
កាលនៃរដូវភ្លៀង (៤៥) ៥ ខែ ។

គ្រានោះ ព្រះរាជាត្រាស់ឱ្យធ្វើក្នុងមកដ៏ប្រសើរចំនួនមួយពាន់
ជាវិការវាន់មាស, ប្រាក់ និងកែវពែទ្យ ទ្រង់ឱ្យបំពេញដោយ
សុគន្ធវារី ហើយឱ្យស្រោចដើមពោធិព្រឹក្សនោះ ព្រះអង្គឱ្យធ្វើ
ប្រដាប់ស្អិតស្អាងដើមឈើនោះដោយកម្រងផ្កា ដោយលំអិត
សុគន្ធជាតិ និងគ្រឿងលាបលនទាំងឡាយដ៏ច្រើន ។ ព្រះរាជា
ស្រង់ព្រះវារីហើយ ទ្រង់ព្រះភស្តុថ្មីដ៏បរិសុទ្ធស្អាតល្អ ព្រះអង្គ
សមាទាននូវអង្គង្គឧបោសថ ស្តេចឡើងទៅលើខឿនពោធិព្រឹក្ស

⁴⁵ -ក្នុងអាយុ-វង-កឹង បញ្ចវស្ស ប្រែថា: «ប្រជុំសង្ឃជាច្រើនមកធ្វើកុសលអស់ ៥ ឆ្នាំ» តែបើពិនិត្យមើលតាមកំណើតដើមរបស់ពាក្យ
បញ្ចវស្ស គួរនឹងប្រែថា: «អស់កាលនៃរដូវភ្លៀង ៥ ខែ» ហៅថា ធ្វើបញ្ចវស្ស ។

នោះ ពិចារណាមើលគ្រប់ទិសទាំង ៤ ហើយត្រាស់បួងសួងថាៈ
«ឱព្រះអរិយសង្ឃទាំងឡាយដ៏ច្រើន លោកជាសាវ័កនៃព្រះ
សម្មាសម្ពុទ្ធម្ចាស់ លោកប្រតិបត្តិដើម្បីចំរើននូវការ យល់ត្រូវ
លោកជាអ្នកផ្តាច់បង់នូវចំណងនៃតណ្ហា បានដោយឫសនៃ
កុសលរបស់លោក ដែលកើតព្រមដោយសមាធិ លោកជាអ្នក
មានគុណធម៌ គួរពួកមនុស្ស ពួកទេវតា និងពួកអសុរគោរព ខ្ញុំ
សូមឱ្យពួកលោកទាំងអស់នោះ និមន្តមកជួបនឹងខ្ញុំ ដោយមេត្តា
ចិត្តរបស់ដល់ខ្ញុំ សូមឱ្យព្រះករុណាទាំងអស់នោះ ព្រមទទួលនូវ
និមន្តរបស់ខ្ញុំ»

ពួកលោកទាំងអស់ ដែលជាអ្នកសោយនូវបីតិក្នុងធុរ្យាន
(ឈាន) និងសមាបត្តិ មានប្រាជ្ញាចក្ខុកើតឡើងព្រមហើយ ជា
អង្គនៃព្រះអរិយសង្ឃ ដែលបានសម្រេចនូវព្រះអមតមហានិព្វាន
លោកជាកុលបុត្រដ៏ពិតឥតបុគ្គលណាប្រៀបផ្ទឹម ជាអ្នកបាន
ទទួលរក្សាទុកនូវព្រះធម៌ ជាមត៌ករបស់ព្រះសុគត សូមឱ្យព្រះ

ករុណាទាំងអស់អង្គនោះ ព្រមទទួលនូវការនិមន្តរបស់ខ្ញុំ ដោយ
មេត្តាចិត្ត» ។

«ពួកលោកដែលគង់ក្នុងដែនកស្ទិរៈ ជាអ្នករួចផុតចាកភ័យ
អន្តរាយទាំងយប់ទាំងថ្ងៃ ព្រមទាំងលោកជាអ្នកប្រព្រឹត្តនៅក្នុង
ព្រៃមហាវ័ននិងព្រៃវេតៈ សូមនិមន្តមកផង ដោយមេត្តាចិត្តរបស់
លោក សូមឱ្យព្រះករុណាទាំងអស់នោះ ព្រមទទួលនូវការនិមន្ត
របស់ខ្ញុំ»

«ពួកលោកដែលគង់នៅស្ថានទីមិនរាបស្មើ ទៀបមាត់ស្រះ
ដីធំឈ្មោះអនវតប្តុ និងពួកលោកដែលគង់នៅនាមាត់ទន្លេ នា
ជ្រោះជ្រលងភ្នំ និងនាគុហាឈ្មោះសេរីសកៈ ព្រមទាំងពួកលោក
ដែលគង់នៅនាភ្នំគន្ធមាទនៈ សូមនិមន្តមកដោយមេត្តាចិត្តរបស់
លោក សូមឱ្យព្រះករុណាទាំងអស់នោះ ព្រមទទួលនូវការនិមន្ត
របស់ខ្ញុំ» ។

កាលព្រះរាជាបានអធិដ្ឋានយ៉ាងនេះហើយ ពួកព្រះថេរៈ
ទាំងនេះ ក៏និមន្តមកអំពីទិសទាំង ៤ ចំនួនបីសែនអង្គ ។ មួយ

សែនអង្គជាព្រះអរហន្ត ពីរសែនអង្គជាព្រះស្រោតាបន្ន ព្រះ
សក្ខទាគាមិន (សកទាគាមី) និងព្រះអនាគាមិន (អនាគាមី) មាន
ទាំងពួកមនុស្សជាសាមញ្ញបុគ្គល និងពួកជនអ្នកមានចិត្តដ៏
បរិសុទ្ធ ក៏មកអង្គុយប្រជុំគ្នា នៅសល់តែកន្លែងមួយសម្រាប់ព្រះ
មហាថេរ ជាកន្លែងទំនេរ មិនមានអ្នកណាមួយហ៊ានចូលទៅ
អង្គុយឡើយ ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរព្រះយសត្ថេរថាៈ «ព្រោះហេតុអ្វីបានជា
ទុកទីសេនាសនៈនេះឱ្យនៅទំនេរ? »

ព្រះថេរថ្វាយព្រះពរតបថាៈ «នឹងមានព្រះមហាថេរមួយ
អង្គទៀត ត្រូវលោកអង្គនោះគង់នៅត្រង់ទីសេនាសនៈនេះ» ។

ព្រះរាជាត្រាស់សួរទៀតថាៈ «ព្រះមហាថេរមួយអង្គនោះ ធំ
ជាងលោកម្ចាស់ឬ?» ព្រះរាជាថ្វាយព្រះពរថាៈ «ក្នុងកាលមុន
ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ប្រកាសថាៈ «ភិក្ខុដែលចម្បងលើសជាង
ពយកអ្នកដែលបន្លឺសីហនាទ (នោះ) ឈ្មោះបិណ្ឌោលភារទ្វាជៈ
ព្រះថេរអង្គនោះ លោកចាស់ជាងអាត្មាភាព» ។

កាលព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនេះហើយ ក៏ព្រឹរោម ព្រឹស្ស័កខ្វាក់ឡើង ដូចជាឈើកទម្លុះ (ក្នុង) ដែលកំពុងមាន ផ្ការីកស្កុះស្កាយ ទ្រង់ព្រះបន្ទូលទៀតថា៖ «លោកដែលបានទាន់ បានឃើញព្រះតថាគតមានច្រើនអង្គឬ?» ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា៖ «មានតែព្រះអរហន្តព្រះនាម បិណ្ឌោលភារទ្វាជៈមួយព្រះអង្គនោះ ដែលបានទាន់ បានឃើញ ព្រះពុទ្ធកាលព្រះអង្គដែលទ្រង់ព្រះជន្មនៅ ក្នុងលោកនេះ» ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរថា៖ «ខ្ញុំនឹងឃើញព្រះអរហន្តនោះ ផងបានឬទេ?»

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា៖ «ព្រះអង្គគង់នឹងបានឃើញ លោកអង្គនោះ នឹងនិមន្តមកជួបនឹងមហារាជ ក្នុងកាលឥឡូវ នេះ» ។

ព្រះរាជាត្រាស់ដោយព្រះរាជហឫទ័យថា៖ «ខ្លួនខ្ញុំនឹងបាន សម្រេចប្រយោជន៍ដ៏ធំទូលាហើយ ប្រសិនបើខ្ញុំបានឃើញព្រះ ថេរៈបិណ្ឌោលជាបឋមក្នុងកាលឥឡូវនេះ ព្រោះហេតុតែមេត្តា

ចិត្តរបស់លោកដល់ខ្ញុំផង» ។ ខណៈនោះ ព្រះរាជាប្រណម្យព្រះ
ហស្តរង់ចាំ ប្រឹងទតសម្លឹងឆ្ពោះទៅឯអាកាសវេហាស៍ លុះព្រះ
ទស្សនាការព្រះថេរៈបិណ្ឌោល ដែលគួរនាដូចជាអង្គនៃអង្គចន្ទ្រ
ហើយប្រហែលគ្នានឹងរាជហង្ស មានព្រះអរហន្តជាច្រើនពាន់អង្គ
ចោមរោមជាបរិវារ លោកនិមន្តចុះមកក្នុងទីនោះ ចូលទៅគង់លើ
សេនាសនៈជាខាងមុខព្រះយសត្ថេរ ក៏ពួកព្រះថេរៈទាំងបីសែន
ដែលគង់នៅត្រៀបត្រា ក្រោកឡើងព្រមគ្នាទាំងអស់ ធ្វើសេចក្តី
គោរពចំពោះព្រះមហាថេរអង្គនោះ ។ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍បានទ្រង់
ទស្សនាការព្រះបិណ្ឌោលត្ថេរអង្គនោះ លោកព្រះកេសដ៏
សព្វោង មានចិញ្ចើមដ៏ក្រាស់ មានព្រះកាយដ៏ប្រដាប់ដោយ
សុភលក្ខណៈ និងអនុព្យញ្ជនៈទាំងឡាយ ជារបស់នៃព្រះ
ប្រឡេពុទ្ធ (បច្ចេកពុទ្ធ) ក៏ព្រះរាជាលុតព្រះជានុចុះផ្ទាល់នឹងផែន
ដី លើកកំបង់អញ្ជូលីថ្វាយបង្គំប្រកបដោយអង្គប្រាំ ទ្រង់ឱនជប់
ព្រះបាទព្រះថេរហើយងើបឡើង ព្រះអង្គបញ្ឈរព្រះជានុ ហើយ
ត្រាស់នូវគាថានេះថាៈ

«ឱព្រះថេរៈ! ទុកជាព្រះតថាគតព្រះអង្គនោះចូលព្រះនិព្វាន
ហួសទៅហើយ គង់បានសលោកម្ចាស់ដែលមានព្រះជន្មនៅជា
ជំនួសស្នងព្រះអង្គ ។ ដោយសេចក្តីមេត្តារបស់លោកម្ចាស់ដល់
ខ្ញុំ សូមលោកម្ចាស់ឱ្យទាននូវឱវាទ ដើម្បីខ្ញុំនឹងបានដាស់តឿន
គំនិតមារយាទខ្ញុំទៅតាមឱវាទនោះ(៤៦) » ។

កាលទ្រង់សូត្រគាថានេះចប់ហើយ ព្រះរាជាស្តេចសួរព្រះ
ថេរៈថាៈ«លោកម្ចាស់បានទាន់បានឃើញព្រះតថាគតមែនឬ?»។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថាៈ «បពិត្រមហារាជ អាត្មាភាព
បានឃើញព្រះតថាគតព្រះអង្គនោះ មានព្រះឆវីវណ្ណដ៏ពណ្ណរាយ
ដូចជាដុំនៃមាសឆ្អិន ព្រះភក្ត្រព្រះអង្គដូចជាព្រះចន្ទ្រដ៏ពេញរង
ព្រះកាយព្រះអង្គប្រដាប់ដោយលក្ខណៈទាំង ៣២ ព្រះសួរសៀង
ព្រះអង្គ ឆ្ងន់ជ្រៅមុតហើយពីរោះអស្ចារ្យ (ហាក់ដូចជាសំឡេង)
នៃព្រហ្ម ព្រះមហាករុណាព្រះអង្គមានគុហាជាទីសេនាសនៈ» ។

⁴⁶ -កាលព្រះបាទអសោកជួបនឹងព្រះថេរៈឧបគុហ្មនោះ ក៏សូត្រគាថានេះដែរ ។

ព្រះរាជា ត្រាស់សួរទៀតថា៖ «លោកម្ចាស់បានឃើញព្រះ
មហាមុនី នៅត្រង់ណាខ្លះ? » ។

ព្រះចៅថ្វាយព្រះពរតបថា៖ «កាលដែលព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជា
ម្ចាស់ ព្រះអង្គអាស្រ័យនៅជាមួយនឹងពួកអរហន្តទាំងប្រាំរយអង្គ
ក្នុងទីសម្រាប់នៅសំចតក្នុងគិម្ពរដូវ ជិតក្រុងរាជគ្រឹះនោះ
អាត្មាភាពក៏នៅទីនោះដែរ អាត្មាភាពបានទាំងចិញ្ចឹមជីវិតដោយ
លាភៈ និងសក្ការៈនៃបុញ្ញក្ខេត្តនោះផង» ។

«កាលព្រះអង្គគង់នៅក្នុងនគរសាវត្ថី ព្រះអង្គបានសំដែង
យមកប្បាដិហារ្យដ៏ធំសម្បើមអស្ចារ្យ ដើម្បីផ្ទាញ់ផ្ទាលពួកតិរ្ថយ
ទ្រង់និម្មិតជាព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ដ៏ថ្កើងរុងរឿង មុខគួរអស្ចារ្យពេក
ហើយព្រះអង្គប្លែងដោយប្រទ្ធិ ឱ្យបានឃើញជាក់ច្បាស់នឹងភ្នែក
គ្រប់ៗ គ្នា ព្រះរស្មីភ្លឺផ្អែកឆ្វៀលឆ្វាត់ឡើងទៅអាកាស ចាំងរហូត
ដល់ទៅស្ថានព្រហ្មឈ្មោះអកនិដ្ឋ ពេលនេះ អាត្មាភាពក៏នៅក្នុង
ទីនោះដែរ» ។

«ក្នុងកាខាងក្រោយ នៃកាសម្តែងធម៌ប្រោសព្រះពុទ្ធមាតា នៅស្ថានតាវត្តិវង្ស ព្រះពុទ្ធស្តេចយាងចុះមក មានពួកទេវតា ហែហមអមព្រះអង្គ អាត្មាភាពក៏នៅក្នុងទីនោះដែរ» ។

«កាលព្រះអង្គ ស្តេចយាងដល់មាត់ទ្វារនគរសង្គស្ស អាត្មាភាពក៏នៅក្នុងទីនោះដែរ» ។

«កាលនាងភិក្ខុនីឈ្មោះឧប្បលវណ្ណា សំដែងបាដិហារ្យ និម្មិតធ្វើជាស្តេចចក្រពត្តិ មានព្រះរាជបុត្រាមួយពាន់គត់ មក ថ្វាយបង្គំទៀបព្រះពុទ្ធនោះ អាត្មាភាពក៏នៅក្នុងទីនោះដែរ» ។

«កាលដែលនាងសុមាគធាក្នុងក្រុងបូណ៌វចនៈ បាននិមន្ត ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធទៅ ក៏ពួកព្រះអរហន្តទាំងប្រាំរយអង្គ បាន សំដែងឫទ្ធិបាដិហារ្យគ្រប់ៗអង្គ រហូតទៅដល់ក្រុងបូណ៌វចនៈ ពេលនោះ ខ្លួនអាត្មាភាពឯង បានទាំងសំដែងឫទ្ធិបាដិហារ្យ អង្គុយនៅក្នុងរតនគុហានាភ្នំរតនបព័ត ហើយអាត្មាភាពក៏បាន ចូលទៅក្នុងក្រុងបូណ៌វចនៈនោះ (៤៧) ដែរ» ។

⁴⁷ -ធម្មបទអដ្ឋកថាៈ «នាងចូឡសុភទ្វាជាធីតានៃអនាថបិណ្ឌិកសេដ្ឋី ដែលបានស្វាមីទៅនៅឧត្តនគរ បានរំលឹកពុទ្ធគុណ ហើយចាប់ផ្តាច់៖ ៨ ក្តាប់ អធិដ្ឋានឱ្យទៅនិមន្តព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធមកទទួលភត្ត ព្រះអង្គបានជ្រាប

កាលដែលព្រះពុទ្ធចូលទៅក្នុងក្រុងរាជគ្រឹះ ព្រះអង្គកំពុង
ស្ដេចយាងទៅបិណ្ឌបាត គ្រានោះ មហារាជបានថ្វាយដុំដី
ដល់ព្រះអង្គនោះ រាជគុប្បៈបានប្រណម្យដៃមួយ អនុមោទនាផង
ពេលនោះ ព្រះពុទ្ធបានព្យាករឱ្យមហារាជ អាត្មាភាពក៏បាន
ឃើញដែរ»។

ព្រះមហាក្សត្រាធិរាជ ត្រាស់សួរម្ដងទៀតថា៖ «ឱព្រះថេរៈ!
លោកម្ចាស់គង់នៅឯណា អម្បាញ់មិញនេះ? » ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា៖ «ថ្វាយព្រះពរមហារាជ!
អាត្មាភាពនៅលើភ្នំគន្ធមាទនបព័ត» ។

ព្រះរាជាត្រាស់សួរថា៖ «មានភិក្ខុជាបរិវារលោកម្ចាស់ប៉ុន្មាន
អង្គ? » ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរតបថា៖ «ភិក្ខុទាំងអស់៦ម៉ឺន មហារាជ!
ពេលល្ងហើយ! ព្រោះហេតុអ្វី បានជាទ្រង់សួរអាត្មាភាពច្រើន
ម៉្លេះ? ល្មមពេលដែលនឹងព្រះរាជទានភត្ត ដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃ

កំនិមន្តមកជាមួយនឹងព្រះអរហន្តទាំងប្រាំរយ ដោយឥទ្ធិប្បាណិហារ្យ ជាសិរីវិជ័យប្រសើរអស្ចារ្យ ពួកអ្នកនគរនោះមានសេចក្ដីជ្រះថ្លា
បានចាត់ចែងធ្វើទានរហូតអស់ ៧ ថ្ងៃ ។

ហើយ លុះកាលជាខាងក្រោយនៃភត្ត អាត្មាភាពនឹងដំណាល
រឿងរ៉ាវ អាត្មាភាពថ្វាយព្រះអង្គទៀត» ។

ព្រះរាជាត្រាស់ថា៖ «ឱព្រះថេរៈ! ខ្ញុំប្រាថ្នានឹងប្រព្រឹត្តតាម
ដំបូន្មានលោកម្ចាស់ហើយ ប៉ុន្តែគំនិតរបស់ខ្ញុំ ដែលបានផ្ដួចផ្ដើម
ឡើងកាលជាន់ដំបូង ចំពោះត្រង់ទៅព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ខ្ញុំសូម
ស្រោចពោធិព្រឹក្សសិន ហើយតទៅ ខ្ញុំនឹងប្រគេនភត្តដល់ព្រះ
ភិក្ខុសង្ឃ ។ ព្រះបរមក្សត្រិយ៍ទ្រង់ត្រាស់ហៅសវ័រមិត្ត ជាអ្នកចាត់
ចែងក្នុងការបរិច្ចាគទាន ហើយមានព្រះរាជឱង្ការថា៖ ខ្ញុំបូជាទ្រព្យ
មួយសែនដំឡើងមាសដល់ព្រះសង្ឃ ខ្ញុំនឹងស្រោចដើមពោធិព្រឹក្ស
ដោយទឹកសុគន្ធជាតិ និងក្ដមដ៏មានតម្លៃទាំងមួយពាន់ ។ អ្នក
ទាំងឡាយចូរវាយរតាំងប្រកាសប្រាប់ឈ្មោះខ្ញុំថា ជាទានបតី
ដែលជាអ្នកធ្វើទានដល់ប្រជុំសង្ឃដ៏ច្រើន អស់កាលនៃរដូវភ្លៀង
៥ ខែ (៤៨) ។

⁴⁸ -មើលទំព័រ៧១ លេខយោង៥៥ ។

គ្រានោះ ព្រះកុនាលរាជឱវស ក្រោកឈរឡើងនៅទីខាង
ស្តាំ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍នៅស្ងៀមពុំស្រដី គ្រាន់តែលើកម្រាម
ព្រះហស្តពីរឡើងដែលសំគាល់ថា៖ «ខ្ញុំនឹងបូជាទ្វេគុណ» ហេតុ
នោះ ពួកជនទាំងអស់នាំគ្នាសើចគឺកកងឡើង ទាំងព្រះរាជាក៏
ទ្រង់ព្រះសម្រួលដែរ ហើយព្រះអង្គត្រាស់សួររាជគុប្បសេនាបតី
ថា «អ្នកណាហ៊ានធ្វើអ្វីដូច្នោះ?» ។

រាជគុប្បសេនាបតី ក្រាបទូលថា៖ «សូមទ្រង់ព្រះមេត្តា
ប្រោស ក្នុងពួកមនុស្សជាច្រើនពាន់នេះ មានមនុស្សជាចំនួន
ច្រើន ដែលជាអ្នកចង់បានធ្វើបុណ្យកុលសដោយក្រៃលែង» ។

ព្រះរាជា ត្រាស់បន្ថែមទៀតថា៖ «អញនឹងបូជាទ្រព្យបីសែន
ដំឡើងមាសដល់ព្រះសង្ឃ អញនឹងស្រោចដើមពោធិព្រឹក្ស ដោយ
ទឹកសុគន្ធជាតិ និងក្អមទាំងបីពាន់សុទ្ធសឹងមានតម្លៃ» ។

ខណៈនោះ ព្រះកុនាលរាជឱវស លើកម្រាមព្រះហស្ត ៤
ឡើងម្តងទៀត ។

ព្រះរាជាត្រាស់សួររាជគុប្បសេនាបតីថា៖ «អ្នកណាហ្នឹងហ្ន៎!
វាចង់តតាំងនឹងអញ?» ។

រាជគុប្បសេនាបតីលុតជង្គង់ចុះ ហើយក្រាបបង្គំទូលថា៖
«សូមតេជៈ! នរណាឡើយ ហ៊ានតតាំងនឹងព្រះនរិន្ទ្រនេះ! មាន
ព្រះកុនាលៈជារាជឱរស ហើយជាកុមារតូច ដែលតែងក្រសាល
លេងជាមួយនឹងព្រះរាជបិតា» ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទតសម្លឹងឆ្ពោះទៅខាងស្តាំ ព្រះអង្គបាន
ទស្សនាព្រះកុនាលៈរាជឱរស ហើយទើបត្រាស់នឹងព្រះមហាថេរ
ថា៖ «ខ្ញុំសូមឧទ្ទិសឃ្លាំងរតនវត្ថុ (៤៩) របស់ខ្ញុំ, បាទបរិចារិកាទាំង
អស់របស់ខ្ញុំ, ពួកមុខមន្ត្រីរបស់ខ្ញុំ ព្រមទាំងខ្លួនខ្ញុំ កូនខ្ញុំឈ្មោះ
កុនាលៈ និងមនុស្សដទៃទៀត បូជាវត្ថុទាំងអស់នេះទៅព្រះភិក្ខុ
សង្ឃ ។ ខ្ញុំប្រាថ្នាចង់ឱ្យគេប្រកាសនាមរបស់ខ្ញុំ ឱ្យបានជាក់
ច្បាស់ថាជាអ្នកបរិច្ចាគទានដល់ប្រជុំសង្ឃដ៏ច្រើន អស់កាលនៃ
រជ្ជវត្សៀង ៥ ខែ» ។

⁴⁹ -ក្នុងទិវ្យាវទាននិងអាយុ-វង-កឹង ស្តេចរក្សាឃ្លាំងរតនវត្ថុទុក ។

កាលទ្រង់បរិច្ចាគទានរួចស្រេចហើយ ក៏ពួកភិក្ខុសង្ឃ

អនុមោទនាថ្វាយព្រះពរ លុះព្រះអង្គទទួលត្រេកអរនិង
អនុមោទនាពរនេះ ស្តេចប្រោសឱ្យកសាងកំពែងក្នុងទិសទាំង៤
នៃពោធិព្រឹក្ស ហើយស្តេចយាងទៅលើខឿនពោធិព្រឹក្សនោះ
ទ្រង់យកក្តមទាំង ៤ ពាន់ដីមានតម្លៃ ពេញដោយសុគន្ធារិ ព្រះ
អង្គស្រោចដើមពោធិព្រឹក្សនោះ លុះទ្រង់ស្រោចរួចហើយ ទើប
ប្រគេនភត្តដល់ភិក្ខុសង្ឃ ។

ព្រះយសត្ថេរថ្វាយព្រះពរថា៖ «ឱព្រះរាជា! ព្រះអង្គបានជួប
នឹងបុញ្ញក្ខេត្តមួយដ៏ឧត្តមបំផុត សូមទ្រង់កុំព្រួយព្រះរាជហឫទ័យ
ថានឹងបានទទួលព្រះកិត្តិយសដទៃផ្សេងទៅទៀតឡើយ» ។

ព្រះរាជា ស្តេចអង្គាសភោជនាហារដោយផ្ទាល់ខ្លួនព្រះអង្គ
រហូតដល់ពួកសាមណេរតូចៗ ។

គ្រាមួយ មានសាមណេរពីររូប ជាមិត្តសំឡាញ់ធ្លាប់គោរព
ដល់គ្នានិងគ្នា សាមណេរមួយរូបចាប់ទ្រាបប្រគេនទៅសាមណេរ
មួយ ហើយសាមណេរនោះ ប្រគេនទ្រាបត្រឡប់មកវិញ

ដដែល ។ សាមណេរមួយរូប ប្រគេននំភីងទៅសាមណេរមួយ
ហើយសាមណេរមួយនោះ ប្រគេននំភីងមកវិញដដែល ។
សាមណេរមួយរូប ប្រគេនដំណាប់ទៅសាមណេរមួយ ហើយ
សាមណេរនោះ ក៏ប្រគេនដំណាប់មកឱ្យវិញដដែល ឱ្យគ្នាទៅ
វិញទៅមកយ៉ាងនេះ ព្រះមហាក្សត្រាធិរាជទតឃើញ ទើបស្តេច
ទ្រង់ព្រះសម្រួលដោយព្រះតម្រិះថា៖ «សាមណេរទាំងនុ៎ះ លេង
ទៅវិញទៅមកដូចជាទារក» ។ លុះទ្រង់អង្គាសភោជនាហារ
រហូតទៅដល់មុខព្រះថេរៈៗ ក៏បានថ្វាយព្រះពរសួរថា៖ «ឱព្រះ
រាជា! កាលបើព្រះអង្គទតឃើញវត្ថុណាមួយផុតចក្ខុវិស័យ ទ្រង់
នឹងមិនបាននឹកនិន្ទាក្នុងព្រះរាជហឫទ័យទេឬ?» ។

ព្រះរាជាត្រាស់តបថា៖ «ទេ លោកម្ចាស់ តែពេលនេះ
ខ្ញុំឃើញច្បាស់នឹងភ្នែកជា សាមណេរពីររូបនុ៎ះ កំពុងលេងដូចជា
ទារកតូចៗ» ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះពរថាៈ «បពិត្រមហាភព! កុំស្តេចនិន្ទា ឡើយ សាមណេរទាំងពីររូបនុ៎ះ ជាព្រះអរហន្តបានក្រេបជីក នូវទឹកអម្រឹតមហានិព្វានហើយ» ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ថេរវាចានោះហើយ ព្រះរាជហឫទ័យពេញទៅ ដោយសេចក្តីរីករាយ ទើបទ្រង់ព្រះ ជម្រិះថាៈ «អាត្មាអញនឹងប្រគេនសំពត់មានសាច់ម៉ដ្ឋដល់ព្រះ សង្ឃឱ្យបានគ្រប់រូបទាំងអស់» ។

ខណៈនោះ សាមណេរទាំងពីររូបដឹងព្រះរាជតម្រិះដូច្នោះ ទើបប្រឹក្សាគ្នាថាៈ «ឥឡូវនេះ យើងគួរនឹងធ្វើឱ្យព្រះរាជាទ្រង់មាន ព្រះរាជសទ្ធា ព្រមទាំងសេចក្តីគោរពទ្វេគុណឡើងទៀត» ។

គ្រានោះ សាមណេរទាំងពីររូបនោះ សាមណេរមួយរូប ប្រុង ប្រៀបស្នូកសម្រាប់ជ្រលក់ មួយរូបទៀត នាំយកនូវគ្រឿងជ្រលក់ មកក្នុងទីនោះ ។

ព្រះរាជាទ្រង់ទតឃើញដូច្នោះ ទើបមានព្រះបន្ទូលនឹង
សាមណេរទាំងពីររូបថា៖ «លោកម្ចាស់នាំគ្នាធ្វើអ្វីហ្នឹង ញាប់ដៃ
ម៉្លេះ? » ។

សាមណេរថ្វាយព្រះពរថា៖ «ព្រោះតែអាត្មាភាពទាំងពីររូប
នេះ ទើបព្រះអង្គមានព្រះរាជបំណងនឹងព្រះរាជទានសំពត់មាន
សាច់ម៉ដ្ឋ ដល់ព្រះភិក្ខុសង្ឃទូទៅ គ្រានោះ អាត្មាភាពទាំងពីររូប
ប្រុងប្រៀបគ្រឿងជ្រលក់ត្រៀមទុកឱ្យហើយ ដើម្បីនឹងជ្រលក់
សំពត់ទាំងនោះ» ។

គ្រាទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះរាជាស្តេចទ្រង់
ព្រះចិន្តាថា៖ «សាមណេរទាំងពីររូបនេះ ដឹងនូវគំនិតរបស់អញ»
ហើយស្តេចទ្រង់សោមនស្សរឹងរឹតតែខ្លាំងឡើងទៀត ទើបព្រះអង្គ
ថ្វាយបង្គំផ្ទាល់នឹងផែនដី ដោយបញ្ចង្គប្រតិស្ឋាន គោរពចំពោះ
ព្រះបាទសាមណេរទាំងពីររូបនោះ ស្តេចងើបឡើងប្រណម្យព្រះ
ហស្តត្រាស់ថា៖ «ពួកញាតិមិត្តនឹងពួកពលជាបរិវាររបស់ខ្ញុំ បាន
សេចក្តីចំរើនផលដ៏ធំទូលាយ ដោយបានជួបនឹងបុញ្ញក្ខេត្តយ៉ាង

ប្រសើរបំផុតនេះ, ឥឡូវនេះ ខ្ញុំនឹងបរិច្ចាគវត្ថុដែលខ្ញុំអាចនឹងបូជា
បានទាំងអស់នោះ» ។ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់នឹងសាមណេរ
ទាំងពីររូបនោះថា: «ព្រោះដោយសារគុណានុភាពលោកម្ចាស់
ទើបខ្ញុំបានបូជាត្រៃចីវរ ដល់ភិក្ខុព្រះសង្ឃគ្រប់រូបទូទៅ» ។

តពីនោះមក ព្រះបាទអសោក បានធ្វើនូវបញ្ជាវស័បឆ្លើយ
ព្រះអង្គបានព្រះរាជទានទ្រព្យមួយសែនដំឡើងមាស, ព្រះរាជ-
ធានីរបស់ព្រះអង្គ, ពួកបាទបរិចារិកា, ពួកសេនាបតី ខ្លួនរបស់
ព្រះអង្គ ព្រះរាជឱវសព្វព្រះនាមកុនាល: និងវត្ថុឯទៀតជាច្រើន
ដល់ព្រះសង្ឃ ហើយស្តេចយាងត្រឡប់ទៅរាជនិវេសន៍ព្រះអង្គ
វិញ ។

ខាងក្រោយមក ដែលព្រះបាទអសោកទទ្រង់មានព្រះរាជា
សទ្ធាជ្រះថ្លានឹងធ្វើសេចក្តីគោរព (ចំពោះព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ
នោះមក) ទ្រង់បានសាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ និងធ្វើកិច្ចបញ្ជាវស័
នោះ ក៏ពួកអ្នកស្រុកនិងអ្នកនគរពេញទាំងសលកជម្ងឺទ្វីប នាំគ្នា
មានប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះពុទ្ធព្រះធម៌ឡើង ។

អវតាននៃព្រះអនុជរបស់ព្រះបាទអសោក

ព្រះអនុជរបស់ព្រះបាទអសោក ព្រះនាមវិតសោក^(៥០) ជាអ្នកមានសទ្ធាជឿក្នុងធម៌វិន័យរបស់ពួកតិរិយ គោរពរាបអានតែពួកតិរិយនោះ តែងតែគួរតិះដៀលព្រះធម៌ ជាពាក្យប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ព្រះអនុជចូលចិត្តជឿថា៖ «ពួកសមណៈជាសាក្យបុត្តិយ៍ ដែលចេញបួសហើយបានអមតមហានិព្វាននោះ សូម្បីតែម្នាក់ក៏គ្មានផង» ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោក ត្រាស់នឹងវិតសោកថា៖ «ដូចម្តេចបានជាអ្នកដឹងបាន យ៉ាងនោះ?» ។

ព្រះអនុជក្រាបទូលថា៖ «ព្រោះពួកសមណៈជាសាក្យបុត្រទាំងនោះ លោកវៀរចាកសេចក្តីប្រតិបត្តិដ៏លំបាក ហើយស្វែងរកតែសេចក្តីសុខសម្រាន្ត» ។

⁵⁰ -ច្បាប់ដើមដាក់តាមពាក្យចិនថា៖ សគតោ អ្នកប្រែថា សុខទគ្គ? បើតាមបែបនេះរកប្រាកដមិនបាន តែដែលខ្ញុំដាក់ថា សេចក្តីវិតសោកនោះ ដោយអាងខាងដើមថា៖ ព្រះមាតារបស់លោក មានព្រះរាជបុត្រមួយទៀតឈ្មោះវិតសោក ។ ក្នុងច្បាប់អាយុវង-កឹង និងទីវ្យាវទានក៏ថា វិតលោកដែរ ហេតុនោះ វិតលោកទើបត្រូវជាង, បើសំឡឹងយកសេចក្តីជាប្រមាណ ឃើញជាមិនប្លែកគ្នាទេ ព្រោះសុខទគ្គ ប្រែថាឱ្យសុខ ឯវិតសោល (គឺថាបានសុខដូចគ្នា) ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់នឹងវីរតសោកជាព្រះអនុជថា៖ «ចូរ
អ្នកបិទទុកឱ្យជិត កុំជឿវត្ថុដែលគេមិនគួរជឿដូច្នោះឡើយ ហើយ
កុំគ្មះតិះដៀលដល់អ្នកមានសទ្ធាល្អឱ្យសោះ ត្រូវតែអ្នកមានសទ្ធា
ដ៏ជ្រៅទូលាយ ជឿក្នុងព្រះពុទ្ធក្នុងព្រះធម៌និងព្រះសង្ឃឡើង» ។
ក្នុងខណៈដទៃទៀត ព្រះបាទអសោក ស្តេចកំពុងយាងប្រពាត
(បរទាញ) ជាមួយនឹងព្រះវីរតសោកជាព្រះអនុជ ទ្រង់ទស្សនាការ
ព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ កំពុងតែកំដៅខ្លួនដោយគំនរភ្លើងទាំងប្រាំភ្នក់
វីរតសោកជាព្រះអនុជ មានចិត្តពេញទៅដោយសទ្ធានិងសេចក្តី
គោរព ទើបចូលទៅជិតទ្រង់ថ្វាយព្រះបង្គំជើងព្រាហ្មណ៍ ហើយ
ត្រាស់សួរថា៖ «លោកប្រព្រឹត្តទុក្ខកិរិយាដ៏លំបាកនេះ ប៉ុន្មាន
ឆ្នាំមកហើយ» ។

ព្រាហ្មណ៍តបថា៖ «ដប់ពីរឆ្នាំហើយ» ។

«លោកទម្លាប់បរិភោគអ្វីជាអហារ?» ព្រាហ្មណ៍តបថា៖
«បរិភោគតែផ្លែឈើនិងមើមឈើ លោកបិទរាងកាយដោយ

សំលៀកបំពាក់អ្វី អាត្មាបិទបាំងកាយ តែដោយសំលៀក
បំពាក់ស្មៅ» ។

«លោកយកអ្វីធ្វើជាទីដេក?» ។

ព្រាហ្មណ៍តបថា៖ «កម្រាលស្មៅជាគ្រែដេករបស់អាត្មា» ។

(វីតសោក) សួរថា៖ «កិច្ចដែលលោកធ្វើទាំងនោះ មានវត្ថុអ្វី
ដែលលំបាកក្រៃលែងជាងទៅទៀត?» ។

ព្រាហ្មណ៍ថា៖ «កាលបើអាត្មាឃើញសត្វម្រឹកក្នុងរដូវ ដែល
វាភ្លាញឈ្មោលវា ក៏ភ្លើងរាគវិត្តរួតខ្លួនអាត្មា ធ្វើឱ្យរសាប់រសល់
សព្វសព្វពឹង ឆ្កុះឆ្កងជាកិច្ចដែលលំបាកបំផុតរបស់អាត្មា» ។

វីតសោក ទើបត្រាស់ថា៖ «ឱហ្ន៎! លោកអ្នកបិទបាំងកាយតែ
ដោយសម្លៀកបំពាក់ដ៏សៅហ្មង បរិភោគតែអាហារដ៏សៅហ្មង
ហើយលោកនៅតែមានរាគតណ្ហានៅឡើយទៀត ចំណង់បើពួក
សមណៈជាសាក្យបុត្រ ដែលបិទបាំងកាយតែដោយសំលៀក
បំពាក់ដ៏ប្រសើរ បរិភោគតែអាហារមានរសឆ្ងាញ់ ដូចម្តេចឡើយ
នឹងរម្ងាប់រាគតណ្ហាបាន ក៏ស្តេចអសោកជាព្រះជេដ្ឋាអញ មិន

ដែលដឹងរឿងប្រព្រឹត្តតបធម៌នេះសោះឡើយ បានជាស្តេចចាញ់
បោកពួកសមណៈជាសក្យបុត្រិយ៍ដល់ម្ល៉ោះ» ។

ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យព្រះអនុជហើយ
ទើបទ្រង់ត្រាស់នឹងពួក សេនាបតីព្រះអង្គថា៖ «យើងត្រូវប្រើ
ឧបាយកលយ៉ាងវិសេសមួយ ដើម្បីនឹងឱ្យវីតសោក មាន
ប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះធម៌របស់ព្រះសក្យមុនី ហើយនិង
ព្រះអមតមហានិព្វាន» ។

ពួកសេនាបតី ក្រាបទូលថា៖ «បពិត្រមហារាជ
យើងនឹងតាមព្រះរាជឱង្ការព្រះអង្គ» ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ទ្រង់ដោះគ្រឿងប្រដាប់ព្រះសិរនិងមកុ
ដដែលជាគ្រឿងសម្គាល់នៃព្រះរាជា ហើយទើបទ្រង់ព្រះពស្ត្រ
សម្រាប់ស្រង់ ស្តេចយាងចូលទៅស្រង់ទឹកក្នុងបន្ទប់ វេលានោះ
ពួកសេនាបតីក្រាបទូលព្រះអង្គម្ចាស់វីតសោកថា៖ «កាលបើព្រះ
បាទអសោកទិវង្គតទៅ ព្រះអង្គនឹងជាក្សត្រិយ៍តំណាងឡើង
ពេលនេះ សូមព្រះទ្រង់គ្រឿងប្រដាប់ព្រះសិរនិងមកុដនេះ

លមើលនឹងបានឃើញថា៖ «ព្រះអង្គល្អសមរម្យជាក្សត្រិយ៍យ៉ាងណា ដែរឬទេ?» ។

ព្រះវិតសោក ក៏ជឿតាមពាក្យពួកសេនាបតី បានប្រដាប់ព្រះកាយដោយឧត្តិយាភរណៈដូច្នោះហើយ ស្តេចឡើងប្រដាប់លើបល្ល័ង្ករាជ្យ ស្រាបតែព្រះរាជាស្តេចចេញចាកបន្ទប់ទឹក ទ្រង់ទតឃើញវិតសោកជាព្រះអនុជ ប្រថាប់លើបល្ល័ង្ករាជ្យ ក៏ព្រះអង្គត្រាស់តម្រាមថា៖ «អញមិនទាន់ស្លាប់នៅឡើយ ឯងហ៊ានសោយរាជទៅហើយ?» ខណៈនោះ ព្រះរាជាទ្រង់ត្រាស់ព្រះសូរសៀងដ៏ខ្លាំងៗថា៖ «យីអ្នកណាហ្នឹងរឺយ!» គ្រានោះ ពួកចណ្ឌាល (ពេជ្ឈយាត) ដៃម្ខាងកាន់ដាវ ដៃម្ខាងកាន់រតាំង លេចឡើងស្រមក នាំគ្នាចូលទៅក្រាបទូលព្រះរាជាថា៖ «សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស ព្រះអង្គមានព្រះរាជប្រាថ្នាឱ្យចាត់ការយ៉ាងណា? ។

ព្រះបរមក្សត្រិយ៍ ត្រាស់តបថា៖ «គ្រានេះ ត្រូវយើងលះបង់ចៅវិតសោកចោល យើងអនុញ្ញាតឱ្យអ្នករាល់គ្នាវាយប្រដៅផ្ទាញ់ផ្ទាល់វាឱ្យយើង» ។

ពួកសេនាបតី ក្រាបទូលសូមទោសថា៖ «ព្រះវីរតសោក ជា
ព្រះអនុជព្រះអង្គដ៏ពិតប្រាកដណាស់ សូមទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស
ទ្រង់ព្រះរាជទានទោស កុំផ្ដន្ទា កុំផ្ទាញ់ផ្ទាល់ឡើយ» ។

ព្រះរាជា ត្រាស់ថា៖ «យើងអនុកូលតាមពាក្យអ្នក
ទាំងឡាយ យើងព្រមឱ្យវាសោយរាជ្យបានត្រឹម ៧ ថ្ងៃសិនចុះ តែ
តទៅនឹងត្រូវពិឃាតជីវិតបង់» ។

ក្នុងពេល ៧ ថ្ងៃនោះ គេលេងតូរ្យតន្ត្រីរាប់ដោយសែនភ្លេង
ពួកព្រាហ្មណ៍ទាំងមួយសែន ក៏មកប្រជុំគ្នាចំពោះព្រះភក្ត្រ
ប្រណម្យដៃពោលសរសើរគុណព្រះចៅវីរតសោក ពួកស្រីគំនាល់
ទាំងមួយសែនចោមរោមគាល់បំរើត្រៀបត្រា ឯពួកចណ្ឌាល
(ពេជ្ឈយាត) ទាំងបួន មានដៃប្រឡាក់ដោយឈាមនៅស្រស់ៗ
ធ្វើអាការហាក់ដូចជាចង់ពិឃាតអ្នកណាមួយ ស្រែកសួរសុំឮ
ទ្រហឹងអឺងកងនៅមាត់ទ្វារទាំង ៤ ថា៖ «រាត្រីមួយបានកន្លងផុត
ទៅហើយ នៅតែ ៦ រាត្រីទៀតទេ យើងនឹងទំលាយកាយអ្នកឯង
យើងនឹងផ្តាច់បង់អវយវៈអ្នកឯង យើងនឹងពិឃាតជីវិតអ្នកឯង

សេចក្តីស្លាប់របស់អ្នកដទៃដិតហើយ» ពួកវាធ្វើអាការក្នុងថ្ងៃទី១
ដូច្នោះហើយ វាធ្វើរៀងៗមក រហូតមកដល់ថ្ងៃទី ៧ វាស្រែកតែ
សូរសំឡេងបែប ១ ។

លុះថ្ងៃទី ៧ កន្លងផុតទៅ គេនាំព្រះចៅវិតសោកទៅគាល់
ព្រះរាជា ស្តេចទ្រង់ត្រាស់សួរព្រះអនុជថា៖ «ក្នុងពេល ៧ ថ្ងៃនេះ
ឯងសប្បាយចិត្តណាស់ទៅឬ? » ។

ព្រះវិតសោកតបថា៖ ក្នុងពេល ៧ ថ្ងៃនេះ ចក្ខុខ្ញុំមិនបាន
ឃើញរូបារម្មណ៍អ្វីទេ, អណ្តាតខ្ញុំមិនបានលិទ្ធក្នក់រសារម្មណ៍អ្វីទេ
ព្រោះអ្វី? ព្រោះថា ខ្ញុំបានឃើញពួកចណ្ឌាល (ពេជ្ឈយាត) រាស្រ្ត
រាស្រ្តកោង លើកដាវងាឡើងជង តាំងតែពីថ្ងៃទី ១ កន្លងហើយ
វាថា៖ «ឯងសោយរាជ្យបាន ១ ថ្ងៃហើយ ឯងនៅតែត្រឹម ៦ ថ្ងៃ
ទៀតទេ» តែបែបនេះរាល់ថ្ងៃ រហូតមកដល់ថ្ងៃទី៧ ខ្ញុំព្រះអង្គជា
ទុក្ខព្រួយ ស្រៀវសាច់នឹងមរណភ័យមកយាយី ខ្ញុំព្រះអង្គរំពឹង
គិតចប់បារម្ភស្វែងខ្លាច ក្នុងពេលរាត្រីទាំងអស់នោះ ខ្ញុំព្រះអង្គ

មិនអាចនឹងផ្ដំបានទេ បើដូច្នេះ តើសេចក្ដីសុខសម្រាន្តនឹងមាន ដល់ខ្លួនខ្ញុំព្រះអង្គដូចម្ដេច? » ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ត្រាស់តបថា៖ «គ្រាន់តែជាទុក្ខនិង មរណភ័យ ដែលនឹងបំផ្លាញជីវិតមួយប៉ុណ្ណោះ ឯងថាមិនដឹង សន្ថវៃសេចក្ដីសុខ ក្នុងភាពជាអាជីបតីទៅហើយ ចំណង់បើពួក សមណៈជាសក្យសបុត្រ លោកតែងនឹកសញ្ជឹងជាទុក្ខព្រួយ ដល់ សេចក្ដីលំបាកនានា ដែលធ្វើឱ្យកើតទុក្ខ គឺ៖ ជាតិ, ជរា, ព្យាធិ និងមរណៈ សេចក្ដីលំបាកនៃពួកអ្នកដែលធ្លាក់ទៅសោយទុក្ខក្នុង នរក មានភ្លើងឆេះផ្សាខ្លោចផ្សេងៗគ្រប់យ៉ាង សេចក្ដីលំបាកនៃ ពួកសត្វតិរច្ឆាន ដែលមានសេចក្ដីតក់ស្លុតជាទម្ងន់ និងការត្រូវ ពួកសត្វឯទៀត ស៊ីជាអាហារ សេចក្ដីលំបាកនៃពួកប្រេត ដែល ក្រហល់ក្រហាយដោយសេចក្ដីស្រេកឃ្លាន ។ ក្នុងពួកមនុស្សនេះ អ្នកណាដែលជាអ្នកមានសេចក្ដីសុខ គង់តែមានសេចក្ដីទុក្ខ លំបាកជាប់តាមមក ចាំបាច់និយាយទៅថ្វី ដល់ពួកសត្វដែល មិនមានសេចក្ដីសុខផងក៏ដោយ ក៏គង់តែមានទុក្ខព្រួយនឹងការ

ច្បាតទៅក្នុងអនាគតដែរ ។ ក្នុងកិរិយាបូករួមនៃភពទាំង ៣ សត្វ
ដែលមានជីវិតទាំងឡាយគ្រប់ចំពូក រមែងឈឺកាយឈឺចិត្ត
ហើយសេចក្តីលំបាកទាំងអស់នោះ បង្ខំជម្រុញទៅរកសេចក្តី
ស្លាប់ នឹងធ្វើទុក្ខបុកម្នេញពួកសត្វ ឱ្យបានសេចក្តីក្រហល់
ក្រហាយ ។ ខន្ធទាំងឡាយ ៥ ដូចជាពួកចណ្ឌាល (ពេជ្ឈយាត) ដែល
កាន់ដាវងាឡើងនឹងប្រហារជីវិត ។ អាយតនៈទាំងឡាយ ៦
ដូចជាភូមិដែលគេបំផ្លាញហើយ ។ អារម្មណ៍ទាំងឡាយ (៥១) ៥
ដូចជាចោរប្លន់ដែលជាខ្មាំងសត្រូវ ។ ពួកសត្វទាំងអស់ក្នុងភព
ទាំង ៣ សុទ្ធតែត្រូវភ្លើង គឺអនិច្ចតាធម៌ ឆេះបំផ្លាញនៅជានិច្ច ។
វត្ថុទាំងអស់មិនទៀង, ជាទុក្ខ, សូន្យទៅទទេ, មិនមានជាបរិស្ថាន
ខ្លួន ព្រោះហេតុដូច្នោះ បានជាគេថា: ពួកសមណៈជាសក្យបុត្រ
មិនបាច់ប្រព្រឹត្តធ្វើកិរិយាដ៏លំបាក ហើយលោកបានដល់នូវ
អមតមហានិព្វាន មិនមែនឬទេ? ចិត្តរបស់ពួកសមណៈ មិនមែន
សៅហ្មងដោយកាមរាគទេ កាមរាគនោះ ដូចជាទឹកដែលមិនស្ងួត

⁵¹ -រូប, សំឡេង, ក្លិន, រស និង សម្ផស្ស ។

ជាប់នៅលើត្របកនៃផ្កាឈូកឡើយ ពួកសមណៈទាំងនោះ មាន
ចិត្តនឿយណាយនឹងវដ្តសង្សារ ហើយទើបលោកភ្លេចខ្លួនចេញ
ចាកភពទៅបាន ចុះបើលោកប្រព្រឹត្តធ្វើយ៉ាងដូច្នោះហើយ ដូច
ម្តេចបានជាមិនបានសម្រេចផល គឺអមតមហានិព្វាននៅ
ឡើយ?» ។

ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ទូន្មានព្រះវីរសោក ជាព្រះអនុជគ្រប់
បែបយ៉ាងដូច្នោះហើយ ខណៈនោះ វីរសោកប្រណម្យព្រះហស្ត
ហើយទូលព្រះរៀមថាៈ «បពិត្រមហារាជ! ពេលនេះ ខ្ញុំសូមដល់
នូវព្រះរតនត្រ័យជាទីពឹងទីរលឹក» ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោកកៀកព្រះសួរឯព្រះអនុជ ហើយ
ត្រាស់ថាៈ «យើងមានប្រាថ្នាចង់ធ្វើឯង ឱ្យមានប្រសាទសទ្ធា
ជ្រះថ្លាក្នុងព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ ហើយឱ្យឯងគិត នឹករលឹកព្រះ
ធម៌នោះឡើង ព្រោះដូច្នោះ បានជាយើងធ្វើឧបាយកលនេះ
ដោយពិតនោះ យើងមិនសម្លាប់ឯងទេ» ។

គ្រានោះ ព្រះវិតសោកបានថ្វាយគ្រឿងសត្វជាតិ និងផ្កា
កម្រងដល់ព្រះស្តេចទាំងឡាយរបស់ព្រះពុទ្ធហើយ បានទៅ
ស្តាប់ធម៌ទេសនា ទ្រង់បានធ្វើសក្ការបូជាដល់ពួកភិក្ខុសង្ឃ
ហើយស្តេចយាងតម្រង់ចូលទៅកាន់វត្តកុក្កដារាម លុះស្តេចយាង
ទៅដល់ថ្វាយបង្គំព្រះយសត្ថេរហើយ ទើបប្រថាប់នៅក្នុង
ទីចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះថេរៈ ស្តាប់ធម៌ទេសនា ។ លំដាប់នោះ ព្រះ
ថេរៈពិចារណាមើលឧបនិស្ស័យ ក្នុងភពមុនរបស់ព្រះវិតសោក
ក៏ជ្រាបភ្លាម រហូតដល់កុសលមូលជាបារមីរបស់ព្រះអង្គ ដែល
បានសាងមកទុំហើយ ជាតិនេះបច្ច័មជាតិ ត្រូវព្រះអង្គស្តេចចូល
កាន់ព្រះនិព្វាន ក្នុងអត្តភាពជាបច្ចុប្បន្ននេះឯង ព្រោះហេតុនោះ
ព្រះថេរៈទើបសំដែងសរសើរការបំពេញព្រហ្មចារ្យ ដើម្បីដឹកនាំ
ឱ្យស្តេចទ្រង់បញ្ចេញ ។

ព្រះវិតសោក លុះបានស្តាប់ព្រះថេរៈនោះហើយ ក៏កើតបីតិ
ផ្សព្វផ្សាយឡើង ព្រះអង្គមានសេចក្តីចំណង់នឹងសូមផ្នួសក្នុង
ធម៌វិន័យរបស់ព្រះពុទ្ធ ទើបស្តេចងើបឡើងប្រណាម្យអញ្ជូលី

ហើយត្រាស់នឹងព្រះថេរៈថា៖ «ឥឡូវនេះ ខ្ញុំប្រាថ្នាចង់សូមបញ្ចេញ
ក្នុងធម៌វិន័យរបស់ព្រះពុទ្ធ នឹងបានសិក្សាក្នុងផ្លូវដ៏ប្រសើរនេះ» ។

ព្រះថេរៈតបថា៖ «កូនអើយ ព្រះអង្គចូរទូលសេចក្តីប្រាថ្នា
ឱ្យព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាបជាមុនសិន» ។

គ្រានោះ ព្រះវិរាសោក ក៏ស្តេចទៅទូលព្រះរៀមថា៖
«បពិត្រមហារាជ! សូមព្រះអង្គព្រះរាជទានព្រះរាជានុញ្ញាត
បញ្ចេញដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ កាលពីមុននេះ ខ្ញុំព្រះអង្គជាមនុស្សពាល
យោរយៅ ដូចជាកុញ្ញវចុះប្រេងហើយឥតកង្វេរ (នឹងប្រដៅ);
ឱព្រះរាជា! ព្រះអង្គបានតម្រង់ខ្ញុំដោយកង្វេរ ព្រះអង្គបាន
ហ្វឹកហ្វឺនខ្ញុំឱ្យបានសុភាពរាបសាឡើង សូមព្រះមហាករុណា -
ទិគុណ ទ្រង់ព្រះរាជទានព្រះរាជានុញ្ញាតបញ្ចេញក្នុងព្រះពុទ្ធ -
សាសនា ក្នុងទីដែលជាប្រទីបពន្លឺភ្លឺព្រោងព្រាយឱ្យដល់ខ្ញុំព្រះ
អង្គ» ។

ព្រះបរមក្សត្រ លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ស្តេច
កៀកព្រះសូរងព្រះអនុជ មានអស្សុជលដ៏ពេញនេត្រា ស្តេចទ្រង់

ព្រះកន្សែងខ្សឹកខ្សួលរៀបរាប់ថា៖ «ឱអនុជអើយ! ចូរឯងលះ
ចោលសេចក្តីប្រាថ្នានេះចេញ! ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា បព្វជិត
តែងប្រព្រឹត្តចិញ្ចឹមជីវិត ជាមួយនឹងនរជាតិដ៏ថោកទាបសក្តិ តែង
ប្រើប្រាស់សំពត់បង្កកូល ដែលរើសមកចាក់គំនរសម្រាម ជា
របស់ដែលទាសៈគេបោះបង់ចោល ចំណែកអាហារសោត ក៏សូម
បានតែសំណល់អាហារអំពីគេមកបរិភោគ ពេលយប់នៅតែ
ក្រោមព្រឹក្សា មានស្មៅនិងស្លឹកឈើជាកម្រាល ក្នុងពេលអាពាធ
ព្យាបាលជម្ងឺតែដោយឱសថអស់ជម្រើសពីគេ ។ តាំងតែពីកុមារ
មក ឯងជាសុខុមាលជាតិ គួរជាទីពិតពិលរមិលមើល ឯងនឹងមិន
អាចអត់ធន់សេចក្តីស្រេកឃ្លាន, កំដៅថ្ងៃនិងខ្យល់ដ៏ត្រជាក់រងា
បានឡើយ ចូរទប់ចិត្តក្នុងសេចក្តីប្រាថ្នានេះចេញហ្ន៎អនុជ! » ។

ព្រះវិតសោក ក្រាបទូលស្តងថា៖ «ខ្ញុំប្រាថ្នាចង់បួសឥឡូវ
នេះ មិនមែនព្រោះខ្ញុំនឿយណាយនឹងរាជសម្បត្តិទេ មិនមែន
ព្រោះខ្ញុំមើលងាយសេចក្តីសុខ ដែលគេសោយក្នុងស្ថានទេវតា
ទេ មិនមែនព្រោះគេធ្វើទុក្ខបុកម្នេញឱ្យលំបាកចិត្ត រហូតដល់

ធុញទ្រាន់នឹងព្រះរាជទ្រព្យ ហើយនិងព្រះឃ្លាំងទេ មិនមែនព្រោះ
ខ្ញុំខ្លាចរំជួលចិត្តថ្លើម អ្នកដែលជាបច្ចាមិត្រត្រូវបំផ្លាញយើងនោះ
ទេ គឺខ្ញុំព្រះអង្គភ័យខ្លាចសេចក្តីលំបាកក្នុងជាតិ, ជរា, ព្យាធិ
និងមរណៈ បានជាខ្ញុំព្រះអង្គប្រាថ្នាចង់បួស ដើម្បីនឹងបាន
សម្រេចនូវព្រះនិព្វាន ជាស្ថានទីរំលត់ទុក្ខទាំងនោះ» ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ស្តេច
ទ្រង់ព្រះពិលាប ស្រែកទ្រហោយរឹងរឹតតែខ្លាំងឡើង តែព្រះ
វិតសោកមានប្រាជ្ញានឹងល្អមលោមព្រះរាជហឫទ័យ ទើបត្រាស់
ថាៈ «ឱព្រះរាជា! ព្រះអង្គមិនគួរនឹងសោយសោកទេ សង្សារចក្រ
វិលទៅឥតស្រាកទេ អ្នកដែលទៅរួមជាមួយគ្នា ត្រូវតែព្រាត់
ប្រាស់និរាសចាកគ្នាទៅជាធម្មតា ព្រះអង្គសោយសោក ព្រោះ
ហេតុនេះ តើមានប្រយោជន៍អ្វី? » ។

ព្រះរាជា ត្រាស់តបថាៈ «ឥឡូវនេះ ត្រូវតែឯងប្រព្រឹត្ត
បិណ្ឌបាតចារិកវត្ថុ ចូរឯងអង្គុយតែក្រោមព្រឹក្សាទាំងឡាយ
ហើយក្នុងរាត្រី ចូរឯងប្រព្រឹត្តនៅតែលើកម្រាលស្មៅលមើល

សិន» ។ រឿងរ៉ាវដូចសំដែងមកហើយនេះ ទើបព្រះរាជា
ព្រះរាជទានបាត្រនិងច្រត់សម្រាប់បព្វជិត ហើយត្រាស់បង្គាប់
ឱ្យត្រាច់បិណ្ឌបាតគ្រប់ស្រីក្នុងរាំងជាវេនតៗគ្នា ក៏ពួកស្រីក្នុងរាំង
បានដាក់បាតដោយអាហារយ៉ាងឧត្តម ព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាប
ដូច្នោះ ទើបត្រាស់បន្ទោសពួកស្រីទាំងនោះថា៖ «ហេតុអ្វីបានជា
នាងឱ្យអាហារដ៏ឧត្តមនោះទៅវីតសោក? ដើម្បីឱ្យវីតសោក
ទម្លាប់ខ្លួននឹងអាហារនោះ ពួកបាទបរិចារិកាទាំងនោះ ប្រតិបត្តិ
តាមព្រះរាជឱង្ការ បានថ្វាយអាហារគ្រោតគ្រោតនិងសៅហ្មង
ដល់ព្រះវីតសោក ទ្រង់បានទទួលបិណ្ឌបាតនោះហើយ សោយ
ឥតមានផ្លាស់ប្តូរឡើយ ព្រះបាទអសោកបានទត ឃើញព្រះ
អនុជដូច្នោះហើយ ទើបទ្រង់ត្រាស់ថា៖ «យើងអនុញ្ញាតឱ្យឯង
បួសហើយ កាលបើឯងបួសរួចហើយ ត្រូវតែមកសួរយើងផង
កុំខាន» ។

ព្រះវីតសោក កាលបានព្រះរាជានុញ្ញាតហើយ ស្តេចយាង
ទៅកុក្កដារាម ហើយទ្រង់ព្រះតម្រិះយ៉ាងនេះថា៖ «ប្រសិនបើ

អញបួសនៅទីនេះ ក៏មិនផុតអំពីការទាក់ទាមដោយសេចក្តី
កង្វល់នឹងសូរសព្ទដ៏ច្រើន» ។ ខណៈនោះ ស្តេចយាងចូលទៅ
ក្នុងទីងទៀត ទៅនៅក្នុងនគរដ៏ឆ្ងាយ ហើយទើបបួសជាភិក្ខុ
សិក្សាផ្លូវប្រតិបត្តិតាមធម៌វិន័យ លោកបានប្រព្រឹត្តធ្វើសេចក្តី
ព្យាយាមដ៏ហ្មត់ចត់ រហូតដល់បានសម្រេចព្រះអរហត្តផល
ហើយទ្រង់រំពឹងដូច្នេះថា៖ «កាលពីមុន ស្តេចអសោកបានធ្វើ
ពាក្យប្តេជ្ញានេះនឹងអាត្មា កាលបើឯងបួសរួចហើយ ត្រូវតែមក
សួរយើងផង ឥឡូវនេះ អាត្មាអញទៅសួរស្តេចក្នុងពេលមុន
បច្ចុប្បន្នសម័យ» ។ ព្រះថេរៈតើនឡើងពីព្រលឹមកាន់យកបាត្រ
ហើយយាងចំពោះទៅក្រុងបាតលិបុត្រ លោកនិមន្តឈប់
ចិណ្ឌបាតជាលំដាប់មក រហូតដល់ទ្វារព្រះរាជវាំង ទើបទ្រង់មាន
ព្រះបន្ទូលនឹងនាយទ្វារបាលថា៖ «ភិក្ខុវីតសោកមានប្រាថ្នាចង់
ជួបនឹងស្តេច» ។

ត្រាវនោះ នាយទ្វារបាល ក៏ម្នីម្នាទៅទូលព្រះរាជាថាៈ
«ឥឡូវនេះ ព្រះថេរវិតសោក មានប្រាថ្នាចង់ចូលមកគាល់ព្រះ
រាជា» ។

ព្រះរាជាត្រាស់តបថាៈ «ចូរឯងទៅនិមន្តលោកឱ្យចូលមក
ឆាប់ៗ» ។

ព្រះថេរវិតសោក ស្តេចយាងមកដល់មាត់ទ្វារព្រះរាជ
ដំណាក់ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ទស្សនាការព្រះអនុជហើយ ស្តេច
យាងចុះចាករាជបល្ល័ង្ក ក្រាបថ្វាយបង្គំប្រកបដោយអង្គ ៥ ផ្ទាល់
ចុះលើផែនដី ក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះថេរៈ ហើយព្រះអង្គ
ប្រណម្យអញ្ជូលី ទតសម្លឹងមើលព្រះថេរវិតសោក ព្រះទ្រង់ព្រះ
កន្សែងត្រាស់នូវគាថានេះថាៈ «បាណៈគ្រប់ចំពូក តែងបាននៅ
រួបរួមគ្នា តែងតែសប្បាយរីករាយ ឥឡូវនេះ ខ្ញុំឈ្លាកសំឡឹង
មើលព្រះនេត្រលោក មិនឃើញមានសំដែងអាការវិបល្លាស
ដោយការពេញចិត្តនឹងមូលត្រកូលនេះសោះ ខ្ញុំស្មានដោយឥត

សង្ស័យថា៖ «លោកម្ចាស់ច្បាស់ជាបានសម្រេចមគ្គផលហើយ!
ទឹកអម្រឹតឆ្អែតពេញក្នុងហឫទ័យលោកម្ចាស់ហើយ! » ។

រាជគុប្បៈជាសេនាបតីទី១ របស់ព្រះបាទអសោក បានឃើញ
ព្រះថេរីតសោកឃ្មុំ ដោយចីវរបង្សកូលកាន់បាត្រដី កាលកំពុង
ត្រាច់ដើរវិលវិលបាត លោកបានទទួលអាហារគ្រប់យ៉ាង គឺអាហារ
ដ៏ឧត្តមខ្លះ គ្រោតគ្រោតខ្លះ ក៏រាជគុប្បសេនាបតីនោះ រត់ទៅទូល
ព្រះរាជា ហើយថ្លែងនូវគាថានេះថា៖

«សូមព្រះអង្គទតមើលភិក្ខុវីតសោកចុះ ជនគ្រប់ៗគ្នា គេ
តែងត្រេកត្រអាលក្នុងការបំពេញទាននឹងលោក តែខ្លួនលោក
ជាអ្នកមានប្រាថ្នាតិច ហើយចេះពេញចិត្តនឹងរបស់តិច លោក
បានសម្រេចកិច្ចដែលលោកត្រូវធ្វើនោះហើយ ព្រោះដូច្នោះ បាន
ជាលោកមានចិត្តក្សេមក្សាន្ត ។ លោកបានកាត់ចិត្តចោល
រាជសម្បត្តិ ដែលមរតកត្រូវបានទីក្រុងបាតលិបុត្រ ព្រះរាជទ្រព្យ
និងព្រះឃ្លាំងទាំងឡាយ ព្រមទាំងសក្តិយសនិងសេចក្តីសុខ ក៏
លោកកាត់ចោលអស់ឥតស្តាយ ។ លោកបានញក់ញីជាតិដ៏

ឧត្តមរបស់លោកដោយព្រះបាទ ដូចជាគេបង្ហូរទឹកភ្នែកឬខាក
កំហាកចោល ។ លោកលះវត្ថុទាំងអស់នោះរៀងទៅ រហូតដល់
លោកលះព្រះរាជវង្ស ដែលធ្វើឱ្យលោកបានចម្រើនសក្តិយស
ដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់នោះផង» ។

កាលពង្រង់ព្រះសណ្តាប់វាចានេះហើយ ព្រះអសោក បាន
និមន្តឱ្យព្រះថេរវិតសោកគង់ប្រថាប់លើរាជបល្ល័ង្ក ហើយស្តេច
ទ្រង់ចាត់ចែងរោជនាហារដ៏ថ្លោងវិសេសវិសាលបំផុត ប្រគេន
ដោយព្រះអង្គ ។ លុះគ្រាខាងក្រោយភក្តកិច្ច ទ្រង់បានប្រគេន
ទឹកដ៏បរិសុទ្ធស្រេចហើយ ទើបទ្រង់កាន់យកនូវទីសេនាសនៈ
ដ៏តូច ទ្រង់ប្រថាប់នៅក្នុងទីចំពោះព្រះភក្ត្រថេរ ទើបនិមន្តឱ្យព្រះ
ថេរសំដែងព្រះធម៌ទេសនា ។

គ្រានោះ ព្រះថេរវិតសោក ត្រាស់សំដែងព្រះគាថាថ្វាយ
ព្រះរាជាតទៅនេះថាៈ

«រាជសម្បត្តិ ជាធម្មជាតិគួរគេគោរព ហើយថ្ងៃថ្លាថ្លើងថ្កាន
ណាស់ ចូរទ្រង់កុំប្រមាទ (ក្នុងរាជកិច្ចរបស់ព្រះអង្គ) ព្រះ

រតនត្រ័យ ជាធម្មជាតិក្រនឹងបានជួបពេក សូមព្រះអង្គចូរ
ទំនុកបំរុងគ្រឿងសក្ការបូជាដល់កែវទាំង ៣ ប្រការនោះ» ។

កាលព្រះថេរៈសំដែងនូវគាថានេះចប់ហើយ ទើបស្តេច
ក្រោកចាករាជបល្ល័ង្ក, ព្រះរាជាព្រមទាំងសេវកាមាត្យទាំងប្រាំរយ
និងពួកមហាជនដ៏ច្រើន បានតាមជូនព្រះថេរៈ ដោយសេចក្តី
គោរព រហូតដល់ទៅទ្វារខាងក្រៅ នេះជាអានិសង្សដ៏រុងរឿង
របស់សមណៈ ដែលឱ្យឃើញជាក់ច្បាស់ បានជាព្រះថេរៈ
រឹតសោកត្រិះរិះថា៖ «ក្នុងកាលមុនព្រះជេដ្ឋា អាត្មាអញបានធ្វើ
ឧបាយកលជាច្រើនយ៉ាងដល់អាត្មាអញ ទ្រង់ធ្វើឱ្យអាត្មាអញ
បានបួសក្នុងធម៌វិន័យរបស់សម្មាសម្ពុទ្ធ ។ ឥឡូវនេះ គួរអាត្មាអញ
ធ្វើស្តេចឱ្យមានសេចក្តីគោរព និងមានប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា
រឹងរឹតតែខ្លាំងឡើងទៅទៀត» ។ ខណៈនោះ ព្រះថេរៈម្ចាស់
ស្តេចហោះឡើងទៅក្នុងអាកាសវេហាស៍ ហើយសំដែងបាដិហារ្យ
ឱ្យប្រាកដឡើង ក្នុងកណ្តាលប្រជុំជន ទើបព្រះបាទអសោក

មានពួកសេវាកាមាត្យចោមរោមព្រះអង្គជុំវិញ ស្តេចទ្រង់លើក
ព្រះហស្តឡើងប្រណម្យ ហើយត្រាស់នូវគាថានេះថាៈ

«ឃ្លាតផុតចាកសាច់សាលោហិត ដែលថ្នាក់ថ្នមជាទី
ស្រឡាញ់ពេញចិត្ត ទើបលោកហោះអណ្តែតត្រសែតទៅក្នុង
អាកាសវេហាស៍ ដូចជាសកុណជាតិបាន ។ ឯខ្លួនខ្ញុំជាប់នៅ
ក្នុងចំណងរូតរឹតដោយរាជសម្បត្តិ ខ្ញុំត្រងាងខ្លួនទៅក្នុងលោកនេះ
ដោយការទំនុកបម្រុង និងជាប់ដោយការមូលត្រកូលរបស់ខ្ញុំ ។
កាលមិនមានកិច្ចកង្វល់ដោយខ្លួនរបស់លោក កាលខំប្រឹង
ព្យាយាមដោយកម្លាំងរបស់លោក ហើយលោកអាចក្រេបផឹកនូវ
រសជ័យប្រសើរនេះ ព្រោះតែលោកហ្វឹកហ្វឺនចិត្តលោកបាន ។ ផល
នៃឈាននិងសមាបត្តិ ពួកមនុស្សអំប្បឥតប្រាជ្ញា កំបាំងគំនិត
ងងឹតភ្នែកមើលមិនយល់ទេ ។ បាដិហារ្យរបស់លោក ដែល
អណ្តែតឡើងទៅនេះ ឈ្មោះថាលោកបានបំបាត់បង់នូវមានៈ
របស់ខ្ញុំ ទុកជាកម្លាំងប្រាជ្ញារបស់ខ្ញុំនៅខ្សត់ខ្សោយ លោកក៏បាន
ធ្វើខ្ញុំមានចិត្តសុភាពរៀបរយទៅបាន» ។

លុះស្តេចត្រាស់គាថានេះចប់ហើយ ព្រះថេរវីតសោក ក៏
ហោះរហូតដល់ទៅទីបំផុតនៃដែន លោកចេញទៅនៅខាងក្រៅ
រាជអាណាចក្រ តមកខាងក្រោយ លោកទ្រង់ប្រឈួនជាទម្ងន់
ណាស់ រហូតដល់ជ្រុះព្រះកេសាចេញអស់រលីង ។ ព្រះរាជាទ្រង់
ជ្រាបថា ព្រះថេរៈប្រឈួន ស្តេចបានបញ្ជូនពេទ្យយកឱសថទៅ
ព្យាបាលព្រះថេរៈនៅទីនោះ កាលបើបានជាហើយ ព្រះកេសា
ក៏ត្រឡប់ដុះដូចដើមវិញ លោកក៏បញ្ជូនពេទ្យឱ្យត្រឡប់ទៅស្រុក
វិញ ។ ព្រះថេរៈវីតសោក បានសោយព្រះក្រយាសោយ ដែលគេ
ផ្សំដោយទឹកដោះគោ លោកក៏មានកម្លាំងកំហែងរឹងប៉ឹងមាំមួន
ឡើងដូចដើម លោកនិមន្តទៅមកបានដោយស្រួល ហើយទើប
និមន្តទៅក្នុងព្រៃញាតស្អាត ទៅប្រថាប់ក្បែរទីសំណាក់អាស្រ័យ
នៃពួកគង្វាលពពៃ ។

សម័យមួយ ក្នុងប្រទេសបុណ្ណវត្តនៈ មានពួកសិស្សគណ
និត្តបានឃើញព្រះពុទ្ធរូប ហើយក្លែងគួរគូសរំលុបធ្វើជារូបភាព

នៃនិគ្រន្ត ដែលជាទីគោរពរបស់ខ្លួន (៥២) ។ គ្រានោះ ពួក
ឧបាសកដែលជាពុទ្ធសាសនិកជន ទើបក្រាបទូលរឿងនោះ
ដល់ព្រះបាទអសោកថាៈ ពួកសិស្សគណនិគ្រន្ត បានឃើញព្រះ
ពុទ្ធរូប ហើយក្លែងគូសគូររំលុបរំលាងធ្វើជារូបភាព នៃនិគ្រន្ត
ដែលជាទីគោរពរបស់ខ្លួនវិញ» ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ដំណឹងនោះហើយ ស្តេចទ្រង់
ព្រះពិរោធខ្លាំង ត្រាស់ដោយរួសរាន់ចាត់ឱ្យពួកយក្ខ (ទេវតា) ចាំ
ស្ដាត់គ្រប់ច្រកកម្ពស់ចំនួន ៤០ លី (មួយយោជន៍) ទៅក្នុង
អាកាស ហើយពួកនាគប្រុងប្រយ័ត្នចុះទៅចំនួនជម្រៅ ៤០ លី
ទៅក្នុងផែនដី ចាប់សម្លាប់តែក្នុងមួយថ្ងៃនោះ អស់ពួកនិគ្រន្តបុត្រ
ចំនួន ១៨.០០០ នាក់ នៅក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រ (៥៣) ។

ក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រក៏មានពួកនិគ្រន្តដទៃទៀត បានឃើញ
ព្រះពុទ្ធរូប ហើយក្លែងគូររំលុបរំលាងធ្វើជារូបភាពនៃនិគ្រន្ត ដែល

52-ទិវ្យាវទាន និងអាយុវង្សក៏ង ដែលលោកបូន្មាបានប្រែថាៈ «មនុស្សម្នាក់ដែលជ្រះថ្លាក្នុងលទ្ធិព្រាហ្មណ៍
បានរំលើងព្រះពុទ្ធរូបឱ្យរលំទៅ ទៀបនឹងជើងនៃព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ ហើយទំលាយចោលព្រះពុទ្ធរូបនោះទៅ» ។
53-តាមច្បាប់នេះខុសទេ ដែលត្រូវនោះគឺ ត្រង់ពាក្យថាៈ «ក្នុងក្រុងបាតលិបុត្រ» ឱ្យថាៈ «នគរបុណ្ណវរ្ម័នៈ» វិញ ។
តាមច្បាប់ទិវ្យាវទាន និង អាយុវង្សក៏ងថាៈ «គេសម្លាប់ពួកនិគ្រន្តបុត្រ ១៨.០០០ ក្នុងនគរបុណ្ណវរ្ម័នៈ ។

ជាទីគោរពរបស់ពួកខ្លួនដូចគ្នាដែរ ។ ខណៈនោះ ពួកឧបាសក
ដែលជាពុទ្ធសាសនិកជន ទៅក្រាបបង្គំទូលដំណើររឿងនោះ
ដល់ព្រះរាជា ស្តេចទ្រង់ជ្រាបសេចក្តីនោះហើយ ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះ
ពិរោធក្រវក្រោធខ្លាំង ទ្រង់ឱ្យចាប់ពួកនិគ្រន្តបុត្រ ព្រមទាំង
ពូជពង្សវង្សត្រកូលផង យកមកគរដុតទាំងអស់ក្នុងគំនរភ្លើង
ស្លាប់វិនាសអស់ ហើយទ្រង់ឱ្យទូងភេរីប្រកាសព្រះរាជានុញ្ញាត
ថា៖ «អ្នកណាមួយនឹងអាចកាត់យកក្បាលនិគ្រន្តបុត្របានមួយ
ឱ្យយើង អ្នកនោះនឹងត្រូវបានជុំមានសន្តោរជាវង្វាន់» ។

ក្នុងវេលានោះ ព្រះថេរវិតសោក បានទៅសូមសំណាក់
អាស្រ័យក្នុងផ្ទះនិគ្រន្តបុត្រម្នាក់ ព្រះអង្គបានប្រឈួនឡើងទៀត
ក្នុងទីនោះ ត្រែចីវរក៏ដាច់ជាចរយីករយាក ព្រះកេសាក៏វែងហួស
សាមញ្ញជន មានឫកពាមើលទៅប្រហែលនឹងនិគ្រន្តបុត្រ (ថ្ងៃ ១)
មានអ្នកលេងម្នាក់ កាន់ដាវងាដើរមកឈរចំពោះព្រះភក្ត្រព្រះ
ថេរៈ ទើបព្រះថេរវិតសោកទ្រង់នឹករំពឹងថា៖ «ព្រោះអាស្រ័យ
អំពើទុច្ចរិត ក្នុងកាលពីជាតិមុនរបស់អាត្មាអញជាប់ដិតតាមមក

បានជាអាត្មាអញត្រូវទទួលកម្មចាស់របស់ខ្លួន» ។ ខណៈនោះ អ្នកលេងនឹងស្មានថាជានិត្រន្តបុត្រ ក៏កាត់ព្រះសិរព្រះព្រះអង្គក្នុង មួយរំពេចនោះទៅ (៥៤) លុះកាត់បានហើយ នាំយកព្រះសិរនោះ មកថ្វាយដល់ព្រះរាជា សូមឱ្យស្តេចទ្រង់ព្រះរាជទានដុំមាសឆ្កោរ ព្រះរាជាទ្រង់ទស្សនាការព្រះសិរនោះ ស្គាល់ជាក់ជាព្រះសិរ ព្រះអនុជវិតសោក ហើយទ្រង់ជ្រាបតទៅទៀត អំពីសេនាបតី ម្នាក់ ក្នុងពួកសេនាបតីរបស់ព្រះអង្គក្រាបទូលថាៈ «ពួកសមណៈ ជាសក្យបុត្រ គេស្មានថាជាពួកនិត្រន្តបុត្រ គេសម្លាប់ដោយ ភាន់ច្រឡំជាច្រើនរូបណាស់ ព្រោះពេលនេះ ពួកនិត្រន្តមាន ចំនួនតិចណាស់ហើយ» ។

កាលបានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះរាជាធិរាជ ស្តេចទ្រង់ព្រួយព្រះរាជាហឫទ័យពន់ពេកណាស់ ទ្រង់មាន សេចក្តីសោកស្តាយ ទើបដួលចុះទៅលើផែនដី រាជបរិពារ ទាំងឡាយ បានយកទឹកមកប្រសំព្រំស្រប់ព្រះភក្ត្រាយូរបន្តិចទៅ

⁵⁴ -ក្នុងទិវ្យាវទាន និងអយុ-វង-ក្លិង ព្រះអនុជរបស់ព្រះបាទអសោកមិនមែនទីវង្គតដោយអ្នកលេងសម្លាប់ទេ តែទ្រង់ទីវង្គតដោយអ្នកគង្វាល ៧ពែម្នាក់ ដែលបានថ្វាយទីសំណាក់អាស្រ័យដល់ព្រះអង្គជាអ្នកសម្លាប់ ។

ទើបព្រះអង្គបានព្រះស្មារតីឡើងវិញ ។ ពួកសេនាបតី បានក្រាប
បង្គំទូលព្រះរាជាថា៖ «ពេលនេះគេសម្លាប់ពួកសមណៈជា
សក្យបុត្តិយ៍ ដោយភាន់ច្រឡំជាច្រើនណាស់ ។ ឱព្រះរាជា! សូម
ព្រះអង្គទ្រង់ព្រះមេត្តាប្រោស អនុញ្ញាតឱ្យពួកសមណៈ ជា
សក្យបុត្របានក្សេមក្សាន្តផុតរួចចាកទុក្ខភ័យ» ។ ខណៈនោះ
ព្រះរាជាបានតែងព្រះរាជឱង្ការហាមប្រាមថា៖ «ចាប់ដើមតាំងតែ
ពីត្រឹមថ្ងៃនេះទៅ មិនត្រូវអ្នកណាមួយសម្លាប់សមណៈទេ^(៥៥)» ។

គ្រានោះ ភិក្ខុទាំងឡាយមានសេចក្តីសង្ស័យ ទើបចូលទៅ
ក្រាបទូលព្រះមហាថេរឧបគុប្បៈថា៖ «ព្រោះហេតុអ្វី បានជាព្រះ
ថេរវ័តសោកអង្គនោះ ត្រូវអ្នកលេងពិឃាតជីវិតបង់ដូច្នោះ» ។

ព្រះថេរៈតបថា៖ «ប្រសិនបើអ្នកទាំងឡាយចង់ដឹងរឿង
លោកក្នុងជាតិមុន ចូរប្រុងស្តាប់ចុះ! ក្នុងកាលដ៏កន្លងទៅហើយ
គ្រាមួយ មានព្រានម្រឹតម្នាក់ បានទៅរាយបន្តឹងនៅក្បែរមាត់ទឹក
មានព្រះបច្ចេកពុទ្ធមួយព្រះអង្គ បានស្តេចស្វែងរកអាហារ

⁵⁵ -ពុទ្ធឃោសៈសំដែងដំណាលរឿងរ៉ាវប្រហែលគ្នា អំពីការដែលឱ្យប្រជុំនិងធ្វើសង្គាយនា
ដែលនៅក្រោមការបង្គាប់នៃព្រះថេរៈមោគ្គល្លីបុត្ត-តិស្ស ។ ក្នុងសេចក្តីនេះថា
ព្រះអនុជរបស់ព្រះបាទអសោកដែលគេសម្លាប់ដោយភាន់ច្រឡំនោះ ព្រះនាមតិស្ស ។

បិណ្ឌបាត ហើយទៅគង់នៅក្រោមដើមឈើមួយដើម ជិតបន្ទឹង
ទាំងនោះ កាលព្រានមកដល់មិនឃើញ មានម្រឹគជាប់ក្នុងបន្ទឹង
នោះសោះ ទើបរំពឹងគិតថា៖ «ព្រោះហេតុអ្វី ឥឡូវនេះ ម្រឹគមាន
ច្រើនណាស់ ដូចម្តេចបានជាវាមិនមកជិតបន្ទឹងអញសោះ» ។
គ្រានោះ ព្រានខំសង្កេតមើលទីជិតខាងជុំវិញសព្វអង្គីទៅ បាន
ឃើញព្រះបច្ចេកពុទ្ធ គង់នៅក្រោមដើមឈើជិតបន្ទឹងទាំងនោះ
ទើបគិតថា ព្រោះតែគាត់នេះឯងបានជាផ្អើលម្រឹគអញរត់បាត់
អស់គ្មានសល់» ហើយហូតដាវពិឃាតផ្តិលផ្តាច់ព្រះសិរព្រះ
បច្ចេកពុទ្ធអង្គនោះទៅ ។

«ព្រានម្រឹគក្នុងកាលនោះ គឺព្រះថេរព្រះនាមវិតសោក ក្នុង
កាលឥឡូវនេះ ព្រោះតែពីជាតិមុនបានពិឃាតព្រះបច្ចេកពុទ្ធ
បានធ្លាក់ទៅទទួលសោកទុក្ខក្នុងនរក ជាវេលាច្រើនកោដិនៃ
កល្យ បានអន្ទោលជាតិស្លាប់កើតៗ ដោយទុក្ខវេទនាជា
មហាវិបាក និងគេសម្លាប់ដោយដាវគ្រប់ៗជាតិ ក្នុងទីបំផុតនេះ

ទុកជាបានលុះព្រះអរហត្តផលហើយ ក៏គង់ត្រូវអ្នកលេងពិឃាត
ជីវិតដោយដាវទៀត» ។

ភិក្ខុទាំងឡាយទូលថាៈ «ព្រោះព្រះអង្គបានកសាងអ្វី ទើប
លោកកើតក្នុងត្រកូលខ្ពស់ ហើយបានលុះព្រះអរហត្តផល?» ។

ព្រះមហាថេរតបថាៈ «ក្នុងកាលដ៏កន្លងទៅយូរអង្វែង
ណាស់ហើយ ក្នុងសាសនកាលនៃព្រះពុទ្ធទ្រង់ព្រះនាមកស្សប
លោកជាទាយកមានចិត្តជ្រះថ្លា បរិច្ចាគបិណ្ឌបាតទានដល់ព្រះ
ភិក្ខុសង្ឃ ចាត់ចែងធ្វើទឹកបានដោយផ្លែឈើផ្សេងៗ ព្រោះវិបាក
នៃបុញ្ញកម្មនេះ លោកទើបបានកើតក្នុងត្រកូលខ្ពស់ ម្យ៉ាងទៀត
ក្នុងគ្រាពុទ្ធកាលទ្រង់ព្រះនាមកស្សបនោះ លោកមានសទ្ធា
ជ្រះថ្លាណាស់ រហូតដល់បានបួសជាភិក្ខុ អស់វេលាមួយសែនឆ្នាំ
បានតាំងប្រណិធានប្រព្រឹត្តព្រហ្មចរិយធម៌ដ៏ហ្មត់ចត់ ព្រោះអំណាច
ផលនៃបុញ្ញកម្មនោះ លោកទើបបានសម្រេចព្រះអរហត្តផល
ក្នុងជាតិនេះ» ។

ព្រះនាងបន្ទាវតី^(៥៦) ជាអគ្គមហេសីនៃព្រះបាទអសោក ព្រះ
នាងនេះ មានព្រះរាជបុត្រមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាមធម៌វិវិជ័នៈ
(ចំរើនឡើងដ៏វិសេសដោយធម៌) ។ មានសេនាបតីម្នាក់ ចូលទៅ
ក្រាបបង្គំទូលព្រះរាជាថាៈ «ឱព្រះរាជា! សូមព្រះអង្គទ្រង់ព្រះ
ក្សាន្តក្នុងព្រះរាជហឫទ័យ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា ព្រះរាជបុត្រ
ព្រះអង្គប្រសូតហើយ ព្រះរាជកុមារនោះ មានលក្ខណៈព្រះភក្ត្រ
ដ៏សមរម្យល្អវិសេសអស្ចារ្យ មានព្រះនេត្រាដ៏ល្អឥតគួរនឹង
ប្រៀបឱ្យស្មើបាន» ។

ព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ មានព្រះរាជ-
ហឫទ័យត្រេកអរសាទរណាស់ ស្តេចត្រាស់ថាៈ «រាជត្រកូល
របស់យើងបានថ្កើងរុងរឿងដល់ជាន់ខ្ពស់បំផុត ព្រោះតែយើង
គ្រប់គ្រងរាជសម្បត្តិដោយធម៌ដ៏ប្រសើរ ទើបបានឱរស សូមឱ្យវា
នោះបានទំនុងបំរុងព្រះមង្គឱ្យចម្រើនក្រៃលែងតទៅទៀត ព្រោះ
ហេតុនោះ ទើបគេហៅព្រះរាជកុមារនោះថា ធម៌វិវិជ័នៈ ដែល

⁵⁶ -សៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោកស្ទ្រី-ហ្វីណាត ដែលលោកជុំ-មៅ ប្រែជាខ្មែរ និងគម្ពីរមហាវង្សៈ អសន្ធិមិត្តាជាអគ្គមហេសី
បានឱរសមួយ អង្គព្រះនាម កុនាលៈ ។

ប្រែថា: «ចម្រើនឡើងដ៏វិសេសដោយធម៌» ។ ពីលៀងបាននាំ
ព្រះរាជឱវាសមកគាល់ព្រះរាជា លុះទ្រង់ទស្សនាការហើយ ព្រះ
រាជាស្តេចពេញទៅដោយសេចក្តីស្នេហា ទ្រង់បន្លឺនូវឧទានគាថា
នេះថា:

«ចក្ខុរបស់ទារកនេះ ល្អលើសលុបឥតអ្វីប្រៀប កូននេះ
ពេញជាមហាកុសលដ៏ធំ វាហាក់ដូចជាផ្កាឧត្តរ ដែលទើបនឹង
រីលស្រស់ថ្មីៗ មុខវាមូលស្រស់ល្អប្រិមប្រិយ ប្រហែលនឹងដួងព្រះ
ចន្ទ្រដ៏ពេញវង់ អ្នកណាបានឃើញនូវព្រះឱវាសនេះ អ្នកនោះនឹង
បានសេចក្តីសប្បាយរីករាយស្រួលចិត្តគ្រប់គ្នា» ។

លុះទ្រង់ត្រាស់ព្រះគាថានេះចប់ហើយ ព្រះបរមក្សត្រិយ៍
មានព្រះរាជឱង្ការនឹងសេនាបតីថា: «មានគេធ្លាប់បានឃើញ
ភ្នែកមនុស្ស បែបដូចជាចក្ខុរបស់ទារកនេះដែរឬ?» ។

សេនាបតីក្រាបទូលថា: «បណ្តាមនុស្សទាំងអស់ ខ្ញុំមិន
ដែលឃើញមានម្នាក់សោះ ទាំងមិនដែលឮគេនិយាយោងផងថា
អ្នកណាមួយមានចក្ខុយ៉ាងនេះទេ តែខ្ញុំព្រះអង្គបានឮដំណឹងថា

ក្នុងហិមវន្តបព័ត ដែលជាកំពូលនៃភ្នំទាំងឡាយ មានតួបក្សា១
ឈ្មោះនាលៈ ដែលមានភ្នែកល្អជាបំផុត វាតែងនៅអាស្រ័យលើ
ភ្នំនោះ» ។

គ្រានោះ ព្រះរាជា ទ្រង់ប្រទានព្រះអាជ្ញាឱ្យដល់ពួក
យក្សថាៈ «ចូរអ្នកទាំងឡាយទៅឱ្យឆាប់ ចាប់យកសត្វកុនាលៈ១
អំពីហិមវន្តបព័តមក យើងប្រាថ្នាចង់មើលសត្វនោះ ក្នុងកាល
ឥឡូវនេះ ពេលនោះ មានយក្សម្នាក់ បានធ្វើតាមព្រះរាជអាជ្ញា
ស្ទុះទៅតែមួយរំពេចនោះ ក៏ចាប់បានសត្វនោះមួយមក ហើតនាំ
មកថ្វាយដល់ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះពិចារណាមើលភ្នែករបស់
សត្វនោះ ហើយត្រាស់ថាៈ «ភ្នែករបស់សត្វនេះល្អពន់ពេក មិន
ប្លែកគ្នាអំពីនេត្រានៃកុមារតូចនេះសោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើបទ្រង់
ប្រទានព្រះនាមកុមារនោះថាៈ «កុនាលៈ» ។ ព្រះនាមនោះ ក៏
ផ្សាយទៅដឹងសាយសព្វគ្រប់មនុស្សទាំងអស់ លុះព្រះរាជកុមារ
ព្រះនាមកុនាលៈ មានវ័យវឌ្ឍនាការចម្រើនហើយ គេបានថ្វាយ

នាងតុណ្ហីម្នាក់ ឈ្មោះកាញូនមាលា (ក្នុងផ្កាមាស) ដើម្បីឱ្យជា
ព្រះជាយា ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះរាជានិងព្រះរាជឱវស ស្តេចយាងចេញទៅកាន់
វត្តកុក្កដារាម ។ ខណៈនោះ ព្រះយសត្ថេរជាប្រមុខនៃសង្ឃ បាន
ពិចារណាមើលរូបព្រះកុនាលរាជឱវស បានជ្រាបថាៈ ក្នុងពេល
បន្តិចទៅខាងមុខ ព្រះអង្គខូចព្រះនេត្រជាប្រាកដ ទើបថ្វាយព្រះ
ពរព្រះរាជាថាៈ «បពិត្រមហារាជ ព្រោះហេតុអ្វី បានជាទ្រង់មិន
អនុញ្ញាតឱ្យព្រះអង្គម្ចាស់កុនាលៈ ជារាជឱវសស្តាប់ព្រះធម៌ឱ្យ
មានបែបបទឡើង?» ។

គ្រានោះ ព្រះកុនាលរាជឱវសប្រណម្យអញ្ជូលី ដើយក្រពុំ
នៃម្រាមទាំង ១០ ហើយចូលទៅទូលសួរដិតព្រះថេរៈថាៈ
«លោកម្ចាស់អនុញ្ញាតឱ្យខ្ញុំធ្វើដូចម្តេចៗ ក៏ខ្ញុំទទួលរ៉ាប់រងតាម
ឱវាទនោះទាំងអស់» ។

ព្រះថេរៈថ្វាយព្រះឱវាទនេះ ដល់ព្រះរាជឱវសថាៈ «ចក្ខុ
នោះៗ មិនមែនជារបស់ខ្លួនឡើយ សូមទ្រង់តាំងប្រណិធាន

ព្យាយាមចំរើននូវសមថនិងវិបស្សនាកម្មដ្ឋាន ឱ្យកើតឡើងក្នុង
ព្រះអង្គជាដរាបទៅ» ។

លុះទ្រង់បានស្តាប់ឱវាទនេះហើយ ព្រះកុនាលរាជឱរសក៏
ទទួលសិក្សាតាម ហើយយាងចូលទៅក្នុងទីស្ងាត់មួយ នៅក្នុង
ព្រះបរមរាជវាំង តាំងផ្ដើមធ្វើសមាធិនោះឡើង ស្ដេចនឹករំពឹង
ពិចារណាថាៈ «ចក្ខុជាហេតុនៃសេចក្ដីទុក្ខ, ជាបឋមទេ, ជា
បឋមមិនទៀង និងមិនប្រាកដថាជាបឋមខ្លួនឡើយ» ។

ថ្ងៃមួយ ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ជាអគ្គមហេសីឯករបស់ព្រះ
បាទអសោក ព្រះនាងចូលទៅកាន់សំណាក់នៃព្រះកុនាលរាជ-
ឱរស ឃើញស្ដេចគង់នៅតែមួយព្រះអង្គ ព្រោះតែព្រះនាងជាប់
ដោយសេចក្ដីស្រឡាញ់ព្រះនេត្រពេក អត់ទ្រាំមិនបាន ក៏ចាប់ឱប
រឹតព្រះកុនាលរាជឱរសដោយដៃទាំងពីរ ហើយនិយាយប្រលោម
ថាៈ «ភ្លើងដែលកំពុងឆេះឆ្ងល់ឆាប់ព្រៃស្អាតនៃភ្នំ មានអណ្ដាត
ទ្រោលឡើងសន្ទោសន្ទៅប្រាលឆ្ក័យព្រោងព្រាត ជាធម្មជាតិក្ដៅ
រោលរាលយ៉ាងមិញ ក៏ភាគតណ្ហាដែលកំពុងឆេះពុះក្នុងខ្លួនខ្ញុំ ក៏

មានឧបមេយ្យដូច្នោះដែរ ព្រោះដូច្នេះ ពេលនេះ យើងត្រូវរួម
សង្វាសជាមួយគ្នាដោយកាមរាគក្នុងទីនេះ» ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនេះ
ហើយ ស្តេចយកព្រះហស្តបិទព្រះកាណ៌ទាំងសងរបស់ព្រះអង្គ
ហើយត្រាស់គាថានេះថាៈ

«ខ្ញុំចុកត្រចៀកខ្ញុំ ព្រោះមិនចង់ឱ្យឮវាថា ជាសំដីធំលើស
ហួសវិស័យ ហើយអពមង្គលនេះ ព្រះអង្គគួរជាមាតាមួយរបស់ខ្ញុំ
ដូចម្តេចបានជាក្រឡេកមើលមកឱរសរបស់ព្រះអង្គ ដោយចិត្ត
ប្រកបដោយរាគតណ្ហាទៅវិញ? តណ្ហាជាឧក្រិដ្ឋទោស ដែលមិន
ត្រូវតាមគន្លងធម៌ដូច្នេះ នឹងនាំព្រះអង្គទៅកាន់ទុគ្គតិនរក» ។

ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ឃើញមិនសមតាមប្រាថ្នា ហើយ
ត្រាស់ទាំងខ្ចាល់ថាៈ «បើឯងមិនទទួលភារៈនេះទេ ឱ្យចាំទុកចុះ
មិនយូរប៉ុន្មានប្រាកដជាអញនឹងបំផ្លាញជីវិតឯងឱ្យបាន» ។

ព្រះកុនាលរាជបុត្រតបដោយសូត្រគាថានេះថាៈ

«ខ្ញុំពេញចិត្តលះបង់ជីវិត ដើម្បីសុចរិតធម៌ជាជាងការរស់នៅ ដែលពើបពះទៅលើសេចក្តីអាប័យស ដោយតម្រេកក្នុងកាមតណ្ហា, អ្នកដែលផ្លាញគតិមនុស្ស និងទេវតា តែងតែបានទទួលពាក្យតិះដៀលអំពីអ្នកប្រាជ្ញទាំងឡាយ» ។

ចាប់ដើមអំពីនោះមក ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ខំស្វែងរកហេតុដទៃ ដើម្បីនឹងចាប់ទោសព្រះកុនាលរាជបុត្រ ។

ជួនជាពេលមួយ មានដែនមួយឈ្មោះគន្ធារៈ តាំងនៅក្នុងភូមិភាគខាងជើង ក្នុងដែននោះ មានក្រុងមួយឈ្មោះតក្សសិលា ពួកអ្នកនគរក្នុងក្រុងនោះ កើតបះបោរជាចលាចល កាលព្រះរាជាទ្រង់ជ្រាបដំណឹងនោះហើយ ទើបតាំងព្រះរាជហឫទ័យថា ស្តេចនឹងយាងទៅបង្ក្រាបក្រុងនោះដោយព្រះអង្គឯង តែពួកសេនាបតីទូលទាស់ដូច្នេះថាៈ «បពិត្រមហារាជ! ព្រះអង្គមិនសមគួរនឹងយាងទៅក្នុងកិច្ចនោះទេ គ្រាន់តែបញ្ជូនព្រះរាជឱរសមួយអង្គ ក្នុងពួកព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះករុណា ឱ្យស្តេចយាងទៅបង្ក្រាបក្រុងនោះ ឱ្យនៅក្រោមព្រះបារមីក៏បានហើយ» ។

ខណៈនោះ ស្តេចត្រាស់សួរទៅព្រះកុនាលៈជាព្រះរាជបុត្រ
ថា៖ «កូនឯងអាចទៅបង្គ្រាបក្រុងតក្សសិលានោះបានឬទេ?» ។

ព្រះកុនាលៈរាជឱរសទូលតបថា៖ «សូមទ្រង់ព្រះមេត្តា
ប្រោស ខ្ញុំព្រះអង្គនឹងទៅបង្គ្រាបថ្វាយបាន» ។

កាលព្រះមហាក្សត្រ ជ្រាបសេចក្តីប្រាថ្នានៃព្រះរាជឱរស
ហើយ ព្រះអង្គមានព្រះហឫទ័យត្រេកអរសាទរ ហើយទ្រង់
ប្រោសឱ្យចាត់ចែងប្រុងប្រៀបមាត់ក្នុងរាជធានី ឱ្យបានសម្រេច
ឱ្យឆាប់ ស្តេចចាត់ព្រះរាជអាជ្ញាបង្គាប់ឱ្យពួកមនុស្សចាស់ជរា,
មនុស្សឈឺ, សាកសព, មនុស្សទុព្វលភាព និងពួកស្នូមទាំងអស់
ដែលនៅក្នុងទីនោះៗ ឱ្យចេញទៅឆ្ងាយផុតអំពីមាត់មាត់នៃព្រះ
រាជដំណើរ ទើបព្រះបាទអសោក ព្រមទាំងព្រះរាជបុត្រស្តេច
ឡើងគង់លើព្រះរាជរថមួយ មានវិជនីស្លាបសត្វ ហែហមអមព្រះ
អង្គ ស្តេចចេញចាកក្រុងបាតលិបុត្រ ទៅដោយសួស្តី កាលមុន
ស្តេចនឹងឃ្លាតចាកព្រះឱរស ត្រឡប់ចូលកាន់ព្រះនគរវិញ ព្រះ
រាជា ទ្រង់កៀកព្រះសូរងព្រះរាជបុត្រ ហើយទ្រង់ពិចារណាថា៖

«អ្នកណាសំឡឹងមើលព្រះនេត្រាកូនឯងនេះ អ្នកនោះរមែងបាន សុខណាស់ហ្ន៎!» ។

តែពេលនេះ មានព្រាហ្មណ៍ម្នាក់ជាហោរាចារ្យ បានពិគ្ប មើលហោរាសាស្ត្រហើយទាយថា៖ «ព្រះមហាក្សត្រ ពេញព្រះ រាជហឫទ័យនឹងព្រះនេត្រព្រះរាជបុត្រព្រះអង្គនេះណាស់ តែព្រះ នេត្រព្រះរាជបុត្រនោះ មិនយូរប៉ុន្មានទេ នឹងអន្តរធានទៅជា ប្រាកដ ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ, មិនមានអ្នកណាមួយ មិនចង់ឃើញព្រះ នេត្រនៃព្រះកុមារនោះឡើយ ប៉ុន្តែ តទៅអនាគតកាល ដែលព្រះ នេត្រនោះអន្តរធានទៅហើយ នឹងបានទទួលសេចក្តីទុក្ខទូទៅ គ្រប់មនុស្សទាំងអស់» ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស ស្តេចយាងជាលំដាប់ៗ ទៅតាមព្រះ ពន្លា រហូតដល់ទីក្រុងតក្សសិលា ក៏អ្នកនគរទាំងឡាយក្នុងទីក្រុង នោះ បានដឹងថា ព្រះរាជឱរសស្តេចមកហើយ ទើបនាំគ្នាតាក់ តែងស្អិតស្អាងផ្លូវឱ្យមានរបៀបរៀបចំល្អ ហើយកាន់ក្រុមពេញទៅ ដោយសុគន្ធវារី ជាគ្រឿងសម្គាល់នៃការចុះចូលប្រមូលគ្នា ទៅរង់

ចាំថ្វាយគ្រឿងសក្ការបូជាក្នុងទីកន្លះយោជន៍ កាលបានឃើញ
ព្រះកុនាលៈស្តេចយាងមកហើយ ក៏ប្រណម្យអញ្ជូលឡើង ហើយ
និយាយថា៖ «ពួកយើងខ្ញុំសុទ្ធតែជាអ្នកនគរ មិនមែនជាអ្នកក្បត់
នឹងស្តេចទេ ពួកយើងមិនមែនជាអ្នកក្បត់នឹងព្រះឱរសនៃស្តេច
ទេ, ពួកយើងបះបោរក្បត់ចំពោះតែសេនាបតីទុច្ចរិត ដែលជាអ្នក
តាំងនៅជិតផ្ទាល់នឹងស្តេច» លុះក្រាបទូលនូវពាក្យនេះហើយ ក៏
នាំគ្នាថ្វាយគ្រឿងសក្ការៈ គឺសួយសារអាករ ទើបនាំគ្នាហែហម
ព្រះកុនាលៈដោយសេចក្តីគោរពយ៉ាងខ្ពស់ នាំចូលឆ្ពោះទៅក្នុង
ព្រះនរគរ ។

វេលានោះ ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ប្រឈួនខ្លាំងណាស់ អន្ទះ
អន្ទែងធ្លាក់ឧច្ចារៈមកតាមព្រះឱស្ឋ ហើយចេញឈាមស្កុយឆ្ពោះ
ធ្លាបគ្រប់រន្ធព្រះលោម ព្រះអង្គស្តេចទ្រង់ជ្រាបថា៖ មិនអាចនឹង
បានជាឡើងវិញ ទើបទ្រង់មានព្រះឱង្ការទៅនឹងពួកសេនាបតីថា
«ចូរទៅអញ្ជើញព្រះកុនាលៈមកអភិសេកឱ្យសោយរាជ្យទៅ មិន

យូរប៉ុន្មាន ខ្ញុំនឹងទិវង្គតហើយ មានប្រយោជន៍អ្វីនឹងជីវិតអាក្រក់
លាមកនេះ» ។

ព្រះអគ្គមហេសីឯងរបស់ព្រះរាជា ព្រះនាមតិស្សរក្សិតា លុះ
ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះនាងនឹងជញ្ជឹងថា៖ «បើព្រះ
កុនាលរាជឱរសបានជាស្តេចឡើង សមជីវិតរបស់អញនឹងមិន
មានឡើយ» ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះនាងប្រើឧបាយកសក្រាប
ទូលព្រះរាជាថា៖ «ឱព្រះរាជា! សូមទ្រង់ហាមពួកពេទ្យ កុំឱ្យចូល
មកក្នុងព្រះរាជដំណាក់ ខ្ញុំម្ចាស់នឹងទទួលការរក្សាព្រះអង្គ ឱ្យ
បានក្បានព្រះហឫទ័យឡើងវិញ» ។

ខណៈនោះ ព្រះបាទអសោក ទ្រង់បញ្ជូនពួកពេទ្យឱ្យចេញ
ទៅក្រៅ ហើយបញ្ញត្តហាមផ្តាច់មិនឱ្យចូលមកក្នុងព្រះបរមរាជ-
វាំង ។

ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា បានចេញប្រកាសប្រាប់អ្នកនគរគ្រប់ទី
តំបន់ថា៖ «បើអ្នកណាមួយ ទោះប្រុសក្តី ស្រីក្តី ចាប់ឈឺដូចយ៉ាង
អាពាធព្រះរាជា ចូររក្សាទុកកុំព្យាបាលជម្ងឺនោះ ខ្ញុំអនុញ្ញាតឱ្យនាំ

អ្នកជម្ងឺនោះមកឱ្យខ្ញុំបានគ្រប់ពេល» ។ ខណៈនោះ មានមនុស្ស
ម្នាក់ចាប់ឈឺបែបយ៉ាងនោះ ភរិយាក៏ភ័យតក់ស្លុតណាស់ រត់ទៅ
ជំរាបគ្រូពេទ្យម្នាក់ថា៖ «ស្វាមីខ្ញុំមានជម្ងឺបែបយ៉ាងនោះ» ។

គ្រូពេទ្យបង្ហាត់ថា៖ «ចូរនាំយកជម្ងឺនោះ ឱ្យប្រញាប់មកខ្ញុំ
នឹងព្យាបាល» ។

នាងក៏ម្នីម្នាទៅនាំយកស្វាមី ដែលមានជម្ងឺនោះមកផ្ទះគ្រូ
ពេទ្យ ឯគ្រូពេទ្យក៏នាំយកជម្ងឺនោះ ទៅថ្វាយដល់ព្រះនាងពិស្ស-
រក្សិតា។ សម្លាប់ហើយវះពោះពិនិត្យមើល ឃើញមានដង្កូវមួយធំ
នៅក្នុងពោះនោះ កាលដង្កូវស្ទុះឡើងទៅខាងលើ ឧច្ចារៈក៏ប្រាល
ឡើងតាមខ្លួនវាទៅ កាលស្ទុះទៅចុះទៅក្រោម ឧច្ចារៈក៏
ស្រុតចុះទៅខាងក្រោម^(៥៧) ពេលនោះ ព្រះនាងរោយកំទេចម្រេច
ពីលើដង្កូវ តែដង្កូវនោះមិនស្លាប់ ព្រះនាងធ្វើវិធីសម្លាប់ដង្កូវគ្រប់
បែបយ៉ាង ល្បងមើលរសល្វឹងចត់ខារ ក៏ដង្កូវនោះនៅតែមិនស្លាប់
រហូតដល់ព្រះនាងដាក់ខ្នឹមទៅ ដង្កូវក៏ស្លាប់ ហើយធ្លាក់ចេញទៅ

⁵⁷ -អាយុវថ-ក៏ង បន្ថែមថា៖ «កាលដង្កូវស្ទុះទៅខាងស្តាំឬខាងឆ្វេងក៏ទឹកសំអុយចេញតាមគ្រប់រន្ធអោមនៃស្បែក ។

តាមទ្វារខាងក្រោមមួយរំពេចនោះ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះអគ្គមហេសី
ទៅក្រាបបង្គំទូលព្រះរាជាឱ្យទ្រង់សោយខ្លឹម ។

ព្រះបរមក្សត្រិយ៍ ត្រាស់ថា៖ «យើងជាក្សត្រិយ៍ យើងនឹង
សោយខ្លឹមដូចម្តេចបាន!» ។

ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ក្រាបទូលព្រះបរមក្សត្រជាតម្រប់ពីរ
ដងថា៖ «ត្រូវតែទ្រង់សោយខ្លឹមនោះទៅ ដើម្បីឱ្យជាព្រះរោគ
របស់ព្រះអង្គ» ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ស្តេចទ្រង់សោយ
ខ្លឹមនោះទៅ ដង្ហូរនោះក៏ស្លាប់ក្នុងគ្រានោះទៅ ហើយធ្លាក់ចេញ
ទៅតាមទ្វារខាងក្រោម ក្នុងមួយរំពេចនោះ មិនយូរប៉ុន្មាន ព្រះ
រាជាក៏ជាចាករោគាពាធៈនោះ ព្រះអង្គទ្រង់មានព្រះហឫទ័យត្រេក
អរស្រស់ស្រាយ ហើយត្រាស់សួរព្រះនាងតិស្សរក្សិតាថា៖ «នាង
ប្រាថ្នាចង់បានអ្វី យើងនឹងប្រទានពរដល់ព្រះនាង?» ។

ព្រះនាងទូលតបថា៖ «ខ្ញុំម្ចាស់ប្រាថ្នាចង់សោយរាជសម្បត្តិ
បាន ៧ ថ្ងៃ» ។

គ្រានោះ ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ប្រោសប្រទានរាជសម្បត្តិ ឱ្យព្រះនាងអស់វេលា៧ថ្ងៃ ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា លុះបានទទួល ពរ គឺរាជសម្បត្តិនោះហើយ ទើបទ្រង់ព្រះចិន្តាថា៖ «វេលានេះ ជាពេលគួរធ្វើកិច្ចសងសឹកនឹងកុនាលរាជឱរសហើយ» ។

ខណៈនោះ ព្រះនាងទើបក្លែងសរសេរព្រះរាជឱង្ការដោយ ខ្លួនឯង បង្គាប់ទៅអ្នកនគរតក្សសិលាថា៖ «ចូរអ្នកទាំងឡាយ ឆ្លៀលភ្នែកចៅកុនាលៈទាំងពីរចេញ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះវាមាន ទោសខុសជាទម្ងន់ ចូរអ្នកទាំងឡាយឆ្លៀលភ្នែកទាំងពីរចេញឱ្យ ឆាប់ ព្រះបាទអសោកទ្រង់មានព្រះហឫទ័យទៀងទាត់ណាស់ ចូរអ្នករាល់គ្នាកុំបង្អង់ទុក វានោះជាមនុស្សទទឹងទាស់នឹងអាជ្ញា ស្តេច» ។

ក្នុងកាលឯណាៗក្តី កាលព្រះបាទអសោក មានព្រះរាជ- ឱង្ការត្រាស់បង្គាប់ទៅលើអ្វីមួយ តែងតែប្រថាប់ព្រះរាជសារ^(៥៨) នឹងព្រះរាជវរលញ្ឆករដោយផ្គិតព្រះទន្តរបស់ព្រះអង្គ ទើបយកជា

⁵⁸ -ព្រះរាជសារ សំបុត្រស្តេច ។

ការបាន ព្រោះដូច្នោះ ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ទើបរង់ចាំព្រះរាជា ទ្រង់ព្រះបន្ទូលក៏ស៊ីប នឹងបានផ្គត់ព្រះរាជឱង្ការនោះ ស្រាប់តែ ព្រះរាជាស្តេចស្ទុះតើនដូចជាគេកន្ត្រាក់ឡើងភ្លាម ភ័យញ័រចំប្រប់ សព្វសព្វឡើង ។

ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា ក្រាបបង្គំទូលសួរព្រះរាជាថា៖ «អ្វីធ្វើ ឱ្យទ្រង់រំខានព្រះរាជហឫទ័យ ស្ទុះតើនឡើងក្រញាងចាកព្រះបន្ទំ ក្នុងពេលនេះព្រះអង្គ?» ។

ព្រះមហាក្សត្រ ត្រាស់តបថា៖ «យើងមានសុបិនអាក្រក់ ណាស់ ឃើញថាមានត្នាតពីរ វាចង់ចឹកកែវភ្នែកកុនាលៈកូន យើង» ។

លុះទ្រង់ត្រាស់ព្រះរាជឱង្ការនោះហើយ ស្តេចទ្រង់ផ្គត់ទៅ ទៀត ក្នុងគ្រាទី ២ ព្រះរាជា ស្តេចស្ទុះតើនឡើងដូចជាគេកន្ត្រាក់ ទៀត ហើយត្រាស់នឹងព្រះអគ្គមហេសីថា៖ «យើងយល់សុបិន អាក្រក់ទៀតហើយ» ។

ព្រះរាជិនី (៥៩) ក្រាបទូលសួរថា៖ «ព្រះអង្គទ្រង់យល់ព្រះសុបិនដូចម្តេច?» ។

ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ តបថា៖ «យើងឃើញថា កុនាលៈមានសក់វែងណាស់ ហើយអង្គុយផ្ទាល់លើផែនដី» ។

ព្រះរាជិនី ក្រាបទូលថា៖ «សូមទ្រង់ព្រះបន្ទំឱ្យស៊ប់ស្រួល ព្រះអង្គទៅ អ្នកណាឡើយ នឹងហ៊ានប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតនឹងព្រះអង្គម្ចាស់នោះបានឬ?» ។

ព្រះរាជា ស្តេចទ្រង់ជ្ជុលកំស្តប់ស្តល់តទៅទៀត ព្រះរាជិនី ទើបលបប្រថាប់ព្រះរាជសារ នឹងព្រះរាជវរលញ្ឆករដោយព្រះទន្ត ព្រះរាជា បានស្រេចហើយ ព្រះនាងបញ្ជូនព្រះរាជបម្រើម្នាក់ឱ្យនាំយកព្រះរាជឱង្ការនោះ ទៅឱ្យមនុស្សនៅក្នុងក្រុងតក្សសិលា ឱ្យឆៀលព្រះនេត្រាព្រះកុនាលរាជឱរស ។

ក្នុងខណៈនោះ ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់សុបិនទៀតថា៖ «ឃើញព្រះទន្តរបស់ព្រះអង្គបាក់ធ្លាក់ជ្រុះចាកព្រះឱស្ឋ ទ្រង់តើន

⁵⁹ -ព្រះរាជិនី ស្តេចស្រី ។

ឡើងពីព្រលឹម ហើយត្រាស់ហៅហោរាចារ្យមក ដើម្បីនឹង
ពិចារណាកាត់សុបិននោះ» ។

ហោរាពិចារណានូវទំនាយនោះហើយទាយថា៖ «សុបិន
បែបនេះ ប្រាកដជាព្រះរាជបុត្រនឹងវិនាសចក្ក» ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ស្តេចប្រណម្យ
អញ្ជូលីដោយក្រពុំនៃព្រះអង្គលីទាំង ១០ ក្រាបនមស្សការគ្រប់
ទិសទាំង៤ ដោយព្រះវាចាជាសច្ចកថានេះថា៖ «ឱអស់ទេពវរក្ស
ទាំងឡាយ លោកអ្នកដែលមានបសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះធម៌
និងព្រះសង្ឃ ខ្ញុំសូមអង្វរឱ្យលោកគ្រប់គ្រងរក្សាបុត្រពន្ធកខ្ញុំ
ផង^(២០)» ។ លុះព្រះរាជសារទៅដល់ក្រុងតក្សសិលាហើយ ពួក
អ្នកនគរក្នុងក្រុងនោះ សុទ្ធតែជាអ្នកស្រឡាញ់គោរពរាប់អានព្រះ
ធម៌និងព្រះសង្ឃ ក៏មនុស្សទាំងនោះ ជាអ្នកមានចិត្តអាណិត
អាសូរ និងមានសទ្ធាដ៏មាំម៉ែនោះ បានជាគ្មានអ្នកណាមួយ
នឹងនាំព្រះរាជសារនោះ ទៅថ្វាយព្រះកុនាលៈឡើយ ។ ពួកអ្នក

^{២០}-ក្នុងទិវ្យាវទាននិងអាយុ-វង-ក្រីង សេចក្តីប្លង់ស្វងរបស់ព្រះរាជានេះលើកដល់ប្លង់ទៀតថា៖ «សូមប្លង់ដែលជាប្រធានក្នុងលោក»។

នគរនោះ ពិគ្រោះគ្នាក្នុងរឿងនោះថា៖ «បើព្រះរាជាមិនទ្រង់ទត
មើលព្រះរាជបុត្ររបស់ព្រះអង្គដោយប្រោសប្រណីហើយ ដូច
ម្តេច ទ្រង់នឹងសព្វព្រះរាជហឫទ័យប្រោសប្រាណដល់ពួកយើង
ដែលជាបំបិទបំបាំងព្រះរាជអាជ្ញាព្រះអង្គនោះ? ព្រះកុនាលរាជ-
ឱរស ព្រះអង្គមាននិស្ស័យប្រកបដោយមេត្តាឥតស្រាក ចំពោះ
ពួកសត្វគ្រប់ជំពូក ទ្រង់មានប្រាថ្នានឹងជួយការពារ ឱ្យសត្វទាំង
អស់នោះបានទទួលសេចក្តីសុខ ទ្រង់មានព្រះទ័យសន្តោសនឹង
ធ្ងន់ធ្ងរ ទ្រង់មិនមានព្រះហឫទ័យមានៈប្រកាន់ឫកពា និងក្រេវ
ក្រោធពីតបទឡើយ បើមានបុត្របែបនេះហើយ គង់ព្រះរាជា
ប្រាថ្នានឹងធ្វើសេចក្តីវិនាសដល់បុត្រនោះទៅហើយ អម្បាលបើ
ពួកយើង មិនដឹងជាព្រះអង្គនឹងធ្វើដូចម្តេចទៅទៀត»

លុះលាក់ព្រះរាជសារនោះស្ងាត់ស្ងៀមយូរបន្តិចទៅ មិន
សុខមិនសាប់ ក៏នាំគ្នាយកទៅថ្វាយព្រះកុនាលរាជឱរស ព្រះអង្គ
បានទទួលព្រះរាជសារនោះហើយ ទ្រង់បន្ថែមសន្ទ្រាដែលទ្រង់
មានហើយ ឱ្យរឹងរឹតតែចំរើនឡើង ទើបត្រាស់ថា៖ «ចូរធ្វើតាម

ប្រាថ្នារបស់អ្នកទាំងឡាយចុះ ចូរអ្នកទាំងឡាយឆ្លៀលភ្នែកទាំង
ពីររបស់ខ្ញុំចុះ» ។ ប៉ុន្តែ ពេលនោះ មិនមានអ្នកណាមួយហ៊ាន
ឆ្លៀលព្រះនេត្រព្រះអង្គ ហើយទ្រង់ត្រាស់ហៅពួកមនុស្ស
ចណ្ឌាលមកបង្គាប់ ឱ្យឆ្លៀលព្រះនេត្រព្រះអង្គ ពួកមនុស្ស
ចណ្ឌាលនោះទូលប្រកែកថា៖ «ពួកយើងខ្ញុំ បំផ្លាញភ្នែករបស់
យើងខ្ញុំប្រសើរជាង ដូចម្តេចក៏ទៅបំផ្លាញភ្នែកមនុស្សបែបនេះ
វិញ?» ។

កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ព្រះអង្គទាញ
ប្រអប់ (៦១) ដ៏មានតម្លៃមាសមួយសែនដំឡើង ប្រទានទៅពួល
មនុស្សចណ្ឌាល ជារង្វាន់ដែលឆ្លៀលព្រះនេត្រព្រះអង្គ តែពួក
ចណ្ឌាលប្រកែកទៀតដូចមុន ។

គ្រានោះ កម្មពីមតីតជាតិ ក៏ជួនជាត្រូវឱ្យផលសម្រេចមួយ
រំពេចនោះ ក៏ស្រាប់តែមានមនុស្សម្នាក់ មានសណ្ឋានមុខប្រកប
ដោយវិកលវិការ ១៨ អន្លើ ចូលមកសូមឆ្លៀលព្រះនេត្រព្រះចៅ

⁶¹ - ទិវ្យាទាន និងអាយុ-វង-កឹង ព្រះចៅកុនាលៈ បានប្រទានគ្រឿងប្រដាប់ព្រះសិររបស់ព្រះអង្គដល់មនុស្សចណ្ឌាល ។

កុនាលៈ លុះព្រះកុនាលរាជឱរសបានទស្សនាការហើយ ក្នុង
ខណៈនោះ ស្តេចទ្រង់រំលឹកដល់ពាក្យព្រះយសត្ថេរ ដែលថាភ្នែក
ជាធម្មជាតិមិនទៀង ហើយព្រះតម្រិះនេះថាៈ «លោកបានឃើញ
ច្បាស់ថា អញនឹងត្រូវអន្តរាយភ្នែក ដែលជាវង្វាន់នៃផលកម្ម
របស់អញ ព្រោះដូច្នោះ លោកទើបបានសំដែងពាក្យនោះ លោក
ជាកល្យាណមិត្តនឹងអញពិតប្រាកដ ។ ព្រោះគុណគឺសេចក្តី
មេត្តាចំពោះមកខ្លួនអញ ទើបលោកបានប្រោសប្រទានឱវាទ
របស់លោកដល់អញ លោកប្រាថ្នានឹងឱ្យអញដឹងខ្លួន ក្នុងពេល
ដែលអញបានទទួលវង្វាន់នៃផលកម្មរបស់អញនេះ ចិត្តអញមិន
បានរំភើបញាប់ញ័រទេ ។ ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងកាលមុននោះ ព្រះថេរៈ
បានបង្រៀនវិជ្ជានេះដល់អញថា ពួកសត្វទាំង ៣ ពួក ^(៦២) ក៏មិន
ទៀងទាត់ទេ មិនមែនជារបស់រឹងប៉ឹងទេ តែងតែប្រែប្រួលទៅជា
ធម្មតា គ្រាន់តែស្រមើស្រមៃបញ្ឆោតចិត្តឥតអំពើ តាំងតែពីយូរ
យារណាស់មកហើយ អញបានឃើញខ្លួនឯងជាកំច្បាស់ហើយ

^{៦២}-ពួកសត្វទាំង ៣ ពួកៈ កាមភព, រូបភព, អរូបភព ។

ថា: «នឹងត្រូវខូចខាតចក្ខុប្រសាទជាលក្ខណៈ ចូរខ្លួនឯងខំប្រឹង សម្រឹងខ្លួននៅក្នុងព្រះធម៌ថ្លៃ» ។

គ្រានោះ ព្រះកុនាលរាជឱរស ត្រាស់នឹងមនុស្សចណ្ឌាល នោះថា: «ចូរឯងឆ្កៀលភ្នែកអញម្ខាង ដាក់មកក្នុងបាតដៃអញ សិន» ។

ខណៈនោះ មនុស្សរូបវិកលនោះ ស្ទុះស្ទាចូលទៅជិតព្រះ កុនាលរាជឱរស ដោយសេចក្តីប៉ុនប៉ងនឹងឆ្កៀលព្រះនេត្រព្រះ អង្គ ហើយឆ្កៀលព្រះនេត្រម្ខាង ដាក់មកក្នុងព្រះហស្តព្រះអង្គ ក៏ ពួកអ្នកឈរមើលទាំងអស់ស្រែកគឺកកងទ្រហឹងអីងអាប់ ដោយ ស្ងប់ស្ងែងគ្រញែងខ្លួនថា: «ឱចំឡែកអស្ចារ្យណាស់ហ្ន៎!» ។

«ឱកម្មអកុសល! លោតែព្រះចន្ទដ៏បរុសុទ្ធមានរស្មីភ្លឺត្រចះ ធ្លាក់ស្រួសចុះមក ហើយផ្កាឈូកដ៏រីកស្រស់ល្អត្រកាលរោយរុះ ទៅហើយ ក៏ពួកមនុស្សទាំងសែនកោដិ មិនអាចនឹងទប់ទល់ សេចក្តីសោកស្តាយបាន ស្រែកយំអីងកងគ្រប់ៗគ្នា» ។

ព្រះកុនាលរាជឱវស បានពិចារណាមើលវង់ចក្ខុដែលនៅ
ក្នុងព្រះហស្ត ដោយព្រះតម្រិះនេះថា៖ «ឈិះ! ភ្នែកនេះនៃ! ហេតុ
អ្វីបានជាឥឡូវនេះ ឯងមើលរូបភាពមិនឃើញសោះ ពីដើមគេថា
ឯងនេះល្អណាស់ ឥឡូវនេះឯងគ្រាន់តែជាដុំសាច់ថោកទាប ឥត
គេរាប់សោះទេតើ ឯងហ្នឹងហើយធ្វើឱ្យវីរកចិត្ត ពួកមនុស្សល្ងង់
ខ្លៅគេថាព្រោះតែឯងហ្នឹង ទើបបណ្តាលចិត្តអញឱ្យមានសេចក្តី
ស្នេហាល្ងាក់នៅខុសបែបបទ ឯខ្លួនឯងៗ គ្រាន់តែធ្វើបញ្ជូនឱ្យ
ស្តង់ចិត្ត ដោយហេតុទាំងពាន់ទាំងម៉ឺន និយាយដោយពិតទៅថា
មិនមានភ្នែកក៏មិនជាអ្វីដែរ ភ្នែកឯងដូចពពុះដែលអណ្តែតនៅលើ
ខ្នងទឹក អ្នកដែលពិចារណាឃើញថា ឯងហ្នឹងជារបស់រឹងប៉ឹងពិត
ប្រាកដឥតបន្ទូរបន្ថយ អ្នកនោះឈ្មោះថាជាទាសនៃជីវិត ហើយ
នឹងសេចក្តីស្លាប់» ។

ពេលដែលព្រះអង្គពិចារណាដូច្នោះ ទ្រង់ក៏បានសម្រេច
ស្រាតាបត្តិផល ហើយទ្រង់បានឃើញនូវអរិយសច្ច ដោយដាក់
ច្បាស់ក្នុងពេលនោះ ។

គ្រាព្រះអង្គបានឃើញអរិយសច្ចហើយ ទើបត្រាស់នឹង
មនុស្សបរិកលវិការនោះថា៖ «ចូរឯងឆ្លៀលភ្នែកម្ខាងទៀត» ។

មនុស្សនោះគោរពតាមពាក្យបង្គាប់ បានឆ្លៀលព្រះនេត្រ
នោះ ហើយដាក់ទៅក្នុងព្រះហស្ត ។

ព្រះកុនាលៈបានពិចារណាមើលភ្នែកនោះហើយ ទ្រង់បាន
សម្រេចសកទាគាមី ព្រោះតែព្រះអង្គវិនាសសមចក្ខុហើយ ទ្រង់
ត្រឡប់បានបញ្ញាចក្ខុដ៏បរិសុទ្ធឡើងវិញ ទើបទ្រង់ត្រាស់ព្រះវាចា
នេះថា៖ «មំសចក្ខុទាំងឡាយរបស់អញ គេឆ្លៀលចេញអស់
ហើយ តែអញបានហើយនូវចក្ខុគឺប្រាជ្ញា បើព្រះបិតាអញ បោះ
បង់ចោលបុត្រក្នុងសង្សារវដ្តហើយ អញគប្បីជាឱរសរបស់ព្រះ
ពុទ្ធជាព្រះធម្មរាជាវិញ បើទុកជាអញវិនាសហើយចាករាជសម្បត្តិ
អញក៏បានធម្មសម្បត្តិក្នុងគ្រានេះដែរ អញបានរួចផុតចេញ
ស្រឡះហើយចាកសេចក្តីទោមនស្ស និងសេចក្តីទុក្ខព្រួយ» ។

លំដាប់តមក ព្រះកុនាលរាជឱរសទ្រង់ជ្រាបថា៖ ព្រះរាជ-
សារចុតហ្មាយក្លែងមកអំពីព្រះនាងតិស្សរក្សិតា មិនមែនជាការ

សម្រេចមកអំពីរាជបុព្វត្ថទេ ។ ខណៈនោះ ព្រះអង្គតាំងសេចក្តី
ប្រាថ្នាថា៖ «សូមឱ្យព្រះរាជនីតិស្សរក្សិតា ទ្រង់សម្រាន្តព្រះជន្ម
នៅជាសុខឱ្យបានយូរលង់ទៅ ហើយកះវិតក្កអផ្សុកក្នុងព្រះអង្គ
ឡើយ ។ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា ព្រះនាងជាគ្រឿងប្រដាប់
ជាហេតុធ្វើឱ្យវិនាសដល់ខ្ញុំ ហើយធ្វើឱ្យខ្ញុំបានសម្រេចគុណធម៌
ជាផល» ។

គ្រានោះ នាងកាញូនមាលា ជាព្រះជាយាព្រះកុនាលៈបាន
ជ្រាបដំណឹងថា៖ ព្រះស្វាមីត្រូវគេផ្លៀលព្រះនេត្រទាំងពីរហើយ
នាងក៏ស្ទុះម្នីម្នាទៅជិតព្រះស្វាមី លុះបានឃើញព្រះស្វាមីមាន
ព្រះកាយប្រឡាក់ដោយព្រះលោហិត ដែលហូរស្រោចអំពីព្រះ
នេត្រមក នាងស្រែកយំភ័យរន្ធត់តក្កមាពេញដោយសេចក្តី
សង្វេគតក់ស្លុតចិត្ត ហើយដួលដេកសន្លប់បាត់ស្មារតីទៅលើផែន
ដី អ្នកនៅជិតខាងបានយកទឹកប្រសព្វស្របព្រះភក្ត្រ នាងបាន
ដឹងអាត្មាងើបឡើងទាំងទុក្ខ ខ្សឹកខ្សួលទួញថា៖ «ឱ! ព្រះនេត្រាង

បរិសុទ្ធ ហើយដ៏ល្អបំផុតក្នុងត្រៃភពនោះ ជារបស់វិនាសទៅ ជា
របស់ផុតវិស័យនឹងកែឡើងវិញបានហើយ» ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស មានប្រាថ្នានឹងល្អងលោមនាង ទើប
ត្រាស់នូវគាថានេះថា៖ «

អំពើទុច្ចរិតដែលបងធ្វើហើយ ឥឡូវនេះបងត្រូវទទួលផ្ដន្ទា
អំពីអំពើទុច្ចរិតនោះវិញ សេចក្ដីទុក្ខដ៏ធំបំផុត របស់សព្វសត្វទាំង-
ឡាយក្នុងលោក គឺការព្រាត់ប្រាសមិត្តស្និទ្ធស្នេហាជាធម្មតា ចូរ
បួនឯងបន្ទោបង់សេចក្ដីទុក្ខសោក ឱ្យផុតឆ្ងាយពីខ្លួនទៅណានាង
ប្រយោជន៍អ្វីនឹងការយំសោកនេះ» ។

ពួកអ្នកនគរបានឃើញដូច្នោះហើយ ទើបនាំគ្នាបំបរបងព្រះ
កុនាលៈព្រមទាំងព្រះជាយា បង្ខំឱ្យស្ដេចចេញចាកដែនទៅ ។

ចាប់ដើមតាំងអំពីកំណើតមក ក៏អ្នកទាំងពីរ ព្រះស្វាមីនិង
ព្រះជាយា ធ្លាប់បានទ្រង់ព្រះជន្មនៅ ដោយការសោយសុខ
សម្រាន្តជាសុខុមាលជាតិ ស្ដេចមិនដែលប្រកបការងារឱ្យនឿយ
ហត់ដល់ព្រះកាយពលទេ មិនដែលសែងលីភារៈដ៏ធ្ងន់ទេ សូម្បី

ការងារអ្វីតិចតួចក៏មិនដែលធ្វើផង ទ្រង់ក៏ត្រឡប់ទៅជាថោកទាប
ស្តេចយាងសូមទានគេដោយព្រះបាទ ។ ទ្រង់ដេញពិណហើយ
ស្រែកច្រៀងក្ដែងៗតាមតំបន់ផ្សេងៗ សូមទានអាហារដើម្បី
ចិញ្ចឹមជីវិតព្រះអង្គ ព្រមទាំងព្រះជាយាផង ។ នាងកាញូនមាលា
ដឹកព្រះហស្តព្រះស្វាមី ស្តេចទ្រង់ព្រះដំណើរត្រឡប់មក តាម
មាគ៌ាដែលចូលទៅកាន់ក្រុងបាតលិបុត្រ កាលដល់ទ្វារព្រះបរម-
រាជវាំងហើយ ទ្រង់ប្រាថ្នាចង់ចូលទៅខាងក្នុងព្រះរាជដំណាក់
ព្រះបិតា តែនាយទ្វារបាលយាត់មិនឱ្យស្តេចចូលទៅ ។ វេលា
នោះ ព្រះកុនាលរាជឱរសទ្រង់ផ្ទំនៅក្នុងរោងដំរី ទៀបទ្វារព្រះ
រាជវាំងនោះ អស់មួយរាត្រី លុះព្រលឹមស្រាងឡើង ទ្រង់ដេញ
ពិណ ហើយច្រៀងរៀបរាប់ទៅតាមសំឡេងពិណអំពីគ្រាជាធំ
ហើយនិងគ្រាអភ័ព្វរបស់ព្រះអង្គ ព្រមទាំងបរិយាយអំពីហេតុ
ដែលបានសម្រេចមគ្គផល ព្រោះគេឆ្កៀលព្រះនេត្ររបស់ព្រះ
អង្គ ។ ពួកអ្នកដែលស្ថិតនៅជិតទ្វារ បានស្តាប់ទំនុកច្រៀងនោះ
ហើយ ក៏បានពិចារណាដោយខ្លួនឯង អំពីរូបភាពដែលប្រមូល

រួមចូលទៅក្នុងខន្ធទាំងឡាយ អ្នកទាំងអស់នោះ ក៏បានរួចចាក
ជាតិទុក្ខ ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងវដ្តសង្សារបានគ្រប់គ្នា ។

ព្រះបាទអសោក កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់សំឡេងច្រៀងនិង
សំឡេងពិណនោះ ព្រះអង្គនឹកភ្នកដល់ព្រះកុនាលរាជឱរស
ហើយទ្រង់ត្រាស់ថា៖ សួរសំឡេងពិណនោះ ដូចជាសួរសំឡេង
របស់កុនាលៈកូនអញ ទំនុងច្រៀងរៀបរាប់អំពីសំណាងវាសនា
អាក្រក់និងល្អនោះ ជាទំនុកច្រៀងអ្នកណាមួយ ក្នុងគ្រាដែលវា
បានធ្វើជាធំ ។ ព្រះអង្គទើបចាត់រាជបំរើឱ្យទៅពិនិត្យមើល លុះ
រាជបម្រើ បានទៅឃើញព្រះកុនាលរាជឱរសប្រាសចាកព្រះ
នេត្រទាំងសងខាង មានព្រះកាយស្គមកំព្រឹង ហើយកើតចែងថ្ងៃ
រទុះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបចំណាំព្រះអង្គមិនបាន ក៏ត្រឡប់ទៅ
ក្រាបទូលព្រះរាជាថា៖ «គឺអ្នកស្គមម្នាក់ ខ្វាក់ភ្នែកពពើម មានខ្លួន
ស្គមកំព្រឹង ហើយកើតចែងថ្ងៃរទុះ ប្រពន្ធវាបិតនៅផ្ទាប់ខាងខ្លួនវា
នោះ» ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ទ្រង់មាន
ព្រះតម្រិះថា៖ «កាលពីមុន អញយល់សុបិនឃើញថា កុនាលៈ
កូនអញបានអន្តរធានភ្នែកទាំងពីរ ទៅក្រែងវាហ្នឹងហើយដឹង?
អញរលឹកដល់កូនអញគ្មានស្រាកចិត្តមួយស្របក់សោះ នែ
អមាត្យឆាប់ឡើង! ឱ្យគេទៅហៅវាមក ។ ខណៈនោះ ស្តេច
ត្រាស់ប្រើឱ្យរាជបម្រើទៅហៅមនុស្សខ្វាក់នោះពីរោងដំរី លុះ
ដល់ហើយគេសួរមនុស្សខ្វាក់នោះថា៖ «អ្នកជាអ្វី? អ្នកជាកូនចៅ
នរណា?» ។

មនុស្សខ្វាក់តបថា៖ «បិតាខ្ញុំជាស្តេចឈ្មោះអសោក ព្រះអង្គ
ជាម្ចាស់នៃជម្ពូទ្វីប ទ្រង់ជាឥស្សរលើមនុស្សទាំងអស់ ខ្ញុំជាឱវស
របស់ព្រះអង្គនោះ ខ្ញុំឈ្មោះកុនាលៈ តែខ្ញុំមានបិតាមួយផ្សេង
ទៀត ព្រះអង្គជាធម្មិកមហារាជ ដែលគេធ្លាប់ហៅថា ព្រះពុទ្ធ
នោះ» ។

ខណៈនោះ ពួករាជបំរើបាននាំមនុស្សខ្វាក់ ព្រមទាំងភរិយា
ទៅគាលព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ។

កាលព្រះមហាក្សត្រ ទតឃើញព្រះកុនាលរាជឱរស ប្រាស
ចាកព្រះនេត្រ មានព្រះកាយស្គមកំព្រឹង លេចចែងថ្ងៃរទុះ មាន
សំលៀកបំពាក់ដ៏គ្រាំគ្រាចាស់រយឹករយាកផ្ទុះរហុយ ព្រោះហេតុ
នោះ ទើបទ្រង់ចំណាំព្រះឱរសពុំបាន លុះទ្រង់បានឃើញមនុស្ស
កំសត់ទុគ៌ត មានទំនងអាការរស់នៅដោយលំបាកដូច្នោះ ទើប
ត្រាស់សួរថាៈ «ឯងជាចៅកុនាលៈមែនឬទេ?» ។

ព្រះឱរស ទូលតបថាៈ «ទូលព្រះបង្គំហ្នឹងហើយព្រះអង្គ» ។

ព្រះរាជា កាលទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះ ព្រះវាយោក៏
កំរើកខ្លាំង សង្រួងសង្រួងស្រយុតព្រះហឫទ័យ ដោយសេចក្តីទុក្ខ
ព្រួយ ស្តេចដួលទៅលើផែនដី ពួករាជបរិពារបានយកទឹកប្រស់
ព្រំស្រប់ព្រះភក្ត្រា ព្រះអង្គបានដឹងព្រះស្មារតីតើនឡើង ទ្រង់
លើកត្រកងបីព្រះកុនាលៈដាក់លើព្រះឱរ្យ ទ្រង់ក្សេតព្រះនេត្រា
នឹងព្រះហស្ត ហើយទ្រង់ព្រះកន្សែងថាៈ «គ្រាពីមុន នេត្រាឯង
ដូចជាភ្នែកបក្សីកុនាលៈ ព្រោះដូច្នោះ បានជាគេហៅកូនឯង
ដោយនាមនេះ ឥឡូវនេះ កូនឯងវិនាសសាបសូន្យចាកនេត្រា

នោះទៅហើយ តើនឹងហៅកូនឯងដូចម្តេចទៅវិញ? ឱមាស ឱពុក, ប្រាប់ហ្នឹងចូរចុះ អ្នកណាបានឆៀលភ្នែកកូនឯង ធ្វើឱ្យដូចជាផ្ទៃមេឃប្រាសចាកដួងព្រះចន្ទនិងតារាដូច្នោះ? មនុស្សមានចិត្តឥតមេត្តាត្រាប្រណី វាបានធ្វើឱ្យសាបសូន្យភ្នែកកូនឯងនោះ តើមនុស្សដូចម្តេច? អ្នកណាបានធ្វើភ្នែកកូនឯង ឱ្យជាប្រធាននៃការឈឺចាប់ នៅជាប់រហូតមកដល់ថ្ងៃនេះ? កុនាលៈកូនឱពុកអើយ! អ្នកណាប្រាថ្នាធ្វើភ្នែកកូនឯងឱ្យរីកលឺការបែបនេះ?» ។

ចូរប្រាប់ឱពុកឱ្យឆាប់មកចុះ? ឱពុកឃើញកូនឯងពេលនេះ ឱពុកទន់អស់ទាំងកាយ ឈឺចាប់ជាពន្លឹក ភ្លើងគឺសេចក្តីសោកស្តាយឆេះសាយសព្វខ្លួន រហូតដល់ដួងហឫទ័យបិតាហើយ ធ្វើឱ្យឱពុកបានសេចក្តីវិនាសសាបសូន្យ ដូចជាគេត្រូវកាំអស់នី ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស ឱនចុះទៀបព្រះបាទព្រះរាជបិតាហើយក្រាបទូលថា៖ «ព្រះកុំសោយសោកជាទុក្ខជាអុកអ្វី កុំក្រេវក្រោធដល់ហេតុការណ៍ដែលប្រព្រឹត្តហួសទៅហើយ ។ ឱព្រះវរបិតា ព្រះអង្គមិនទ្រង់ជ្រាបទេឬ? សូម្បីព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ ក៏គង់

ព្រះអង្គត្រូវទទួលរង្វាន់ជាមត់កនៃផលកម្មរបស់ព្រះអង្គដែរ ។
(ព្រះបច្ចេកពុទ្ធ) ព្រះសាវកពុទ្ធ ព្រមទាំងសាមញ្ញជនទាំងអស់
ក៏ត្រូវទទួលរង្វាន់ ជាមត់កនៃផលកម្មរបស់ខ្លួនៗ មិនមានអ្នក
ឯណាមួយ គេចឱ្យផុតអំពីវិបាកកម្មរបស់ខ្លួននោះឡើយ ។ កម្ម
ទាំងឡាយ ជាកុសលឬអកុសល មិនដែលបាត់ទៅទេ ព្រោះ
ដូច្នោះ មិនគួរនឹងផ្ទាញ់ផ្ទាល់ដល់អ្នកដទៃ ព្រោះតែអំពើកម្មដែល
សម្រាប់កាប់ចាក់ មិនមែនរន្ទះ មិនមែនជាថ្នាំពុល មិនមែន
អសិរពិសទេ សេចក្តីទុក្ខលំបាក កើតមកអំពីហេតុទាំងអស់នោះ
មកយាយីខ្លួនខ្ញុំព្រះអង្គក៏ទេ គឺជាវិបាកនៃកម្មរបស់ខ្ញុំពីមុនមក
ដែលខ្ញុំព្រះអង្គបានទទួលផលក្នុងគ្រានេះ ការធ្វើទោសអ្នកដទៃ
ក្នុងហេតុនេះ និងមិនមានយុត្តិធម៌សៅឡើយ, សព្វសត្វទាំងអស់
ដែលមានអត្តភាពរស់នៅ ដូចជារង់មូលមួយ ដែលគេបាញ់ត្រូវ
ជាប់ព្រួញទាំងពាន់ ច្រង់ច្រាងយ៉ាងណាមិញ ក៏ខ្លួនខ្ញុំព្រះអង្គនេះ
ត្រូវទទួលវិបាកនៃកម្មដ៏អាក្រក់ទាំងពាន់ ដែលត្រូវជួបប្រទះក្នុង
ពេលនេះ ដូច្នោះដែរ ។

ព្រះបាទអសោក បើទុកជាបានទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យ
ឱរសនោះ ក៏ព្រះអង្គនៅតែមានព្រះហឫទ័យក្តៅឆេះឆួលរង
ដោយភ្លើង គឺសេចក្តីសោកស្តាយ ទ្រង់ត្រាស់នឹងព្រះរាជឱរស
ទៀតថា៖ «ចុះអ្នកណាវាឥតមេត្រីអ្វីម៉្លេះ បានបំផ្លាញភ្នែកកូន
ប្រុសអញទាំងនេះអេះ?» ។

ព្រះកុនាលរាជឱរសតបថា៖ «បពិត្រព្រះវរបិតា គឺព្រះអង្គ
ឯងបានតែងព្រះរាជឱង្ការទៅឱ្យគេឆ្កៀលភ្នែកទូលព្រះបង្គំជាខ្ញុំ
បានជាគេហ៊ានឆ្កៀលបែបនេះព្រះអង្គ» ។

ព្រះមហាក្សត្រត្រាស់ថា៖ «បើជាអញបានបង្គាប់ឱ្យអ្នកណា
មួយទៅឆ្កៀលភ្នែកកូនឯងមែន អញនឹងកាត់អណ្តាត់អញចេញ
ដោយខ្លួនឯង» ។

ព្រះកុនាលរាជឱរស ទូលតបថា៖ «បពិត្រព្រះវរបិតា ព្រះ
រាជសារមានទាំងប្រថាប់ព្រះវរលញ្ឆករ ដោយព្រះទន្តព្រះអង្គផង
ហេតុដូចម្តេចបានជាទ្រង់មិនជ្រាប?» ។

ព្រះរាជា ត្រាស់ថា៖ «បើអញបានប្រថាប់ត្រា ព្រះរាជសារ
ដោយធ្មេញអញមែន អញនឹងគាស់រំលើងធ្មេញអញដោយខ្លួន
ឯង» ។

គ្រានោះ ព្រះរាជិនី តិស្សរក្សិតា បានត្រាស់ហៅព្រះនាង
បន្ទាវតី មកនិយាយថា៖ ^(៦៣) «ចូរនាងឯងឆ្កៀលភ្នែកខ្ញុំឥឡូវនេះ
ចុះ ខ្ញុំព្រមទាំងកូនប្រុសនិងដើរទៅសូមទានគេមកចិញ្ចឹមជីវិត» ។

ដំណឹងនោះ ជាហេតុបណ្តាលទៅឱ្យជ្រាបដល់ព្រះស្រោត
ស្តេច ទើបទ្រង់ព្រះតម្រិះថា៖ «ប្រាកដជាតិស្សរក្សិតាហើយ
ឆ្កៀលភ្នែកកូនប្រុសសំឡាញ់របស់អញ» ក្នុងមួយរំពេចនោះ ព្រះ
អង្គមានព្រះឱង្ការឱ្យហៅព្រះរាជិនីតិស្សរក្សិតាមក ហើយត្រាស់
ច្រះឆ្មោះថា៖ «មេស្រីកាចចង្រៃ ព្រោះហេតុអ្វី បានជាព្រះធរណី
ទ្រទ្រង់ហង់ឯងទុក មិនស្រូបខ្លួនហង់ឯងពន្លឺចឱ្យហើយតែម្តង
ទៅ? ហង់ឯង ជាស្រ្តីបំផ្លាញអារ្យធម៌ ពេលនេះ ពិតជាអញស្អប់
ខ្ពើមហង់ឯងណាស់ ហង់ឯង សំដែងខ្លួនដោយកលមាយា ធ្វើជា

^{៦៣} -សៀវភៅពុទ្ធសាសនារបស់លោកស្ទ្វី-ហ្វីណាត់ ដែលលោកមៅប្រែជាខ្មែរ ព្រះមាតានៃកុនាលឱរសអស់ព្រះជន្មទៅ ទើបព្រះរាជា
ទ្រង់តាំងព្រះនាងតិស្សរក្សិតាឡើងជាអគ្គមហេសី ។

ញាតិសាលាហិត ដែលស្រឡាញ់អញស្មិទ្ធ តែគំនិតហងងង
លាមកបំផុត!» ។

ព្រះមហាក្សត្រ ទ្រង់ក្រេវក្រោធនេះរោលរាលដោយភ្លោង គឺ
ទោសៈនិងព្យាបាទដ៏ខ្លាំងក្លា ទ្រង់សំឡឹងឆ្ពោះព្រះនាងពិស្ស-
រក្សិតា មិនដាក់ព្រះនេត្រា ហើយត្រាស់ថាៈ

«ហងងងទម្លាយភ្នែកកូនអញ, អញនឹងហែកហួរខ្លួនហង
ងងដោយក្រចកឥឡូវនេះ, អញនឹងចាក់ហងងងទាំងរស់ ដោយ
ឈើអណ្តាត ហើយលើកស្នូយឡើងដាក់ទៅលើចុងឈើដ៏ខ្ពស់,
អញនឹងច្រៀកខ្លួនហងងង ជាចម្រៀកៗដោយរណារ, អញនឹង
កាត់អណ្តាតហង ដោយកាំបិត, អញនឹងក្របែលឆ្អឹងហង ដោយ
ពូថៅធំ មានមុខទាតម្រីល, អញនឹងបោះចោលខ្លួនហងទៅក្នុង
គុកភ្លើង; អញនឹងបង្អកមាត់ហង ដោយថ្នាំពិសពុលដ៏ក្លាច្រើន
មុខ» ព្រះអង្គប៉ុនប៉ងនឹងធ្វើអាយាតព្យាបាទច្រើនបែបដូច្នេះ ។

ព្រះកុនាកឱរស ជ្រាបហេតុនោះហើយ ទ្រង់មានព្រះ
ហឫទ័យពេញទៅដោយមេត្តាករុណា ព្រះអង្គក្រាបទូលព្រះវរ-

បិតាថា៖ «ព្រះនាងតិស្សរក្សិតា បានប្រព្រឹត្តទុច្ចរិតធម៌ហើយ
ព្រោះហេតុនោះ បានជានាងធ្វើឫកពាដូច្នេះ, ឱព្រះរាជា! ពេល
នេះ សូមព្រះអង្គទ្រង់អនុញ្ញាតព្រះរាជអាជ្ញាដោយធម៌ ព្រះអង្គ
មិនសមគួរនឹងពិឃាតព្រះនាងនេះទេ សូមទ្រង់កុំមានព្រះ
ហឫទ័យក្រោធ នឹងការសំឡឹងឆ្ពោះមកពួកកូននិងពួកសត្វដែល
ថោកទាបអំប្បឥតប្រាជ្ញា(៦៤) » ។

តែស្តេចមិនទ្រង់ស្តាប់ពាក្យព្រះរាជបុត្រ ទ្រង់ឱ្យចាត់ចែង
កន្លែងសម្រាប់ពិឃាត ហើយឱ្យនាំព្រះរាជិនីទៅដុតភ្លើងទាំងរស់
ព្រមទាំងអ្នកនគរតក្សសិលា ដែលជាអ្នកចូលដៃក្នុងការប្រព្រឹត្ត
បទល្មើសដ៏ឧក្រិដ្ឋនោះ ក៏ស្លាប់វិនាសជាមួយគ្នា ក្នុងគ្រានោះ
ទៅ ។

គ្រានោះ ភិក្ខុទាំងឡាយ បានឃើញហេតុអស្ចារ្យចម្លែក
ដូច្នោះក៏កើតសេចក្តីសង្ស័យឡើង ទើបនាំគ្នាសួរហេតុនេះ

⁶⁴ -ទិវ្យាទាន៖ ព្រះកុណារាជឱវាសបានក្រាបទូលពាក្យស័ក្សនេះដល់ព្រះរាជាថា៖ «សូមគេជះ ខ្ញុំព្រះអង្គមិនបានដឹងថាមានសេចក្តី
ឈឺចាប់ទេ សូម្បីការទទួលទុក្ខលំបាកអត់ធន់ដោយភ្លើង គឺទោសៈ ក៏មិនមានក្នុងខ្លួនខ្ញុំព្រះអង្គដែរ, ក្នុងចិត្តរបស់ខ្ញុំព្រះអង្គមិនមានអ្វី
ក្រៅអំពីកតញ្ញចំពោះព្រះមាតា ដែលលោកបានជាធ្វើឱ្យខ្វាក់ភ្នែករបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ដើម្បីជាបន្ទាល់សាក្សីឱ្យឃើញជាក់ច្បាស់នូវពាក្យ
សក្សនេះ សូមឱ្យភ្នែករបស់ខ្ញុំព្រះអង្គ ចូរត្រឡប់បានជាសុខសប្បាយដូចដើមវិញ ។ គ្រាន់តែគ្រាន់មិនទាន់ផុតពីព្រះឱស្ឋ ព្រះនេត្រា
ក៏កើតប្រាកដឡើងវិញ ព្រមដោយលំអទាំងអស់ដូចពីមុន ។

ចំពោះនឹងព្រះថេរៈឧបគុហ្មៈថា៖ «ព្រោះហេតុអ្វី ក៏ឆ្កៀលព្រះ
នេត្រព្រះកុនាលរាជឱវស ក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ? » ។

ព្រះថេរៈ តបថា៖ «អ្នកទាំងឡាយ ចូរតាំងសោតប្រសាទ
ប្រុងស្តាប់ខ្ញុំៗ នឹងសម្តែងប្រាប់ដល់ពួកអ្នក ក្នុងអតីតកាល មាន
ព្រានព្រៃម្នាក់ នៅក្នុងក្រុងពារាណសី ព្រាននោះ នៅជាមួយនឹង
ពួកមនុស្សក្នុងគិម្ពរដូវ លុះដល់ហេមន្តរដូវ តែងតែទៅបរបាញ់
សត្វក្នុងព្រៃភ្នំ ដើររុករានទន្រ្ទានសព្វច្រកល្អកដងព្រៃ រហូតដល់
ហិមវន្តបព៌ត ។ ពេលនោះ ជួនជាមានភ្លៀងរំលាធំអស្ចារ្យ ធ្លាក់
ព្រិលសស្ងាច ដេរដាសពាសពេញផែនដី ក៏ពួកសត្វម្រឹគទាំង
៥០០ រត់ចូលតាមគ្នាត្រសុកទៅក្នុងរអាងថ្មធំមួយ ព្រានព្រៃ
ឃើញដូច្នោះហើយ ក៏គិតថា៖ «បើអញសម្លាប់ម្រឹគទាំងអស់តែ
ម្តងទៅ សាច់វានឹងស្អុយខូច បើដូច្នេះ អញនឹងឆ្កៀលភ្នែកវាចេញ
ហើយអញនឹងស៊ីម្រឹគទាំងនោះម្តងមួយៗ រាល់ថ្ងៃទៅ» ។

លុះគិតដូច្នោះ ក៏ចាប់ឆ្កៀលភ្នែកម្រឹគទាំង ៥០០ ឱ្យខ្ចាក់
ទាំងអស់គ្មានសល់ ។ ដល់មកឥឡូវនេះ ព្រោះតែអំពើនោះឯង

បានជាត្រូវគេឆ្កៀលភ្នែក ។ ព្រានព្រៃក្នុងកាលនោះ គឺព្រះ
កុនាលរាជឱវសនេះ តាំងតែពីកាលនោះមក រហូតដល់ថ្ងៃនេះ
ព្រះកុនាលៈហ្នឹងឯង មានទោត្រូវគេឆ្កៀលភ្នែកអស់ ៥០០ ជាតិ
មកហើយ ។

ភិក្ខុទាំងឡាយ ទូលសួរទៀតថា៖ «ព្រោះហេតុដូចម្តេច ក៏
ព្រះកុនាលរាជឱវស បានកើតក្នុងឧត្តិយត្រកូល មានរូបសោមដ៏
ល្អ ហើយបានត្រាស់ដឹងនូវអរិយសច្ចនិងមគ្គផល ?» ។

ព្រះថេរឧបគុប្ភៈ តបថា៖ «ក្នុងអតីតកាល គ្រានោះ ពួក
មនុស្សមានអាយុវែងដល់មួយម៉ឺនឆ្នាំ មានព្រះពុទ្ធមួយព្រះអង្គ
ឧប្បត្តិឡើង ព្រះនាមព្រះកក្កសន្ធិ កាលព្រះអង្គទ្រង់បំពេញពុទ្ធ-
កិច្ចស្រេចហើយ ស្តេចចូលកាន់បរិនិព្វានជាអនុបាទិសេសនិព្វាន
ក្នុងគ្រានោះឯង មានព្រះរាជាមួយព្រះអង្គ ទ្រង់ព្រះនាម
សោកៈ^(៦៥) ទ្រង់គោរពចំពោះព្រះពុទ្ធអង្គនោះ បានប្រោសឱ្យ
សាងស្តុបមួយ ប្រដាប់ទៅដោយកែវដ៏ប្រសើរទាំង ៧ ប្រការ

^{៦៥}-ក្នុងទី្យាវទាន ទ្រង់ព្រះនាមអសោក តែមិនមែនព្រះបាទអសោកជាព្រះបិតារបស់ព្រះកុនាលរាជឱវសទេ គឺស្តេចអសោក កាលពី
ព្រេងនាយទៅទៀត ។

សុទ្ធសឹងតែមានតម្លៃ មានស្ថានផ្ទៃក្រោមបួនជ្រុង ក្នុងមួយជ្រុង
ទំហំ ៤០ លី (មួយយោជន៍) ។ តែកាលជាខាងក្រោយ អំពីព្រះ
បាទសោកៈនោះទិវង្គតទៅ មានស្តេចមួយព្រះអង្គទៀត ទ្រង់ព្រះ
នាមអសន្ទ អ្នកមិនជឿសាសនា ស្តេចអង្គនោះ បានគាស់កាយ
យកកែវដ៏ប្រសើរ សុទ្ធសឹងតែមានដំឡៃ អំពីព្រះស្តុបនោះអស់
រលីងធេង ទុកឱ្យនៅតែដីនិងឈើប៉ុណ្ណោះ ។ អ្នកនគរទាំងឡាយ
បានឃើញដូច្នោះ ក្រីជុំគ្នាជាពួកជាកងនៅទីជិតព្រះស្តុប នាំគ្នា
យំសោកស្តាយឆ្អែតចិត្ត នឹកខឹងតែសព្វខ្លួន កាលនោះ មាន
កុលបុត្រម្នាក់ ឃើញហេតុដូច្នោះ ទើបសួរថា៖ «ដូចម្តេចបានជា
អ្នករាល់គ្នាយំ?» អ្នកនគរទាំងឡាយ តបថា៖

«ព្រះស្តុបនៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ដែលគេសាងដោយកែវដ៏
ប្រសើរទាំង ៧ ប្រការ សុទ្ធសឹងតែមានតម្លៃដ៏រុងរឿង, នេះនៃអ្នក
មើលចុះ ត្រូវគេទំលាយបង់ គាស់កាយយកកែវដ៏ប្រសើរទាំង
៧ ប្រការ សុទ្ធសឹងតែមានតម្លៃអស់រលីងធេង ទុកឱ្យនៅតែដីនិង
ឈើប៉ុណ្ណោះ; ព្រោះដូច្នោះ បានជាយើងយំ» ។ វេលានោះ

កុលបុត្រនោះ ក៏បានកសាងជួសជុលព្រះស្តុបនោះ ដោយកែវដ៏
ប្រសើរទាំង ៧ ប្រការ សុទ្ធសឹងតែមានតម្លៃ ហើយស្អិតស្អាងដូច
ដើមឡើងវិញ ព្រមទាំងបានសាងព្រះពុទ្ធបដិមា មានព្រះរូបភាព
ដូចសុទ្ធសាធទៅនឹងព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះនាមកក្កុសន្ធ
អង្គនោះ ហើយបានតាំងសេចក្តីប្រាថ្នាក្នុងពេលនោះដូច្នេះថាៈ
«សូមអំណាចកុសលនេះ តទៅអនាគត ចូរបណ្តាលឱ្យខ្ញុំបាន
ដូចជាព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់អង្គនេះ ខ្ញុំសូមឱ្យបានត្រាស់ដឹងនូវធម៌ដ៏
បរិសុទ្ធវិសេស គឺអមតមហានិព្វាន» ។ ក៏កុលសដែលព្រះ
កុនាលរាជឱរស បានកសាងព្រះស្តុបដោយកែវដ៏ប្រសើរក្នុង
កាលណោះ ទើបនាំឱ្យបានកើតក្នុងត្រកូលដ៏ខ្ពង់ខ្ពស់ ហើយមាន
ឫទ្ធិអំណាចក្នុងកាលបច្ចុប្បន្ននេះ ព្រោះកាលពីអតីតបានកសាង
ព្រះពុទ្ធបដិមា ទើបមានព្រះរូបឆោមល្អក្នុងបច្ចុប្បន្ននេះ សេចក្តី
ប្រាថ្នាដែលព្រះកុនាលរាជឱរសបានតម្កល់ទុកហើយ កាលពី
អតីត ទើបបណ្តាលឱ្យបានត្រាស់ដឹងនូវផ្លូវអរិយសច្ចក្នុងកាល
ឥឡូវនេះ ។

អវតារនៃផ្លែកន្ទុកព្រៃមួយចំហៀង

កាលព្រះបាទអសោក មានប្រសាទសទ្ធាជ្រះថ្លា ក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ ស្តេចទ្រង់ត្រាស់សួរព្រះថេរឧបគុប្ភៈ ក្នុងហេតុនោះថាៈ «ក្នុងជាន់ពុទ្ធកាល មានអ្នកណាជាពុទ្ធមាមកៈបានបរិច្ចាគទានច្រើនជាងគេបំផុត?» ។

ព្រះថេរឧបគុប្ភៈថ្វាយព្រះពរថាៈ «បពិត្រមហារាជ មានគហបតីម្នាក់ ឈ្មោះសុទត្ត (៦៦) បានបរិច្ចាគទានច្រើនជាងគេបំផុត» ។

ព្រះបាទអសោក ត្រាស់សួរថាៈ «ទានដែលគេបរិច្ចាគនោះជាចំនួនប៉ុន្មាន?» ។

⁶⁶-ក្នុងអាយុវង់-ក្លិនៈ គហបតីឈ្មោះអនាថបិណ្ឌិក ។ គេដឹងថាសុទត្តក្តី អនាថបិណ្ឌិកក្តី ទាំងពីរនេះឈ្មោះនេះជានាមមនុស្សម្នាក់ ។ ក្នុងភាសាបាលីក៏ប្រាប់ថា «សុទត្ត» ជាឈ្មោះដើម តែតាំងពីដូចជ្រះថ្លាក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាហើយ បានបរិច្ចាគទានលើសលុបណាស់ ទើបបានគុណនេមិត្តកនាមជាថ្មីថាៈ «អនាថបិណ្ឌិក» ប្រែថាជាអ្នកឱ្យជុំបាយដល់មនុស្សអនាថា ឯពាក្យថាៈ «សុទត្តៈ» ប្រែថា «ជាអ្នកឱ្យល្អ ឬឱ្យដោយងាយ» ឃើញបានសេចក្តីថា ចិត្តទូលាយដូចគ្នាដែរ ល្មមជាឈ្មោះហៅជំនួសគ្នាបាន ។

ព្រះថេរឧបគុប្បៈ ថ្វាយព្រះពរថាៈ «ចំនួនមាសមួយរយ
កោដិ» ។

ព្រះបាទអសោក ទ្រង់ព្រះតម្រិះថាៈ «គ្រាន់តែគហបតី គេ
អាចធ្វើទានអស់ទ្រព្យច្រើនម៉្លោះទៅហើយ ចំណង់បើខ្លួនអញ
ឥឡូវបានសោយរាជ្យជាតិស្សរលើជម្ពូទ្វីបទាំងមូល, ម្តេចក៏
បរិច្ចាគទានមិនបានដល់នឹងគេ» ។

ទ្រង់ព្រះរំពឹងដូច្នេះហើយ ព្រះអង្គបានបរិច្ចាគទានខ្លួនព្រះ
អង្គ ចូលព្រមទាំងព្រះកុនាលរាជឱរស ពួកសេនាបតីរបស់ព្រះ
អង្គ និងព្រះរាជធានីផង ដល់ព្រះអរិយសង្ឃ ទ្រង់បានឱ្យសាង
ព្រះស្តូប ៨៤.០០០ សុទ្ធសឹងតែវត្ថុដ៏មានតម្លៃ ព្រមទាំងព្រះស្តូប
ទាំងឡាយ សម្រាប់ពួកព្រះអរហន្តជាសាវក ទ្រង់បានឱ្យស្រោច
ដើមពោធិព្រឹក្ស បូករួមចំនួនព្រះរាជទ្រព្យ ដែលព្រះអង្គបានព្រះ
រាជទានទាំងអស់ ត្រូវជាមាស ៩៦ កោដិដំឡឹង គ្រានោះ ព្រះ
បាទអសោកទ្រង់ប្រឈួនជាទម្ងន់ ព្រះអង្គបានជ្រាបថាៈ នឹងទ្រង់
ទិវង្គតដោយព្រះរោគនោះ ស្តេចជាទុក្ខព្រួយព្រះរាជហឫទ័យជា

ខ្លាំង ទើបទ្រង់ព្រះកន្សែងសោយសោក ក្រែងមិនបានសម្រេច
ដូចព្រះចិន្តា ។

អំពីអតីតកាល គ្រាដែលព្រះបាទអសោក បានធ្វើទាន
ដោយដីមួយក្តាប់នោះ រាជគុប្បៈដែលជាសំឡាញ់បិតនៅជិតខាង
បានជួយអនុមោទនាផង លុះដល់មកជាតិបច្ចុប្បន្ននេះ បានមក
ជាសេនាបតីទីមួយរបស់ព្រះបាទអសោកវិញ ក៏រាជគុប្បៈឯកអគ្គ-
មហាសេនា បានឃើញព្រះរាជា ទ្រង់ជាទុក្ខព្រួយព្រះរាជ-
ហឫទ័យដូច្នោះ ទើបប្រណម្យក្រពុំអញ្ចូលី ហើយទូលថាៈ
«បពិត្រមហារាជ ឫទ្ធានុភាពនិងអំណាចរបស់ព្រះអង្គ គ្របទៅ
លើផែនដី ប្រៀបដូចជារស្មីនៃព្រះអាទិត្យ ពួកមនុស្សទាំងអស់
ឥតមានអ្នកណាមួយ ហ៊ានក្រឡេកមើលចំព្រះភក្ត្រព្រះអង្គ
ឡើយ» ។

ឱព្រះរាជា! មានតែពួកស្ត្រីទាំង ៨៤.០០០ ប៉ុណ្ណោះ ទើប
ហ៊ានមើលចំព្រះភក្ត្រព្រះអង្គ ការដែលទ្រង់ប្រឈួននេះ ក៏ហាក់
ដូចជាព្រះអាទិត្យទៀបនឹងអស្តង្គតទៅដូច្នោះ លោកទាំង ៣

តែងតែប្រព្រឹត្តប្រែប្រួលទៅជានិច្ច ពួកសត្វលោកត្រូវតែឈឺចាប់
និងស្លាប់ជាធម្មតា សូមទ្រង់ពិចារណានូវអនិច្ចតាធម៌ ប្រយោជន៍
អ្វីនឹងទ្រង់ជាទុក្ខព្រួយព្រះរាជហឫទ័យនោះ! ។

ព្រះមហាក្សត្រ ត្រាស់ថា៖ «ខ្ញុំយំសោកពេលនេះ មិនមែន
ព្រោះខ្លាចវិបត្តិនៃឥស្សរិយយសទេ, ខ្ញុំជាអ្នកមានទុក្ខព្រួយនោះ
មិនមែនព្រោះតែត្រូវលះបង់ជីវិតនោះទេ ខ្ញុំខ្សឹកខ្សួលរំជួលចិត្ត
នោះ មិនមែនព្រោះខ្លាចឃ្លាតចាកមាតុគ្រាម និងឃ្លាំងព្រះរាជ-
ទ្រព្យរបស់ខ្ញុំទេ ដោយសេចក្តីពិតនោះ ខ្ញុំមានសេចក្តីទុក្ខព្រួយ
នេះ ព្រោះនឹងត្រូវឃ្លាតចាកព្រះអរិយសង្ឃទាំងឡាយ ដែលខ្ញុំ
ប្រាថ្នានឹងបរិច្ចាគទានឱ្យគ្រប់ចំនួនមាសមួយរយកោដិ ខ្ញុំបានឱ្យ
ទានទៅហើយតែត្រឹម ៩៦ កោដិ នៅខ្វះ ៤ កោដិទៀត ព្រោះ
ដូច្នោះ បានជាខ្ញុំកើតទុក្ខតានតឹងក្នុងចិត្ត» ។

រាជគុប្បៈឯកអគ្គមហាសេនាបតី ក្រាបទូកថា៖ «ឃ្លាំងព្រះ
រាជទ្រព្យទាំងឡាយរបស់ព្រះអង្គនៅមានច្រើន គួរតែព្រះអង្គ

បំពេញទាននោះ ឱ្យគ្រប់ចំនួនទៅ តាមសេចក្តីប្រាថ្នារបស់ព្រះ
អង្គ» ។

គ្រានោះ ស្តេចទ្រង់ព្រះរាជទានមាស, ប្រាក់ និងរបស់មាន
តម្លៃឯទៀត ជាច្រើន បញ្ជូនទៅដល់វត្តកុក្កុជាវាម ។

កាលនោះ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធិ ជាឱវសនៃព្រះកុនាលរាជបុត្រ បាន
ជារជ្ជទាយាទ (អ្នកទទួលគ្រងមត៌ក្នុងរាជសម្បត្តិ) មានពួក
សេនាបតីចិត្តអាក្រក់ ជាមិត្តាទិដ្ឋិ បានចូលទៅក្រាបទូលព្រះអង្គ
ម្ចាស់សម្មាសម្ពុទ្ធិថា៖ «ព្រះបាទអសោក ជិតអស់ព្រះជន្មហើយ សូម
ទ្រង់ទតមើកចុះ នុ៎ះហ្ន៎! ព្រះរាជាទ្រង់បង្គិនព្រះឃ្លាំង កំពុងតែឱ្យ
គេកើបខ្លះខ្លាយ វិនាសនព្រះរាជទ្រព្យអស់ហើយ កាលបើព្រះ
អង្គនឹងបានជាស្តេច កោដ្ឋាគារទាំងឡាយ ព្រមទាំងព្រះរាជទ្រព្យ
ដ៏មានតម្លៃនោះឯង នឹងបានលើកតម្កល់តម្កើងព្រះអង្គឱ្យជា
ស្តេចថ្មីងរុងរឿង ព្រះដូច្នោះ គួរតែទ្រង់បញ្ញត្តកុំឱ្យគេបង្គិនព្រះ
រាជទ្រព្យនោះទាំងអស់» ។

ព្រះអង្គម្ចាស់សម្បទី លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ដូច្នោះហើយ ក៏
ទ្រង់យល់ព្រមតាមសេចក្តីពន្យល់របស់ពួកអមាត្យ ក៏ទ្រង់ដក
ហូតយកព្រះរាជទ្រព្យទាំងអស់របស់ព្រះរាជា ដែលស្តេចកំពុង
តែប្រឈួន ហើយមានព្រះរាជហឫទ័យកំពុងជ្រះថ្លាយ៉ាងនោះ
ទុកឱ្យនៅសល់តែភាជន៍មាសមួយ និងភាជន៍ប្រាក់មួយប៉ុណ្ណោះ
ដែលវត្ថុសម្រាប់ដាក់ព្រះក្រយាស្វាយ ព្រះរាជា កាលទ្រង់ទទួល
ភាជន៍សោយស្រេចហើយ ក៏ទ្រង់បញ្ជូនភាជន៍ទាំងនោះ ព្រះ
រាជទានទៅវត្តកុក្កុជាវាមទៀត ខណៈនោះ គេដាក់ព្រះក្រយា
ស្វាយក្នុងភាជន៍ដីថ្វាយឱ្យទ្រង់សោយ ។ ក្នុងមច្ឆិមាវារៈ គេបាន
ថ្វាយផ្នែកន្ទុកព្រៃមួយចំហៀងដល់ព្រះរាជា ព្រះអង្គកាលបាន
ទទួលផ្លែឈើនោះហើយ ស្តេចឱ្យប្រជុំពួកអមាត្យ ហើយត្រាស់
នូវព្រះវាចាមុខគួរឱ្យស្តុតចិត្តថាៈ អ្នកណាជាម្ចាស់នៃជម្ពូទ្វីប
នេះ? ។

ពួកអមាត្យ ទូលថាៈ «ឱព្រះរាជា! ព្រះអង្គតែមួយ ទ្រង់ជា
ម្ចាស់នៃជម្ពូទ្វីបនេះ» ។

ព្រះរាជា ជ្រាបដូច្នោះហើយ ទ្រង់ត្រាស់នឹងពួកអមាត្យ ដោយព្រះនេត្រពេញទៅដោយអស្សុជលថាៈ «អ្នកទាំងឡាយ ភាន់ច្រឡំទេ ដែលថាខ្ញុំជាម្ចាស់នោះ ខ្លួនខ្ញុំមិនមែនជាម្ចាស់ទេ ព្រោះហេតុអ្វី? ព្រោះថា ខ្ញុំជាព្រាហ្មណ៍ បានតែត្រឹមលើផ្នែកន្ទួត ព្រៃមួយចំហៀងនោះឯង ^(៦៧) ។ ឱអនិច្ចាអើយ! ទ្រព្យសម្បត្តិ ទាំងឡាយ ជារបស់ថោកទាប ឥតប្រយោជន៍គ្មានគេរាប់ សូម្បី តែខ្លួនឯងជាឥស្សរៈលើមនុស្សទាំងឡាយ ពេលនេះ ខ្ញុំនៅមាន ត្រឹមតែផ្នែកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀងនេះ ប្រៀបដូចជាទន្លេដែលមាន ខ្សែទឹកដ៏ខ្លាំងក្លា កំពុងតែហូរធ្លាក់ជ្រុលចុះមកគគុកគគាក់ ហើយ ត្រឡប់ទៅជាឈប់នៅនឹងថ្កល់ ក្នុងកាលដែលផ្ទុះស្ទះនឹងភ្នំណា មួយដូច្នោះ» ។ ខណៈនោះ ទ្រង់ត្រាស់នូវព្រះគាថាទាំងឡាយ តទៅនេះថាៈ

«ព្រះវាចាទាំងឡាយ របស់ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ជា ពាក្យត្រូវពិតប្រាកដណាស់ ក្នុងព្រះវាចាទាំងឡាយរបស់ព្រះអង្គ

^{៦៧} -វិសុទ្ធិមគ្គៈ ព្រះបាទអសោកនោះ ទ្រង់សោយឥស្សរភាពលើផែនដីទាំងមូល បានបរិច្ចាគទានទាំងរយកោដិ ព្រះអង្គធ្លាប់បាន ទទួលសេចក្តីសុខ លុះដល់ជិតទិវង្គតទ្រង់ជាធំបានតែត្រឹមផ្លូវកន្ទួតព្រៃមួយចំហៀងប៉ុណ្ណោះ កាលបើព្រះអង្គអស់បុណ្យហើយ ក៏ ត្រឡប់ទៅជាសោយសោក ព្រោះតែចំណង់រូតរីតរាងកាយ គឺរាជសម្បត្តិនោះឯង ។

នោះ មិនមានពាក្យត្រង់ណាមួយមិនពិតទេ» ព្រះអង្គបានត្រាស់
ព្រះពុទ្ធដីកាហើយថា៖ «ពួកអ្នកដែលស្រឡាញ់ទុកចិត្តគ្នា ជា
ហេតុនាំមកនូវសេចក្តីទុក្ខក្នុងគ្រាបែកគ្នាជាទីបំផុត» ។

កាលពីដើម តែកាលណាខ្ញុំចេញប្រកាសបញ្ញត្តិទៅលើកិច្ច
អ្វីនីមួយហើយ ឥតមានអ្នកណាមួយទទឹងទាស់អាជ្ញាទេ ឥឡូវ
នេះ ខ្លួនខ្ញុំដូចជាខ្សែទឹកដ៏ខ្លាំងក្លា កំពុងតែហូរធ្លាក់ជ្រុលចុះមក
គគុកគគាក់ ស្រាប់តែទៅផ្ទុះស្ទុះនឹងភ្នំណាមួយ ហើយតាំងនៅ
នឹងថ្នល់យ៉ាងណា ក៏ពាក្យសំដីរបស់ខ្ញុំទាំងប៉ុន្មាន ឥឡូវនេះ តាំង
នៅនឹងថ្នល់ មិនសម្រេចប្រយោជន៍អ្វីដូច្នោះដែរ ។ កាលពីមុន
នៅលើប្រថពីមណ្ឌលនេះ ខ្លួនខ្ញុំជាទីពឹងនិងជាម្ចាស់របស់មនុស្ស
ទាំងអស់ ពួកស្តេចណាជាសត្រូវ មានចិត្តព្រហ័ណកោងកាចរបឹង
រឹងរូស ខ្ញុំអាចបង្ក្រាបពួកស្តេចទាំងអស់នោះ ឱ្យនៅក្រោម
អំណាចបាន ពួកមនុស្សណាជាអ្នកខ្សត់ទុក្ខ គឺត និងជាអ្នកទុព្វល-
ភាព ខ្ញុំអាចជួយទំនុកបម្រុងពួកមនុស្សទាំងអស់នោះបាន ។ ក្នុង
កាលមុន ខ្លួនខ្ញុំជាទីពឹងនៃពួកមនុស្សឯទៀតជាច្រើន ឥឡូវនេះ

អំណាចរបស់ខ្ញុំ គេផាត់ទាត់ចោលអស់ហើយ ខ្លួនខ្ញុំប្រៀបដូចជា
រទេះមួយ ដែលគេរុះរើចេញអស់ ទុកឱ្យនៅសល់តែទ្រពង
ពុំនោះសោត ដូចជាអសោកព្រឹក្សា កាលបើឫសទាំងឡាយរបស់
វាតស្លូតហើយ មែកទាំងឡាយក៏កាប់អស់ចេញហើយ ឯផ្កា, ផ្លែ,
មែក និងស្លឹកទាំងអស់នោះ គេចទៅណា មុខជានឹងស្លូត
ស្រពោនហួតហែងទៅមិនខាន ។ ខ្លួនខ្ញុំខាតចាកបង្គោល ដែល
ជាបង្អែកសម្រាប់ពីងផ្អែកអស់ហើយ ព្រះរាជសាររបស់ខ្ញុំទាំង
ប៉ុន្មាន ក៏សុទ្ធតែជាសំបុត្រស្លាប់ឥតប្រយោជន៍ទាំងអស់» ។

លុះទ្រង់ត្រាស់គាថានេះចប់ហើយ ព្រះអង្គត្រាស់ហៅរាជ-
បុរសអ្នកគាល់ក្នុងទីជិតព្រះអង្គមក ទ្រង់ប្រទានកន្ទួតព្រៃមួយ
ចំហៀង ហើយថ្លែងព្រះឱង្ការថាៈ «ចូរឯងយកផ្លែឈើនេះទៅ
កាន់វត្តកុក្កុដារាម ឯងប្រគេនដល់ព្រះសង្ឃក្នុងវត្តនោះ ហើយ
ឯងទូលព្រះថេរៈថាៈ ទេយ្យវត្ថុនេះ ជាទានខាងក្រោយបំផុត
របស់ស្តេចអសោក ពេលនេះ ព្រះអង្គនៅមានតែផ្នែកកន្ទួតព្រៃ
មួយចំហៀងប៉ុណ្ណោះ ទ្រង់វិនាសចាកព្រះរាជទ្រព្យ ដែលមាន

ទាំងប៉ុន្មាននោះអស់ហើយ សូមព្រះសង្ឃទទួលយកដោយមេត្តា
ចិត្ត ចំពោះបច្ចិមទានរបស់ស្តេចកំសត់ទុគ៌តនេះ ដែលជាអ្នកខំ
ឆ្លៀតកសាងកុសលយកផលអំពីទាននេះតែប៉ុណ្ណោះ» ។

លុះរាជបុរសយកទៅប្រគេនដល់ព្រះសង្ឃ ព្រមទាំងថ្លែង
ព្រះឱង្ការដោយសព្វគ្រប់ ក៏ព្រះយសត្ថេរបានប្រកាសប្រាប់ដល់
ជំនុំសង្ឃថា៖ «អ្នកទាំងឡាយ បានឃើញ បានស្គាល់ ព្រះបាទ
អសោកច្បាស់លាស់ហើយ ទ្រង់ជួបប្រសព្វតែសេចក្តីសុខ និង
សេចក្តីសោមនស្សតែម្យ៉ាង ទ្រង់ផ្សាយឥស្សរភាពរបស់ព្រះអង្គ
ទៅលើប្រថពីមណ្ឌល មានសមុទ្រជាព្រំប្រទល់ ឥឡូវនេះ ត្រូវ
រាជបរិពាររបស់ព្រះអង្គ រឹបជាន់យកឫទ្ធិអំណាច ធ្វើឱ្យសាបសូន្យ
ពីព្រះអង្គអស់ទៅ ដកហូតយកព្រះរាជទ្រព្យរបស់ព្រះអង្គអស់
គ្មានសល់ ធ្វើឱ្យព្រះអង្គមានតែខ្លួនទេ នៅមានត្រឹមតែផ្នែកន្ទុក
ព្រៃមួយចំហៀងនេះ ដែលទ្រង់បានព្រះរាជទានមកដោយស្ម័គ្រ
ព្រះរាជហឫទ័យចំពោះដល់សង្ឃ ព្រះរាជទានដល់ភិក្ខុសង្ឃក្នុង
ពេលនេះ ដោយទ្រង់មានព្រះរាជហឫទ័យធ្ងន់ជ្រៅ ដើម្បីនឹង

បញ្ជីចិត្តដល់ពួករាជបរិពាររបស់ព្រះអង្គ ។ ទើបព្រះថេរៈចាត់ឱ្យ
ទាយកម្នាក់ បុកកំទេចផ្លែឈើនោះឱ្យល្អិតជាងផង ដាក់លាយ
ទៅក្នុងបបរ ដើម្បីឱ្យភិក្ខុទាំងអស់បានចំណែកទាននោះគ្រប់គ្នា
ហើយព្រះថេរៈបានប្រាប់ភិក្ខុទាំងឡាយថា៖ «អ្នកទាំងឡាយគួរ
ដឹងខ្លួនថា៖ ហេតុនេះជាកិច្ចរបស់វដ្តសង្សារ ដែលជាធម្មជាតិគួរ
នឿយណាយ ខ្លើមរអើមឱ្យណាស់ ទ្រព្យសម្បត្តិនិងកាមគុណ
ទាំងឡាយ រមែងអន្តរធានបាត់ទៅភ្លាមៗ ឈិះ! សង្សារវដ្តពេញ
ជាគួរឱ្យនឿយណាយចិត្តពេកណាស់ ហើយជាធម្មជាតិនាំមកនូវ
សេចក្តីទុក្ខព្រួយជាទីបំផុត» ។

ប្រពៃណីនេះ ធ្វើយើងដឹងបានថា៖ «បណ្តាស្តេចទាំងឡាយ
ដែលជាតំណាងព្រះវង្សនក ពួកស្តេចដែលមានប្បទានុភាព
បរិបូណ៌ដោយរាជសម្បត្តិទាំងអស់នោះ ក៏មិនស្មើនឹងព្រះបាទ
អសោកនេះឡើយ ល្អិតណា ពួករាជអមាត្យរបស់ព្រះអង្គជួយ
ការពារយ៉ាងណា ក៏គង់តែវិនាសទៅឯង កាលបើយើងនៅមាន
កម្លាំងកំហែង មិនទាន់ធ្លាក់ទៅក្នុងសេចក្តីទុក្ខនៅឡើយទេ យើង

គួរតែខំប្រឹងព្យាយាមឱ្យពេញបន្ទុក ដើម្បីឱ្យបានសម្រេចកុសល
ជាសុខតទៅ» ។

កាលដែលទ្រង់ខ្សោយថយព្រះកាយពល ទៀបរលត់ខន្ធ
ហើយ ព្រះបាទអសោក បានត្រាស់នឹងរាជគុហ្មសេនាបតីថាៈ
«ឥឡូវនេះ អ្នកណាជាម្ចាស់ធំជាងគេបណ្តាច់ ក្នុងជម្ពូទ្វីបនេះ» ។

រាជគុហ្មសេនាបតី ក្រាបចុះទៀបព្រះបាទា ហើយទើបទូល
តបព្រះមហាក្សត្រិយ៍ថាៈ «បពិត្រព្រះមហាករុណាជាម្ចាស់ជីវិត
លើត្បូង ព្រះអង្គទ្រង់ជាម្ចាស់ធំជាងគេបណ្តាច់» ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ពាក្យនោះហើយ ស្តេចតើនឡើងចាក
ក្រឡាព្រះបន្ទំ ប្រណម្យអញ្ជូលី ទ្រង់ទតមើលគ្រប់ទិសទាំង ៤
ហើយថ្លែងព្រះឱង្ការនេះថាៈ «វៀរលែងតែឃ្លាំងខ្ញុំចេញ ខ្ញុំសូម
ថ្វាយប្រថពីមណ្ឌលទាំងមូល ដែលមានមហាសមុទ្រទាំង ៤ ជា
ព្រំប្រទល់ ដល់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ និងព្រះអរិយសង្ឃ ។ ដោយ
អំណាចបុញ្ញរាសី ជារង្វាន់ដែលខ្ញុំបានបំពេញហើយនេះ តទៅ
អនាគត ខ្ញុំមិនប្រាថ្នាចង់បានជាស្តេចចក្រពត្តិទេ ខ្ញុំមិនប្រាថ្នាជា

ព្រះឥន្ទ ជាព្រះព្រហ្ម ជាលោកាធិបតី ឬជាទេព្តាទេ តែខ្ញុំសូមតាំង
ដំកល់សេចក្តីប្រាថ្នាថា តទៅអនាគត ក្នុងពេលដែលខ្ញុំនឹងបាន
ទៅកើតក្នុងជាតិណា។ ខ្ញុំសូមឱ្យបានគ្រប់គ្រងខ្លួន ដោយ
អំណាចខ្លួនឯង ហើយខ្ញុំសូមឱ្យបានសម្រេចព្រះអរហត្តផល ឱ្យ
បានឆាប់រហ័ស» ។ ខណៈដែលទ្រង់ប្រោសព្រះទានបណ្តាំនេះ
ព្រះអង្គឱ្យប្រថាប់ព្រះរាជឱង្ការនោះ ដោយព្រះវរលញ្ឆករនឹងព្រះ
ទន្ថរបស់ព្រះអង្គ ទ្រង់ប្រគល់ឱ្យទៅរាជគុប្បសេនាបតី កាលព្រះ
អង្គបរិច្ចាគទានេះដល់ព្រះសង្ឃរួចហើយ ក៏ព្រះវាយោរបស់ព្រះ
អង្គ ស្រុតថយចុះទៅជាដរាប ហើយទ្រង់សោយព្រះទិវង្គត ក្នុង
ពេលនោះទៅ ។

ពួកសេនាបតី នាំគ្នារៀបចំព្រះបរមសព ទៅតាមរបៀប
ស្តេចចក្រពត្រាធិរាជ បានចាត់ឱ្យតាក់តែងគ្រឿងសំអាងគ្រប់
ប្រដាប់ទៅតាមក្រសួង ដើម្បីជាទីគោរពដល់ព្រះបរមសព ហើយ
រុំសំពត់ស្នូប ដាក់ដំកល់ក្នុងព្រះមឈូស ឬជាព្រះបរមសពតាម
ទំនៀម ។

គ្រានោះ ពួកសេនាបតី បានអភិសេកព្រះអង្គម្ចាស់សម្បទិ
ឱ្យឡើងគ្រងសោយរាជ្យ ជាតំណាងព្រះអង្គមក ។

រាជគុប្បសេនាបតី បានប្រាប់ដំណឹងនោះដល់ពួកអមាត្យថាៈ
«ព្រះបាទអសោក បានព្រះរាជទានប្រថពីមណ្ឌលទាំងមូល ដល់
ព្រះសង្ឃហើយ ព្រោះអ្វី? ព្រោះថា ព្រះអង្គប្រាថ្នានឹងបំពេញការ
បរិច្ចាគទានឱ្យគ្រប់ចំនួនមួយរយកោដិ ឱ្យបានដូចជាគហបតី
ឈ្មោះសុទត្ត តែព្រះអង្គបានបរិច្ចាគហើយ កាលដែលទ្រង់ព្រះ
ជន្មនៅឡើយ បានត្រឹមតែ ៩៦ កោដិ យើងត្រូវលោះជម្ពូទ្វីបនេះ
មកវិញ ដោយតម្លៃបួនកោដិ ដើម្បីនឹងធ្វើឱ្យសម្រេចសេចក្តី
ប្រាថ្នារបស់ព្រះបរមសពនោះ» ។

ពួកអមាត្យទាំងអស់ ជំនុំព្រមព្រៀងគ្នាហើយ ទើបបាន
លោះជម្ពូទ្វីប ដោយតម្លៃមាស ៤ កោដិ ហើយថ្វាយទៅព្រះបាទ
សម្បទិ ជារដ្ឋទាយាទ ។ ព្រះរាជឱវាសរបស់ព្រះបាទសម្បទិ
ដែលបានសោយរាជ្យជាតំណាងព្រះវង្សតមក ទ្រង់ព្រះនាម
គូហបតី (គហបតី) ព្រះរាជឱវាសរបស់ព្រះបាទគូហបតី ។ល។

ទ្រង់ព្រះនាមបុស្សវង្សនៃ ។ ព្រះរាជឱវាសរបស់ព្រះបាទបុស្សវង្សនៃ
។ល។ ទ្រង់ព្រះបុស្សមិត្ត^(៦៨) ។ ព្រះបាទបុស្សមិត្ត
បានប្រឹក្សាជា មួយនឹងពួកសេនាបតីថាៈ <<យើងត្រូវធ្វើដូចម្តេច
ដែលអាចល្បី កេរ្តិ៍ឈ្មោះរបស់យើង
ឱ្យបានទូទៅទៅក្នុងលោកនេះបាន? ។

គ្រានោះមានសេនាបតីម្នាក់ ក្រាបទូលថាៈ <<ក្នុងកាលមុន
មានស្តេចសោយរាជ្យ ដែលជាព្រះវង្សរបស់ព្រះអង្គដែរ ទ្រង់
សាងព្រះស្តូប ៨៤.០០០ ហើយបានបរិច្ចាគទានជាមាសមួយ
រយកោដិ ព្រះអង្គបានប្រព្រឹត្តតាមព្រះធម៌របស់ព្រះពុទ្ធ ដែល
មាននៅក្នុងលោកនេះជាយូរអង្វែងឆ្នាំ ព្រះនាមរបស់ព្រះអង្គនោះ
តាំងនៅបិតថេររហូតមកដល់សព្វថ្ងៃនេះ>> ។

⁶⁸ -អាយុវង្ស-ក្រុង: រាជឱវាសរបស់ព្រះបាទសម្បជ័យ ទ្រង់ព្រះនាម វ្យាស្សតិ ព្រះរាជឱវាសរបស់ព្រះបាទវ្យាស្សតិ ទ្រង់ព្រះនាម
វ្យាសេន ។ ព្រះរាជឱវាសរបស់ព្រះបាទវ្យាសេន ទ្រង់ព្រះនាម បុស្សវង្សនៃ ។ ព្រះរាជឱវាសរបស់ព្រះបាទបុស្សវង្សនៃ ទ្រង់ព្រះនាម
ព្រះនាមបុស្សមិត្ត ។ ក្នុងទីប្រជុំនេះ ស្តេចដែលសោយរាជ្យជាដំណើរព្រះបាទអសោកមកដូចគ្នា និងអាយុវង្ស-ក្រុង ប្លែកតែត្រង់ថា
ព្រះបាទបុស្សវង្សនៃ ទៅជាព្រះបាទបុស្សវង្សនៃទៅវិញ ។ ឯព្រះនាមព្រះបាទវ្យាសេន មិនមានក្នុងអាយុវង្ស-ចូនរទេ ។

បើព្រះអង្គបានកសាងព្រះស្នូបចំនួន ៨៤.០០០ ដូចយ៉ាង
ព្រះបាទអសោកអង្គនោះ ព្រះនាមរបស់ព្រះអង្គ ក៏គង់នឹងតាំង
នៅក្នុងលោកនេះ អស់កាលយូរអង្វែងដូច្នោះដែរ ។

ព្រះបាទបុស្សមិត្ត ត្រាស់តបថា៖ «ក្នុងកាលមុន ស្តេច
សោយរាជ្យ ដែលជាព្រះរបស់ខ្ញុំនោះ ព្រះអង្គមានប្បទានុភាព
គួរនឹងធ្វើវត្ថុទាំងនោះឱ្យសម្រេចបាន; ឯខ្លួនខ្ញុំដូចម្តេចនឹងធ្វើ
ការងារធំដល់ម៉្លោះឱ្យសម្រេចបាន ក្រែងអ្នកមានឧបាយកល
ណាមួយដទៃទៀត ដែលស្មើគ្នានឹងព្រះបាទអសោក មាន
ដែរឬ?» ។

ពេលនោះ មានសេនាបតី មានសេចក្តីយល់ឃ្លាងជួយគ្នា
នឹងសេចក្តីចម្រើន ក្រាបទូលថា៖ «ការដែលធ្វើល្អឬអាក្រក់ ក្នុង
អំពើទាំងពីរនេះ ក៏បានល្បីទូទាំងកេរ្តិ៍ឈ្មោះស្មើភាគគ្នា ព្រោះព្រះ
រាជាជាន់មុន ទ្រង់បានសាងព្រះស្នូប ៨៤.០០០ ហើយកិត្តិយស
របស់ស្តេច បិតានៅអស់កាលយូរអង្វែង ប្រសិនបើព្រះអង្គទម្លាយ
បង់ព្រះស្នូបទាំងអស់នោះវិញ ក៏គង់ព្រះនាមរបស់មហាបពិត្រ

នឹងតាំងនៅជាប់ជាដំណាប្រពៃណីទៅក្នុងអនាគតជាយូរអង្វែង
ដូចគ្នាដែរ» ។

ព្រះបាទបុស្សមិត្ត ទ្រង់យល់ព្រមតាមគំនិតនោះ ទើប
ត្រាស់ឱ្យប្រជុំពលចតុវង្គសេនា ហើយស្តេចយាងទៅកាន់វត្ត
កុក្កដារាម ដោយព្រះបំណងនឹងបុកទំលាយបំបែកទ្វារវត្តនោះ
តែពេលនោះ ស្រាប់តែឮសូរសីហនាទ (សម្រែកសិង្ហ) សន្លាប់ខ្លួន
នៅត្រង់ទ្វារនោះ ព្រះរាជា ទ្រង់រន្ធត់ស្លាប់ស្លែងព្រះរាជហឫទ័យ
មិនអាចហ៊ានយាងចូលទៅក្នុងវត្តនោះ ទ្រង់លើកមេហ័ពល
ត្រឡប់មកវិញ ។ ព្រះអង្គទទួលយាងទៅដល់បីលើក តែមិនអាច
នឹងចូលទៅបានដូច្នោះ ដល់គ្រាក្រោយបំផុត ព្រះអង្គបានចាត់
ឱ្យនិមន្តភិក្ខុទាំងឡាយមក ហើយត្រាស់ថា៖ «ខ្ញុំបំណងនឹង
ទម្លាយបំបាត់ព្រះពុទ្ធសាសនាចេញ, ឱភិក្ខុទាំងឡាយ ពួកលោក
គាប់ចិត្តឱ្យទុកព្រះស្លូបឬឱ្យទុកសាសន់របស់សង្ឃ?» ។

ភិក្ខុទាំងឡាយ ថ្វាយព្រះពរតបថា៖ «បពិត្រមហារាជ
អាត្មាភាពទាំងអស់គ្នា គាប់ចិត្តរក្សាទុកព្រះស្លូប» ។

លុះទ្រង់ព្រះសណ្តាប់ដូច្នោះ ព្រះបាទបុស្សមិត្ត ក៏ពិយាត
ពួកភិក្ខុទាំងអស់នោះទៅ ទ្រង់ឱ្យទំលាយបង់នូវទីសេនាសនៈ
របស់សង្ឃទាំងនោះ ហើយព្រះអង្គព្យាយាមក្នុងកិច្ចបំផ្លាញនោះ
កាន់តែចម្រើនធំឡើង រហូតដល់ទៅដែនសាគលៈ ទ្រង់បានថ្លែង
ព្រះឱង្ការជាព្រះរាជសារទៅថា៖ «បើអ្នកណាមួយ យកក្បាល
សមណៈបានមួយមកឱ្យយើង អ្នកនោះ នឹងត្រូវបានរង្វាន់ជា
មាសមួយដុំ» ។

សម័យនោះ ក្នុងប្រទេសនោះ មានព្រះស្តុបមួយធំ ជាទីនៅ
អាស្រ័យនៃព្រះអរហន្តមួយអង្គ () ព្រះថេរៈអង្គនោះ និម្មិតធ្វើជា
ក្បាលសមណៈជាច្រើនពាន់ ហើយប្រាប់ឱ្យអ្នកស្រុកនាំយកទៅ
ថ្វាយព្រះរាជា កាលស្តេចទ្រង់ជ្រាបហេតុនោះហើយ ព្រះរាជា
ទ្រង់ប្រាថ្នាចង់សម្លាប់ព្រះអរហន្តនោះទៀត តែព្រះថេរៈ លោក
ចូលកាន់អាកាសកសិណនិមន្តហួសបាត់ទៅ ព្រះរាជាមិនអាច
ពិយាតលោកបាន ។

គ្រានោះ ព្រះមហាក្សត្រិយ៍ ស្តេចយាងទៅកាន់រាជធានី
ឯទៀត ដោយសេចក្តីបំណងនឹងធ្វើព្រះពុទ្ធសាសនាឱ្យវិនាស
នៅក្នុងរាជធានីនោះ មានយក្សម្នាក់ ជាអ្នកគ្រប់គ្រងរក្សាព្រះ
ពុទ្ធសាសនា យក្សនោះគិតថា៖ «អញទទួលសីលព្រះសម្មា-
សម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ មិនគួរនឹងធ្វើបាបដល់អ្នកណាឡើយ ប៉ុន្តែអញធ្វើ
ដូចម្តេច នឹងគ្រប់គ្រងព្រះពុទ្ធសាសនាបានហ្ន៎? ក្នុងកាលមុន
មានយក្សឈ្មោះក្វមិសៈ បានមកសូមផឹកអញ តែអញមិនព្រម
ឱ្យ ព្រោះវាប្រព្រឹត្តទុច្ចរិត តែឥឡូវនេះ គួរអញឱ្យផឹកអញទៅវា
នោះចុះ ដើម្បីបានជួយរក្សាព្រះពុទ្ធសាសនាផង» ព្រោះឧបាយ
នេះក្នុងប្រទេសនោះ ទើបពួកយក្សនៅមានអំណាចគ្រប់គ្រង
រក្សាព្រះពុទ្ធសាសនា ដោយព្រះបាទបុស្សមិត្តមិនហ៊ានទម្លាយ
បង់ ។ ខណៈនោះ ពួកយក្សនិងទេព្តា ដែលរក្សាដើមពោធិព្រឹក្ស
នាំគ្នាល្បងល្បងលោមពួករាជបុរស នាំបណ្តើរព្រមទាំងព្រះរាជា
ផង យកទៅរហូតដល់មហាសមុទ្រខាងត្បូង លុះដល់ទីនោះ
ហើយ ក៏យក្សឈ្មោះក្វមិសៈ លើកដុំថ្មជាមួយដុំធំ មុខគួរស្មើម

អស្ចារ្យ គប់បំបែកព្រះសិរព្រះរាជាអង្គនោះ ស្លាប់ព្រមជាមួយគ្នា
និងពួកពលទាំងអស់ ក្នុងទីនោះ ។

ព្រះរាជវង្សបាតក្សត្រិយ៍ក្នុងដែនមគធៈ ក៏ផុតអស់ត្រឹម
ណោះទៅ(៦៩) ។

ចប់រឿងព្រះបាទអសោកមហារាជតេប៉ុណ្ណោះ ។

វត្តរតនវង្ស រ៉ឺរ៉ូ

75 Thornton Street

Revere, MA 02151

Tel: (781) 286-1942

វាយជាអក្សរកុំព្យូទ័រសាជាថ្មីដោយភិក្ខុបញ្ញាបទីបា ប៉ាត សុផល

ថ្ងៃចន្ទ ៦ រោច ខែពិសាខ ឆ្នាំថោះ ត្រីស័ក ព.ស.២៥៥៥

ត្រូវនឹងថ្ងៃទី ២៣ ខែឧសភា គ.ស.២០១១

May 23, 2011

^{៦៩}-ក្នុងអាយុវង្ស-ក្លាំង គឺពីនោះមក (ព្រះរាជា) ស្តេចយាងចូលទៅទីងទៀត ដល់មកកោដ្ឋាគារនគរនោះ មានយក្សម្នាក់ ជាអ្នកគ្រប់
គ្រងរក្សាព្រះចង្កូមកែវនៃព្រះពុទ្ធ យក្សនោះគិតថាៈ «ព្រះពុទ្ធសាសនានឹងអន្តរបានទៅ ព្រោះអញជាអ្នកទទួលភារៈខាងការពារ មិន
ហ៊ានសម្លាប់សត្វមានជីវិត តែអញមានជីវិតដែលយក្សគិតលិសបានសូមដណ្តឹងម្តងពីកាលមុន អញមិនព្រមឱ្យ ព្រោះវាមិនឈប់
ប្រព្រឹត្តអំពើទុច្ចរិត តែឥឡូវនេះ គួរអញឱ្យជីវិតវាទៅវានោះចុះ ដើម្បីឱ្យវាជួយរក្សាព្រះពុទ្ធសាសនាផង ។ មានយក្សម្នាក់ទៀត
ចិត្តកាចទ្រនង់ ជាអ្នករក្សានូវព្រះបាទស្សមិត្រជាដើម ព្រោះតែដោយកម្លាំងឫទ្ធិភាពរបស់យក្សនោះ ទើបមិនមានអ្នកណាមួយ
ហ៊ានប្រទូស្តនឹងស្តេចនោះសោះ ។ ទេព្តាជាអ្នករក្សាព្រះចង្កូមកែវរបស់ព្រះពុទ្ធ ទើបល្បួងនាំយក្សដែលជាអ្នកគ្រប់គ្រងរក្សាស្តេចទៅ
រហូតដល់មហាសមុទ្រខាងត្បូង ក្នុងវេលានោះ យក្សឈ្មោះគិលិសបានលើកភ្នំមួយយ៉ាងធំ គប់បំបែកព្រះបាទស្សមិត្រ កំទេចព្រម
ទាំងចក្ខុវង្សសេនា ស្លាប់ទៅជាមួយគ្នាក្នុងទីនោះ ។ ព្រះបាទស្សមិត្របានបំផ្លាញបង់នូវរាជត្រកូលដែលជាមេរៀនអស់ពីត្រឹម
នោះមក ។